

MUSICALIA DANUBIANA

MTA Zenetudományi
Intézet

GRADUALE ROMANUM

ad usum monasterii

Paulinorum de Újhely

(1623)

MUSICALIA DANUBIANA

REDIGUNT

DOBSZAY LÁSZLÓ, FALVY ZOLTÁN, FERENCZI ILONA,
HALÁSZ PÉTER, SZENDREI JANKA

CURIS

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA ZENETUDOMÁNYI INTÉZET

DOBSZAY LÁSZLÓ

TALLIÁN TIBOR

MUSICALIA DANUBIANA 24.

GRADUALE ROMANUM

ad usum monasterii Paulinorum de Újhely

(1623)

EDITED BY

JANKA SZENDREI

BUDAPEST • 2010

Felelős kiadó: TALLIÁN TIBOR
Fordította: ALÁCSI ERVIN JÁNOS
Nyelvi lektor: PAUL W. MERRICK
Kottagrafika: MESZÉNA BEÁTA
Tipográfiai szerkesztés: HAJDU GERGELY
Fotó: HAJTMANSZKI PÉTER

Készült az
Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok,
a Nemzeti Kulturális Alap Zenei Kollégiuma,
a Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Programok, és
az MTA-TKI – Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem
Egyházzenei Kutatócsoportja
támogatásával

ISBN 978-963-88451-1-5
ISSN 0230-8223

© Szendrei Janka 2010

INDEX

Előszó	5
Preface	7

Bevezetés

1. A forrás rövid leírása	
a) A kéziraatra vonatkozó adatok	9
b) Foliálás	9
c) Betoldások és hozzáadások	9
d) Kottairás	10
e) Rajzok	11
2. A forrás helye a liturgiátörténetben	
a) Az <i>Ordo Eremitarum Sancti Pauli Primi Eremitae</i>	12
b) A liturgia és a liturgikus zene reformja a 17. században	12
c) A kettős identitás	14
3. Részletes tartalmi elemzés	
a) A Graduale tartalma	19
b) A Temporale	20
c) A Sanctorale	29
d) A Commune Sanctorum	32
e) A Kyriale	35
f) A sequentiák	36
g) A Credo- („Patrem”-) dallamok	36
h) A kanciók	37

Introduction

1. A short description of the manuscript	
a) Data concerning the manuscript	43
b) Foliation	43
c) Insertions and additions	43
d) Musical notation	44
e) Drawings	45
2. The position of the source in the context of music history	
a) The <i>Ordo Eremitarum Sancti Pauli Primi Eremitae</i>	46
b) Reform of the liturgy and its music in the 17 th century	46
c) Dual identity	48
3. A detailed analysis of the contents	
a) Contents of the Gradual	53
b) The Temporale	54
c) The Sanctorale	63
d) The Commune Sanctorum	66
e) The Kyriale	69
f) The Sequences	70
g) The Credo- (“Patrem”-) melodies	71
h) The Cantios	71
Irodalomjegyzék – Bibliography	77

Az énekek jegyzéke – Index of chants	
a) A kézirat sorrendjében –	
In the order they appear in the manuscript	83
b) Betűrendben (műfajok szerint)	
In alphabetical order (by genre)	88
Színes oldalak – Coloured Tables	95
FACSIMILE: Graduale Romanum	
ad usum monasterii Paulinorum de Újhely (1623)	99

Előszó

Ötven évvel ezelőtt megszokott dolog volt a késő középkor gregorián énekét a hanyatlás termékének tekinteni, az 1550 utáni liturgikus egyszólamúság emlékeit pedig – a Medicea kiadással azonosítva ezeket – „romlott” gregoriánnak nyilvánítva elutasítani. Kétségtelen, hogy a klasszikus gregorián oldaláról nézve súlyos a veszteség és a torzulás. Ám az utóbbi egy-két évtizedben mégis megélnékült e repertoár utáni érdeklődés, mert benne a 16–17. század zenei életének egy sajátos gyümölcsét kezdték látni. Határterületen járunk. Bizonyos pontokon világosan érvényesül a több évszázados gregorián örökség, más pontokon kitűnik, hogy azt a kor ízlésvilága szerint hallják, és annak teoretikus elvei szerint kezelik. Végül ez odáig mehet, hogy benne már nem gregorián énekkel, hanem a késői középkor, majd a humanizmus korának zenéjével, végül egy fajta korai barokk dallamossággal találkozunk. Ha azt gondoljuk, hogy a gregoriánt itt pusztulásban látjuk, ezzel együtt azt is kimondhatjuk, hogy ez a zene egy új zenei megnyilatkozást nemzett. Nem mondhatjuk még azt sem, hogy nincs benne (vagy legalábbis sok helyén) valami esztetikailag vonzó, de az kétségtelen, hogy a kor zenetörténetéről alkotott képünk hiányos lenne, ha tudomást sem vennénk róla.

Még egy téves elgondolást korrigáltak az újabb kutatások. Úgy vélték, a tridenti zsinat központosító liturgiai törekvései a hozzá tartozó zenét is egy centralizáló (még hozzá hibás irányban centralizáló) egyházi akarat áldozatává tették. Ám az a zsinati törekvés, mely – elvben a régi idők óta élő rítusokat is elfogadva – egységes liturgikus gyakorlatot eredményezett Európában, zeneileg nem kívánt állást foglalni, sőt Róma visszautasította, amikor egy általánosan kötelező zenei változatot akartak vele elfogadtatni. Ez viszont arra vezetett, hogy egyrészt a liturgia restaurációja, másrészt a korabeli zenei felfogás együtthatásaképpen egy hatalmas mozgás és alkotó tevékenység indult meg, mely a közös liturgia talaján Európa-szerte különböző, helyi jellegű összeállításokat illetve kinyomtatott karkönyveket produkált. Jó példája ennek az egységesítő törekvés által kiváltott egyéni alkotó tevékenységnek a sátoraljaújhelyi pálosok jelen kötetben közreadott graduale kézírata.

Budapest, 2010 január 20.

Dobszay László

Preface

Fifty years ago it was rather common to view the Gregorian chant of the late Middle Ages as a product of decadence, as well as to reject the plainchant of the post-1550 era – identifying it with the Medicean edition – as “corrupt” Gregorian. In comparison with classical Gregorian chant the loss and distortion was undoubtedly significant. Yet in the last few decades interest in this repertory has remarkably revived because it began to be seen as a special product of the musical life of the 16th and 17th centuries. We are definitely treading border territory here; at certain points the centuries old Gregorian heritage is clearly perceptible, elsewhere it becomes obvious that plainchant is handled according to the taste and theoretical principles of the age. At times it is taken so far that in the end what we encounter is not Gregorian chant but the sort of music that was proper to the late Middle Ages, then to the era of Humanism, and finally to a kind of early Baroque melodic style. If one is inclined to see in this the ruination of Gregorian music, at the same time it must also be acknowledged that this music gave rise to a new kind of musical expression. It may also be said that (at least in many cases) it managed to produce some aesthetically pleasing pieces, and our understanding of the music history of the period would be incomplete without it.

New research in this area has corrected yet another misconception. It was commonly thought that due to the centralising liturgical efforts of the Council of Trent the plainchant of the era also fell victim to the (misdirected) ecclesiastical measures of centralisation. The conciliar resolution – which, at least in principle, accepted the various earlier ritual usages – eventually gave rise to a unified liturgical practice, but in musical matters the Apostolic See did not wish to commit itself, and Rome consistently refused to mandate the adoption of any particular musical version. What actually resulted from the concurrence of the post-conciliar liturgical restoration and the contemporary musical approach was a significant change and enormous creative activity, which – based on the common liturgy adopted all over Europe – produced many different, characteristically local compilations and printed choir books. The present manuscript of the Paulite Gradual of Sátorajújhely is a good example of the local creative energies released by these centralising efforts.

Budapest, January 20, 2010

László Dobszay

A forrás rövid leírása

a) A kéziraatra vonatkozó adatok

A kézirat lelőhelye és jelzete: Budapest, Egyetemi Könyvtár, Kézirattár, A 115. A kötet oldalainak aljára ismételt benyomva a Budapesti Egyetemi Könyvtár pecsétje (Biblioth. Reg. Scient. Universit. Hungaricae).

Keletkezési és rendeltetési helye: Sátoraljaújhely, Szt. Egyed pálos kolostor (lásd a fol I/1 és I/2 között bekötött, eredetileg számozatlan toldalék-folio bejegyzését).

Elnevezése, címe: Graduale Romanum az Újhelyi (Sátoraljaújhely) pálosok számára (lásd a fol I/1 bejegyzését). *Rövid elnevezése:* Újhelyi pálos Graduale.

Keletkezési ideje: 1623.

Scriptor: Pater Vincentius Silas (?) A scriptorra utaló bejegyzés: *Monasterii s/ancti/ Aegidii de Uyhel Ordinis S/ancti Pauli primi Eremitae conscriptus per Ven/erabilem/ Patrem Vincentium Silas /?/ eiusdem Ord/inis/ professus.*¹ *Diebus nescio quot. Anno vero 1623.*

Katalógus: Stoll B. 1963, Nr. 73; Szabó T. A. 1934, I/108, Nr. 180; Szendrei J. 1981, C 105; Symphonia Hungarorum 2001, 69, 6.10. Mikó Á. – Verő M. 2008, I, 76.

Facsimile: Szendrei J. 1981, p. 300. Mikó Á.–Verő M. 2008, I, 76.

A kézirat anyaga: papír.

Terjedelme: 106 folio.

Modern papírkötés, frissen restaurálva.

b) Foliálás

A folio-méretetek: 26 × 22 cm. Az eredeti foliálás a Commune Sanctorumnál előlről kezdődik. Így régi számokkal írva két I. folio is van: egy a Temporale–Sanctorale rész számára (erre I/ jelzéssel utalunk; ezen belül a Sanctorale az I/48. folión indul Szt. Andrással), egy másik a Commune Sanctorum számára (II/) Az eredeti folio-számok pirosak, s viszonylag nagy méretben a recto oldalak jobb felső sarkában találhatóak.

Van egy újabb kori, részleges kiegészítéseket biztosító foliálás is, mely fekete ceruzával írva a felső margó különböző helyeire került. Nincs azonban olyan egybefüggő, modern foliálás, mely biztosítaná a lapok folyamatos számlálását a kéziratban.

I. fejezet: Temporale–Sanctorale fol 1–57, de a fol I/44 kétszer van kiadva (az anyag folyamatos). További tévedés e részben, hogy az I/32 folio után verso-ra kerül az I/33-as szám, majd a következő recto-ra az I/34.

II. fejezet: Commune Sanctorum fol 1–28, de a fol II/19 nincs kiadva (az anyag folyamatos).

III. fejezet: eredetileg függeléknek tekintett Sequentarium és Kyriale. A korabeli foliálás e fejezetben megszűnik, helyette újkori, fekete ceruzás számozás *folytatja* az írást fol III/ 29–45-ig (Kyriale: 17–28). Itt tehát nem kezdődik előlről a foliálás, hanem a ceruzát használó kéz folytatja a II. fejezet számozását a harmadikban. A III. fejezetben számozási hiba nincs, viszont különféle toldalék-írások is megjelennek (III/36–45. foliók). Ezek sorában a III/38–42 foliókon menzurált gregorián Credo-gyűjtemény található.

c) Bejegyzések és toldalékok

1) Ceruzás 1. (=I/1a) számmal jelzett töredék-folio: *Kyrie magne Deus* szövegének részletei.

2) Középen felül ceruzás 2. (=I/2a) számmal jelzett, szakadt folio: *O aurora lucidissima* kanció szöveggel, majd ugyanaz kottával; alatta kottás tollpróba. Régi katalógusbejegyzés (vsz.

¹ Stoll B. 1963: „professor”.

Egyetemi Könyvtár): *Inscriptus catalogo msc sub Liber Choralis msc saec. XVII Paulinorum (?) Újheliensis (??) VIII. f.* A folion végig lemosott, olvashatatlan kottasorok nyomai látszanak (valószínűleg a cantio további verseihez). A folio alján pecsét (Budapest, Egyetemi Könyvtár).

3) Középen felül ceruzás 3. (=I/3a) számmal jelzett folio: *Pro Provincia super Ungariae Saros patak* ---.

4) A ceruzával írt fol I/3a versoján: *Aaron virga floruit* kanció szöveggel, részben üres kottasorok alatt.

5) Régi fol I-el jegyzett (=I/1), a főszöveg írásával készült kottás címlapon olvasható: *GRADUALE ROMANUM* (a kódexírótól). Ezalatt használati írással következik: *Ordinis S. Pauli primi Eremitae Catalogo inscriptum*.

6) A régi első és második folio közé beillesztett, modern fekete 4-es számjeggyel ellátott, (I/4a, eredetileg számozatlan) lapon, az oldal alsó margóján olvasható a fentebb már idézett scriptor-bejegyzés.

7) Fol I/47–47v: *Atianak bolczeseghe* (kanció, csak szöveggel).

8) Fol III/36r: *Intonando cantatur. Ave maris stella novum gaudium /Dei mater alma virgo virginum*. A dallam fehér menzurális notációval megadva az első szövegsor fölött.

9) Fol III/36v–37, folyamatos írás a verso-ról recto-ra haladva: *Nitida stella alma puella*, négyzólamú letét fehér menzurális notációval partitúrába írva.

10) Fol III/36v–37, verso-ról recto-ra haladva: *Surrexit Christus hodie Alleluia alleluia alleluia / humano pro solamine alleluia alleluia*, négyzólamú letét fehér menzurális notációval partitúrába írva.

11) Fol III/37v: a *Surrexit Christus hodie* szövegének folytatása (*Album cernentes angelum*).

12) Fol III/37v: magyar nyelvű kanció szövege: *Christus feltámada mi bününket elmosá*.

13) Fol III/37v: magyar nyelvű kanció intonálása cursiv (vsz. magyar notációs) kottával: *Krisztus feltámada* (= „Christ ist erstanden” dallam).

14) Fol III/43: *Cantio de Beata Virgine Maria. O gloriosa o speciosa stella luminosa* (csak szöveg; fölötte szláv szövegű ad notam jelzés: *Mocz diwna...*).

15) Fol III/43v–44: folyamatosan írva verso-ról rectora haladva, „In adventu” felirattal az *Az keresztyénségben*, a strófás Credo-parafrázis szövege, üres ötvonalas kottasorok alatt.

16) Fol III/ 43v–44: az előbbi alatt folyamatosan írva verso-ról recto-ra haladva *Dux militiae fons laetitiae* (a fol III/43 oldalon elkezdett kanció szövegének folytatása).

17) Fol III/44v–45: folyamatosan, verso-ról recto-ra haladva „In Adventu sub offertorio canitur”: *Ave hierarchia coelestis et pia Dei monarchia*; négy szólamú letétben.

18) Fol III/ 44v–45: folyamatosan írva verso-ról recto-ra haladva megismételve az *Ave hierarchia* 43v–44 oldalakon olvasható dallamára éneklendő adventi Credo-vers: *Az keresztyénségben*.

19) Fol III/ 45v: Herodes dühös ellenség (csak szöveg.).

d) Kottairás

A főszövegben hét négyvonalas, piros tintával készített kottaszisztéma található egy oldalon. A hangjelzésfajta itt magyar notáció, mégpedig a középkorban keletkezett magyar notáció pálos változata, félkurzív kivitelezésben, custos-szal, F, C és G betűkulcsokkal.

A késői keletkezésre utal a neumák tagolt írásmódja (uniformizált rajzú, kissé szeparált kottafejek, vékony összekötő vonalak).

A betoldások kottái (kanciók, egy és többszólamú letétben) öt vonalon különféle fehér menzurális notációkkal készültek. Kivitelezésük elnagyolt.

A Credo- (Patrem-) gyűjtemény menzurált gregorián kottája négy, kivételesen olykor öt piros vonalon helyezkedik el, itt oldalanként hol nyolc, hol hét szisztéma található.

e) Rajzok

A kéziratot néhány helyen primitív tollrajzok, vagy festett kezdőbetűk teszik változatosabbá.

I/1. fol: nagy méretű festett, barna és piros színezésű A betű (Intr. *Ad te levavi*).

I/5. fol: tollrajzzal díszített, nagy méretű P kezdőbetű (Intr. *Puer natus*).

I/24. fol: tollrajzzal díszített, ornamenseket és figurális ábrázolást tartalmazó nagy méretű R kezdőbetű (Intr. *Resurrexi*).

I/29v. fol: tollrajzzal díszített nagy méretű V kezdőbetű (Intr. *Viri Galilaei*).

I/31r. fol: tollrajzzal díszített világos barna, nagy méretű S betű (*Spiritus Domini*).

I/33v. fol: nagy méretű festett, barna és vörös színezésű, továbbá ornamensekkel ékes B kezdőbetű, ornamensek a bal oldalsó margón is (Intr. *Benedicta sit*).

I/55v. fol: figurális ábrát és díszítményeket egyaránt tartalmazó tollrajz: Szt. Mihály arkangyal ledöfi a Sárkányt (mellette az Intr. *Benedicite Domino omnes angeli*).

I/57. fol: az oldal alsó felén enyhén színezett tollrajz. Megkoronázott Mária jobb karján a Gyermekkel, bal kezével egy pálos szerzetesnek rózsafüzért nyújt át. A szerzetes kezében is rózsafüzér van, ezzel imádkozik. A kép baloldalán egy hegyoldalra épült város látszik templomtornyokkal. A hegytetőn álló templom fölött apró betűs felirat: „S. Stephani.”

II/12v. fol: az oldal alsó margóján tollrajzzal készült mellképek: királyfigura országalmával, amit egy nő felé nyújt; mellettük egy rohanó nyúl.

II/14v. fol: az oldal mintegy harmadrészét elfoglaló tollrajz, az „Angyali üdvözlés” ábrázolása.

II/29. fol: festett M kezdőbetű, vörös, barna, fehér, szürkés-zöld színekkel. A *Mittit ad virginem* szekvencia kezdete.

II/35v. fol: a folio alsó felét elfoglaló tollrajz: Krisztus karddal a feje mellett, kétoldalt két szent, egy férfi és egy nő imádkozik, a feliratban olvasható: „in die iudicii”.

Ezenkívül a kéziratoldalakat változatossá, szinte vidámmá teszi, hogy az énekszövegek kezdőbetűi váltakozva hol vörös, barna, fekete vagy szürke, hol zöld, kék színűek. A piros (néhol vörös) szín dominál a bőséges rubrikázás miatt.

2. A forrás helye a liturgiátörténetben

a) Az *Ordo Eremitarum Sancti Pauli Primi Eremitae*

Az egyetlen Magyarországon keletkezett szerzetesrend, a remete Szent Pálról elnevezett „Ordo Eremitarum Sancti Pauli Primi Eremitae” a 13. század első felében alakult ki azokból a laza szervezetű közösségekből, melyek az ország különböző vidékein a remete életideált követve részben egymástól függetlenül működtek.² Rendalapítóként a tagok Özséb (Eusebius) korábbi esztergomi kanonokot ismerték el. Ő társaival 1262-ben Rómába utazott, hogy IV. Orbán (1261–1264) pápától jóváhagyást kapjon a remeterend megalapításához, s abban az ágostonos regula bevezetéséhez. Javasolta a pápának azt is, hogy az új rendet nevezzék el minden remeték öséről és példaképeiről, Thébai Pálról.

Bár IV Orbán pápa megadta a rendnek a jóváhagyást, az igen vágyott ágostonos regulára várni kellett. A pálosok erre csak 1308-ban (véglegesen 1371-ben) kaptak megerősítést. Az ágostonos regula engedélyezését a pápa egy vizitáció-sorozattól tette függővé, melyet Pál veszprémi püspök vezetett. Minthogy a pálosok e jelentés szerint túl szegények voltak, nem kapták meg rögtön a jóváhagyást, hanem néhány évtizedig a megyéspüspökök által adott regulák szerint éltek.³ Végül, mikor már számos kolostoruk volt, a 14. század elején nyerték el a saját konstitúcióval bővített ágostonos regulát, Gentile da Montefiore kardinális magyarországi vizitációja idején (1308). Ugyanebben az időben lett az újonnan épített budaszentlőrinci kolostor a rend központjává.

A következő időkben a magyarországi rend gyors fejlődésnek indult. Mint kimutatható, a reformációig már 86 helyen alapított kolostort. A remeték Esztergom érseki katedrálisának liturgiájához alkalmazkodtak, s ezt, csekély változtatásokkal, rendi liturgiaként ápolták. Átvették az esztergomi hangjegyírást is, s abból scriptoriumaikban egy szépen stilizált variánst fejlesztettek ki.

b) A liturgia és a liturgikus zene reformja a 17. században

A 16. században a háborúk pusztítása s a reformáció gyors terjedése a régi magyar egyházat nehéz helyzetbe hozta. A Pázmány Péter (1570–1637) alatt megindult vizitációk a pálos rendet⁴ is siralmas állapotban találták.⁵ A szerzetesek túlélésért küzdő maradéka megoldásként az előre menekülést, a radikális modernizáció útját választotta: ennek keretében a római rítus bevezetése mellett döntött. A pálosok 1600-ban, a Lepoglavában, Bratulics Simon isztriai származású rendfőnökük vezetése alatt tartott nagykáptalanon megegyeztek abban, hogy elfogadják az 1568-ban V. Piusz pápa tekintélyével nyomtatásban megjelent római Breviáriumot és az 1570-ben napvilágot látott Misszálét, sőt hogy a régi szerkönyvek használatát tiltani fogják.⁶

A középkori magatartásában kifejezetten liturgikus konzervativizmusra hajló rend ezzel a lépéssel jelentősen megelőzte magyarországi környezetét. Mint köztudott, a magyar szekuláris klérus csak az 1630-as nagyszombati zsinaton adta fel az esztergomi rítust a tridenti liturgia kedvéért, míg a külső kényszertől nem szorongatott zágrábi székesegyházi testület ezt meg sem tette, hanem 1788-ig tartott ki középkori úzusa mellett.⁷ Vajon valóban végbe is vitte a pálos rend, amit a lepoglavai döntésben elhatározott? Első látásra ez ellen szól néhány jelenség.

² Kisbán E. I–II, 1938, 1940; Sarbak, G. 1988; Elm, K. 1993, 2000.

³ Pál veszprémi püspöktől 1263-ban, Lodomér esztergomi érsektől 1290-ben kaptak a pálosok regulát. Utóbbi András egri püspök is átvette a területén élő pálosok számára 1297-ben.

⁴ A rend történetéhez lásd Hervay F. 1988; Kisbán E. I–II. 1938, 1940; Elm, K. 1993; Mályusz E. 1945 és 1971; Sarbak G. 1988. Liturgiájukhoz: Gyéressy Á. B. 1938; Török J. 1977, 1999/2000, 2000. A rendi zsolozsma-rítushoz lásd Dobszay L. 2004 és Kovács A. 2006.

⁵ Hervay F. 1984.

⁶ Kisbán E. 1940, II/201. Vö. Galla F. 1941; Tóth L. 1930.

⁷ Knauz N. 1865. Az esztergomi zsinatokról a 17. században: Füzes Á. 2006.

A római rítus bevezetése után azt várnánk, hogy a rendet előzönlik a külföldről vásárolt nyomtatott liturgikus könyvek, melyek megkönnyítik az uniformizált liturgia átvételét.⁸ Ehelyett azonban azt tapasztaljuk, hogy a pálosoknál mintegy a kéziratosság kora támadt új életre.⁹ A 17. század első felétől kezdve a 18. század végéig keletkezett, kántorkönyv méretű vagy kóruséneklésre szánt liturgikus könyvek mind kéziratosságok, kottairásuk a középkori magyar notáció,¹⁰ dallamvariánsuk pentaton. A 12. században keletkezett hazai hangjelzés monumentális, szépen kidolgozott 18. század végi példái láttán¹¹ éppen nem a modernizáció jut eszünkbe, inkább a középkori előzmények után folytatódó hagyományörzés egyedülálló példáján álmélkodunk. A kérdés eldöntéséhez, hogy tehát valóban reformált-e „Lepoglava után” a pálos rend, érdemes 1600 utáni törekvéseiket, s a fennmaradt pálos liturgikus karkönyvek anyagát is közelebbről megvizsgálni.

Mint az irodalom hangsúlyozza, a liturgia eredeti énekes mivoltának tudata még eleven volt a pálosoknál a 17. század küszöbén. Az ekkor meginduló rendi reformok (egyben ellenreformációs törekvések) egyik célkitűzése éppen a gregorián dallamok kielégítő tudása volt, s nagy súlyt fektettek a kánoni órák megfelelő időben való közös, ünnepélyes éneklésére is. Biell Rudolf rendfőnök 1628–29-ben egyenesen eltiltotta tanulmányainak folytatásától azt a rendtagot, aki nem tudta a gregorián éneket, vagy nem volt hallása.¹² Vagyis a pálosoknak, ha átvették a római rítust, annak énekelhető formájára volt szükségük.

Ezzel az igénnyel nem álltak magukban kortársaik között. Lényegében minden római rítusra áttért liturgikus közösségnek meg kellett oldania az énekelhetőség problémáját, melyre vonatkozóan viszont Róma nem akart központilag szabályozott megoldást adni. A dallamok kérdését az illetékes helyi püspökökre vagy a rendi döntésekre hagyta. A korban kinyomtatva megjelenő itáliai kottás szerkönyvek mind magánkiadások, nem a római kúria hivatalos kiadványai, dallamanyaguk egymás között variábilis. A legtöbb szakmai problémával éneklés terén a középeurópai egyházak találkozhattak, melyekben az új, átvett liturgiától távolabb állt a régi, középkorból hagyományozott liturgikus örökség, mint Itáliában. Ez maga után vonta azt is, hogy az új liturgia szöveganyagának megzenésítéséhez nem lehetett egyszerűen a régi, kéznél levő könyvekhez nyúlni, a két repertoár fontos helyeken nem fedte egymást. Bár tudunk kottás misszálé-verzióra, ill. hiteles *Graduale Romanum*-ra irányuló, Rómához intézett kérésekről, ezek azonban nem teljesültek.¹³ Róma meg volt győződve, hogy a korálnak nincsen egységes, hiteles változata, s joggal félt az énekes gyakorlat megrendülésétől is. Halogatta a zenei reformot. Mikor negyvennégy év hivatalos csönd, kotta nélküli állapot után végül 1614-ben mégis megjelent egy tridenti misszálét alapul vevő új római nyomtatott graduále, ráadásul zeneileg reformáltnak mondott, a korizlés jegyében átdolgozott dallamanyaggal, akkor ezt a kiadványt Róma végül nem vállalta fel és nem rendelte el a tridenti breviáriumhoz és misszáléhoz hasonló módon. A híres „*Medicaea*” kiadás mögött egy agilis vállalkozói csoport állt. Ennek sikerült ugyan pápai breve-t szerezni a kiadás előszava számára, ezt azonban a kibocsátó pápa, V. Pál hamarosan visszavonta. Bár máig nem így szerepel a köztudatban, jogilag a *Medicaea* is csak magánkiadás volt, magában Rómában alig használták.¹⁴ Mint a legújabb muzikológiai kutatások kezdik feltárni, Európában 1600 körül komoly munka folyt annak érdekében, hogy a római rítus bevezetésével egyidőben adaptálják ahhoz a régi lokális tradíciók dallam-örökségét.¹⁵ Az 1597-ben elrendelt, római (tridenti) rítust követő

⁸ Mikor a világi klérus előtt Pázmány Péter a romanizálás mellett érvel, kiemeli az Itáliából (Velencéből) vásárolható nyomtatott könyvek olcsóságát, vö. Füzes Á. 2006, 24.

⁹ A pálosok 17–18. századi kézíratairól még nem készült szisztematikus forrásjegyzék. Egyes karkönyveiket említi Szendrei J. 1981 (C 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 124, 129); vö. Szendrei J. 1990.

¹⁰ A pálosok kottairásáról: Szendrei J. 1983, különösen 60, 74.

¹¹ Facsimile: Szendrei J. 1983, 251–252.

¹² Kisbán E. 1938, I/207.

¹³ Molitor, R. 1902, II/6.

¹⁴ Molitor, R. 1902, II/112–122.

¹⁵ Például: Cattin, G. – Curti, D. – Gozzi, M. 1999 (tematikus tanulmánykötet mintegy húsz idevágó tárgyú dolgozattal); Karp, Th. 2003; Boyce, J. 2003.

Augsburgi Graduale megalkotásáról például kísérő dokumentáció is maradt fenn. Jól látszik belőle, milyen tudatosan jártak el, s milyen szerkesztői, alkotói módszereket találtak a régi dallam-hagyomány s az új liturgia kombinálására. Hasonló eljárásokat több más helyen, így például a lengyel egyházak esetében is mód van követni.¹⁶

Az 1600 körül lassan ellenreformációs trendbe kerülő, aktivitását megújító pálos rendnek ebben az európai közegben kellett a római rítust bevezetnie. Ha közben nem mondott le a liturgia énekes szolgálatáról, a lepoglavai döntéssel átvett kotta nélküli szerkönyvek anyagát ki kellett egészítenie a megfelelő dallamokkal. 1600-ban ehhez még a később megjelent *Medicaea-graduale* sem szolgálhatott mintául. A tridenti liturgiához így a dallamokat a pálosok a régi rendi, vagyis középkori magyar hagyományból vették. Ha ellentét volt a két tradíció – római és magyar – között, kidolgoztak megfelelő technikákat az új szöveg-dallam párosításhoz, vagy vállalták a zenei alkotást. Máris sejthetjük ebből, hogy a római rítust tartalmazó hangjelzett pálos könyvekben egyedülálló liturgikus zenei képződmények maradtak ránk. A liturgikus modernizáció és a zenei hagyományörzés összefonódása a pálosoknál a *graduale*-könyv zenei újraalkotását jelentette. Érthető, miért nem lehetett e könyveket vásárlással beszerezni, s miért kellett őket kézírással sokszorosítani. Csak maga a rend nyomtathatta volna ki új, renden belül készült *graduáléját*.

A pálos remeték számára megzenésített római *graduale* létrejöttét, készülését dokumentáló egykori jegyzőkönyvekről nincs tudomásunk. Megmaradt viszont az eredmény: több késői, reform utáni pálos *graduale*-könyv, melyek összehasonlító elemzésével az egykor elvégzett liturgikai és zenei munkákra is fény derülhet. Jelen kiadásunk ezt szolgálja. Hogy a 17. századi reform mibenlétét feltárjuk, e kódex tartalmát részletes, darabról-darabra haladó vizsgálatnak vettük alá.¹⁷

c) A kettős identitás

Mint említettük, a kézirat az újhelyi (Sátoraljaújhely), Szent Egyedről elnevezett pálos kolostor számára készült 1623-ban, első folióján a *Graduale Romanum* címfelirat olvasható.

A pálos rendletetés minden bejegyzés nélkül is azonnal felismerhető. A *graduáléban* benne vannak a rendi szentek ünnepei, melyeknek egy klasszikus *Graduale Romanum*ban nincs keresnivalójuk. Így Szent Ágoston, Szent Pál első remete és Szent Antal remete szerepelnek már a Mindenszentek litániájában, a *Sanctoraléban* pedig *saját* allelujával felszerelt külön miseformulát kapnak Pál első remete¹⁸ és Szent Ágoston.¹⁹ Úgy látszik, a Mindenszentek litániáját²⁰ mindenestül rendi specialitásnak vették, s meghagyták érintetlenül, mert a magyar szent királyok, István, Imre és László neveit is benne olvashatjuk a hitvallók szakaszának végén.

Ha pedig ezután a *Temporale* folyamatos olvasásába kezdünk, különös kettősséget tapasztalunk az anyagban. Egyrészt igazolódik a könyv címe: *Graduale Romanum*. A szöveget nézve valóban egy Tridentinum utáni római rítust követő, a normatív *Missale Romanum*mal egyező *graduale*-könyvről van szó.²¹ A liturgia tehát római. Ugyanakkor a notáció a középkori esztergomi kottairás pálos változata, a dallam pedig pentaton variáns. Ráadásul e dialektusnak nem valamely német változata, hanem az, melyet az esztergomi rítus követett, s melyet Esztergomhoz igazodva egykor feltehetően a pálosok is magukévá tettek. Ez pontosan kimutatható néhány sajátosan elváriált, modálisan is átrendezett zenei változat („csak-esztergomi” változat) jelzése alapján.

¹⁶ Molitor, R. 1901, I/22–36, vö. I/18.

¹⁷ A szisztematikus összehasonlító elemzés eredményeit részben már bemutattuk, lásd Szendrei J. 2003.

¹⁸ *Sanctorale*, fol 48v. Vö. Szendrei J. 2002/2003.

¹⁹ *Sanctorale*, fol 54v.

²⁰ Fol 19v–22v. Vö. a litánia esztergomi összeállításával: *Musicalia Danubiana* 12**, 119–122.

²¹ Az összehasonlításhoz egy 1574-es velencei kiadást használtam (*Missale Romanum Ex Decreto Sacrosancti Concilii Tridentini restitutum... Venetiis, apud Johannem Uariscum, heredes Bartholomei Faletti et socios, 1574*).

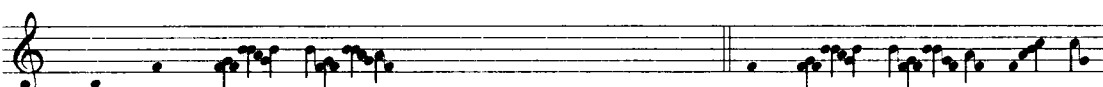
Vajon milyen következményekkel járt, milyen feladatok megoldását kívánta meg a különleges párosítás: római tételrend, római rítus egyrésztől – esztergomi/pálos dallamverzió másrésztől?

Az anyag nagy részénél a kettős forrás nem jelentett semmiféle nehézséget. Hiszen az esztergomi rítus is a tridenti liturgia előzményének, a régi rómainak egyik elágazása, így a tételek nagy része, sőt ezek sorrendje és dallama is közös volt a tridenti és az esztergomi rítusban. Elvileg zenei dialektus-különbség lehetett ugyan köztük, de Róma zenei mintát nem adott. Így a minden szempontból „közös” esetekben egyszerűen alkalmazták a régi esztergomi dallamvariánsokat az új Graduale Romanumban. Fontos, hogy a tételek rendje ilyenkor megfelelt az új rítusnak is, meg a középkori örökségnek is.

Nem kevés esetben azonban az esztergomi rítus a középkorban más dallammal énekeltetett egyes, a római rítusban is azonos pozícióban szereplő tételeket (főleg alleluják, communiók esetében). Ilyenkor a romanizált pálos graduále a zenét tekintve maradt a középkornál: mindig az esztergomi dallamot kínálta (rómainak valószínűleg nem is ismert). Hogy a sok közül most csak egy példára utaljak: a Rómában is szokásos 2. tónusú típusdallam helyett²² a pálos könyvben az *All. Video caelos apertos* a régi esztergomi szokásnak megfelelően egy másik, 6. tónusú dallamot kap.²³

a)

Al - le - lu - ja. V) Vi - de - o cae - los

b)

Al - le - [lu] - ja. V) Vi - de - o cae - los

a)

a - per - tos et Je - sum stan - tem...

b)

a - per - tos et Je - sum stan - tem...

1. példa

²² GradRom 34, 47, ThK 27. sz.

²³ ThK 222. sz. Musicalia Danubiana I, fol 14 és Újhelyi Graduale, fol 6.

Megmaradnak azok a dallamválasztások is, melyek hazánkon kívül mindeddig ismeretlennek bizonyultak: például a karácsonyi második mise 4. tónusú, hazai alkotású All. *Dominus regnavit* dallama.²⁴

Mi történt azonban olyankor, mikor a tételeknek *szövegében* is változás volt? Mikor például középkori kétverses alleluják helyére egyverses allelujáknak kellett lépni, vagy amikor szövegeltérések mutatkoztak a két tradíció között? Az adaptáló, ha kellett, beleírt a dallamokba, vagy elhagyott belőlük az illesztés kedvéért. Beleírt hangokat például az All. *Beatus vir sanctus Martinus*-ba, mert ott egy szóval hosszabb volt a kotta nélküli új római szöveg.²⁵ Ugyanígy beleírt hangokat a *Scio cui credidi* introitusba²⁶ vagy a *Dilexisti justitiam* communio-ba.²⁷ Máskor elhagyott a dallamból, ha rövidebb lett a szöveg. Az elasztikus gregorián dallamok még azt is könnyen átvészelték, ha középen egyszerűen lezárták, vagyis félbe vágták őket.

A modern ember számára legkülönlegesebb adaptációs eljárás olyankor jelentkezett, amikor az új rítus előírása értelmében egy tételt más liturgikus pozícióba kellett tenni, mint ahol addig volt. Általában nem az történt, amit várnánk: hogy a régi könyvben föllapozott darabot az új könyvben az új funkciónak megfelelő helyre másoljuk le. Ritkán ez is előfordult. A tipikus gyakorlat azonban az volt, hogy a kottairó vagy zenei szerkesztő folyamatosan haladt mindkét könyvben, a régiben és az újban is. Ha olyan római tételhez érkezett, melynek a magyar középkorban az adott funkcióban egészen más tétel felelt meg, akkor ennek a régi magyarnak a dallamát húzta rá a római rítusban megkívánt új szövegre, akkor is, ha az új szöveg saját (pentaton) dallamát is megtalálhatta volna a középkori mintakönyv egy másik pontján.²⁸

Al - le - lu - ja.

Al - le - lu - ja.

Al - le - lu - ja.

²⁴ Facsimile a pálos kéziratból: Szendrei J. 2003, 338. A dallam középkori esztergomi feljegyzése: Musicalia Danubiana 1, f. 11v. Az esztergomi változat átírása: Szendrei J. – Dobszay L. – Rajeczky B. 1981, Nr. 20.

²⁵ Szendrei J. 2003, 339.

²⁶ Fol 49 a Sanctorale részben.

²⁷ Fol 12 a Commune-fejezetben.

²⁸ Fol 38: All. *Omnes gentes* (római tételválasztás), a középkorban Magyarországon ugyanezen liturgikus pozícióban (pünkösöd utáni 7. vasárnapon) szereplő All. *Magnus Dominus* (minor) dallamával. (Musicalia Danubiana 1, fol 182v, a kéziratban kvinttel feljebb írva.) Az All. *Omnes gentes* kottával a középkori magyar tradíció szerint: Musicalia Danubiana 12**, 146; Musicalia Danubiana 1, f. 162. A funkció itt Ascensio vigiliája volt, a pálosok a középkorban szintén arra a napra írták elő, mint Göttweigenben fennmaradt misszáléjuk tanúsítja (Stiftsbibliothek 234, fol 98v).

O - mnes gen - tes plau - di - te (GrÚjhely fol 38)

Ma - gnus Do - mi - nus et lau - da - bi - lis (MNStrig fol 182v)

O - mnes gen - tes plau - di-... (MNStrig fol 162r)

2. példa

Meglehetősen nagy az ily módon keletkezett „új tételek,” új megzenesítések száma! Annak ellenére, hogy gondolhatjuk, milyen kockázatos vállalkozás egy markáns tagolású szövegre ráhúzni egy esetleg teljesen más módon tagolt, mert más szövegre készült dallamot. De a műveletek többnyire elég jól sikerültek. S úgy látszik, a pálosoknak nem a szöveg és dallam, hanem a liturgikus nap (funkció) és dallam kapcsolata volt fontos, amit így meg tudtak tartani.

Ezzel az eljárással ugyanis olyankor is éltek, mikor a kétféle tradíció illesztése során az „új megzenesítés” feladatával találkoztak: olyan számukra új énekszöveggel, mely saját régi tradíciójukban egyáltalán nem szerepelt, így dallama ismeretlen volt. Ilyenkor sem hagyták a kottasorokat üresen (ez egyetlen esetben fordul elő). Dallamot adtak az új szövegnek, mégpedig itt is oly módon, hogy ráhúzták a régen általuk *azonos* liturgikus pozícióban használt ének dallamát. Az idevágó példák közül érdemes említenünk rögtön advent második vasárnapjának allelujáját. A tridenti misszále az Európában általánosan használt All. *Laetatus sum*-ot írta elő. A középkori magyar gyakorlatban helyette a ritka All. *Rex noster adveniet* szerepelt. Bár a *Laetatus sum* dallama könnyen beszerezhető lett volna – akár a szomszédos német egyházaktól – a pálosok mégis maradtak az ismert dallamnál, s az All. *Rex noster* hangjait illesztették az All. *Laetatus sum* szövege fölé.²⁹ Olyan ritka szöveg-dallam kapcsolat keletkezett így, amellyel akár egy könyv provenienciáját is meg lehet határozni. S erre az eljárásra számos példa van. Ugyanígy kapott dallamot az All. *Cognoverunt discipuli* (az All. *Surrexit pastor bonus*-ét), az All. *Oportebat pati* (az All. *Modicum et non videbitis*-ét), az All. *Regnavit Dominus* (az All. *Dominus in Sina* hazai dallamát, ami maga is ritka kontrafaktum volt) – hogy csak néhány példát említsek. Szentháromság vasárnapra az All. *Benedictus es Domine*, amit a tridenti misszále előírt, szórványosan előfordult a megelőző magyarországi gyakorlatban is, de nem a pálosoknál. A reform-graduále szerkesztője nem is keresgette hazai dallamát, hanem ráillesztette a szöveget az esztergomi és pálos gyakorlatban ugyan ezen ünnepen kijelölt All. *Honor virtus* hangjaira.³⁰

A Graduale Romanum pálos használatra szánt verziójának szerkesztői tehát a *dallamok* liturgikus funkcióját, ünnepi sorrendjét érezték kötöttnek. Szövegáthelyezéseket elfogadtak, dallamáthelyezéseket alig. Tartották a dallamok sorrendjét szövegcserekkel együtt is. Ily módon dupla forrásértéke van 1600 utáni kottás liturgikus könyvüknek. Tanúja ez a Tridentinum utáni miszszálénak, de egyben a középkori pálos gradualénak is. Mivel teljes pálos gradualénk nem maradt fenn a középkorból, a késői könyvek információi hiánypótlók, fontosak. Dallamrendjükből megállapítható a középkori könyv dallamsorrendje, ezáltal könnyen rekonstruálható a régi pálos

²⁹ Szendrei J. 2003, 343.

³⁰ Szendrei J. 2003, 344.

graduale tartalma. A dallamokból, az „ad notam” rendszerből ugyanis a graduale szövegeinek tartalomjegyzéke is összeállítható. Nemcsak a kottairásmód idézi meg tehát e késői könyvekben a középkort.

De méltassuk egyszer ezt a nehéz körülmények között létrehozott eredeti alkotást, a pálos használatra adaptált római gradualét önmagában nézve is, megfélekedezve kutatói szemszögből nézett hasznosságáról.

A lepoglavai döntés után a pálosok egy új normatív könyv létrehozására törekedtek. Ez *modern*, Róma-követő és internacionális lett, bár a dallamokon keresztül egyben *hagyományőrző* is volt, szinte középkori maradt. Az elvégzett adaptációs munka révén új alkotás született – egy egészen sajátos karakterű pálos graduale. Az új könyv – a tridenti misszale elrendezésével, szövegeivel s a hagyományból hozott dallamokkal – markáns identitásjelzője lett a remeterendnek. Hogy a modern kor küszöbén ilyen alkotásra, ilyen formaadásra voltak képesek, azt az énekelt liturgia iránti ragaszkodásuknak köszönhetjük.

3. Részletes tartalmi elemzés

a) A Graduale tartalma

Advent 1–4. vasárnap	fol 1–3v
Hozzáadás a fol 1 után Vidi aquam, Asperges	
Karácsony vigíliája és három miséje	3v–5v
Szt. István, Szt. János, Aprószentek, vasárnap a nyolcadon belül	5v–7v
Vízkereszt	7v–8
Vízkereszt utáni vasárnapok	8–9v
Hetvened-, Hatvanad-, Ötvenedvasárnap és Hamvazószerda	9v–13v
Nagyböjt 1–5. vasárnap	13v–18
A Nagyhét	18v–23v
Húsvétvasárnap és -hétfő, húsvét utáni vasárnapok, Rogatio	24–29
Mennybemenetel, vasárnap a nyolcadon belül	29v–30v
Pünkösöd és nyolcada	31–32
Szentháromság vasárnap, Úrnap (Iacuna!)	33–34
Pünkösöd utáni 1–23. vasárnap	34–47
A szentek ünnepei decembertől júniusig	48–51v
Júniustól szeptemberig	51v–55
Szeptembertől novemberig	55–57
Commune Sanctorum	II/1–12
Dedicatio Ecclesiae, Halotti mise, Mária-misék	II/12–17
Kyriale	II/ 17–28v
Sequentiák	II/30–35v
Credo- („Patrem”-) dallamok	38–42v
Kanciók	I/2a, 3a, 47, II/36–37v, II/36–37v, 43–45v

A kézirat alábbi elemzésében a következő fontos középkori összehasonlító forrásokat idézzük rövidítésekkel: MNZagr: Missale Notatum Zagrabiense, 13. sz. eleje, korábban: Németújvári missale;³¹ MNlSt1: Missale Notatum ex Hungaria 13. sz. (ma Isztambulban);³² MNStr: Missale Notatum Strigoniense, 14/in sz.;³³ GrBa: Graduale Strigoniense 15/16. sz. („Bakócz”); MStrig 1484: nyomtatott esztergomi misszále, Nürnberg.³⁴

Az összehasonlításokba alkalmilag bevontunk továbbá egy 1644-ben keletkezett újhelyi pálos Processionalét: ProcPaul,³⁵ s egy 17. század közepére datálható, valószínűleg pálos, romanizált Gradualét: GrPaul.³⁶

³¹ Kiadatlan kézirat: Németújvár/Güssing, Stiftsbibliothek der Franziskaner I/43, Radó, P. 1973, 6. sz.; Szendrei J. 1981, C 47; Dobszay L. 1984; Szendrei J. 2005, 210–248.

³² Kiadatlan kézirat, Istanbul, Topkapi Sarayi Müzesi, vö. Deissmann, A. 1933, ennek alapján a kézirat jelzete ma „Deissmann 60”. Elemzése: Szendrei J. 2005, 324–349.

³³ Lelőhelye Pozsony/Bratislava, Archív mesta Bratislavy EC Lad. 3. és EL 18, a kódex töredékeinek lelőhelye Nagyszombat/Trnava, Spolok Sv. Vojtecha (Szent Adalbert Társaság) és Múzeum Mesta Bratislavy. Vö. Szendrei J. 1981 C 17; 2005, 282–323. Kiadás: Musicalia Danubiana 1.

³⁴ Esztergom, Főszékesegyházi Könyvtár, MS I. 1a–b. Vö. Szendrei J. 1981 C 15 és F 469. Kiadás: Musicalia Danubiana 12*–**.

³⁵ Budapest, OSzK Oct.Lat.794, vö. Szendrei J. 1981, C 107.

³⁶ Budapest, OSzK Zeneműtár Ms.Mus. 7240. A szombathelyi domonkosoktól került előbb magántulajdonba, majd jelenlegi őrzési helyére, elnevezése „Szombathelyi Graduale” lett. Szigorúan romanizált kézirat, magyar és pálos vonatkozású utalásokkal valamint magyar notációval (vö. Szendrei J. 1981, C 124). Dallamait lényegében olyan elvek szerint alakították, mint az újhelyi pálos kódex dallamait, az eredmény mégis számos eltérő megoldást, számos kisebb-nagyobb dallamvariánst foglal magába. Rendeltetési, használati helye ismeretlen.

Az elemzésben most nem foglalkozunk a graduálék és offertoriumok problematikájával.³⁷ A forrásban nem található megjegyzés e funkciók pótlásáról sem – a függelékben közölt barokk kanciók esetleges liturgiában (offertoriumként) betöltött szerepére a pálos graduale csak egy esetben utal. Az alleluia lejegyzései során a scriptorok elhagyják a jubilusokat, s alleluia-intonáció után azonnal a verzust közlik.³⁸ Ha eredetileg a verzust is jubilussal alkották meg, most ezekről is lemondanak. A jubilusok elhagyásának gyakran a darab hangnemi megváltozása a következménye. A jubilusokon túllépve, az alleluia-verzusokban is elhagyhatnak a szerkesztő scriptorok hosszabb-rövidebb belső melizmákat, kisebb díszítményeket. Csak találgatni lehet, hogy miért éppen az alleluia-műfajban teszik ezt. Úgy tűnik, nem tekintik egyenrangúnak, egyformán súlyosnak az egyes műfajokat: tökéletes, fontos és érinthetetlen, vagyis pontos lejegyzést kap az introitus, szintén vigyázatot igényel a communio, legkevésbé változhatatlan az alleluia. A tractusból ki lehet hagyni teljes verseket is – de a kis mozgások, díszítmények és tagoló melizmák itt sem változhatnak.

Mint fent mondtuk, az új szerkesztés az introitust, és gyakran a communiót is érintetlenül meghagyta a középkori pentaton formában, az esztergomi változatban. Az alábbi elemzésekben az ilyen eseteket egyszerűen az 'azonos' megjegyzéssel regisztráljuk.

b) A Temporale³⁹

I/1r-v: Dom 1. Adv – Intr. Ad te levavi, All. Ostende, Comm. Dominus dabit. Középkori pentaton dallamváltozatok. Az introitust dallam-incipitje a G-ről induló variáns-csoporthoz köti. Az alleluiaiban a középkori források dallamainak több melizmáját is rövidítik. MNStr, GrBa.

I/1v: Dom 2. Adv – Intr. Populus Sion. Európai viszonylatban ritka dallamvariáns, de közvetlen párhuzamai megvannak középkori magyarországi forrásokban (GD'F' D' kezdet). MNZagr, MNStr.

I/2r: Dom 2. Adv – All. Laetatus sum. Ad notam: *Alleluja Rex noster*; az utóbbi a magyar középkorban e liturgikus funkcióban állandó, stabil énektétel.⁴⁰ Verzus-dallamának mintegy fele elegendő volt a *Laetatus sum* teljes szövegének megzenésítéséhez (a *Rex noster* dallamot tehát *praedicabat*-tól már nem használja). A *Laetatus sum* utolsó szava (*ibimus*) az intonáció rövid dallamának ismétlésével kerekíti le a tételt. MNZagr, MNStr.

I/2r: Dom 2. Adv – Comm. Jerusalem surge: Azonos. MNStr.

I/2v: Dom 3. Adv – Intr. Gaudete Ps. Benedixisti. Az antifona dallama megfelel a középkori esztergomi dallamvariánsnak, de a zsoltár (*Benedixisti*) helyett középkori központi forrásaink az *Et pax Dei* kezdetű bibliai verset adták – folytatva az antifonában megkezdett Szt. Pál szöveget –, természetesen ugyanerre a zsoltárdallamra. MNStr, GrBa. (GrPaul a 6v foliónál e tételt nem modernizálta, maradt a középkori *Et pax* verzusnál.)

I/2v: Dom 3. Adv – All. Excita Domine: Azonos, de rövid belső melizmái is rövidítve vannak. MNStr, GrBa.

I/3r: Dom 3. – Comm. Dicite pusillanimes: Azonos, a középkori esztergomi dallam pontos megfelelője. MNStr, GrBa.

I/3r: Dom 4. – Intr. Rorate: a középkori esztergomi dallam pontos zenei megfelelője, de más liturgikus funkcióban (ott a *Rorate* kántorbőjt szerdáján szerepelt, míg advent 4. vasárnapján az *Intr. Memento nostri* volt előírva).

³⁷ GrPaul („Szombathelyi Graduale”) a kottás gregorián offertoriumokat is tartalmazza.

³⁸ Ez az eljárás nem a 17. századi szemléletmódból ered, hiszen már a 13. század végéről maradt ránk Missale Notatum, mely ugyanígy jár el (MNIst/1), lásd továbbá a hazai tradíció fővonalát képviselő GrBa alleluia-lejegyzéseit is.

³⁹ Minden egyes darabot hozzámértünk többek között MNStr-hez és GrBa-hoz, egyezés esetén a megjegyzések után feltüntetjük a MNStr és GrBa rövidített elnevezést. Ennek megléte tehát a pálos kódex dallamainak Esztergomhoz tartozását fejezi ki. – A későbbiekben ritkán előfordulnak más rövidített forráselnevezések is, hogy egyes tartalmi elemek szélesebb körben való ismertségére figyelmeztetni tudjunk.

⁴⁰ Szendrei J. 2005, 297.

I/3r: Dom 4. Adv – All. Veni Domine: az újhelyi pálos graduáléban közölt dallama mindeddig nincs azonosítva, itt valószínűleg a modus is átalakult a középkori mintához képest. (GrPaul e helyen az Esztergomban is szokásos ThK 203 fríg dallamot adja rövidített melizmákkal.)

I/3v: Dom 4. Adv. – Comm. Ecce virgo: Azonos. MNStr.

I/3v: VigNat – Intr. Hodie scietis: Azonos. MNStr, GrBa.

I/3v: VigNat – All. Crastina die: dallama szabadon követi a *Veni Domine* Allelujának az esztergomi úzusban használt dallamát.⁴¹ E dallam más szövegekkel és más funkciókban is ismert volt Esztergomban, (énekelhették az *All. Veni Domine*-t a vigilián is, ha az vasárnapra esett,) viszont a *Crastina die* szövegre való alkalmazás új szöveg–dallam kombinációnak látszik.⁴² A *Veni Domine* dallam erős variánssá alakult az előzményekhez képest, mikor magára vette a *Crastina die* szöveget. MNStr.

I/3v: VigNat – Comm. Revelabitur: Azonos. MNStr, GrBa.

I/4r: NatDom – Intr. Dominus dixit, All. Dominus dixit, Comm. In splendoribus sanctorum („ad primam missam in nocte”): Mindhárom tétel megfelel a konkrét középkori hagyománynak. Eltérés, hogy az alleluia belső melizmái rövidítve vannak, de a szokásosnál mértékletesebben. MNStr, GrBa.

I/4v: NatDom – Intr. Lux fulgebit („missa in aurora”): Azonos (egy-két hangos rövidítéssel az utolsó szónál).

I/4v: NatDom – All. Dominus regnavit. Egész Európában egy 2. tónusú másik dallamra énekelik a tételt. A hagyományos szöveg e 4. tónusú dallamát eddig csak Magyarországról mutatta ki a kutatás.⁴³ Jól megőrzött, középkori magyarországi alkotás. MNStr, GrBa.

I/5r: NatDom – Comm. Exulta filia: Azonos. GrBa.

I/5r–v: NatDom – Intr. Puer natus, All. Dies sanctificatus, Comm. Viderunt omnes („in die natiuitatis Domini”): Mindhárom tétel azonos a középkori variánssal. GrBa.

I/5v: StephMart – Intr. Sederunt principes: Azonos, de a szöveg Esztergomban és általában a középkori forrásokban *Etenim sederunt principes*.

I/6r: StephMart – All. Video caelos. A szöveget a magyarországi, főként esztergomi gyakorlatban a legelső középkori források óta egy 6. modusú dallamra énekeltek (ThK 222, az ún. *Domine in virtute tua*-dallam). E szöveg-dallam kombináció igen ritka Európában, ahol a *Video caelos* szöveghez a 2. modusú dallamválasztást preferálják (*Dies sanctificatus*-típus, ThK 27). A pálos forrás (és GrPaul is) kitart a különleges 6. modusú dallamválasztás, mint hazai hagyomány mellett. MNStr, GrBa.

I/6r: StephMart – Comm. Video caelos. Dallama, pentaton formulakincse megfelel a régebbi magyarországi gyakorlatnak. Ahhoz képest azonban a *communio* utolsó sora: *quia nesciunt quid faciunt* a pálos forrásban hiányzik.⁴⁴ A lejegyzés egy sorral korábban abbamarad, a tétel D-re végződik (!). A rövidítés a római szövegminta követelménye.⁴⁵ MNStr.

I/6v: JohEv – Intr.: rubrika (De sancto Joanne Introitus *In medio* f 8), *All. Hic est discipulus, Comm. Exiit sermo:* Mindhárom tétel megfelel a középkori magyarországi hagyománynak. MNStr, GrBa.

I/6v–7r: Innoc. – Intr. Ex ore, All. Te martyrum, Comm. Vox in Rama: Zeneileg megfelelnek a középkori magyarországi hagyománynak. Különbség az alleluia-intonáció szövegében van: *alleluia* helyett a régi feljegyzések szerint *Laus tibi Christe*-t mondtak ugyanarra a dallamra. A jubilus elhagyása az alleluiaiban tonális problémákat okozna, ha nem vezetne a pálos kódex dallama egy önálló fordulattal a verzus végén vissza az alaphangra. A Tridentinum utáni liturgiában

⁴¹ ThK 203 sz.

⁴² GrPaul az *All. Crastina die* szövegre az első tónusú *Justus* típusdallamot adja (ThK 38).

⁴³ GrPaul ugyanezt az ad notam megoldást adja, de a részletekben eltérésekkel közli a tételt.

⁴⁴ MNStr fol 14v, MStrig 1484.

⁴⁵ Baroffio, G – Sodi, M. 2001, 54.

All. *Laudate pueri* volt e tétel szövege, ha Aprószentek napja vasárnapra esett. Itt tehát a pálos kódex kivételesen nem vette át a „római” szöveget. MNStr, GrBa.

I/7r–v: *Dom infra Oct(avas nativitatis) – Intr. Dum medium, All. Dominus regnavit* (rubrika), *Comm Tolle puerum*: Azonos. MNStr.

I/7v–8r: *Epiph. – Intr. Ecce advenit, All. Vidimus stellam, Comm. Vidimus stellam*. A dallamok mind megfelelnek a középkori magyarországi változatoknak. Különösen feltűnő ez az alleluia esetében, mert az Európa-szerte általános *Dies sanctificatus* dallamtípus helyett (ThK 27) a hazai kódexek egy részénél a középkorban következetesen egy másik dallamot rendeltek a szöveghez (éppúgy, mint december 26.-án): a *Domine in virtute* alleluia-típus 6. modusú dallamát (ThK 222). A pálos graduale itt tehát felismerhetően egy sajátos középkori magyarországi döntést követ dallamával. Ez mai tudásunk szerint egyedülálló, külföldi megfelelőjét nem találtuk. Lehetséges, hogy az All. *Video caelos apertos* esete inspirálta, hiszen ez esetben is ugyanazt a dallamot helyettesítették a 6. modusúval. A *Comm. Vidimus stellam* esetében kifejezetten MNStr egyéni dallamváltozata jelenik meg a pálos kódexben (MNStr fol 20v, in Oriente, kvintugrás lefelé).

I/8r–v: *Dom. infra Oct. Epiph. – Intr. In excelso, All. Jubilate, Comm. Fili quid fecisti*: A középkori lokális, pentaton dallamváltozatok, változtatás nélkül átvéve. MNStr, GrBa.

I/ 8v–9r: *Dom. prima post Oct. Epiph. – Intr. Omnis terra, All. Laudate Deum omnes angeli, Comm. Dicit Dominus: implete*: Azonos. MNStr.

I/9v: *Dom. 2. post Oct. Epiph. – Intr. Adorate, All. Dominus regnavit exultet, Comm. Mirabantur*: Itt is a középkori magyarországi dallamvariánsok adták a mintát, amint az főként a communio dallamválasztásában és szövegében kimutatható. A tételnek ugyanis mind európai, mind hazai viszonylatban több dallama és több szövegvariánsa volt. Az introitus viszonylag ép változat, az alleluia-dallam viszont meg van csonkítva, leginkább a verzus végén. MNStr, GrBa.

I/9v–10r: *Dom. in Septuagesima – Intr. Circumdederunt, Tractus. De profundis, Comm. Illumina faciem*: Az introitus ép középkori pentaton változat, végig kikottázott, a szokottnál melodikusabb zsolnártónussal, a tractus és communio is a középkori magyar főforrások hagyományát követi. Különös az elvszerűen megcsonkított alleluia-dallamok eddigi sora után azt látni, hogy a tractus-dallam a kis részletekben, s a díszítő melizmákban, kadenciális formulákban is teljesen ép maradt. MNStr, GrBa.

I/11r–v: *Dom. in Sexagesima – Intr. Exurge, quare obdormis, Tractus. Commovisti Domine, Comm. Introibo ad altare*: Azonos. MNStr, GrBa.

I/11v–12v: *Dom in Quinquagesima – Intr. Esto mihi, Tractus. Jubilate, Comm. Manducaverunt*: Mindhárom tétel egyezik a középkori magyarországi változatokkal. A tractusban a *Scitote quoniam* vers helyett a pálos kódexben *Scitote quod* áll (az ezt indító nagy S betű fordítva van írva, vö. fol I/12). MNStr, GrBa.

I/12v–13v: *In die Cinerum – Intr. Misereris omnium, Tractus. Domine non secundum, Comm. Qui meditabitur*: Azonos. MNStr, GrBa.

I/13v–14r: *Dom. prima in Quadr. – Intr. Invocabit me, Tractus. Qui habitat, Comm. Scapulis suis*: A dallamvariánsok a középkori magyarországi hagyományból származnak, de ahhoz képest még erősebben pentaton kivitelezést mutatnak. A tractus rövidítve van, a kézirat csak az első három verset közli – de részletei teljesen épek zeneileg. GrBa.

I/14v–15r: *Dom. secunda in Quadr. – Intr. Reminiscere, Tractus. Dixit Dominus mulieri, Comm. Intellige clamorem*: Mivel a pálos kézirat a nagyobbjt hétköznapijainak miséit nem tartalmazza, itt kell kiírnia a scriptornak a *Reminiscere* introitust, amit különben már előzőleg, a megfelelő hétköznapijánál (szerdán) kiírt volna, s itt csak rubrikázna. A introitus dallama az esztergomi tradícióba illik, zsolnárszövegének második felét egy használó személy kiírta. A tractus kiválasztása ellene mond az eddig kódexünkben megfigyelt eljárásoknak: nem a római rítusnak felel meg (ott: *Confitemini Domino*), hanem a középkori „Alpokon túli” egyházmegyés gyakorlatnak (*Dixit Dominus mulieri*); ez feltételezi, hogy az evangéliumot sem a római előírás szerint olvasták.

A tractus teljes egészében közölve van, dallama sértetlen, csak a zárómelizma lejegyzése rövidül egy kissé, de ennek oka az is lehet, hogy fejből tudták énekelni. A communio (szintén az előző szerdáról átvéve) végső zárlatában ugyan megkurtítja a kadenciális melizmát, a tétel dallama azonban csaknem egészében a GrBa dallamával egyezik, még az ott olvasható tritonus kezdést is megtartja. GrBa.

I/15r–16r: Dom 3 in Quadr. – Intr. Oculi mei, Tractus. Ad te levavi, Comm. Passer invenit: Azonos. GrBa.

I/16r–17r: Dom 4 in Quadr. – Intr. Laetare Jerusalem, Tractus. Qui confidunt, Comm. Jerusalem quae aedificatur: Azonos. GrBa.

I/17r–18r: Dom Passionis – Intr. Judica me, Tractus. Sepe expugnaverunt, Comm. Hoc corpus: Azonos. A communio transzpozíciója (C-re írva) régi esztergomi és pálos szokás lehet. GrBa, Göttw 234.⁴⁶

I/18v–19r: Dom in ramis palmarum – Intr. Domine ne longe, Tractus. Deus Deus meus, Comm. Pater, si non potest: A dallamvariánsok megfelelnek az esztergomi hagyománynak, de a tractus erősen rövidítve van (tizennégy versből kettőt tart meg).

I/19r–19v: In cena Domini – Intr. Nos autem gloriari, Grad. Christus factus est, Comm. Dominus Jesus postquam: Kevés eltéréssel a középkori dallamokat adja a pálos kézirat, de a communio rövidebb a középkori változatnál, hiányzik belőle az „ego dominus et magister? exemplum dedi vobis” rész, s az utolsó sorból az „ita” szó. A rövidítés valószínűleg a pálos scriptor tévedése, nem található meg a Tridentinum utáni római könyvekben sem.

I/19v–22v: „In Sancto Sabbatho redeunte Processione ad ecclesiam cantatur letania a duobus fratribus Kyrie eleison, etc.: A nagyszombati litánia teljes egészében ki van írva kottával. Zeneileg pontosan megfelel a középkori magyarországi változatoknak, sőt az invokációk összeállításánál, a szent-névsorok tekintetében is örzi az esztergomira épülő régi pálos hagyományt, s nem mutat újabb kori római befolyást.⁴⁷

Ky - ri - e - lei-son... San - cta De - i Ge - ni - trix — o - ra pro no - bis... San - cte

Pau - le E - re - mi - ta — o - ra pro no - bis... O - mnes San - cti — o - ra - te pro no - bis...

Pro - pi - ti - us e - sto — par - ce no - bis Do - mi - ne... Pec - ca - to - res — Te ro - ga - mus

au - di nos... A - gnus De - i qui tol - lis pec - ca - ta mun - di — par - ce no - bis Do - mi - ne.

3. példa

⁴⁶ Göttweig, Stiftsbibliothek Cod. 234, vö. Szendrei 1981, M 22.

⁴⁷ Újhelyi Graduale fol 20–22, MNStr fol 125–125v.

Magyar szentek a litániában: Szt. István király, Szt. Imre herceg, Szt. László király. Pálosoknál kiemelt tiszteletnek örvendő szentek: Szt. Ágoston atya, Szt. Pál remete, Szt. Antal remete. A vértanúk csoportja esztergomi forrásokban és a pálos kéziratban: Szt. István első vértanú, Szt. Adalbert, Szt. György, Szt. Lőrinc, (Becket Szt. Tamás püspök vértanú csak Esztergomban), Szt. Vencel. E sorban Szt. Lőrinc helye változó (mindenképpen kiemelt szent, s a pálosoknál egyben a magyarországi központi kolostori templom patrocíniuma). A pálos litániában nem szerepel az *Ut fontem istum benedicere et consecrare digneris* vers, minthogy keresztkút nem volt szerzetesi egyházaikban. A litánia „a duobus fratribus” énekeltek, amely előírás terminológiája szerzetesi közösségre utal.

I/23r–23v: Vigilia Paschalis – All. Confitemini, /Tractus/. Laudate Dominum, Ant. Alleluia, Ant. Vespere autem: Pentaton dallamváltozatok, az alleluia és tractus folyamatosan egybeírva.

I/23v–24r: Dom Resurrectionis Domini – Intr. Resurrexi: Azonos. MNStr, GrBa.

I/24r–24v: Dom Resurrectionis Domini – All. Pascha nostrum: A középkori gyakorlatban az alleluját általában két verssel énekeltek. A római rítus csak első versével használta, így a szöveg az újhelyi graduáléban is lerövidült. A megmaradt szövegre a pálosok különös dallamot helyeztek, amit magyarországi forrásból vettek. A magyarországi források egy része már előzőleg, a középkorban is helyet adott egy új stílusú F-dallamnak, mely az *All. Pascha nostrum* „modernizálása” céljából készülhetett, s melyet ad libitum lehetett énekelni húsvétkor. Ezt az új dallamstílusú *All. Pascha nostrum*-ot kapták föl a pálosok, úgy, hogy a 17. századi forrásban már egyetlen dallamként szerepel a kiemelkedő liturgikus ponton. Nem teljes formában: az új dallam a felénél tartott, mikor a rendelkezésre álló egy versnyi szöveg a végéhez ért.⁴⁸

I/24v: Dom Resurrectionis Domini – Comm. Pascha nostrum: Azonos. MNStr, GrBa.

I/ 24v: Fer 2 – Intr. Introduxit: Azonos. MNStr, GrBa.

I/25r: Fer2 – All. Angelus Domini. Comm. Surrexit Dominus et apparuit: Zeneileg középkori magyarországi változatok, de az eredetileg kétverses alleluia e Trident utáni formában csak első versét tarthatta meg. MNStr, GrBa.

I/25r–25v: Fer 3 – Intr. Aqua sapientiae, All. Surgens Jesus: A communio helyén rubrika, utalás a 25. recto folion lévő *Comm. Surrexit Dominus*-ra. Az introitus megfelel zeneileg a középkori hazai formának, ugyancsak azzal egyezik az alleluia szöveg- és dallamválasztása. Ez annyit jelent, hogy az alleluia esetében a szerkesztők nem vették át a tridenti missaléban előírt másik darabot, még a verzus-szöveget sem (ott: *Surrexit Dominus de sepulchro*).⁴⁹

I/ 25v: Dom 1 post Resurr. Domini – Intr. Quasimodo geniti: Húsvét nyolcadának anyagát a szerzők rövidítették: az egyes napok saját, teljes liturgiája helyett csak hétfő és kedd anyagát közölték. Az oktáva vasárnapján magán („Fehérvasárnap”) s az után is végig a húsvéti időben két alleluiát énekelnek a vasárnapi misékben, de a rövidítő tendenciát követve a pálosok a tridenti misszálé két allelujája közül csak az egyiket tartják meg. Míg tehát húsvéti időn kívül minden misében a graduale közlése maradt el végleg, húsvéti időben egy alleluiát kell nélkülöznünk. A *Quasimodo geniti* introitus megfelel zeneileg a középkori pentaton változatnak. MNStr, GrBa.

I/26r: Dom 1 post Resurr. Domini – All. Post dies octo, Comm. Mitte manum. Mindkét tétel megfelel zenei szempontból a középkori magyarországi forrásokban fennmaradt anyagnak. Az alleluia német környezetünkben alig ismert, vsz. itáliai eredetű, – azon kívül csak francia használatban szereplő dallam. A kuriális szerkönyvek (melyek az általános romanizálás korában végül elterjesztették Európában) természetesen diaton dialektusban prezentálják.⁵⁰ MNStr, GrBa.

I/26r: Dom 2 post Resurr. Domini – Intr. Misericordia: Azonos. MNStr, GrBa.

I/ 26v: Dom 2 post Resurr. Domini – All. Cognoverunt, Comm. Ego sum pastor: Az *All. Cognoverunt*-nak sem szövege, sem dallama nem volt használatos Magyarországon a középkori szekuláris

⁴⁸ Vö. MZt I, 365, 61. példa. Lásd még például a Futaki Graduáléban (Szendrei J. 1981, C 45), a 13–14. századi Isztambuli Missale Notatumban (Szendrei J. 2005, 324–349) és a 17. századból: GrPaul fol 55v.

⁴⁹ Vö. Baroffio, G. – Sodi, M. 2001, 331–332.

⁵⁰ ThK 385. Vö. MStrig 1498, .

rítusokban. Ezért a Tridentinum utáni Missale Romanum All. *Cognoverunt* tételét olyan dallamra helyezték át, melyet a középkorban ők azonos napon funkcióban énekeltek (All. *Surrexit pastor bonus*). Az eredmény nem egy egyszerű kontrafaktum lett: a mintadallam elemeire esett, majd töredékei új egységekbe lettek foglalva, újra vannak rendezve és formálva. Az All. *Surrexit pastor bonus*⁵¹ jellegzetes motivikája – és laza formája – segített abban, hogy a darab felismerhető maradjon. A Comm. *Ego sum pastor bonus* megegyezik zeneileg a középkorban Magyarországon használt verzióval.

I/26v–27r: Dom 3 post Resurr. Domini – Intr. Jubilate Deo, All. Oportebat pati: Az introitus az ismert pentaton dallam, záró alleluia-sorozata meg van kurtítva, zsoltárja azonban végig ki van írva kottával. Az All. *Oportebat pati* szövegét a Tridentinum utáni „római” gyakorlat írta elő, dallama a pálosoknál egy első tónusú típus-dallam lett (All. *Modicum*,⁵² az All. *Justus ut palma* kontrafaktuma). Vagyis ismét úgy jártak el, mint már többször e könyvben: ráillesztették a római rítus által előírt új szövegre a középkorban azonos funkcióban használt dallamot. MNStr, GrBa.

I/27r: Dom 3 post Resurr. Domini – Comm. Modicum et non: A communio dallama a középkori változatokkal egyezik. MNStr, GrBa.

I/27r: Dom 4 post Resurr. Domini – Intr. Cantate Domino: Azonos. MNStr, GrBa.

I/27v: Dom 4 post Resurr. Domini – All. Christus resurgens, Comm. Dum venerit Paraclitus. Az alleluia szövege megfelel a római beosztás szerinti szövegnek. Dallamának eredetét csak részben tudjuk meghatározni: Az intonáció követi a pálos forrásban eddig megfigyelt logikát, vagyis azt a dallamot hozza, amelyet a középkori Magyarországon ugyanebben a funkcióban használtak (1. tónusú *Justus ut palma*-típus). A verzus azonban nem folytatja a típusdallamot, hanem egy eddig meg nem határozott, valószínűleg új megzenésítéssel próbálkozik. Nem lehetetlen, hogy ezt részben maga a *Christus resurgens* alleluia dallama ihlette. A Comm. *Dum venerit* kivitelezése megfelel a középkori magyarországi úzusnak.

I/28r–v: Dom 5 post Resurr. Domini – Intr. Vocem jucunditatis, All. Surrexit Christus et illuxit nobis, Comm. Cantate Domino: Az introitus és communio megfelel a középkori magyarországi pentaton variánsnak. Az introitus zsoltárdallama végig ki van írva. Az alleluia összeállítása ismét rejtélyes. Szövege a „római” szöveg; intonációja megfelel a liturgikus funkció alapján várt dallamnak (1. tónusú *Justus ut palma* típusdallam). Eszerint verzus-dallamként a középkorban Magyarországon e beosztásban énekeltetett, *Justus ut palma* variáns-körbe tartozó All. *Usquemodo* dallama lenne elvárható az intonáció folytatásaképpen. De itt sem egyszerű kontrafaktum készült; talán túl melizmatikusnak tartották az *Usquemodo* dallamát, mindenesetre nem azt választották. Az intonáció után a modern 2. tónusú *Surrexit Christus et illuxit populo suo* verzus⁵³ kissé átalakított, szövegben is módosított formája következik. Ezt a régi hazai miseliturgiában egy héttel korábban alkalmazták első alleluiaként. Az All. *Surrexit Christus et illuxit nobis* esete tehát olyan eljárást dokumentál a pálos könyvben, mely ellentmond a többinek: az intonáció még a megfelelő liturgikus helyre utal mintáért (*Usquemodo*), a verzus azonban átveszi az egykor más funkcióra kialakított, és más modusban készült, de szövegében a *Surrexit*-nek megfelelő verzusdallamot. MNStr, GrBa.

I/ 28v–29: In Rogationibus – Intr. Exaudivit de templo, All. Confitemini, Comm. Petite et accipietis: Mindhárom tétel kivitelezése megfelel a középkori magyarországi gyakorlatnak. GrBa.

I/29v–30r: In Ascensione Domini – Intr. Viri Galilaei Ps. Omnes gentes, All. Ascendit Deus, Comm. Psallite Domino: Mindhárom tétel lényegében megfelel a középkori magyarországi hagyománynak. Az introitus verzusa a középkorban a *Cumque intuerentur* is lehetett (GrBa 148.old.). Az alleluia verzusának közepén („Dominus”) a dallam melizmatikus szakasza meg van csonkítva. GrBa.

⁵¹ ThK 169.

⁵² ThK 38.

⁵³ GrBa 142.

1/30r–v: *Dominica infra Oct. Ascensionis* – *Intr. Exaudi Domine, All. Regnavit Dominus, Comm. Pater cum essem*: Az introitus megfelel a középkori hazai, pentaton variánsnak. Az alleluia-vers szövege a római úzust követi, míg dallamát azonos liturgikus funkció alapján a középkori hazai hagyományból merítették: az ünnep *Dominus in Sina in sancto* 1. modusú alleluia-dallamát alkalmazták az új *Regnavit* szövegre. Ez a dallam⁵⁴ a középkorban csak ritkán kapcsolódott az *All. Dominus in Sina*-hoz, alkalmazása különféle szövegekre általában nehéz volt, így a pálos kódexben is elég sok zenei változtatást tett szükségessé. A *communio* ismét nehézség nélkül átvehető volt a középkori gyakorlatból (ott *Ascensio* vigiliájánál írták ki). GrBa.

1/31r–v: *In die Pentecostes* – *Intr. Spiritus Domini Ps. Exurgat Deus, All. Veni Sancte Spiritus, Comm. Factus est repente*: Az introitus a középkori alakzat, zsoltárverse azonban Magyarországon inkább a *Confirma hoc* volt. Az alleluia és *communio* is átvehető volt a régi gyakorlatból, közben kivételesen még az alleluia melizmái is viszonylag épen maradtak. GrBa.

1/31v: *Fer II infra Oct. Pent.* – *Intr. Cibavit, All. Loquebantur, Comm. Spiritus Sanctus docet vos*. Az introitusra csak rubrika utal (fol 33, Úrnapja), mely azonban hiányzik a kódexből (régii folio-száma is kimaradt), dallama tehát nem állapítható meg. Az alleluia *Loquebantur* szövege révén, ebben a funkcióban a római rítust képviseli, a pálosok viszont a régi pünkösdi hétfői alleluia, a *Spiritus Domini replevit* dallamát alkalmazták rá. Ez a darabok eltérő terjedelme és tagolása miatt nehezen sikerült, s végül a *Spiritus Domini* dallam fele is elég lett a *Loquebantur* szöveg megzenésítéséhez. A 3. modusú dallam azonban mind az intonációban, mind a középkandenciánál F zárlaton állt meg, a pálosok fél dallamnyi változtatásban ennek megfelelően a hangneme is átalakult. Meglepő egyébként a nehéz kontrafaktum elkészítésének vállalása, hiszen megtalálhatták volna az *All. Loquebantur* egy másik, régi magyarországi, jól bevált megzenésítését bármely hazai középkori könyvben pünkösdi hetének péntekjén,⁵⁵ s erről tudnia kellett egy 17. századi scriptornak is, kézenfekvő lett volna új kontrafaktum készítése helyett e darabot régi helyéről készen átvenni. *Comm. Spiritus Sanctus docebit vos*: a középkori magyarországi pentaton változat. MNStr, GrBa.

1/32r: *Fer III infra Oct Pent* – *Intr. Accipite jucunditatem, All. Veni Sancte* (rubrika), *Comm. Spiritus qui a Patre*: Azonos. MNStr, GrBa.

1/32r–v:⁵⁶ *De Sancta Trinitate* – *Intr. Benedicta sit, Ps. Domine Dominus noster, All. Benedictus es Domine* (a vége előtt megszakad): Az introitus dallama pontosan követi a középkori hagyományt, de zsoltárjának szövege eltér attól. Az Alleluia *Benedictus es* a verzus közepéig halad, a folytatás már a hiányzó fol 33-ra esne. Az alleluia-vers szövege Európa-szerte ismert alkotás, dallamát azonban cserélték: a szövegre egy, a középkori hazai szokások szerint használatos másik dallamot illesztettek, melyet korábban többek között ugyancsak Szentháromság ünnepén énekeltek, *All. Honor virtus* szöveggel. MNStr, GrBa.

1/34r: *Corporis Christi*: az előtte lévő (33.) folio elveszett, így az úrnapi liturgiának csak *communio*-ja maradt meg, az is töredékesen – az ünnep a *Quotiescumque* egy motívumával (*donec veniat*) indul a kódexben.

1/34r–v: *Dominica prima in aestate (Dom I post Pentecostes)*: – *Intr. Domine in tua misericordia, All. Verba mea, Comm. Narrabo omnia*: Azonos. h

1/34v–35r: *Dom II post Pent.* – *Intr. Factus est Dominus, All. Domine Deus meus in te, Comm. Cantabo Domino qui bona tribuit*: Azonos.

1/35r–v: *Dom III post Pent.* – *Intr. Respice in me, All. Deus iudex justus, Comm. Dico vobis gaudium est*. Az introitus és az alleluia a középkori tradíció szerint alakul. A *communio* a római rítusból veszi szövegét, dallamát az *Ego clamavi* dallamából merítették, vagyis zeneileg a nap középkori *communio*ját követték meglehetősen szabadon.

⁵⁴ *Justi epulentur* típus, ThK 77. sz., vö. GrBa 150.

⁵⁵ 7–8. modus, ThK 274. típus, GrBa 155.

⁵⁶ A fő scriptor a fol 32v-ra ráírta a 33-as folioszámot, ezután hiány következik, a valódi 33. folio nincs meg.

1/35v–36r: Dom IV post Pent. – Intr. Dominus illuminatio mea, All. Deus qui sedes, Comm. Dominus firmamentum meum. Az introitus és a communio dallama a középkori hazai variánsnak felel meg. Az alleluia dallama is használatos volt a középkorban *Diligam te* szöveggel, melyet esztergomi forrásaink a pünkösdi utáni IV. vasárnapra asszignáltak.⁵⁷ Itt tehát ismét a már megismert kontrafaktum-technikát alkalmazta a notator.

1/36r–37r: Dom V post Pent. – Intr. Exaudi Domine, All. Domine in virtute tua, Comm. Unam petii a Domino: Mindhárom tétel az ötödik vasárnapra rendelt középkori magyarországi tradíciónak felel meg, de az alleluia dallamában a melizmák több jelentős rövidítést szenvedtek el. MNStr, GrBa.

1/37r–v: Dom VI post Pent. – Intr. Dominus fortitudo plebis, All. In te Domine, Comm. Circuibo: Mindhárom tétel a középkori magyarországi tradíciót képviseli, a dallamvariánsok is viszonylag épek (de a communio végén kulcs-elcsúzás van). MNStr, GrBa.

1/37v–38r: Dom VII post Pent. – Intr. Omnes gentes Ps. Quoniam Deus, All. Magnus Dominus, Comm. Inclina aurem: Az introitus és communio lényegében megfelel a középkori hazai dallamhagyománynak (az introitushoz más a zsolnávers szövege). Az alleluia mintáját nehéz felismerni. Kontrafaktum, mely a rövid, *Magnus Dominus* (minor) dallamát kívánja alkalmazni az *All. Omnes gentes* szövegre, megszabadulva egyben a melizmáktól is. A kontrafaktumot csak az a törekvés indokolhatja, hogy a dallam maradjon hagyományos liturgikus helyén, a hetedik vasárnapon, akkor is, ha új a szövege. MNStr, GrBa.

1/38r–v: Dom VIII post Pent. – Intr. Suscepimus (rubrika, utalás a 49. foliora). All. Magnus Dominus ... in civitate Dei nostri, in monte sancto eius. Comm. Gustate et videte: A communio követi a középkori tradíciót, az alleluia új kontrafaktum: a hosszabb, *Magnus Dominus* (maior) szöveget az *All. Eripe me* 2. modusú dallamára illeszti, miközben egyszerűsíti, részben elhagyja a melizmákat. E kontrafaktum révén vált lehetővé, hogy a régi dallam megszokott liturgikus helyén, a VIII. vasárnapon maradjon. MNStr, GrBa.

1/38v–39: Dom IX post Pent. – Intr. Ecce Deus adjuvat, All. Te decet, Comm. Qui manducat meam carnem. Az introitus és az alleluia dallama a középkori változat szerint alakul, kevés rövidítéssel az allelujában. A communio e napon a középkorban *Primum quarite* volt, s a római rítus szerinti új szöveget (*Qui manducat*) erre helyezték, eltérve bizonyos kihagyásokat is (pl. zárás előtt). MNStr, GrBa.

1/39r–v: Dom X post Pent. – Intr. Dum clamarem, All. Eripe me, Comm. Acceptabis sacrificium: Az introitus és a communio a középkori hazai pentaton változat. Az alleluia verzum-szövege (*Eripe*) ismert volt a középkori hazai úzusban is, a pálos graduálban azonban a korábban X. vasárnapon énekelt *Attendite* dallamára van ráhúzva. A cél, hogy az *Attendite* dallam az új szöveggel is tartsa meg régi liturgikus helyét, elég nehéz kompozíciós tevékenységet igényelt. MNStr, GrBa.

1/39v–40v: Dom XI post Pent. – Intr. Deus in loco sancto, All. Exultate Deo – Sumite, Comm. Honora Dominum: Azonos; az alleluia *Sumite* kezdetű szakaszát korábban második verzumként kezelték. MNStr, Ba.

1/40v–41r: Dom XII post Pent. – Intr. Deus in adiutorium, All. Domine Deus salutis, Comm. De fructu operum: Azonos. GrBa.

1/41r–v: Dom XIII post Pent. – Intr. Respice Domine, All. Domine refugium, Comm. Panem de caelo: Azonos, de az alleluia-melizmák egy része rövidítve van. A communio utolsó sora a leírásban a kulcsrakás hibája miatt egy terccel elcsúszott. MNStr, GrBa.

1/41v–42r: Dom XIV post Pent. – Intr. Protector noster, All. Venite, Comm. Primum quaerite: Az introitus a középkori hazai hagyományt követi, kisebb hangvariánsokkal. Az alleluia is középkori örökség, de a korábban szabályos két verzum helyett a római rítusnak megfelelően csak az

⁵⁷ MNStr fol 179v.

elsőt tartalmazza. A *communio* azon ritka esetek közé tartozik, amikor nem készítették kontrafaktumot, hanem a dallamot más liturgikus helyről másolták át ide. E tétel tehát megvolt a középkori magyarországi rítusban is, a IX. pünkösd utáni vasárnapon. MNStr, Ba.

I/42r–43r: Dom XV post Pent. – Intr. Inclina Domine, All. Quoniam Deus magnus, Comm. Panem quem ego dedero: Az első két tétel pontosan követi a középkori hazai tradíciót (természetesen a kódexünkben minden alleluia-értékes jubilus-elhagyással). A *communio* viszont áthelyezett tétel: a középkori magyarországi variánst a nagybőjt első hetéről (csütörtök), illetve a pünkösd utáni XIV. vasárnapról telepítették át a jelen funkcióba (a középkori *communio*, *Qui manducat* helyébe). Dallamában egy rövid belső melizmát egyszerűsítettek. Ba.

I/43r–v: Dom XVI post Pent. – Intr. Miserere mihi Domine, All. Cantate Domino, Comm. Domine memorabor: Az introitus és a *communio* minden szempontból a középkori hazai úzust követik. Az alleluia kontrafaktum a *Domine exaudi* dallamára, melyet a középkori Magyarországon e napon, a pünkösd utáni XVI. vasárnapon énekeltek.

I/43v–44r: Dom XVII post Pent. – Intr. Justus es Domine, All. Domine exaudi, Comm. Vovete et reddite: Az introitus és *communio* pontosan a középkori rendet és zenei variánst követi. Az alleluia középkori helyéről, az előző, pünkösd utáni XVI. vasárnapról hozták át e napra. Jubilussai csak kissé rövidülnek, a *modus* meghagyása mellett. MNStr, GrBa.

I/44r–v: Dom XVIII post Pent. – Intr. Da pacem, All. Timebunt gentes, Comm. Tollite hostias: Az előző heti kántorbőjti liturgiáról nem szól a kódex. Az introitus és *communio* mindenképpen megfelelnek a középkori kivitelezésnek. A *Timebunt gentes* alleluia viszont ismét kontrafaktum; szövege a római előírásnak felel meg, dallama a középkori magyarországi gyakorlatban a pünkösd utáni XVIII. vasárnap alleluia-dallama volt, akkor még két verzussal (*In exitu Israel, Facta est*). A dallam-alkalmazás szabadon, sok részlet elhagyásával történt, a zenei kadenciák és a szöveg-tagolás összehangolása problematikus. MNStr, GrBa.

I/44v–44bisv: Dom XIX post Pent. – Intr. Salus populi, All. Confitemini Domino et invocate, Comm. Tu mandasti. Az introitus a szokásos középkori pentaton variáns átvétele. Az alleluia ismét új képződmény, kontrafaktum. Szövege a központi római előírást követi, e szövegre rá van illesztve a középkorban azonos funkcióban Magyarországon használt *Dilexi quoniam* dallama. A *communio* szinte önálló dallam-alkatás, leginkább a Bakócz Graduale különleges zenei megoldásaihoz és lejegyzésmódjához áll közel.⁵⁸

I/44bisv–45r: Dom XX post Pent. – Intr. Omnia quae fecisti, All. Paratum cor, Comm. Memento verbi tui: Az introitus a középkori hazai hagyományt követi. Az alleluia áthelyezett tétel a pünkösd utáni 17. vasárnapról, ahol esztergomi középkori szokás szerint szerepelt. Az áthelyezés során zenei változtatás nem történt, csak liturgikai. A *communio Memento verbi tui* különleges dallamvariáns, kontrafaktumnak tekinthető. Mintája a középkori hazai forrásokból vett *In salutari tuo* volt, a következő, pünkösd utáni XXI. vasárnap *communio*ja MNStr, GrBa.

I/45r–v: Dom XXI post Pent. – Intr. In voluntate tua Domine, All. In exitu Israel, Comm. In salutari tuo: Az introitust és a *communio*t a középkori magyarországi gyakorlatból vették. Az alleluia ugyanott a pünkösd utáni XVIII. vasárnapon hangzott el, két verzussal. Kódexünkben római rend szerint átkerült a XXI. vasárnapra, de csak egy verzussal. Közben a részletekben is némi egyszerűsítést szenvedett. MNStr, GrBa.

I/45v–46r: Dom XXII post Pent. – Intr. Si iniquitates, All. Qui timet Dominum, Comm. Ego clamavi: Az introitus a középkori magyarországi változat, liturgikus helye ugyanez volt. Az alleluia kontrafaktum, a dallam a magyar úzusban a pünkösd utáni XXIV. vasárnapon szerepelt *Qui sanat* szöveggel. Az új szövegalkalmazás (*Qui timet*) során számos apró zenei változtatást ejtettek rajta. A *communio* is kontrafaktum, az *Ego clamavi* az e funkcióra rendelt római szöveg,

⁵⁸ Vö. GrBa 67.

dallamot viszont a középkorban e napon elhangzó *Dico vobis gaudium est*-ből illesztettek hozzá. MNStr, GrBa.

I/46v–47r: Dom XXIV (!) post Pent – Intr. Dicit Dominus, All. De profundis, Comm. Amen amen dico vobis. Mindhárom tétel a középkori hazai forma továbbélése (az introitus C-re írt 6. modusban), de a liturgikus pozíciók részben mások voltak (az alleluia a XXII. vasárnapon szerepelt). MNStr, GrBa.

c) A Sanctoriale

I/48: De sancto Andrea ap – All. Dilexit Andream, Comm. Venite post me: A két tétel kiválasztása, kivitelezése, dallamvariánsa megfelel a középkori magyarországi hagyománynak. Az alleluia az első modusú *Justus ut palma* típusdallam körébe tartozik; zenei arculatát nagyban befolyásolja a melizmák rövidítése, elhagyása, a megmaradt dallamrészek újbóli „összedolgozásának” módja. MNStr, GrBa.

I/48v: In festo sancti Pauli primi er. – All. O pater pie Paule: Középkori pálos költemény, vsz. a renden belül keletkezett liturgikus célú alkotás. Jól dokumentálja, hogy a rendi liturgia sajátosságait a pálos remeték a romanizálás után is fenntartották. E tétel szövege a 14. század óta kimutatható a pálos misszálékban,⁵⁹ de első dallamos feljegyzése az Újhelyi Graduáléban található. A dallam stílusa a középkor végi ízlést mutatja (azon belül különösen az *O consolatrix* dallamok hatása alatt áll).⁶⁰

I/49r–v: In Conversione sancti Pauli ap. – Intr. Scio cui credidi, All. Tu es vas electionis: Az introitus kiválasztása, dallamvariánsa, pentatonizmusai megfelelnek a középkori magyarországi hagyománynak, ezen belül a „régies” vonulatnak, melyet a pálosok is képviseltek. E régies hagyományág nem vette át az újabbnak látszó, sajátosan erre az ünnepre szánt *Laetemur omnes* introitust.⁶¹ A *Scio cui* introitus ugyanakkor kódexünkben szövegvariánst ad a középkori hazai adatokhoz képest: a végén „in illum diem” után még „justus iudex” is olvasható (zeneileg: puszta motívumismétlés), a tétel zsolttára pedig a *Domine probasti me*. E szövegvariáns a tridenti misszáléból származik. Az alleluia kontrafaktum. Kódexünkben olvasható dallama legtöbbször az All. *Qui confidunt* szöveggel járt együtt,⁶² de Közép-Európában olykor összekapcsolták a *Sancte Paule* verzussal is⁶³. Valószínű, hogy a pálos szerkesztőnek az All. *Sancte Paule* volt a mintája. A pálos graduale szerint kiválasztott *Tu es vas* szöveg azonban nem e dallammal szokott összekapcsolódni, hanem a Justus-típussal.⁶⁴ A Tridentinum utáni normatív miseliturgia e pontján az All. *Magnus sanctus Paulus vas electionis* szöveg szerepelt. Kérdés, miért választották a pálosok *Conversio Pauli*-hoz kötve a bemutatott szöveget (*Tu es vas*) és dallamot (*Sancte Paule*)? Az eddigi tapasztalatok alapján ennek az átvételét várnánk a ténylegesen használt dallamhoz. Egyelőre annyi biztos, hogy a *Magnus sanctus Paulus* szöveg nem volt ismerős a régi magyarországi liturgiában, az All. *Tu es vas* viszont már a 14. századi göttweigi 234-es kódexben a *Conversio Pauli* alleluiája (fol 138v), vagyis a pálosoknál több száz éves tradíciója van. Ez talán ok lehetett a római reform-szöveg negligálására.

I/49v–50r: In festo Purificationis BMV – Intr. Suscepimus Deus, Ps. Magnus Dominus, All. Senex puerum, Comm. Responsum accepit Simeon. Az introitus és a communio a középkori pentaton verziók leszármazottjai. Az alleluia ismét saját kontrafaktum, a *Senex puerum* szövegre az ünnep egyik kedvelt tételének, a középkori Magyarországon Gyertyaszentelőkor is használt klaszszikus *Adorabo*-nak dallamát alkalmazza. A dallamból csak az intonációt lehet biztosan felismerni,

⁵⁹ Göttweig 234, fol 135v.

⁶⁰ Közlése: Szendrei J. 2002/2003.

⁶¹ Vö. MNStr fol 212, fol 251, az újabb dallam: GrBa 227, vö. a hozzá tartozó jegyzetet.

⁶² ThK Nr. 159.

⁶³ MNStr fol 251v, GrBa 269.

⁶⁴ ThK 38.

a szöveges rész megzenésítése nem sikerült.⁶⁵ A római példa a *Senex puerum* szövegre nem az *Adorabo*, hanem az alig felismerhetően elváltoztatott *Justus*-dallamot illesztette.⁶⁶

I/50v: /De sancto Matthiae ap./ – Tractus. Desiderium animae. A bőjtbe eső ünnepeken tractussal váltották le az alleluiát. E kottával közölt communis tétel, a *Desiderium animae* tractus Mátyás apostolnak rubrikákkal közölt ünnepénél van lejegyezve. Pontosan megfelel a középkori mintáknak. Ba 239, 233.

I/51r–v: In festo sanctorum Apostolorum Philippi et Jacobi – Intr. Clamaverunt, All. Stabant justi, Comm. Tanto tempore: Mindhárom tétel a középkori magyarországi alakot veszi mintának, kevés változtatást tesz rajtuk, és azonos a két liturgikus rend is. Az introitus elején a középkori forrásokban *Exclamaverunt* szövegvariáns állt.⁶⁷ A pálos scriptor emlékezetből kottázhatta ugyanezt, mert a leírt szöveghez képest (*Clamaverunt*) eggyel több szótagot látott el dallammal. Az alleluia, ha a jubilus elhagyásától eltekintünk, pontosan az esztergomi változat,⁶⁸ s Esztergomhoz igazodik a communio is,⁶⁹ a maga responsorium-formulát idéző klasszikus zárókadenciájával.

I/51v–52r: Nativitas sancti Johannis Baptistae. – Intr. De ventre matris, All. Inter natos mulierum, Comm. Tu puer. A teljes anyag megfelel a középkori hazai örökségnek. A régi esztergomi úzus emléke még a tételek kiválasztásában is befolyást gyakorolt, mikor az All. *Inter natos*-t (ThK 397) tették be a főmisébe, a római All. *Tu puer* helyett,⁷⁰ s ezzel a szerkesztők kissé eltértek céljuktól. MNStr, GrBa.

I/52v: In festo apostolorum Petri et Pauli – Intr. Nunc scio vere, All. Tu es Petrus, Comm. Tu es Petrus: Mindhárom tétel egybevág a középkori magyarországi pentaton hagyománnyal. Fontosabb különbség mindössze annyi, hogy míg a római minták csak egy verzust jelölnek az allelujához – s ennek megfelelően jár el az újhelyi graduale is –, a középkori esztergomi előzmények (valamint számos régi európai forrás) szerint annak két verzusa volt. MNStr, GrBa.

I/53r: In festo sancti Petri ad vincula – All. Solve jubente Deo: Az időmértékes versbe fogalmazott szöveget Európában többféle dallammal használták, közülük a római, I. modusú dallam érte meg a 21. századot.⁷¹ Ugyanezt a szöveget írták elő a középkori magyar források is, de azt az esztergomi úzus szerint évszázadokon keresztül egy olyan 5. modusú dallammal énekeltek, melynek sem közvetlen mintáját, sem távolabbi párhuzamát nem sikerült eddig kimutatni: lehetséges, hogy a magyarországi alkotások között kell majd számon tartanunk. Az újhelyi pálosok mindenesetre ezt a dallamot őrzik „római” graduáljukban. (A verzus végén a scriptor belekezd a jubilus hangjaiba; ez talán mégis arra mutat, hogy a pálosok ismerték és szájhagyományosan őrizték a melizmákat.) MNStr, Ba.

I/53r–v: In festo Transfigurationis Domini – Intr. Illuxerunt coruscationes Ps. Quam dilecta, All. Candor est lucis, Comm. Visionem quam vidistis: Késői miseszövegek, melyeket az új római szerkönyvek is tartalmaztak.⁷² A hozzájuk készült dallam-ráhúzások vagy új divat-dallamok azonban különfélék. Az Intr. *Illuxerunt coruscationes* dallama a római minták szerint 3. modusban állna – a pálosok kódexünkben leírt, I. modusban készült alkotásának mintáját még nem láltuk meg. Nem lehetetlen, hogy a tétel a modust idéző toposzokból egyedi módon van összeállítva (responsorium-formulával zár, mint pl. az Intr. *Statuit*, vö. GrBa 201). Az All. *Candor est lucis* az új stílusú F-dallamok mintapéldája lehetne, de közvetlen zenei forrása egyelőre nem ismert. Lehetséges, hogy középkor végi pálos alakítás áll mögötte. Tanulságos a Bakócz Graduale

⁶⁵ Vö. MNStr 216v, GrBa 231.

⁶⁶ Baroffio, G. – Kim, E. J. 2001, 89.

⁶⁷ MNStr fol 230, GrBa 252.

⁶⁸ MNStr fol 230v.

⁶⁹ MNStr fol 231.

⁷⁰ Baroffio, G. – Kim, E. J. 2001, 196.

⁷¹ GradRom 498; vö. Baroffio, G. – Kim, E. J. 2001, 265.

⁷² Lásd például Baroffio, G. – Kim, E. J. 2001, 275–278.

analóg anyaga: a dallamok mintha kísérletek lennének ugyanarra a szövegre (*Candor est*), mégis, a formulák azonossága ellenére a teljes alkotások erősen különböznek (lásd még Futaki *Graduale*, fol 176v: a GrBa példáival azonos stílusú, de egyéni darab).⁷³ A pálosok lejegyzésének pontos zenei mintáját tehát tovább kell keresnünk. A *Comm. Visionem quam vidistis* gyengén sikerült kontrafaktum a karácsonyi nagymise *communiojára* (*Viderunt omnes fines*, GrBa 16). A dallamalkalmazást nehezíthette, hogy a mintadallam jelentősen rövidebb az új tételnél.

I/53v–54r: In festo s. Laurentii martyris – Intr. Confessio et pulchritudo, All. Levita Laurentius: Mindkét tétel a középkori hagyományt viszi tovább. Az alleluia (ThK 351) jó minőségű lejegyzésében feltűnő a custosok, kulcsok és sűrű belső kulcsváltások gondos kezelése – ugyanakkor ma már megoldhatatlan előadói kérdéseket vet fel a kvinten maradó intonáció és verzus. MNStr, GrBa.

I/54r–v: In Assumptione Beatae Mariae Virginis – Intr. Gaudeamus omnes, Ps. Eructavit, All. Assumpta est Maria: Mindkét tétel a középkori hagyományt viszi tovább, csak az introitus verzus-szövege lett más (*Eructavit* az *Exaltata est sancta Dei Genitrix*, nem-bibliai szöveg helyett). MNStr, GrBa.

I/54v–55r: In festo sancti Augustini – All. O sanctitatis speculum: A tétel szövege, dallama és liturgikus asszignációja is a középkori magyar hagyományból ered. A pálosok saját rendi ünnepüknek tartották szent Ágoston napját, melyet náluk régóta ez az alleluia ékesített – e ponton tehát inkább a romanizálásról mondtak le, mint az allelujáról, s a nap saját ünnepi karakteréről. A tételt még a 18. században is használták. A római rítus e helyen a *communis Inveni David* alleluját kínálta. Bár az *All. O sanctitatis speculum* esetében is előfordult olykor a névbehelyettesítés, s legrégebbi forrásaink még nem ismerhették ezt az újabb stílusú – az *All. O consolatrix pauperum* variánskörbe tartozó – tételt, mégis, a magyarországi forrásokban első helyen, leggyakrabban az Ágostonra alkalmazás állt.⁷⁴

I/55r: In Nativitate Beatae Mariae – All. Nativitas gloriosae Virginis: Valószínűleg mind az alleluja-választásnál, mind a többi tétel kijelölésénél a középkori magyarországi szokások gyakorolhattak itt hatást, s romanizálás nem történt. A római rítus a *Felix es sacra Virgo* alleluját írta elő e helyre. Ezzel szemben a közölt kontrafaktum tétel⁷⁵ minden középkori hazai mise-forrásunknak népszerű darabja volt. (A szöveg-illesztésben eltérések vannak a középkori változatoktól). MNStr, GrBa

I/55v: In festo Exaltationis s. Crucis – All. Dulce lignum, Comm. Per signum crucis: A római rítusban is előírt alleluia-dallam a pálosoknál a középkori pentaton variáns szerint öröklődött. A *communio* saját dallama nem volt meg e hagyományban, így kontrafaktum készült: a régi *Nos autem gloriari* *communiora* illesztették az előírt *Per signum crucis* szöveget. A két anyag különbözősége miatt ez csak igen szabadon értelmezve sikerülhetett, szinte új kompozíció született. GrBa.

I/55v–56r: In festo sancti Michaelis Archangeli – Intr. Benedicite Domino omnes angeli Ps. Benedic anima mea, All. Concussum est mare (ThK 274), *Comm. Benedicite omnes angeli*: Mindhárom tétel a közös európai repertoár tagja, pálos lejegyzésünk viszont ezen belül a középkori pentaton dialektust követi, vagyis ez a hagyomány volt a közvetlen forrása. (A *communio* kulcs-hibával van lejegyezve). MNStr, GrBa.

I/56v: In festo Omnium Sanctorum – Intr. Gaudeamus omnes, Ps. Benedic anima mea, All. O quam gloriosum est regnum, Comm. Beati mundo corde. A három tétel háromféle zenei megoldást mutat. Az introitus Európa-szerte ismert, közös anyag, de dallama a középkori pentaton dialektus hagyománya szerint alakul. Zsoltárverse Esztergomban az *Exultate justi in Domino* volt (GrBa 192), amit a római előírásnak megfelelően lecseréltek. – Az alleluia az itt közölt formában

⁷³ FuGr: Futaki féle *Graduale*, 1463; Istanbul, Topkapı Sarayı Müzesi 2429 (Deissmann 68). Vö. Szendrei J. 1981, C 45.

⁷⁴ Vö. GrBa 301; Pálos *graduale-töredék*, Budapest, MTA Kézirattár T 292 (új jelzet: K 484, vö. Szendrei J 1981, F 21); Göttweig 234.

⁷⁵ ThK 274. Lásd a pálos missalében: Göttweig 234. fol 72.

ritkaság volt. Valószínű, hogy mind szövegét, mind dallamát magyarországi hagyományból vették a pálos szerkesztők, vagyis nem feleltek meg a római mintának. A római források az All. *Venite ad me omnes*-t jelölik meg erre a funkcióra, amely szöveg a középkori Magyarország intézményeiben csak nagy ritkán, speciális külön-hagyományok könyveiben bukkant fel. Az All. *O quam gloriosum* szövege egyes mediterrán központokban ismert volt ugyan, de más (1. modusú) dallammal. A pálos szerkesztők által meghagyott *O quam gloriosum* F modusú alleluia eddigi kutatásaink szerint zenéjét tekintve középkor-végi magyarországi alkotás, háttere az *O consolatrix pauperum* dallamcsalád.⁷⁶ – Az ünnepi *communio* egyszerű kontrafaktumnak mondható. Az előírt *Beati mundo corde* szövegét felruházták azzal a dallammal, melyet a középkorban a vele azonos liturgikus funkcióban lévő darab, a *Iustorum animae* hordozott.⁷⁷ A *Beati mundo* szöveg markáns belső tagolásai miatt, s mert jóval hosszabb volt a *Iustorum animae*-nél, a megzenésítés nem lett tökéletes. GrBa.

I/57r: In festo sancti Martini episcopi – All. *Beatus vir sanctus Martinus*. A pálos szerkesztők megtartották a középkori, térségünkre jellemző dallamvariánst.⁷⁸ Ahol a romanizált szövegben egyszer szótöbblet volt (*episcopus*), ügyes zenei pótlással, belekomponálással alkalmassá tették a dallamot ennek integrálására. MNStr, GrBa.

d) A Commune Sanctorum

II/1r–2r: Commune apostolorum – Intr. *Mihi autem*, All. *Non vos me elegistis*, All. *Per manus autem*, All. *Jam non estis hospites*, Comm. *Vos qui secuti estis me*, Amen dico vobis, *Ego vos elegi*: Azonosak a középkori magyarországi hagyományval, zenei egyszerűsítés csak az alleluia-jubilusoknál történt.

II/2r–3v: Commune unius martyris et pontificis – Intr. *Statuit ei Dominus*, *Sacerdotes tui Domine*, *Sacerdotes Dei benedicite Dominum*, All. *Tu es sacerdos*, All. *Juravit Dominus*, All. *Hic est sacerdos* (csak szöveg), Comm. *Fidelis servus et prudens*, *Beatus servus*: Az első introitus pontosan egyezik a középkori hazai gyakorlatban feljegyzett pentaton dialektusú formákkal. A másodikról is elmondható ugyanez, de ebben az esetben a zsolttárvers már változott: a régi esztergomi rítusban *Memento Domine David*, itt *Misericordias Domini* olvasható. Talán a szövegcserevel függ össze, hogy a zsolttárvers tónusa hibás lett. A 3. modusban álló introitus ugyanis a pálos gradualében 1. modusú verssel kapcsolódik össze. A harmadik introitus szövege is szerepelt a magyarországi introitus-repertoárban (Nagy Szt. Gergely pápa ünnepénél, 6. modusú dallammal). A pálos kódexben e szöveghez adott 2. modusú dallam mindmáig teljesen ismeretlen, nem zárhatjuk ki, hogy a reform-graduale készítése közben keletkezett. – Az All. *Tu es sacerdos* ritka tétel volt régióinkban a középkor folyamán, és többféle dallammal szerepelt. A pálos gradualéba a Bakócz Graduale pentaton dialektusú dallamával került be, természetesen a korrall járó egyszerűsítések után.⁷⁹ A középkori hazai hagyományból származik, és lényegében érintetlenül maradt fenn az All. *Juravit Dominus* dallamvariánsa is. Az All. *Hic est sacerdos quem coronavit* kotta nélkül maradt a pálos kéziratban – úgy tűnik, azért, mert e tételt nem használták az esztergomi rítusban, s így a szerkesztők nem járhattak el a megszokott módon, a dallamokat egyszerűen átvéve az azonos liturgikus funkcióból. A GradRom-ban megvan ez az alleluia – dallama ott a *Dies sanctificatus* típusból gyártott, kissé töredékesnek ható alkotás.⁸⁰ [p. 7.] – A *Fidelis servus* és *Beatus servus* *communio* forrása a középkori magyarországi gyakorlat. A római rítusban a két *communio* nem szerepelt ezen a helyen, a régi helyi hagyományból vannak átvéve. Karakterisztikus pentaton dallamaik mellett lejegyzésmódjuk is tanulmányozásra érdemes.

⁷⁶ Vö. Szendrei J. 2004–2005.

⁷⁷ GrBa 109.

⁷⁸ Vö. ThK 396.

⁷⁹ Vö. GrBa 207, ThK 239.

⁸⁰ GradRom [p. 7.]

II/3v–5v: *Commune unius martyris non Pontificis* – *Intr. In virtute tua Domine, Laetabitur justus in Domino, Protexisti me, All. Posuisti Domine, All. Qui sequitur me, All. Confitebuntur caeli, Comm. Qui vult venire, Qui mihi ministrat, Laetabitur justus in Domino*: Az *In virtute tua* introitus közölt dallamváltozata megfelel a középkori magyarországi hagyománynak, lényegében csak a zsoltárvers változott a romanizáláskor (*Magna est gloria eius* volt a középkorban, viszonylag széles régióban). A másik két introitus dallama még tradicionálisabb, apró változtatások a *Protexisti*-ben vannak. – Az *All. Posuisti*⁸¹ verzus-melizmája kissé egyszerűbb lett, egyébként a kedvelt dallam megfelel a középkori magyarországi formának. A romanizálás hozta be a *Qui sequitur me* és a *Confitebuntur caeli* alleluiák szövegét, dallamot valószínűleg a pálos szerkesztő jelölt ki hozzájuk. A *Confitebuntur*-t ráhúzták a *Dies sanctificatus* típus egyes soraira, zenei elemeire. Ehhez a közvetlen minta nem a *Dies sanctificatus* lehetett, hanem inkább a középkori commune-repertoárból az *All. Sancti tui Domine benedicent te*, egy toldozgatott dallam, hasonló funkcióból.⁸² Az *All. Qui sequitur* szép 7. modusú dallamot kapott, az *All. Haec est vera fraternitas* soraiból összeállítva.⁸³ A vértanúk új communéjához tehát igyekeztek ez esetben is a vértanúk középkorból ismert communéjából válogatni. – A három itt szereplő communionak megvolt az esztergomi rítusban a pontosan megfelelő középkori pentaton változata, s ezek be is kerültek a pálos graduáléba. A korszellemnek engedve itt a belső melizmákat rövidítették meg néhány esetben.

II/5v–6r: *De pluribus martyribus tempore paschali* – *Intr. Sancti tui Domine Ps. Exaltabo te Deus meus Rex, All. Sancti tui Domine florebunt, Comm. Gaudete justi in Domino*: Mindhárom tétel megvolt a középkori magyarországi úzusban és onnan kapta a dallamát, a communio kissé egyszerűsítve. Az introitus régi zsoltárversét (*Exultate justi in Domino*) lecserélték a római úzusnak megfelelően.

II/6r–7v: *De pluribus martyribus extra tempus paschale* – *Intr. Intret in conspectu tuo, Domine, Intr. Sapientiam sanctorum, Intr. Salus autem justorum, All. Corpora sanctorum, All. Justi epulentur, Comm. Etsi coram hominibus, Comm. Dico autem vobis amicis meis, Comm. Quod dico vobis in tenebris*: Egy kivétellel valamennyi tétel megvolt ugyanezen szövegekkel a középkori magyarországi úzusban is, így a pálos kódex onnan vehette a dallamvariánsokat. A munkát egybekapcsolta, főként alleluják esetében, a melizmák eltüntetésével. A hazai liturgiában eredetileg nem használt, valószínűleg csak a romanizáláskor átvett szöveg e csoportban az *All. Corpora sanctorum* – ehhez kontrafaktumot készítettek, s szövegére a középkori *Justus germinabit*⁸⁴ alleluia dallamát illesztették. Az azonosítás ez esetben a melizmák negligálása miatt nem problémamentes MNStr, GrBa

II/7v–8v: *Commune confessoris non pontificis* – *Intr. Os justus, Intr. Justus ut palma* (MNStr fol 245v), *All. Beatus vir, qui suffert, All. Beatus vir, qui timet* (MNStr fol 319v). Csupán az *All. Beatus vir qui suffert*-hez kellett illő dallamot keresni (nem azonos a ThK-ban szereplővel), az adaptáció mintája egyelőre ismeretlen.

II/8v–9r: *Commune doctorum* – *Intr. In medio ecclesiae, All. Inveni David*. Mindkét tétel dallama megvolt a középkori esztergomi úzusban. MNStr.

II/ 9r: *Commune abbatum* – *All. Justus ut palma*. Az eredetileg szép típusdallam durva rövidítésekkel került át a pálos graduáléba. MNStr.

II/9r–10v: *Commune virginum et martyrum* – *Intr. Loquebar de testimoniis, Intr. Me expectaverunt peccatores, All. Adducentur regi virgines, All. Haec est virgo sapiens, Comm. Confundantur superbi, Comm. Feci iudicium*. Egy kivétellel e tételek a középkori magyarországi

⁸¹ MNStr fol 320r, ThK 46.

⁸² MNStr fol 320v.

⁸³ MNStr fol 320r.

⁸⁴ ThK 119.

repertoárt és zenei hagyományt viszik tovább, de nem módosítás nélkül: különösen az alleluia-versek belső, tagolt melizmáit törekedtek a pálos graduáléban elhagyni. – Az All. *Haec est virgo sapiens* nem tartozott a középkori esztergomi úzus anyagába. Ezért itt az új római szöveghez daltamot választottak, mégpedig a *Justi epulentur* alleluját.⁸⁵ A kontrafaktum azonban gyengén sikerült, az eredetileg gazdag dallamból alig maradt valami (főleg a melizmás szakaszok tűntek el). Csak néhány markáns motívum segíti, hogy felismerjük a mintadallamot.

II/10v–11r: *Commune virginis tantum* – Intr. *Dilexisti justitiam*, Comm. *Quinque prudentes virgines*, Comm. *Simile est regnum caelorum*. Valamennyi tétel a középkori szokást viszi tovább.

II/11r–v: *Commune martyrum non virginum* – All. *Specie tua*, Comm. *Principes persecuti*. Az alleluia régi típusdallam, melyet a középkori tradícióból vett át a pálos graduále. A *communio* az énekes római rítus bevezetésének nehézségeit szemlélteti. A római szöveg a *spolia multa* szakznál fejeződött be. Kiterjedt középkori gyakorlat szerint ezután még két sor következett (*concupivit ... vehementer*).⁸⁶ A romanizálás tehát e körben két sor elhagyását jelentette. Ha ez mechanikusan történt, az „átdolgozott” darab hangneme is megváltozott, záróhangja D helyett E lett (*Medicaea*: G). A pálos kódex scriptora azonban ezt kikerülte: a két utolsó szótagon csekély zenei variálással az eredeti D-modusba terelte a dallamot, helyreállítva annak modális egyensúlyát a rövidítés után is.

II/11v–12r: *Commune nec virginum nec martyrum* – Intr. *Cognovi Domine*, Comm. *Dilexisti justitiam*: Az introitus dallamát tekintve megfelel a középkori magyarországi változatoknak, de a szöveg legvégén a romanizáláskor kisebb módosítás történt (*a mandatis tuis non me repellas* – a mandatis enim tuis timui), aminek azonban nincs jelentősebb zenei következménye. A *communio* végén is variáns-szöveget kellett dallammal fölszerelni, itt a zárósor viszont észrevehetően hosszabbá vált (*oleo laetitiae prae consortibus tuis*). Zenei megoldásként ehhez a befejező motívum enyhén variáló ismételtetése kínálkozott, – a pálos mester egyik legügyesebben megoldott feladata. MNStr, GrBa.

II/12r–v: *In dedicatione templi* – Intr. *Terribilis est*, All. *Adorabo ad templum*, Comm. *Domus mea*: Az introitus és a *communio* szokásos módon a középkori dallamváltozatokat örökíti tovább. Az alleluia dallamát tovább kell kutatni: nem az *Adorabo* dallamát idézi, hanem – a kézirat szerkesztőinek eddig megfigyelt eljárása alapján következtetve – egy másik tétel zenei anyagát, melyet a pálosok eredetileg e dedikációs liturgiában használhattak, majd utóbb, a romanizálás során dallamát az *Adorabo* szövegre tették át. A minta-dallamot nem sikerült biztosan azonosítani, lehetséges, hogy az átdolgozás folyamán az átlagnál nagyobb módosulásokat szenvedett. MNStr, GrBa.

II/13r–14v: *Pro defunctis* – Intr. *requiem aeternam Ps. Te decet*; *Tractus. Absolve Domine*; *Off. Domine Jesu Christe, V. Hostias et preces, V. Requiem aeternam, V. Redemptor animarum, Comm. Lux aeterna V. Requiem aeternam*: A zenei dialektus a középkori pentaton verzió, de a tételek kiválasztása jobban meg volt kötve (pl. az offertorium-verseknél). MNSr, Ba (változatok).

II/15r–15v: *Missa votiva de sancta Maria a Nativitate Domini usque ad Purificationem* – Intr. *Vultum tuum deprecabuntur*; All. *Post partum*; Comm. *Beata viscera*: Mindhárom tétel a középkori helyi hagyományt folytatja.

II/15v–16r: *A Purificatione usque ad Pascha* – Intr. *Salve Sancta Parens*; All. *Virga Jesse floruit*: Az introitus dallama megfelel a magyarországi pentaton variánsnak, verse azonban nem a Közép-Európában ekkor használt *Post partum virgo*, hanem az *Eruclavit cor* zsoltár. Az alleluia különösen variábilis későközépkori alkotás, az *O consolatrix*-modell képviselője⁸⁷ (még szövegében is lehettek variánsok).

⁸⁵ ThK 77, típusdallam, vö. MNStr 320v.

⁸⁶ Vö. MNStr fol 271v, GrBa 284, neumas források: GrTr 530., stb.

⁸⁷ GrBa 281.

II/16r–16v: *De BMV post Septuagesimam – Tractus. Gaude Maria virgo*. Középkori pentaton változat továbbélése, de a magyarországi gyakorlatban kissé ritkábban fordult elő,⁸⁸ a pálosoknál főhelyen jegyezték.⁸⁹

II/16v: *De BMV in Adventu:– All. Ave Maria*: Középkori pentaton dialektusba tartozó dallam (ThK 26), Magyarországon inkább az All. *Eripe me* szöveggel énekelték, *Ave Maria* verzussal kevésbé. Ennek ellenére *Ave Maria* szöveggel is ismert lehetett itthon, és éppen ez a kontrafaktum volt elterjedt a délnémet területen is.⁹⁰ Tehát az All. *Ave Maria* valószínűleg ismét a középkori hazai gyakorlat továbbvitelét demonstrálja.

II/17r: *A Pentecoste usque ad Adventum – All. Post partum virgo*. A régi szöveget egy egészen új stílusú, 2. modusú, talán Magyarországon keletkezett dallammal jegyzi a kézirat. Vö. MNStr fol 322.

e) A Kyriale⁹¹

II/17r–18r: *In festivitibus BMV – Kyrie IX, Gloria IX*: Középkori magyarországi változat a *Spiritus et alme orphanorum* tropussal, vö. MNStr fol 326v.

II/18r–20r: *Totum duplex – Kyrie V [Magne Deus], Gloria V*: Szövegbővítés: *Jesu Christe Et sancte Spiritus*. MNStr fol 324v, GrBa 318.

II/20r–21r: – *Kyrie II Fons bonitatis, Gloria IV*: Középkori díszes dallamváltozatok. *Gloria* szövegében *Jesu Christe Altissime*. MNStr fol 323, GrBa 317.

II/21r–21v: *In duplicibus et semiduplicibus festis – Kyrie Cunctipotens, IV, Gloria XIV*: Középkori magyarországi változat, a két tétel a fő forrásokban s a pálosoknál össze van kapcsolva. MNStr 323, GrBa 320.

II/21v–22v: *Tempore Paschali – Kyrie I. [Lux et Origo], Gloria I*: Középkori magyarországi változat, a két tétel a fő forrásokban össze van kapcsolva. A *Gloria*-dallam kissé keveredik a XIV-es Gloriával. MNStr 323, GrBa 333.

II/22v–23v: *Dominicale – Kyrie ad libitum VIII [Firmator sancte]* és a Magyarországon vele együtt alkalmazott (a GradRom-ban nem szereplő) *Gloria*: Magyarországi középkori, MNStr 323, GrBa 337, Göttweig 234, fol 99v.

II/23v–24r: *De apostolis – Kyrie XI [Orbis factor]* és egy vele zeneileg is összefüggő, Magyarországon rendszeresen együtt járó *Gloria*: középkori variánsok. MNStr 323, GrBa 322, Göttweig 234.

II/24v–25r: *In minoribus festivitibus et infra Octavam – Kyrie [más magyarországi forrásokban: Kyrie „baxa”]*,⁹² és *Gloria XI*: Magyarországi középkori tételek. GrBa 323.

II/25r: *In Adventu, Vigiliis necnon diebus Rogationum*: a GradRom Kyrie XVI-ra hasonlít, de díszes kivitelű. Göttw. 234: „In estate quando agitur ferialiter” (ugyanaz a dallam), GrBa 339.

II/25r: *In Quadragesima et dominicis*: – a GradRom-ban hiányzó tétel, lejegyzése problematikus.

II/25v: *Pro defunctis – Kyrie*: azonosítása GrBa 339-el bizonytalan.

II/25v: *Pro defunctis – Sanctus*: magyarországi középkori variáns, vö. GrBa 347, Kiss G. 1997, S 13.sz. – variánsa GradRom. XVIII. Vö. Kiss G. 1997, 41. sz., ez utóbbi függ össze a pálos változatokkal.

II/25v: *Pro defunctis – Agnus*: magyarországi középkori variáns, vö. GrBa 347.

⁸⁸ Vö. Szepesi Graduale (Szendrei J. 1981, C 84) régi fol 186.

⁸⁹ Vö. Göttweig 234, fol 141v.

⁹⁰ Vö. ThK 77–78. old., német források.

⁹¹ A kézirat Kyriale-fejezetének tartalomjegyzékét megadta, a tételek nemzetközi katalógus számára való azonosítását elvégezte Kiss Gábor publikálatlan kandidátusi dolgozatában. Lásd Kiss G. 1997, II. rész 20. old.

⁹² MZt I, 372, 301. jegyzet (Rajeczky Benjamintól, aki az Esztergomi Ordinárius mellett főként pálos forrásokból idézi a „baxa” elnevezést, lásd pl. Göttweig 234, fol. 99v).

II/26r: *In festivitibus BMV – Sanctus IX*: Magyarországi középkori variáns, a *Benedictus Mariae Filius* tropussal. Kiss G. 1997, S 29. sz.

II/26r: *In festivitibus BMV – Agnus*: az előző, IX. Sanctus dallamára, vsz. középkori magyarországi variáns.

II/26r: „*aliud*” – *Sanctus IV*, a *Benedictus Mariae Filius* tropussal, MNStr, vö. Kiss G. 1997, 49. sz.

II/26v: *In festivitibus BMV – Agnus*.

II/26v: *In festis totum duplicibus – Sanctus*: az első két invokációt a scriptor utólag írta a lap-szélre, hibásan a harmadikkal indul a tétel, amint ezt az invokációk számozása mutatja. Vö. Kiss G. 1997, S 185. sz.

II/27r: *In festis totum duplicibus – Agnus*: az előző Sanctus dallamára.

II/27: *In duplicibus et semiduplicibus – Sanctus*: Kiss G. 1997, S 147. sz.

II/27v: *In duplicibus et semiduplicibus – Agnus*: az előző Sanctus-tétel dallamára.

II/27v: *Aliud in minoribus – Sanctus XII*: Kiss G. 1997, S 177. sz.

II/28: [*Aliud in minoribus*] – *Agnus*: az előző Sanctus dallamára.

II/28: *Dominicis diebus per aestatem – Sanctus XVII*: Kiss G. 1997, S 32. sz.

II/28: *Dominicis diebus per aestatem – Agnus XVII*: az előző tétel dallamára alkalmazott szöveg.

II/28v: *Diebus dominicis in Adventu, Quadragesima, necnon Rogationum – Sanctus*: cf. XV., GrBa 345, Kiss G. 1997, S 223. sz.

II/28v: *Diebus dominicis... necnon Rogationum – Agnus*: cf. XV., GrBa 345.

f) A sequentiák

II/29: *Sequentia de BMV in Adventu – Mittit ad virginem*: Dallama a középkori magyarországi hagyományba illeszkedik, a fő forrásokéval azonos. GrBa 455, RajM 242.

II/30: *In nativitate Domini Sequentia – Grates nunc omnes*: A középkori magyarországi hagyomány szinte változatlan továbbvitele. GrBa 349, RajM 110.

II/30v: *In die Resurrectionis Domini Sequentia – Victimae paschali laudes* és *Virgini Mariae laudes* (!): Az utóbbi végig közölve van a *Victimae* alá második szövegsorként beírva. Magyarországi dallamváltozatok, középkori hagyomány. GrBa 367 (csak az alapszöveg), RajM 204.

II/31: *In die sancto Pentecostes – Veni Sancte Spiritus* „De sancto Spiritu”: a középkori magyarországi dallamváltozat GrBa 384, RajM 199.

II/32: *In sollemnitate Sacratissimi Corporis Christi Sequentia – Lauda Sion Salvatorem*. A középkori magyarországi dallamváltozat. GrBa 387, RajM 263.

II/34: *Sequentia pro defunctis – Dies irae dies illa*. Késő középkori hazai változat (lásd a zárószakasz dallamát!). Futaki Graduale, Brassói Graduale (Szendrei J. 1981, C 38), Medgyesi Prosarium (Szendrei J. 2008), vö. RajM 163.

g) A Credo- („Patrem-”) dallamok

II/38: *Patrem* „*De Beata Virgine Maria*”⁹³

II/38v: *Patrem* „*Polonicum*”⁹⁴

II/39v: *Patrem* „*Cunctipotens*”⁹⁵

II/40: *Patrem* „*solemne maius*”⁹⁶

II/41: *Patrem* „*minus solemne*”⁹⁷

II/42: *Patrem* „*dominicale*”⁹⁸

⁹³ Miazga, T. 1976, Nr. 113. Nagy számú forrás a 15. és 18. század között.

⁹⁴ Miazga, T. 1976, Nr. 358. Nagyszámú 17–18. század forrás.

⁹⁵ Miazga, T. 1976, Nr. 531. Forrásai a késő 15. századtól.

⁹⁶ Miazga, T. 1976, Nr. 279. Forrásai a késő 15. századtól kezdve.

⁹⁷ Miazga, T. 1976, Nr. 103. A jegyzék egyetlen, késő 15. századi forrást ismer (Prága, Egyetemi Könyvtár, sedleci ciszterci eredetű).

h) A kanciók

A graduáléba utólag néhány latin és magyar kanció szövegét illetve szövegét és dallamát jegyezték bele. Több közülük a 17. század – olykor korábról örökölt – népszerű népénekei közé tartozik, de feltűnik közöttük néhány, Magyarországon egyébként nem dokumentált tétel is. Feltehető, hogy ezek a korban virágzó cseh/szlovák énekgyűjtemények anyagából kerültek be a földrajzilag közel eső (etnikailag vegyes összetételű) kolostor gyakorlatába.

1. Az I/2a (ceruzás 2) szakadt fólión olvasható az *Aurora lucidissima* szövege és kottája. A „Hajnal-ének” hazánkban (a mai szlovák területen is) jól ismert középkori eredetű dallam csekély eltéréssel az énekkönyveinkben is szereplő dallamváltozatban van feljegyezve (vö. RMDT I. 118. sz.). Szövege azonban nem azonos a korabeli katolikus énekkönyvekben olvashatóval,⁹⁹ hanem számunkra egyelőre máshonnan nem ismert, önálló alkotás. A dallamot valójában többféle, csak kezdősorában (kezdősoraiban) azonos versezzel énekeltek.¹⁰⁰

A dallamjegyzés alatt kottás tollpróba található.

The image shows two staves of musical notation in G-clef. The first staff contains the melody for the words 'Au - ro - ra lu - ci - dis - si - ma Ma - ter Chri - sti Vir -'. The second staff continues the melody for 'go pi - a in cae - le - sti Hie - rar - [chi - a.]'. The notation includes various note values, rests, and bar lines, with some notes beamed together.

4. példa

2. A I/3a verzójára egy latin kanció szövegét jegyezték fel. Bár a kottavonalat meghúzták a dallamnak, az kitöltetlen maradt. Az ének szövegkezdetének többféle változatát ismerjük (*Virga Aaron floruit*, *Virga Jesse floruit*),¹⁰¹ de ezek nem azonosak a kézirat 14 versszakos énekével (a 12–14. versszak a folio szakadása miatt nem, vagy csak töredékesen olvasható). Utalást találtunk rá egy cseh énekkönyvi adatbázisban,¹⁰² a forráshoz azonban nem jutottunk hozzá. Az első versszak szövege és a további versszakok kezdete:

Aaron virga floruit / dum virgo orbe claruit / gignens natum Dei. 2. De hac vates cecinerunt, 3. Qui saecula cuncta regit, 4. Ad hanc Gabrielem misit, 5. Hic ingressu Ave dixit, 6. Ad Angelum virgo dixit, 7. At Angelus: ne timeas, 8. Virtus ait altissimi, 9. En ait Dei ancilla, 10. Eva Mater quod perdidit, 11. Aman superbus iam cadit, 12. Salus Virgo decus... 13. ?. 14. ?... stella maris.

3. Az I/47. foliókon kezdődik a késő középkor óta jól ismert latin verses „kis-zsolozsma” (*Patris sapientia veritas divina*; valójában a zsolozsma-órákra utaló kanció, „óra-ének”) magyar fordítása: *Atianak bolczeseghe* (Atyának bölcsessége).¹⁰³ Az első három versszak a 47 verzón folytatódik a 4–8. versszakkal. Számos ponton önálló szövegvariánssal, például a felsorok szövegének felcserélésével került lejegyzésre.

⁹⁸ GradRom Nr. I. A legkorábbi, eredetileg egyetlen (Mocquereau: 'authentique') Credo-dallam.

⁹⁹ Vö. RMDT I. 508. és 656. Dobszay L. 1995, 61.

¹⁰⁰ RMKT XVII/7, 1122. sz. és jegyzete.

¹⁰¹ A magyar „Áron vesszeje virágzék” más versforma, nem az előbbieket fordítása. Vö. RMDT II, 583–584.

¹⁰² <http://www.clavmon.cz/htb/vyhledIncip.asp>: Vyhledávání textového incipitu písní v Hymnorum Thesauru Bohemico.

¹⁰³ Legkorábbi magyar megjelenése az 1506-os Winkler kódexben. Dallamát és a szöveg-előfordulásait lásd RMDT I: 61. szám. 16. századi német, cseh, lengyel előfordulásairól és a dallamról lásd ugyanott a 468. oldalt, szövegváltozatairól a 633. oldalt.

4. A *Dies irae* sequentia befejezése után a következő üresen hagyott rectora (III/36r) jegyzet-ék fel az *Ave maris stella novum gaudium*, különös szövegét¹⁰⁴ és egyszerű dallamát. (Idéz a liturgikus himnusból, de nem azonos vele!)

5. A 36v–37 oldalakon keresztülfutólag két négy szólamú latin kanció kottáját találjuk. Az első (*Nitida stella*) Máriáról szóló versszakokkal egészíti ki a német eredetű, népszerű *Jesu Salvator Mundi amator*¹⁰⁵ éneket. A tenorban elhelyezett dallam teljesen megegyezik az 1651-es Cantus Catholiciben közölttel. *Nitida stella* szöveggel az ún. Kájoni-himnáríum orgonatabulatúra is tartalmazza.¹⁰⁶ A négy szólamú letét a következő (eredetileg négy kottasorban):

5. példa

6. Ugyanezen két oldalon (II/36v–37) az előző kanció alatt fut végig a *Surrexit Christus* Benedicamen négy szólamú letétje. Szövege a 37v oldalon folytatódik. A szöveg legkorábbi magyarországi megjelenése egy 15. századi kétszólamú kompozíció az ún. Zsigmond-kori polifon töredékben,¹⁰⁷ majd az összes fontos 16–17. századi népénekönyvben megtalálható,¹⁰⁸ s a népzenei gyűjtések¹⁰⁹ tanúsága szerint népszerű volt még a 20. században is. A pálos graduále szövege megegyezik a Cantus Catholici 1651 (és egy sor más gyűjtemény) közlésével, de a 3. versszak (*Mulieres ad tumulum*) után és az utolsó versszak előtt (*Laudetur Sancta Trinitas*) egy-egy további verset ad hozzá, viszont elmarad az *Apparuit primo Matri* versszak. Az énekkönyvekben kétféle dallamot találunk e szöveghez, de a pálos graduále egyikkel sem egyezik. Valószínűleg a négy szólamú letét saját dallama:

¹⁰⁴ Második verszaka: „Novus, nova, novum, novum gaudium, novus, nova, novum virgo virginum.”

¹⁰⁵ RMDT II. 174. sz. A „Wir Christenleut” kezdetű korállal hozták kapcsolatba, valójában azonban a szerkezet tagadhatatlan rokonsága ellenére a két dallam elég távol áll egymástól. Lásd RMDT II: 567. oldal. A *Jesu Salvator* dallam a 17. században népszerűvé vált, az erdélyi néphagyományban máig él. Lásd: Szendrei J. – Dobszay L. – Rajeczky B. 1979, I. 180. és II. 82. Vö. Dobszay L. 1995, 82.

¹⁰⁶ Stoll B. 1963, 79–80. old.

¹⁰⁷ Rajeczky, B. 1972, 158–159.

¹⁰⁸ RMDT I. 146. sz. és 529. és 668.

¹⁰⁹ Szendrei J. – Dobszay L. – Rajeczky B. 1979, I. 66. és II. 31. oldal.

Sur-re-xit Chri-stus ho-di-e, al - le-lu - ja, al - le-lu - ja al - le-lu - ja hu-ma-no pro so-la - mi-ne

Sur-re-xit Chri-stus ho-di-e, al - le-lu - ja, al - le-lu - ja al - le-lu - ja hu-ma-no pro so-la - mi-ne

Sur-re-xit Chri-stus ho-di-e, al - le-lu - ja, al - le-lu - ja al - le-lu - ja hu-ma-no pro so-la - mi-ne

Sur-re-xit Chri-stus ho-di-e, al - le-lu - ja, al - le-lu - ja al - le-lu - ja hu-ma-no pro so-la - mi-ne

al - le-lu - ja al - le-lu - ja hu-ma-no pro so-la - mi-ne al - le-lu - ja, al - le-lu - ja.

al - le-lu - ja al - le-lu - ja hu-ma-no pro so-la - mi-ne al - le-lu - ja, al - le-lu - ja.

al - le-lu - ja al - le-lu - ja hu-ma-no pro so-la - mi-ne al - le-lu - ja, al - le-lu - ja.

al - le-lu - ja al - le-lu - ja hu-ma-no pro so-la - mi-ne al - le-lu - ja, al - le-lu - ja.

6. példa

7. A *Surrexit Christus* utolsó versszakai alá (II/37v) írták be egy másik húsvéti kanció szövegét: *Christus feltámadta mi bűnünket elmosá*. Az igen népszerű tétel (kezdő sorainak folytatásához többféle továbbköltést ismerünk),¹¹⁰ szövege (néhány jelentéktelen szócserétől eltekintve) megegyezik a Cantus Catholici 1651-ben olvashatóval, dallamának is minden bizonnyal amazt kell tekintenünk.¹¹¹

8. Ugyanezen folio (II/37v) alján olvasható III/37v: a hasonló szövegkezdetű két húsvéti kanció intonációját találjuk. Első a *Christus surrexit* (= Christ ist erstanden), e késő középkortól kezdve alapdallamnak számító¹¹² kanció néhány hangja és szövegkezdete, a második pedig a RMDT II. 181. sz. tételének lehet kezdete.

9. A legközelebbi kanció-bejegyzés a II/43 oldalon olvasható, s a következő két oldalon (II/43v–44r) folytatódik. Ez a tévesen Pázmány Péter kardinálisnak tulajdonított *O gloriosa o speciosa* kezdetű Mária-ének szövege. A latin strófák fölött „Mocz Bozy” kezdetű szlovák (cseh?) ad notam jelzést olvasunk. A szövegre már 1574-ben hivatkoznak nótajelzéseként protestáns énekgyűjtemények, bár legkorábbi leírása (magyar fordításával együtt!) az 1628–1635 között leírt Gyöngyösi toldalékban olvasható.¹¹³ A graduale lejegyzése megegyezik e legkorábbi latin vereséttel. Dallama nyilvánvalóan a később más szövegekkel is népszerűvé lett RMDT I. 130 volt.

¹¹⁰ RMDT II. 150, 152, 181. sz.

¹¹¹ Népzenei továbbélése: Szendrei J. – Dobszay L. – Rajeczky B. 1979, I. 66. és II. 31. oldal; I. 48, II. 21. oldal.

¹¹² Számos forrásunk szerint a *Victimae paschali*-ba tropusként beszűrhető.

¹¹³ RMKT XVII, 551.

10. A II/43v–44 oldalakon üresen hagyott kottavonalak közé írva találjuk a 17. századi énekeskönyvekben gyakran lejegyzett „adventi Credo” (*A kereszténységben igaz vallás a hitben*) szövegét. Valószínűleg az történt, hogy először a következő oldalra beírt négy szólamú tételt akarta ide jegyezni a notátor, ugyanis e szöveget az *Ave hierarchia* dallamára kellett énekelni, arra tehát, ami a következő oldalakon leírásra került. Világos ez abból is, hogy lejegyző az *Ave hierarchia* kottája alá újból beírta az *A kereszténységben* 1–3. versszakait. A 16. században keletkezett szövegről Csomasz Tóth ezt írja: „a legkorábbi ismert protestáns egyházi népénekeskönyvtől fogva csaknem minden – előbb protestáns, később mind katolikus mind protestáns – énekeskönyvünkben megtalálható.” A korábbi protestáns előfordulás ellenére katolikus/protestáns szerzőségének eldöntését „nem látjuk lehetségesnek, de szükségesnek sem”.¹¹⁴ A graduáléban olvasható szöveg megegyezne az elterjedt szöveggel, de 5. versszakként tartalmazza a „Jászolban fekvék a pásztorok meglelék” betoldást is.¹¹⁵

11. A II/44v–45. oldalakon átfutóan találjuk magának az *Ave hierarchiának* négy szólamú le-tétjét. Maga a kanció német, cseh, lengyel gyűjteményekben is otthonos volt.¹¹⁶ A 15. századi szöveg magyar fordítása már az 1508-as Nádor kódexben megtalálható,¹¹⁷ de később igazán el-terjedt nem vált, Csomasz Tóth szerint: „a XVII–XVIII. századi kéziratos és nyomtatott kat. énekszöveggyűjteményekben sem talákoztunk vele”.¹¹⁸ A dallam azonban – más szövegekkel – tovább élt, sőt Kájoni János Cantionáléjának használatával Erdélyben a 20. század végéig fenn-maradt. A dallamot a négy szólamú tétel szopránjában találjuk. (7. kottapélda.)

Mint már említettük, a szöveg befejezése után az ugyanezen dallamra énekelt magyar nyelvű kanció (*Az kereszténységben*) szövege újból ki van írva.

12. A II/45v. oldalra magyar kanció szövegét írták be: *Herodes dühös ellenség*. E szöveg a *Hostis Herodies impie* vízkereszt-i himnusz címe alá foglalva először Huszár Gál gyűjteményé-ben (*A keresztényi gyülekezetben való Isteni Dicséretes és Imádságok*, Komjáti 1574) jelent meg, valójában azonban formailag is eltér attól, szövegben két versszakkal kibővül. A szöveg ké-sőbbi protestáns graduálkönyvekben is nyomon követhető.¹¹⁹ Gradualénk pontosan megegyezik Huszár Gál szövegével. Nem állapítható meg, hogy a graduálkönyvekkel egyezően a latin grego-rián himnusz dallamán, vagy más, népénekszerűbb ad notammal énekelték.

Összegzően tehát azt látjuk, hogy a közölt kanciók körülbelül fele a korai magyar népének-gyakorlatban honos tételek szövegét vagy szövegét-dallamát idézi. A többi Közép-Európában szintén használatos kanció, de egy-kettő csak szűkebb körben (valószínűleg szlovák vagy cseh területen) ismert tétel átvétele lehetett.

¹¹⁴ RMDT I. 605.

¹¹⁵ Csomasz Tóth szerint (RMDT I. 605.) „a reformatori magyar változat” sajátosága, mely azonban szerepel a ferences Kájoni János kancionáléjában is (Domokos Pál Péter 1979, 185.).

¹¹⁶ RMDT I. 417. Lásd Dobszay L. 1995, 57. Lengyel előfordulásokat sorolnak fel az interneten ismertetett lemezkata-lógusok.

¹¹⁷ RMDT I. 2. szám.

¹¹⁸ RMDT I. 605.

¹¹⁹ RMDT I. 672. Huszár Gál könyvében e szabadabb interpretációt azonnal követi az 1–2. és utolsó versnek pontosabb fordítása („Rövidebben”).

A - ve hie - rar - chi - a cae - le - stis et pi - a,
 Ma - ri - a be - a - ta, do - ce nos man - da - - - ta

A - ve hie - rar - chi - a cae - le - stis et pi - a, cae - le - stis et pi - a,
 Ma - ri - a be - a - - - - ta, do - ce nos man - da - ta do - ce nos man - da - ta

A - ve hie - rar - chi - a cae - le - stis et pi - a, cae - le - stis et pi - a,
 Ma - ri - a be - a - - - - ta, do - ce nos man - da - ta do - ce nos man - da - ta

A - ve hie - rar - chi - a cae - le - stis et pi - a, et pi - a,
 Ma - ri - a be - a - - - - ta, do - ce nos man - da - ta man - da - ta

De - i mo - nar - chi - a re - spi - ce nos Di - a,
 no - vae le - gis gra - ta fac ser - va - re ra - - - - ta,

De - i mo - nar - chi - a re - spi - ce nos re - spi - ce nos Di - a,
 no - vae le - gis gra - ta fac ser - va - re fac ser - va - re ra - ta,

De - i mo - nar - chi - a re - spi - ce nos Di - a nos Di - a,
 no - vae le - gis gra - ta fac ser - va - re ra - ta, ra - ta,

De - i mo - nar - chi - a re - spi - ce nos Di - a, nos Di - a
 no - vae le - gis gra - ta fac ser - va - re ra - ta, ra - ta,

ut e - ru - a - mur er - ran - tes in vi - a.
 vir - go no - bi - lis et in - te - me - ra - ta.

ut e - ru - a - mur er - ran - tes in vi - a.
 vir - go no - bi - lis et in - te - me - ra - ta.

ut e - ru - a - mur er - ran - tes in vi - a.
 vir - go no - bi - lis et in - te - me - ra - ta.

ut e - ru - a - mur er - ran - tes in vi - a.
 vir - go no - bi - lis et in - te - me - ra - ta.

7. példa

1. A short description of the manuscript

a) Data concerning the manuscript

The Library and shelf-mark: Budapest, University Library, Manuscript Archives, A 115. At the bottom of its pages the seal of the Budapest University Library is often printed (Biblioth. Reg. Scient. Universit. Hungaricae).

Place of origin and use: Sátoraljaújhely, Monastery of St Aegidius (see the note on the originally unnumbered folio inserted between folios I/1 and I/2).

Label, title: Graduale Romanum for the Use of the Paulite Monastery of Újhely (see the note on fol I/1). *Abbreviated as:* Paulite Gradual of Újhely.

Date of origin: 1623.

Scriptor: Pater Vincentius Silas (?) A note referring to the scriptor: *Monasterii s[ancti] Aegidii de Uyhel Ordinis S[ancti] Pauli primi Eremitae conscriptus per Ven[erabilem] Patrem Vincentium Silas /?/ eiusdem Ord[inis] professus.*¹ *Diebus nescio quot. Anno vero 1623.*

Catalogue: Stoll B. 1963, Nr. 73; Szabó T. A. 1934, I/108, Nr. 180; Szendrei J. 1981, C 105; Symphonia Hungarorum 2001, 69, 6.10. Mikó Á. – Verő M. 2008, I, 76.

Facsimile: Szendrei J. 1981, p. 300. Mikó Á.–Verő M. 2008, I, 76.

The material of the manuscript: paper.

Size: 106 folios.

Modern paper binding, recently restored.

b) Foliation

Folio-size: 26 × 22 cm. The original foliation starts again from the Commune Sanctorum. Thus there are two folios numbered 1, written with Arabic numerals: one for the Temporale–Sanctorale part (here referred to as I/; the Sanctorale begins at folio I/48, with St Andrew), and one for the Commune Sanctorum (II/). The original folio numbers are red, and these rather large numbers are located in the right upper corner of the recto pages.

There is also a more recent, supplementary foliation, written in pencil at different places in the upper margin, but there is no continuous, modern foliation, which would ensure a full numbering of the manuscript's pages.

Chapter I: Temporale–Sanctorale fol 1–57. Fol I/44 is indicated twice (the material is continuous). Another error in this part is that after folio I/32 the number I/33 is written on the verso page, while I/34 is indicated on the recto page.

Chapter II: Commune Sanctorum fol 1–28, but fol II/19 is not indicated (the material here is continuous).

Chapter III: Sequentiarium and Kyriale, considered originally appendices. The original foliation stops in this chapter. The recent foliation, written in pencil, continues the numbering of chapter II up to chapter III (III/29–45; Kyriale: 17–28), which means that no foliation starts anew in the chapter. The foliation of chapter III is without errors, but diverse supplementary notes appear (III/36–45). In folios III/38–42, there is a collection of Credos in mensural notation.

c) Insertions and additions

1) A fragmentary folio, indicated with the number 1 (=I/1a), written in pencil: fragments of the text for *Kyrie magne Deus*.

2) A torn folio, indicated with the number 2 (=I/2a), written in pencil: cantio *O aurora lucidissima* with text and then the same with notation. Underneath *probatio calami* (testing the

¹ Stoll, B. 1963: „professor”.

pen) and also an old catalogue entry (most likely from the University Library): *Inscriptus catalogo msc sub Liber Choralis msc saec. XVII Paulinorum (?) Újheliensis (??) VIII. f.* All over the folio can be detected traces of washed off, illegible staves (perhaps for the additional verses of the cantio). At the bottom of the folio a seal is printed (University Library, Budapest).

3) Folio 3. (=I/3a) with the number written in pencil on top of the page. In the middle: *Pro Provincia super Ungariae Saros patak ---*.

4) On the verso of fol I/3a, written in pencil: the text of the cantio *Aaron virga floruit* partially with empty staves.

5) On the notated title page, marked as fol 1 (=I/1), written in the same hand as the main text (i. e. the scriptor of the codex): *GRADUALE ROMANUM*. Underneath it, in cursive writing: *Ordinis S. Pauli primi Eremitae Catalogo inscriptum*.

6) On a page numbered with the modern number 4 written in black (I/4a, originally unnumbered), inserted between the old first and second pages: on the lower margin there is the note from the scriptor (as quoted above).

7) Fol I/47–47v: cantio: *Atianak bolczeseghe* (only text).

8) Fol III/36r: *Intonando cantatur. Ave maris stella novum gaudium / Dei mater alma virgo virginum*. The melody is given with mensural notation above the first line of the text.

9) Fol III/36v–37, continuous writing from the verso to the recto: *Nitida stella alma puella*, four-part setting written in score format with white mensural notation.

10) Fol III/36v–37, continuous writing from the verso to the recto: *Surrexit Christus hodie Alleluia alleluia alleluia / humano pro solamine alleluia alleluia*, four-part setting, written in score format with white mensural notation.

11) Fol III/37v: the continuation of the text for *Surrexit Christus hodie (Album cernentes angelum)*.

12) Fol III/37v: text of a cantio in Hungarian: *Christus feltámada mi bününket elmosá*.

13) Fol III/37v: intonation of a Hungarian cantio written with cursive (probably Hungarian) notation: *Krisztus feltámada* (= the melody of “Christ ist erstanden”).

14) Fol III/43: Cantio de Beata Virgine Maria. *O gloriosa o speciosa stella luminosa* (only text; above it *ad notam* entry in Slavonic: *Mocz diwna...*).

15) Fol III/43v–44: continuous writing from the verso to the recto, under the title: “In adventu”: *Az keresztyénségben*, the text of a strophic Credo paraphrase. Underneath empty staves with five lines.

16) Fol III/ 43v–44: Underneath it, with continuous writing from the verso to the recto, *Dux militiae fons laetitiae* (the continuation of the text of the cantio already begun on fol III/43).

17) Fol III/44v–45: written continuously from the verso to the recto “In Adventu sub offertorio canitur”: *Ave hierarchia coelestis et pia Dei monarchia*; in a four-part setting.

18) Fol III/ 44v–45: written continuously from the verso to the recto, the strophic paraphrase of the Credo for Advent (“Az keresztyénségben”) is repeated to be sung to the melody of *Ave hierarchia* (fol 43v–44).

19) Fol III/ 45v: Herodes dühös ellenség (only text).

d) Musical notation:

In the main text there are seven four-line staves on one page, written in red ink. The notation is typically Hungarian, or more precisely, it is the Paulite version of the medieval Hungarian notation in a semi-cursive style, with custos and F, C, G clefs.

The articulate writing of the neumes indicates a later origin (uniform, slightly separated note-heads with thin connecting lines).

The notation of the insertions (cantios in one or four part settings) is on staves with five lines, in white mensural notation. They are quite carelessly written.

The mensural Gregorian notes of the collection of Credo- (Patrem-) melodies are written on four, rarely on five lines in red ink. There are seven, at times eight, staves per page.

e) Drawings

On some of the pages the manuscript is decorated with simple pen drawings or coloured initial letters.

Fol I/1: large, coloured A initial in brown and red (Intr. *Ad te levavi*).

Fol I/5: large P initial with a pen drawing (Intr. *Puer natus*).

Fol I/24: large R initial with a pen drawing with ornamental and figurative decorations (Intr. *Resurrexi*).

Fol I/29v: large V initial with a pen drawing (Intr. *Viri Galilaei*).

Fol I/31r: large S initial with a pen drawing in brown (*Spiritus Domini*).

Fol I/33v: large, coloured B initial in brown and red with ornamental decorations, there are ornaments also in the left lower margin (Intr. *Benedicta sit*).

Fol I/55v: pen drawing with figurative and ornamental decorations: St Michael the Archangel stabbing the dragon (next to it: Intr. *Benedicite Domino omnes angeli*).

Fol I/57: on the lower half of the page, a lightly coloured pen drawing: the Blessed Virgin, crowned, with the Christ-child on her right arm, with her left hand giving a rosary to a Paulite monk who also holds a rosary, praying. On the left side of the picture there is a city built on a mountain slope with church steeples. Above the church on the mountain top is written: "S. Stephani."

Fol II/12v: in the lower margin of the page: the figure of a king with an orb which he is handing over to a woman, next to them a rabbit running.

Fol II/14v: pen drawing of the "Angelic salutation" occupying about one third of the page.

Fol II/29: coloured M initial in red, brown, white and pale green. The beginning of the sequence *Mittit ad virginem*.

Fol II/35v: pen drawing on the lower half of the page: Christ with a sword next to His head, on both sides a saint praying, one a man the other a woman, with the caption: "in die iudicii".

In addition to these, the folios of the manuscript are checkered and animated with the initials of the cantio texts coloured in red, brown, black, grey, green, and blue. Due to the abundance of rubrics the dominant colour is red.

2. The position of the source in the context of music history

a) *The Ordo Eremitarum Sancti Pauli Primi Eremitae*

The only monastic Order founded in Hungary, the “Ordo Eremitarum Sancti Pauli Primi Eremitae” [today the Paulite Order, or Pauline fathers] was named after St Paul the first hermit. It was formed in the first half of the 13th century from the small, loosely connected groups of hermits who lived more or less independently from each other in different areas of the country.² They acknowledged as their founder Özséb (Eusebius), who was formerly a Canon of Esztergom Archcathedral. In 1262 Özséb, accompanied by his first followers, travelled to Rome to obtain approval from Pope Urban IV (1261–1264) in order that a new independent monastic community for hermits might be established based on the Rule of St Augustine. He also suggested to the Pontiff that the Order be named after St Paul of Thebes, the ancestor and exemplar of hermits.

Although Pope Urban did grant the necessary approval for the Order, they had to wait for an official adoption of the desired Augustinian rule. This was only conceded to the Paulite community in 1308 (and finally confirmed in 1371). The pope’s consent in the matter was given under the proviso that it be preceded by a series of visitations under the supervision of Paul, the bishop of Veszprém. Since according to the bishop’s report the Paulites were too poor, approval was delayed, and for some decades they had to live according to rules given to them by the diocesan bishops.³ Finally during the visitation of Cardinal Gentile da Montefiore (1308), after a number of monasteries had already been established, the Augustinian rule was officially granted to the order, and it was duly supplemented with their own constitutions. The same year the newly-built monastery of Budaszentlőrinc was appointed as the mother house of the Order.

In the decades that followed the Hungarian Order spread very quickly. Historical records show that by the Reformation the Order had founded 86 monasteries. The monks adopted the cathedral liturgy of the Archcathedral of Esztergom, and this, with a few alterations and additions, was cultivated as the proper liturgy of the Order. They also adopted the Esztergom-style musical notation, and in their scriptoria eventually developed their own stylised version of it.

b) Reform of the liturgy and its music in the 17th century

Owing to the devastation of continuous wars and the swift spread of the Reformation, the Hungarian church faced a very difficult situation in the 16th century. The visitations initiated by Cardinal Péter Pázmány (1570–1637) found the Paulite Order⁴ in a woeful condition.⁵ The remnant of the monks fighting for survival chose the path of radical modernisation and, as part of this progressive strategy, they decided to adopt the Roman Curial rite. In 1600 the Paulites at the General Chapter of Lepoglava (Croatia), under the leadership of the superior general Simon Bratulić, born in Istria, agreed not only to accept the Roman Breviary promulgated by Pope St Pius V in 1568, along with the Roman Missal published in 1570, but also to prohibit any further use of the old ceremonial books.⁶

² Kisbán, E. 1938. I–II, 1938; 1940; Sarbak, G. 1988; Elm, K. 1993; 2000.

³ The Paulites were given rules first by Paul, bishop of Veszprém in 1263, then in 1290 by Lodomér, archbishop of Esztergom. The latter was adopted also by Andrew, bishop of Eger in 1297.

⁴ For the history of the Order, see Hervay, F. 1988; Kisbán, E. 1938, 1940. I–II.; Elm, K. 1993; Mályusz, E. 1971; Sarbak, G. 1988. As to their liturgy, see: Gyéressy, Á. B. 1938; Török, J. 1977, 1999/2000, 2000; Dobszay L. 2004 and Kovács A. 2006.

⁵ Hervay, F. 1984.

⁶ Kisbán, E. 1940, II/201. Cf. Galla, F. 1941; Tóth, L. 1930.

With this resolution the Order, whose medieval attitude was distinctly one of liturgical conservatism, preceded all the diocesan institutions in the Hungarian Kingdom. The Hungarian secular clergy did not abandon the Esztergom use for the Roman Curial rite until the National Synod of Nagyszombat [Trnava] in 1630, and the cathedral chapter of Zagreb, exempt from this pressure, obstinately held on to its medieval use until 1788.⁷ The question arises: was the Paulite Order resolute enough to implement the decisions made at Lepoglava? At first glance, there seem to be a few things that contradict this .

After the introduction of the Roman Curial rite, one would have expected to see a significant influx of printed liturgical books brought from abroad, and which would have greatly facilitated the adoption of the new uniform liturgy.⁸ Instead what we actually observe is a new age of manuscript production beginning among the Paulites.⁹ Starting from the first half of the 17th century until the end of the 18th century, the Paulite liturgical books – the size of cantor-books or choir-books – are all manuscripts containing pentatonic melodic variants and medieval Hungarian musical notation.¹⁰ Looking at the 18th-century examples of carefully formed, monumental musical notation developed originally in the 12th century,¹¹ it is not exactly the word “modernisation” that comes to mind. Instead we marvel at this exceptional example of determined cultivation of the medieval tradition. In order to decide whether the Paulite Order really did set out on a course of radical reform following the General Chapter of Lepoglava, we must inevitably examine more closely their liturgical efforts after 1600, along with the material found in the extant Paulite choir books.

As the relevant literature emphasises , original awareness of the essentially sung nature of the liturgy was still very much alive among the Paulites of the early 17th century. One of the main objectives of the contemporary monastic reforms (and counter-Reformation efforts) was actually the better performance of Gregorian melodies, and great emphasis was laid on communal and ceremonial singing of the canonical Hours at their proper time. In 1628–29 the superior general Rudolf Biell forbade any member of the community who was not sufficiently familiar with Gregorian chant or did not have good hearing to pursue theological studies.¹² This meant that the Paulites, if they adopted the Roman Curial rite, wanted it in a form that could be sung properly.

In this they were not alone among their contemporaries. Basically, each individual liturgical community that adopted the Roman Curial rite had to solve the problem of how to sing the liturgy, as the Holy See was loth to propose a centrally regulated method. The question of melodies was left to the decision of the local bishops or the general chapters of religious orders. The contemporary notated ceremonial books printed in Italy are all private editions and not official editions of the Roman Curia, and the melodies they contain vary even amongst themselves. Churches in Central Europe must have had to cope with the greatest number of technical difficulties, as there the newly adopted liturgy was further removed from their own medieval heritage than in Italy. Since at critical points the two repertoires did not have in common musical settings of the textual material of the new liturgy, they were not able to make use of the old books to hand. Although we have information regarding petitions to the Holy See requesting notated versions of the Missal or authoritative standard editions of the *Graduale Romanum*, nothing came of them.¹³

⁷ Knauz, N. 1865. About the national synods of Esztergom, see: Füzes, Á. 2006.

⁸ When Cardinal Péter Pázmány presented his arguments in behalf of the adoption of the Roman Curial rite, he especially emphasised the cheapness of the liturgical books which could easily be obtained from Italy (Venice). Cf. Füzes, Á. 2006, 24.

⁹ No systematic catalogue of sources has yet been prepared about the Paulite manuscripts of the 17th and 18th centuries. Some of the choir books are mentioned in: Szendrei, J. 1981 (C 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 124, 129); cf. Szendrei, J. 1990.

¹⁰ As to the Paulite musical notation: Szendrei, J. 1983, especially 60, 74.

¹¹ Facsimile: Szendrei, J. 1983, 251–252.

¹² E. Kisbán 1938, I/207.

¹³ Molitor R. 1902, II/6.

The Roman Curia was convinced that plainchant did not have a single unified and authoritative version, and feared also – with good reason – that the practice of liturgical singing would be harmed. Thus the musical reform was continually postponed. When after forty-four years of procrastination a printed Roman Gradual based on the Tridentine Missal was finally published in 1614 with melodic material that was said to be “reformed” according to contemporary tastes, Rome did not adopt it officially, nor was it authoritatively proposed like the Tridentine Breviary or Missal. Behind the so-called “Medicean” edition stood an ambitious group of entrepreneurs who managed to secure a papal brief for the preface to the publication, but Pope Paul V soon withdrew his endorsement. Although not widely known, the Medicean edition was only a private one and was hardly ever used, even in the City of Rome.¹⁴ As the latest studies in musicology have already begun to indicate, in Europe around the year 1600 serious efforts were made to adapt the melodic heritage of local medieval traditions to the new rite of the Roman Curia.¹⁵ This process, for instance is well documented in the case of the Augsburg Gradual, introduced in 1597. From the documentation it is clear what sort of editorial and creative techniques were applied in order to combine the old melodic traditions and the new liturgy. Similar methodology and procedure can be observed in other places, for example in some of the Polish dioceses.¹⁶

It was in these circumstances, typical of the entire European continent, that the Paulite Order, trying to reform itself and from 1600 on increasingly influenced by Counter-Reformation developments, introduced the Roman Curial rite. If a sung liturgy was to be kept, the plain texts of the ceremonial books adopted at Lepoglava had to be supplemented with proper melodies. In 1600 not even the Medicean Gradual was available to serve as a model, hence the Paulites had to apply to the Tridentine texts the melodies of their own monastic use which was essentially identical to that of the medieval Hungarian tradition. Where there was a discrepancy between the traditions of Rome and of Hungary, they invented suitable techniques to pair up the old melodies with the new texts, otherwise they were forced to produce new compositions. This having been said, it is not hard to imagine that rather unique musical results have been bequeathed to posterity by the notated Paulite books based on the Roman Curial rite. The Paulite Order joined liturgical modernisation to the preservation of their musical heritage, which resulted in a musical re-creation of the Gradual. It is easy to see why these books could not be obtained from booksellers and why they had to be copied by hand. Only the Paulites themselves could have commissioned the printing of the new Gradual which had been produced by their own members.

There are no extant records documenting the preparation and production of a notated Roman Gradual for the use of the Paulite fathers. We do possess, however, the final product, namely several later, post-reform editions of the Paulite Gradual. A comparative analysis could shed light onto the liturgical and musical procedures applied by those who produced them. The present publication is intended to serve this purpose, and in order to identify the fundamental nature of the 17th century reforms we have submitted the contents of this codex to a thorough and methodical examination.¹⁷

c) Dual identity

As has already been mentioned, the manuscript was produced in 1623 for the Paulite Monastery of St Aegidius in Újhely (Sátoraljaújhely), with the title *Graduale Romanum* on its first folio.

Its Paulite origin is immediately detectable even without any inscription. The Gradual contains the feasts of the particular saints of the Order which would certainly not feature in a classical

¹⁴ Molitor, R. 1902, II/112–122.

¹⁵ For example: G. Cattin – D. Curti – M. Gozzi 1999 (a thematic study with some twenty papers on the subject); Karp, Th. 2003; Boyce, J 2003.

¹⁶ Molitor, R. 1901, I/22–36, see also I/18.

¹⁷ The results of this analysis based on systematic comparison has already been published in: Szendrei, J. 2003.

Graduale Romanum. For example, St Augustine, St Paul the First Hermit, and St Anthony the Hermit are included in the Litany of All Saints, while in the Sanctorale separate Mass formulas are provided with proper Alleluia verses for St Paul the First Hermit¹⁸ and St Augustine.¹⁹ It seems that the Litany of All Saints²⁰ was considered special to the Order, hence it was left unchanged with the names of the Hungarian holy kings St Stephen, St Ladislav, and St Emeric listed at the end of the section for confessors.

If the Temporale is read continuously, a strange duality can be observed in the material. First of all, the title “Graduale Romanum” is duly corroborated because on the textual level it proves to be a Gradual in full conformity with the normative Missale Romanum of the post-Tridentine era.²¹ The liturgy is undoubtedly that of the Roman Curia. At the same time the notation is obviously the Paulite version of the medieval Hungarian notation system, and the melody is clearly in the pentatonic musical dialect. It is also clear that the melodic variants are not those of German adaptations of the dialect, but instead are the same variant as that followed in the Esztergom rite, which was almost certainly adopted by the Paulites themselves as their own religious use. This can be demonstrated by the indication of some altered, even modally rearranged (unique to Esztergom) musical variants.

The question arises: what were the particular technical complications and final consequences of this special effort to pair up the Roman textual repertory with the Esztergom/Paulite melodic variants?

In the greater part of the material the dual source of the procedure did not cause any real difficulty, since the Esztergom rite was one of the local versions of the earlier Roman liturgy, itself the historical antecedent of the Tridentine form. As a result, the greater part of the liturgical items, and even the particular sequence in which the items were listed, was common to both the Tridentine and the Esztergom uses. In principle there was a difference in musical dialect between the two, but the Tridentine rite did not propose any particular melodic arrangement. In cases where items were in all aspects “common”, the earlier Esztergom melodic variants were applied to the items of the new Graduale Romanum. It is important to remember also that in such cases the order of the items matched both medieval tradition and the new liturgy.

In many cases, however (especially regarding the texts of the Alleluia and the Communion), the medieval Esztergom rite allotted a different melody to items of the Roman rite in the same position. Whenever this happened, in terms of music the romanised Paulite Gradual consistently kept itself to the medieval tradition. The Esztergom variant was included, as a Roman melody was probably not even familiar to the editors. At this point we only provide one example from numerous instances: instead of the melody type in mode 2 also used in Rome,²² the Alleluia *Video caelos apertos* in the Paulite book – in accordance with an ancient Esztergom custom²³ – give another melody in mode 6.

¹⁸ Sanctorale, fol 48v. Cf. Szendrei, J. 2002/2003.

¹⁹ Sanctorale, fol 54v.

²⁰ Fol 19v–22v. Cf. the Esztergom version of the litany: *Musicalia Danubiana* 12**, 119–122.

²¹ For comparison a 1574-edition from Venice was used (*Missale Romanum Ex Decreto Sacrosancti Concilii Tridentini restitutum... Venetiis, apud Johannem Uariscum, heredes Bartholomei Faletti et socios, 1574*).

²² *GradRom* 34, 47, ThK Nr. 27.

²³ ThK Nr. 222. *Musicalia Danubiana* 1, fol 14 and Gradual from Újhely, fol 6.

a) Al - le - lu - ja. V) Vi - de - o cae - los

b) Al - le - [lu] - ja. V) Vi - de - o cae - los

a) a - per - tos et Je - sum stan - tem...

b) a - per - tos et Je - sum stan - tem...

Ex. 1

Melodic variants were also preserved which until now have remained unknown outside Hungary: for example the special Hungarian melody in mode 4 for the Alleluia *Dominus regnavit* from the Second Mass of Christmas.²⁴

But what happened if the *text* of the items also differed? For example, when medieval Alleluia with two verses had to be replaced with a single verse, or when there were textual variants between the two traditions? The editor, if he deemed it necessary, altered the melody or dropped parts of it to make it fit better to the text. Notes were added, for instance, to the Alleluia *Beatus vir sanctus Martinus*, because the new Roman text was one syllable longer.²⁵ In the same way notes were inserted into the Introit *Scio cui credidi*²⁶ or the Communion *Dilexisti justitiam*.²⁷ At other times, if the text had become shorter, some notes were deleted. The pliable Gregorian melodies were not endangered, even when they were simply cut or concluded in the middle.

The most unusual technique of adaptation to modern eyes is what was applied when, according to the rubrics of the new rite, a particular item had to be repositioned and sung at a new place, i.e. when the text was known for both rites, but their liturgical position was different. What usually happened is not what we would normally expect, namely that the item from the old book would be copied into the new one, changing only its function. This is something we hardly ever encounter. The typical practice was rather that the musical editor proceeded continuously through both books, old and new. If he arrived at a Roman item for which – on the same day – an entirely different item replaced the one recorded in the medieval Esztergom book, the editor insisted on the Hungarian melody and imposed it onto the Roman text. This was done even if he could easily have found a (pentatonic) melody that corresponded to the Roman text on a different page of the medieval prototype manuscript.²⁸

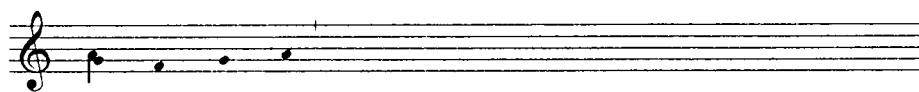
²⁴ Facsimile from the Paulite manuscript: Szendrei, J. 2003, 338. The medieval Esztergom version of the melody: *Musicalia Danubiana* 1, f. 11v. The transcription of this Esztergom version: Szendrei, J. – Dobszay, L. – Rajeczky, B. 1981, Nr. 20.

²⁵ Szendrei, J. 2003, 339.

²⁶ Fol 49 in the *Sanctorale* part.

²⁷ Fol 12 in the *Commune* chapter.

²⁸ Fol 38: The All. Omnes gentes (a Roman choice), with the melody (in minor) of the All. Magnus Dominus, which in medieval Hungary was in the same position (on the 7th Sunday after Pentecost). *Musicalia Danubiana* 1, fol 182v, written in the manuscript a five higher. The All. Omnes gentes with notation according to the medieval Hungarian

Al - le - lu - ja.

Al - le - lu - ja.

Al - le - lu - ja.

O - mnes gen - tes plau - di - te (GrÚjhely fol 38)

Ma - gnus Do - mi - nus et lau - da - bi - lis (MNStrig fol 182v)

O - mnes gen - tes plau - di... (MNStrig fol 162r)

Ex. 2

The number of such “new items” set to music with this technique is quite high, in spite of the fact that applying set melodies to completely new texts with their particular number and arrangement of syllables is a very risky business! In many cases, however, the attempt was quite successful. It seems that for the Paulites it was more important to preserve the association of the liturgical day (function) and its melody than the connection between the text and the melody.

This procedure was also used in cases where they had to solve the problem of harmonising the two traditions by “new composition”, that is, when they encountered a *new* text that was not part of the old medieval liturgy and so a melody for it was not known to them. If this occurred they did not leave the staves empty (this only occurs once). Instead they took the melody of the old item in the same position and imposed it onto the new text. From the relevant examples, we may quote right away the Alleluia of the Second Sunday of Advent. The Tridentine Missal – in accordance with the usage of most European local churches – prescribed the Alleluia *Laetatus sum*. In its place, according to the Esztergom use, the quite rare Alleluia *Rex noster adveniet* was given. Although the melody of the *Laetatus sum* could easily have been obtained – for example, from neighbouring German-speaking regions – the Paulites insisted on keeping the old well-known tune of the Sunday, and imposed the notes of *Rex noster* onto the text of *Laetatus sum*.²⁹ As a result, a unique association of text and melody was produced, and with its help the provenance of

tradition: *Musicalia Danubiana* 12**, 146; *Musicalia Danubiana* 1, f. 162. The function here was the Vigil of Ascension; in medieval times – as their Missal from Góttweig (Stiftsbibliothek 234, fol 98v) bears witness to it – the Paulites also appointed it for that day.

²⁹ Szendrei, J. 2003, 343.

a book could safely be determined. There are several similar examples, just to mention a few: the melody of the Alleluia *Surrexit pastor bonus* was applied the same way to the text of the Alleluia *Cognoverunt discipuli*, the Alleluia *Modicum et non videbitis* to the Alleluia *Oportebat pati*, and the Hungarian version of the Alleluia *Dominus in Sina* (in itself a rare contrafactum) to the Alleluia *Regnavit Dominus*. The Alleluia *Benedictus es Domine* for Trinity Sunday as prescribed by the Tridentine Missal makes sporadic appearances in Hungarian sources, but never in Paulite books. Accordingly, the editor of the reformed Gradual did not look for its Hungarian melody, instead imposing onto it the melody of the Alleluia *Honor virtus*, appointed for the same day in the Esztergom and Paulite practice.³⁰

Consequently, the editors of the *Graduale Romanum* intended for Paulite use felt that the liturgical function and proper order of the melodies was invariable. They accepted the relocation of texts, but almost never the repositioning of the melodies, preserving the order of melodies despite the textual changes. In this way the post-1600 notated liturgical book of the Paulites has a dual source and critical value. It witnesses both to the Tridentine Missal and to the medieval Paulite Gradual. Since no complete Paulite Gradual has survived from the Middle Ages, the information gathered from later books is rather important. Based on the sequence of melodies in these books we can establish the sequence of melodies in the original medieval sources. From the melodies and the “ad notam” system the exact textual content of the medieval Gradual can be determined, and so we can reconstruct the actual content of the old Paulite Gradual. Therefore, in these later sources it is not only the system of notation that represents a distinctly medieval heritage.

We feel obliged to praise this original product of the Roman Gradual adapted for Paulite use also in itself, quite apart from its usefulness from a scholarly point of view. After the decision of Lepoglava the Paulites resolved to produce a new normative liturgical book. The result was *modern*, international, a clear proof of *Romanità*, yet at the level of the melodies it also preserved valuable *traditions* – it remained almost medieval. By means of the meticulous work of adaptation a completely new product was created: a Paulite Gradual with its own typical character. The new book – espousing the arrangement, text, and particular melodies of the Tridentine Missal – became a clear indicator of the distinct identity of the Order of Paulite Hermits [= Pauline Fathers]. That they were capable of creating such a valuable product on the threshold of the Modern Age was due entirely to their uncompromising adherence to the sung liturgy.

³⁰ Szendrei, J. 2003, 344.

3. A detailed analysis of the contents

a) Contents of the Gradual

Advent Sunday 1–4	fol 1–3v
Addition after fol 1: Vidi aquam, asperges	
Christmas Vigils, the three Masses of Christmas	3v–5v
St. Stephen, St. John, the Holy Innocents, Sunday in the Octave of Epiphany	5v–7v
Epiphany	7v–8
Sundays after Epiphany	8–9v
Septuagesima, Sexagesima, Septuagesima, Ash Wednesday	9v–13v
Lent Sundays 1–5	13v–18
Holy Week	18v–23v
Easter, Easter Monday, Sundays after Easter, Rogation Days	24–29
Ascension, Sunday after Ascension	29v–30v
Pentecost and its Octave	31–32
Trinity Sunday, Corpus Christi (lacuna!)	33–34
Sundays after Pentecost 1–23	34–47
De festivitatibus Sanctorum m. Decembris – Juni	48–51v
m. Juni – Septembris	51v–55
m. Septemberis – Novemberis	55–57
Commune Sanctorum	II/1–12
Dedicatio Ecclesiae, Pro Defunctis, Missae Votivae BMV	II/12–17
Kyriale	II/ 17–28v
Sequentiae	II/30–35v
Credo (“Patrem”) melodies	38–42v
Cantiones	I/2a, 3a, 47, II/36–37v, II/36–37v, 43–45v

In the following analysis of the manuscript these important comparative medieval sources are quoted with abbreviations: MNZagr: Missale Notatum Zagrabiense, beginning of 13th century, earlier: Missal of Némétújvár;³¹ MN1st1: Missale Notatum ex Hungaria, 13th century (today in Istanbul);³² MNStr: Missale Notatum Strigoniense, 14th century;³³ GrBa: Graduale Strigoniense 15th/16th century (Gradual of “Bakócz”); MStrig 1484: printed Esztergom missal, Nuremberg.³⁴

In our comparisons we also make reference to a Paulite Processional of Újhely from 1644: ProcPaul;³⁵ and a mid-17th century romanised Gradual, probably of Paulite use: GrPaul.³⁶

³¹ Unpublished manuscript: Némétújvár/Güssing, Stiftsbibliothek der Franziskaner I/43, P. Radó 1973, Nr. 6.; Dobszay, L. 1984; Szendrei, J. 1981, C 47; Szendrei, J. 2005, 210–248.

³² Unpublished manuscript, Istanbul, Topkapi Sarayi Müzesi, cf. A. Deissmann 1933, based on this, the reference number of the manuscript today is “Deissmann 60”. Its analysis: Szendrei, J. 2005, 324–349.

³³ Location: Pozsony/Bratislava, Archív mesta Bratislavy EC Lad. 3. and EL 18, the location of the fragments of the manuscript: Nagyszombat/Trnava, Spolok Sv. Vojtecha (Society of St Adalbert) and Múzeum mesta Bratislavy. Cf. Szendrei, J. 1981 C 17, 2005, 282–323. Published: Musicalia Danubiana 1.

³⁴ Esztergom, Library of the Archcathedral, MS I. 1a–b. Cf. Szendrei, J. 1981 C 15 and F 469. Published: Musicalia Danubiana 12*–**.

³⁵ Budapest, OSzK Oct.Lat.794, cf. Szendrei, J. 1981, C 107.

³⁶ Budapest, OSzK Zeneműtár Ms.Mus. 7240. First from the Dominicans of Szombathely it passed into private possession, later it was transferred to its current place; the title thus became “Gradual of Szombathely”. It is a strictly romanised manuscript with Hungarian and Paulite references, and with Esztergom notation. (cf. Szendrei, J. 1981, C 124). Its melodies were adapted according to the same principles as those of the Paulite Codex of Újvár, yet the

In this analysis we have had to disregard the problems surrounding Graduals and Offertories,³⁷ since no mention is made in the source of the supplementation of these items. The Paulite Gradual makes one single reference to the function of the Baroque cantios given in an appendix as possible replacements in the Mass liturgy for the Offertory. When writing the Alleluias, the scribes omitted the jubili, and after the intonation of the Alleluia the verse follows immediately.³⁸ If the verse used a jubilius the scribes did not include it. Frequently, the result of leaving out the jubili is a change of the tonality of the piece. Beyond the jubili, the scribes also deleted melismatic details of varying lengths and small melodic decorations in the Alleluia verses. We can only guess as to why this was done within the genre of the Alleluia. It seems that they did not consider the individual genres as equal or equally important. The Introit seemed to be important and untouchable, hence it is always accurately notated. Special care was taken with the Communion, but the Alleluia belonged to the variable repertory. As to the Tract, entire verses could be left out – but even in these instances the small melodic movements, decorations and melismatic articulation remained the same.

As mentioned above, the new construction left the Introit and often also the Communion untouched in their medieval pentatonic forms with their Esztergom variants. In the analyses below we refer to these instances simply by encoding them “identical”.

b) The Temporale³⁹

I/1r-v: Dom 1. Adv – Intr. Ad te levavi, All. Ostende, Comm. Dominus dabit. Medieval pentatonic melodic variants. The incipit of the melody ties the Introit to the group of variants starting from G. In the Alleluia compared with the medieval sources some melismas are shortened. MNStr, GrBa.

I/1v: Dom 2. Adv – Intr. Populus Sion. A very rare melodic variant in Europe but it has its immediate parallels in the medieval Hungarian sources (GD’F’ D’ incipit). MNZagr, MNStr.

I/2r: Dom 2. Adv – All. Laetatus sum. Ad notam: *Alleluja Rex noster*; during the Hungarian Middle Ages the latter was a stable item, constant in this liturgical function.⁴⁰ About half of its verse-melody was sufficient for the musical setting of the entire text of *Laetatus sum* (thus the tune of *Rex noster* is not used after the word *praedicabat*). The last word (*ibimus*) of *Laetatus sum* rounds off the item with the repetition of the intonation’s short melody. MNZagr, MNStr.

I/2r: Dom 2. Adv – Comm. Jerusalem surge: Identical.. MNStr.

I/2v: Dom 3. Adv – Intr. Gaudete Ps. Benedixisti. The tune of the antiphon corresponds to the medieval Esztergom melodic variant. The Psalm verse (*Benedixisti*) was replaced in our most important medieval sources by *Et pax Dei*, the continuation of the antiphon’s text taken from St Paul (sung, of course, to the same psalm tune). Cf. MNStr, GrBa. (At this place the GrPaul on fol 6v decided against modernisation and kept the medieval verse *Et pax*.)

I/2v: Dom 3. Adv – All. Excita Domine: Identical, but its brief internal melismas are further shortened. MNStr, GrBa.

result in many cases is different, including a number of lesser or greater melodic variants. It is unknown who commissioned or used it.

³⁷ GrPaul (“Graduale of Szombathely”) contains also the notated Gregorian Offertories.

³⁸ This method does not derive from the typical 17th century approach because we know of a Missale Notatum from the 13th century that did the same (MN1st/1). See also the Alleluia pieces of the GrBa representing the mainstream of the Hungarian tradition.

³⁹ Each of the pieces was compared – among other sources – to the MNStr and the GrBa; we indicated these sources with the abbreviations MNStr and GrBa. These agreements prove the Esztergom origins of the melodies in the Paulite Codex. Later on – but rarely – other abbreviated references to different sources also occur in order to indicate certain elements that were more widely known.

⁴⁰ Szendrei, J. 2005, 297.

1/3r: Dom 3. – Comm. Dicite pusillanimes: Identical. MNStr, GrBa.

1/3r: Dom 4. – Intr. Rorate: Musically this corresponds exactly to the medieval Esztergom melody, but with a different liturgical function (in Esztergom the Wednesday of the Advent Ember Days; the Introitus for the 4th Sunday of Advent was *Memento nostri*).

1/3r: Dom 4. Adv – All. Veni Domine: The melody included in the Paulite Gradual of Újhely has not been identified so far. Here even the mode was changed in comparison to the medieval pattern. (At this point the “Gradual of Szombathely” has the Phrygian tune ThK 203 – also used in Esztergom – with abbreviated melismas).

1/3v: Dom 4. Adv. – Comm. Ecce virgo: Identical. MNStr.

1/3v: VigNat – Intr. Hodie scietis: Identical. MNStr, GrBa.

1/3v: VigNat – All. Crastina die: the melody follows rather freely the tune of the All. *Veni Domine* used in the Esztergom rite.⁴¹ This melody was known in Esztergom also with different texts and for different functions (the All. *Veni Domine* could also be sung at the Vigil, if it fell on a Sunday), but the application of the tune to the text *Crastina die* seems to be an entirely new text-melody combination.⁴² Compared to the earlier examples, the melody of *Veni Domine* became a strong variant when it assumed the text of *Crastina die*. MNStr.

1/3v: VigNat – Comm. Revelabitur: Identical. MNStr, GrBa.

1/4r: NatDom – Intr. Dominus dixit, All. Dominus dixit, Comm. In splendoribus sanctorum (“ad primam missam in nocte”): All three items keep to the medieval tradition. The only difference is that the internal melismas of the Alleluia are shortened, but less radically than usual. MNStr, GrBa.

1/4v: NatDom – Intr. Lux fulgebit (“missa in aurora”): Identical, with omission of one or two notes at the last word.

1/4v: NatDom – All. Dominus regnavit. All over Europe this item was sung to a 2nd-mode tune, while all the sources of Hungarian provenance set the text to a 4th-mode melody.⁴³ Research makes it probable that it is a well preserved product of the Middle Ages in Hungary. MNStr, GrBa.

1/5r: NatDom – Comm. Exulta filia: Identical. GrBa.

1/5r–v: NatDom – Intr. Puer natus, All. Dies sanctificatus, Comm. Viderunt omnes (“in die nativitatis Domini”): All three are identical with the medieval tradition. GrBa.

1/5v: StephMart – Intr. Sederunt principes: Identical, but in Esztergom the text is *Etenim sederunt principes*, as is usual in the medieval liturgical sources.

1/6r: StephMart – All. Video caelos. Since the earliest Hungarian medieval sources, especially in Esztergom, this text was sung to a melody in the 6th mode. (ThK 222, the so-called *Domine in virtute tua*-melody). The combination of text and melody here is very rare in Europe, where the preferred choice was a melody in the 2nd mode (*Dies sanctificatus*-type, ThK 27). The Paulite sources (as the GrPaul) keep to the melody in the 6th mode as being a typically Hungarian tradition. MNStr, GrBa.

1/6r: StephMart – Comm. Video caelos. The pentatonic melody is in keeping with earlier Hungarian practice.⁴⁴ In the Paulite source, however, the last line (“*quia nesciunt quid faciunt*”) of the communion is missing. The music finishes one line earlier (*quia nesciunt quid faciunt* is omitted) and the item ends on D (!). The abbreviation is called for by the Roman textual variant.⁴⁵ MNStr.

1/6v: JohEv – Intr.: rubrika (De sancto Joanne Introitus *In medio f 8*), *All. Hic est discipulus, Comm. Exiit sermo:* All three are identical. MNStr, GrBa.

⁴¹ ThK Nr. 203.

⁴² The GrPaul gives the *Justus* type melody in the first mode to the text of All. *Crastina die* (ThK 38).

⁴³ GrPaul gives the same ad notam solution, but there are several differences in its detail.

⁴⁴ MNStr fol 14v, MStrig 1484.

⁴⁵ Baroffio, G. – Sodi, M. 2001, 54.

1/6v–7r: Innoc. – Intr. Ex ore, All. Te martyrum, Comm. Vox in Rama: Musically these correspond to the Hungarian medieval tradition. The only difference is in the text of the Alleluia intonation: according to earlier records *Laus tibi Christe* was sung to the same melody instead of the *alleluia*. Leaving out the jubilus from the Alleluia would cause problems in tonality, but the melody of the Paulite Codex solves the problem uniquely by leading back at the end of the verse to the tonic. In the post-Tridentine liturgy the text of the piece was All. *Laudate pueri* if the feast of the Holy Innocents fell on a Sunday. At this point the Paulite Codex did not adopt the “Roman” text. MNStr, GrBa.

1/7r–v: Dom infra Oct(avas nativitatis) – Intr. Dum medium, All. Dominus regnavit (rubric), Comm Tolle puerum: Identical. MNStr.

1/7v–8r: Epiph. – Intr. Ecce advenit, All. Vidimus stellam, Comm. Vidimus stellam. All of the melodies match the medieval Hungarian versions. This is especially clear in the case of the Alleluia because instead of the melody type of *Dies sanctificatus* (ThK 27), general all over the European continent, some of the medieval Hungarian codices consistently apply a different tune to the same text, the melody in the 6th mode of the *Domine in virtute* Alleluia-type (ThK 222), just as on the 26th of December. Hence in this decision the Paulite Gradual follows a particular Hungarian medieval custom which, to the best of our knowledge, is completely unique, without any foreign parallels. It may have been inspired by the case of the All. *Video caelos apertos*, since here, too, the same melody was replaced by another in the 6th mode. With the Comm. *Vidimus stellam* a specific melodic variant of the MNStr makes its way into the Paulite Gradual (MNStr fol 20v, *in Oriente*: a leap of fifth down).

1/8r–v: Dom. infra Oct. Epiph. – Intr. In excelso, All. Jubilate, Comm. Fili quid fecisti: Identical. MNStr, GrBa.

1/ 8v–9r: Dom. prima post Oct. Epiph. – Intr. Omnis terra, All. Laudate Deum omnes angeli, Comm. Dicit Dominus implete: Identical. MNStr.

1/9v: Dom. 2. post Oct. Epiph. – Intr. Adorate, All. Dominus regnavit exultet, Comm. Mirabantur: the pattern followed here is that of the medieval Hungarian melodic variants, particularly discernible from the choice of text and melody for the communion. The piece originally had several melodic and textual variants both in Hungary and in the rest of Europe. The Introit is more or less intact, but the Alleluia tune is severely changed, especially at the end of the verse. MNStr, GrBa.

1/9v–10r: Dom. in Septuagesima – Intr. Circumdederunt, Tractus. De profundis, Comm. Illumina faciem: The Introit is a medieval pentatonic variant with an unusually melodic psalm tone, notated all the way until the end. The Tract and the Communion also follow the tradition of the main medieval sources of Hungary. It is strange to observe after a whole series of deliberately changed Alleluia melodies that the tune of the Tract remained completely intact in every detail, the decorative melismas and cadential formulas included. MNStr, GrBa.

1/11r–v: Dom. in Sexagesima – Intr. Exurge, quare obdormis, Tractus. Commovisti Domine, Comm. Introibo ad altare: Identical. MNStr, GrBa.

1/11v–12v: Dom in Quinquagesima – Intr. Esto mihi, Tractus. Jubilate, Comm. Manducaverunt: All three match the medieval Hungarian variants. In the Tract of the Paulite Codex, instead of the verse *Scitote quoniam*, there is another one beginning with *Scitote quod* (The S initial is written upside down, cf. fol I/12). MNStr, GrBa.

1/12v–13v: In die Cinerum – Intr. Misereris omnium, Tractus. Domine non secundum, Comm. Qui meditabitur: Identical. MNStr, GrBa.

1/13v–14r: Dom. prima in Quadr. – Intr. Invocabit me, Tractus. Qui habitat, Comm. Scapulis suis: The melodic variants are taken from the medieval Hungarian tradition but by comparison they exhibit a stronger pentatonic construction. The Tract is abbreviated, the manuscript includes only the first three verses, while its musical details are intact. GrBa.

I/14v–15r: Dom. secunda in Quadr. – Intr. Reminiscere, Tractus. Dixit Dominus mulieri, Comm. Intellige clamorem: Since the Paulite manuscript does not include the Masses for weekdays in Lent, here the scribe had to write out the Introit *Reminiscere* (written in other sources for Wednesday and having here only a rubric). The melody of the Introit matches the Esztergom tradition, the second half of the psalmic verse was written out by one of the users of the book. The choice of the Tract contradicts the procedure usually followed in the codex: it does not correspond to the Roman Curial rite (*Confitemini Domino*), instead it keeps to the medieval custom of “Transalpine” dioceses (*Dixit Dominus mulieri*). This presupposes that the Gospel was not recited in the Roman manner either. The Tract is included in its entirety, its melody is intact. Only the notation of the closing melisma is shortened somewhat, but this may be explained by the fact that they could sing it from memory. The Communion (also taken from the previous Wednesday) does curtail the cadential melisma at the very end, yet its melody is almost completely identical to that of the GrBa, preserving even the beginning with its augmented fourth. GrBa.

I/15r–16r: Dom 3 in Quadr. – Intr. Oculi mei, Tractus. Ad te levavi, Comm. Passer invenit: Identical. GrBa.

I/16r–17r: Dom 4 in Quadr. – Intr. Laetare Jerusalem, Tractus. Qui confidunt, Comm. Jerusalem quae aedificatur: Identical. GrBa.

I/17r–18r: Dom Passionis – Intr. Judica me, Tractus. Sepe expugnaverunt, Comm. Hoc corpus: Identical. The Communion’s transposition on C must be an old Esztergom and Paulite custom. GrBa, Göttw 234.⁴⁶

I/18v–19r: Dom in ramis palmarum – Intr. Domine ne longe, Tractus. Deus Deus meus, Comm. Pater, si non potest: The melodic variations follow the medieval Hungarian tradition, but the Tract is radically shortened (only two of the original fourteen verses).

I/19r–19v: In cena Domini – Intr. Nos autem gloriari, Grad. Christus factus est, Comm. Dominus Jesus postquam: The Paulite manuscript contains – with only a few changes – the medieval melodies, but the Communion is shorter than its medieval version (the part “ego dominus et magister? exemplum dedi vobis” is missing, as well as the word “ita” from the last line). The abbreviation is most likely a mistake by the Paulite scribe, because it is not found in any of the post-Tridentine books.

I/19v–22v: “In Sancto Sabbatho redeunte Processione ad ecclesiam cantatur letania a duobus fratribus Kyrie eleison”, etc.: The entire litany is written out with notation. Musically it corresponds exactly to the Hungarian medieval variants. It preserves the old Paulite tradition based on that of Esztergom in its compilation of the invocations and in listing the names of saints without any influence of the later Roman formula.⁴⁷ (See Ex. 3.) The following Hungarian saints are found in the litany: King St Stephen, Crown Prince St. Emeric, and King St Ladislas. The saints that enjoyed special veneration among the Paulites were: “Father” St Augustine, St Paul the First hermit, St Anthony the Hermit. The list of martyrs in Esztergom sources and in the Paulite manuscript is: St Stephen Protomartyr, St Adalbert, St George, St Lawrence (only in Esztergom St Thomas [Becket] of Canterbury), St Wenceslaus. In this set of names the position of St Lawrence varies (he was the patron saint of the central Paulite monastery’s church). In the Paulite version of the litany, the verse *Ut fontem istum benedicere et consecrare digneris* is absent because they did not have baptismal fonts in their monastic churches. The litany is sung “*a duobus fratribus*”, and this terminology of the rubrics supposes a monastic community.

⁴⁶ Göttweig, Stiftsbibliothek Cod. 234, cf. Szendrei, J. 1981, M 22.

⁴⁷ Gradual from Újhely fol 20–22v, MNStr fol 125–125v.

Ky - ri - e - lei-son... San - cta De - i Ge - ni - trix — o - ra pro no - bis... San - cte
Pau - le E - re - mi - ta — o - ra pro no - bis... O - mnes San - cti — o - ra - te pro no - bis...
Pro - pi - ti - us e - sto — par - ce no - bis Do - mi - ne... Pec - ca - to - res — Te ro - ga - mus
au - di nos... A - gnus De - i qui tol - lis pec - ca - ta mun - di — par - ce no - bis Do - mi - ne.

Ex. 3

I/23r–23v: Vigilia Paschalis – All. Confitemini, [Tractus]. Laudate Dominum, Ant. Alleluia, Ant. Vespere autem: pentatonic melodic variants, the Alleluia and the Tract are written together continuously.

I/23v–24r: Dom Resurrectionis Domini – Intr. Resurrexi: Identical. MNStr, GrBa.

I/24r–24v: Dom Resurrectionis Domini – All. Pascha nostrum: This Alleluia was sung in medieval times with two verses; the Roman rite has only one, hence the text is shorter also in the Graduale of Újhely. The Paulites imposed a strange melody, taken from a Hungarian source, onto the abbreviated text: Some Hungarian sources already in the Middle Ages gave room here for a stylistically new melody in F. It may have been prepared in order to “update” the All. *Pascha nostrum*, as an *ad libitum* alternative for the standard melody. This stylistically modernised All. *Pascha nostrum* was then taken up by the Paulites in such a way that the 17th-century source proposes it as the only tune for this important liturgical function. It is not complete insofar as the long single verse text ran out half way through the new melody.⁴⁸

I/24v: Dom Resurrectionis Domini – Comm. Pascha nostrum: Identical. MNStr, GrBa.

I/24v: Fer 2 – Intr. Introduxit: Identical. MNStr, GrBa.

I/25r: Fer 2 – All. Angelus Domini. Comm. Surrexit Dominus et apparuit: Musically these are medieval Hungarian versions, but the Alleluia, originally with two verses, preserved only one verse in the Tridentine form. MNStr, GrBa.

I/25r–25v: Fer 3 – Intr. Aqua sapientiae, All. Surgens Jesus: Rubric in place of the Communion with a reference to the Comm. *Surrexit Dominus* on the recto of folio 25. The Introit matches the melodic form of the medieval Hungarian version. The same can be said about the choice of text and melody for the Alleluia. This means that at the Alleluia the editors did not adopt the other item assigned by the Tridentine Missal, nor even the new text of the verse (*Surrexit Dominus de sepulchro*).⁴⁹

I/25v: Dom 1 post Resurr. Domini – Intr. Quasimodo geniti: For the Octave of Easter the editors provided the material of only Monday and Tuesday and omitted other days. On the Octave

⁴⁸ Cf. Example 61 in MZt 365, see also ‘Gradual Futaki’ (Szendrei J. 1981, C 45), Istanbul Missale Notatum (13–14th c.; Szendrei J. 2005, 324–349) and GrPaul fol 55v (17th c.).

⁴⁹ Cf. Baroffio, G. – Sodi, M. 2001, 331–332.

Day itself (“Low Sunday”) and all though the Easter season usually two Alleluias were sung on Sundays, but following its abbreviating tendencies the Paulite Gradual keeps only one, omitting the other – just as at other times in the Graduale chant. The Introit *Quasimodo geniti* is musically the same as the medieval Hungarian pentatonic variant. MNStr, GrBa.

1/26r: Dom 1 post Resurr. Domini – All. Post dies octo, Comm. Mitte manum. Musically both pieces match the material found in medieval Hungarian sources. The Alleluia is probably of Italian origin, used also in France but a rarity in the Central European area. The choirbooks of the Roman Curia (that distributed it all over Europe in an age of romanisation) give the item, of course, in a diatonic dialect.⁵⁰ MNStr, GrBa.

1/26r: Dom 2 post Resurr. Domini – Intr. Misericordia: Identical. MNStr, GrBa.

1/ 26v: Dom 2 post Resurr. Domini – All. Cognoverunt, Comm. Ego sum pastor: Neither the text nor the melody of the All. *Cognoverunt* was used in the diocesan rites of medieval Hungary. For this reason this text of the post-Tridentine Roman Missal was applied to a tune that was used on the same day in medieval times (All. *Surrexit pastor bonus*). The result was not a simple contrafactum: the melody taken as a pattern actually fell to pieces, its fragments being incorporated into a new unit and rearranged into a new form. Due to the characteristic motives and loose structure of the All. *Surrexit pastor bonus*,⁵¹ the piece still remained recognisable. The Comm. *Ego sum pastor bonus* is musically identical to the version used in medieval Hungary.

1/26v–27r: Dom 3 post Resurr. Domini – Intr. Jubilate Deo, All. Oportebat pati: The Introit follows the well-known pentatonic melody, its concluding set of alleluias is shortened, while the psalm verse is notated in full. The Paulites imposed the text of the All. *Oportebat pati* prescribed by post-Tridentine Roman practice onto a melody type of the first mode (All. *Modicum*,⁵² the contrafactum of the All. *Justus ut palma*). This meant that the medieval melody used on the same day was imposed once again onto the text of the Tridentine rite. MNStr, GrBa.

1/27r: Dom 3 post Resurr. Domini – Comm. Modicum et non: The tune of the Communion corresponds to the medieval variants. MNStr, GrBa.

1/27r: Dom 4 post Resurr. Domini – Intr. Cantate Domino: Identical. MNStr, GrBa.

1/27v: Dom 4 post Resurr. Domini – All. Christus resurgens, Comm. Dum venerit Paraclitus. The text of the Alleluia is the same as that of the Tridentine Missal. The origins of the adapted melody can be defined only partly: the intonation follows the usual editorial logic of the Paulite source, that is, it uses the same melody that was normally given for the same function by medieval Hungarian books (*Justus ut palma*-type in the first mode). The verse does not continue the typical melody but attempts to provide an unidentified, perhaps altogether new composition, possibly at least partly inspired by the tune of the Alleluia *Christus resurgens* itself. The construction of the Comm. *Dum venerit* is more or less identical to that of the medieval Hungarian use.

1/28r–v: Dom 5 post Resurr. Domini – Intr. Vocem jucunditatis, All. Surrexit Christus et illuxit nobis, Comm. Cantate Domino: The introit and the Communion closely correspond to the medieval Hungarian variants. The melody of the psalm verse is notated throughout until the end. The construction of the Alleluia is again rather enigmatic. The text is “Roman”, the intonation corresponding to the tune based on the liturgical function (*Justus ut palma*-type of the first mode). Accordingly, for the verse following the intonation one would expect the melody of the All. *Usquemodo* belonging to the group of variants based on *Justus ut palma*. Yet even here what we find is not a simple contrafactum. Maybe the tune of the *Usquemodo* was judged to be too melismatic; in any case the editors chose a different one. After the intonation what follows is a slightly modified, even textually changed form of verse *Surrexit Christus et illuxit populo suo* in the 2nd mode.⁵³ In the old Hungarian Mass liturgy this was used a week earlier as the first Alleluia. The case of

⁵⁰ ThK 385. Cf. MStrig 1484, Gradual from Pata (Szendrei J. 1981 C 102).

⁵¹ ThK 169.

⁵² ThK 38.

⁵³ GrBa: p. 142.

the All. *Surrexit Christus et illuxit nobis* documents a special procedure in the Paulite source which seems to contradict all the other techniques: the intonation refers to the proper liturgical place as a pattern to be followed (*Usquemodo*), but the verse adopts a tune, textually identical to the *Surrexit*, which was originally composed for another function and in another mode. MNStr, GrBa.

1/28v–29: *In Rogationibus – Intr. Exaudivit de templo, All. Confitemini, Comm. Petite et accipietis*: the construction of all three pieces corresponds to the medieval Hungarian practice. GrBa.

1/29v–30r: *In Ascensione Domini – Intr. Viri Galilaei Ps. Omnes gentes, All. Ascendit Deus, Comm. Psallite Domino*: All three of the pieces are essentially in accordance with the medieval Hungarian tradition. In the Middle Ages the verse of the Introit was *Cumque intuerentur* (GrBa p. 148). In the middle of the Alleluia verse (“Dominus”) the melisma is mutilated. GrBa.

1/30r–v: *Dominica infra Oct. Ascensionis – Intr. Exaudi Domine, All. Regnavit Dominus, Comm. Pater cum essem*: The Introit is identical to the medieval pentatonic Hungarian version. The text of the Alleluia verse follows the Tridentine use, while its melody is based on the medieval Hungarian tradition’s item with the same liturgical function: the feast’s Alleluia melody in the first mode *Dominus in Sina in sancto* is imposed onto the new text *Regnavit*. In the Middle Ages this melody⁵⁴ was rarely ever associated with the All. *Dominus in Sina*, its imposition onto different texts was usually very difficult. Consequently, even in the Paulite Codex this necessitated a large number of musical alterations. The Communion could be adopted without any difficulty from the medieval practice (where it was given at the Vigil of the Ascension). GrBa.

1/31r–v: *In die Pentecostes – Intr. Spiritus Domini Ps. Exurgat Deus, All. Veni Sancte Spiritus, Comm. Factus est repente*: The Introit follows the medieval form but in Hungary the psalm verse was usually *Confirma hoc*. The Alleluia and the Communion could also be adopted from the former use, and in the process even the Alleluia’s melismas remained fairly intact. GrBa.

1/31v: *Fer II infra Oct. Pent. – Intr. Cibavit, All. Loquebantur, Comm. Spiritus Sanctus docebit vos*. The Introit only has a rubrical reference (fol 33, Corpus Christi), and is actually missing from the codex (even its old folio number was left out), hence its melody cannot be identified. In its text the Alleluia *Loquebantur* represents the Tridentine rite in the given function, but the Paulites set it to the melody of the old Alleluia *Spiritus Domini replevit* for Pentecost Monday. This was a rather difficult task owing to the different length and articulation of the items; eventually half of the *Spiritus Domini* melody sufficed to set to music the text of *Loquebantur*. The melody in the 3rd mode, however, ended on F both in the intonation and at the middle cadence. Accordingly, in the Paulite version based on half of the original melody the mode also changed. It is rather surprising that the monks decided to compose a complicated contrafactum because they could easily have found another old Hungarian variant of the All. *Loquebantur*, a well-made composition included in all the Hungarian sources for Friday within the Octave of Pentecost.⁵⁵ The 17th century scriptor must have been familiar with this piece, which would have been the natural choice instead of preparing a whole new contrafactum. Musically, the Comm. *Spiritus Sanctus docebit vos* follows the medieval Hungarian pentatonic version. MNStr, GrBa.

1/32r: *Fer III infra Oct Pent – Intr. Accipite jucunditatem, All. Veni Sancte* (rubric), *Comm. Spiritus qui a Patre*: Identical. MNStr, GrBa.

1/32r–v:⁵⁶ *De Sancta Trinitate – Intr. Benedicta sit, Ps. Domine Dominus noster, All. Benedictus es Domine* (which breaks off just before the conclusion). The melody of the Introit follows the medieval practice very accurately, but the text of the psalm verse is different. The Alleluia *Benedictus es* continues as far as the middle of the verse, the rest was probably written on the missing folio 33. The text of the Alleluia verse was known all over Europe but its tune has been changed:

⁵⁴ *Justi epulentu*-type, ThK Nr. 77., cf. GrBa p. 150.

⁵⁵ Mode 7–8, ThK 274-type, Ba 155.

⁵⁶ The main scriptor wrote folio number 33 on 32v; a hiatus follows, the actual folio 33 is missing.

onto the text a different medieval Hungarian tune was imposed, formerly sung on the Feast of the Trinity to the text *Honor virtus*. MNStr, GrBa.

1/34r: *Corporis Christi*: the previous folio (33) is lost; now only part of the communion of the Corpus Christi liturgy is found in the book – the feast begins with one motive (*donec veniat*) of the *Quotiescumque*.

1/34r–v: *Dominica prima in aestate (Dom I post Pentecostes)*: – *Intr. Domine in tua misericordia, All. Verba mea, Comm. Narrabo omnia*: Identical.

1/34v–35r: *Dom II post Pent.* – *Intr. Factus est Dominus, All. Domine Deus meus in te, Comm. Cantabo Domino qui bona tribuit*: Identical.

1/35r–v: *Dom III post Pent.* – *Intr. Respice in me, All. Deus iudex justus, Comm. Dico vobis gaudium est*. The Introit and the Alleluia are in line with the medieval tradition, the Communion's text is from the Tridentine Missal with a melody adapted from the *Ego clamavi*, thus in terms of the music the feast's medieval Communion was followed rather freely.

1/35v–36r: *Dom IV post Pent.* – *Intr. Dominus illuminatio mea, All. Deus qui sedes, Comm. Dominus firmamentum meum*. The tunes of the Introit and the Communion correspond to the medieval Hungarian versions. The melody of the Alleluia was also used in medieval times with the text *All. Diligam te*, which in our medieval sources was assigned to the 4th Sunday after Pentecost.⁵⁷ Here, too, the editor used the well-known contrafactum technique.

1/36r–37r: *Dom V post Pent.* – *Intr. Exaudi Domine, All. Domine in virtute tua, Comm. Unam petii a Domino*: All three of the pieces correspond to what we find in the medieval Hungarian tradition assigned to the 5th Sunday after Pentecost, but in the melody of the Alleluia the melismas underwent a number of significant abbreviations. MNStr, GrBa.

1/37r–v: *Dom VI post Pent.* – *Intr. Dominus fortitudo plebis, All. In te Domine, Comm. Circuibō*: All three items represent the medieval Hungarian tradition. The melodic variants remained more or less untouched (at the end of the Communion the clef is written in the wrong position). MNStr, GrBa.

1/37v–38r: *Dom VII post Pent.* – *Intr. Omnes gentes Ps. Quoniam Deus, All. Magnus Dominus, Comm. Inclina aurem*: The Introit and the Communion are substantially identical with the medieval Hungarian musical tradition (the Introit has, however, a different verse). It is rather difficult to recognise the model melody of the Alleluia. It is a contrafactum which attempts to apply the tune of the short *Magnus Dominus* (minor) to the text of the *All. Omnes gentes*, doing away with the melismas. The contrafactum shows again an intention to keep the melody of the same liturgical day, even though its text has been exchanged for another. MNStr, GrBa.

1/38r–v: *Dom VIII post Pent.* – *Intr. Suscepimus (rubrics with reference to fol 49). All. Magnus Dominus ... in civitate Dei nostri, in monte sancto eius. Comm. Gustate et videte*: The Communion follows the medieval tradition, the Alleluia is a new contrafactum, placing the longer *Magnus Dominus* (maior) text over the melody in the 2nd-mode *All. Eripe me* while partly simplifying or simply omitting the melismas. Due to this contrafactum the customary old melody could remain on its proper liturgical day. MNStr, GrBa.

1/38v–39: *Dom IX post Pent.* – *Intr. Ecce Deus adjuvat, All. Te decet, Comm. Qui manducat meam carnem*. The melody of the Introit and the Alleluia are in harmony with the medieval choice, with some abbreviations in the Alleluia. The Communion sung on this day was *Primum quaerite* in the Middle Ages; its melody has been combined with the new text of the Roman rite (*Qui manducat*) applying certain omissions (for example, just before the close). MNStr, GrBa.

1/39r–v: *Dom X post Pent.* – *Intr. Dum clamarem, All. Eripe me, Comm. Acceptabis sacrificium*: The Introit and the Communion are pentatonic versions of the Hungarian tradition. The text of the Alleluia verse was also known in the medieval Hungarian use, but here the text of the *Eripe* is applied to the melody of the *Attendite*, formerly sung on the 10th Sunday after Pentecost.

⁵⁷ MNStr fol 179v.

The task to keep the Attendite-melody in its proper liturgical position also required some kind of compositional activity. MNStr, GrBa.

1/39v–40v: Dom XI post Pent. – Intr. Deus in loco sancto, All. Exultate Deo - Sumite, Comm. Honora Dominum: Identical. In the Alleluia the section beginning with “Sumite” was originally the second verse. MNStr, GrBa.

1/40v–41r: Dom XII post Pent. – Intr. Deus in adiutorium, All. Domine Deus salutis, Comm. De fructu operum: Identical. GrBa.

1/41r–v: Dom XIII post Pent. – Intr. Respice Domine, All. Domine refugium, Comm. Panem de caelo: Identical, but part of the Alleluia-melisma is shortened. The last line of the Communion is erroneous (the clef is written a third lower). MNStr, GrBa.

1/41v–42r: Dom XIV post Pent. – Intr. Protector noster, All. Venite, Comm. Primum quaerite: The Introit keeps the Hungarian medieval tune with small variations. The Alleluia is also part of the medieval heritage but – in accordance with the Tridentine rite – has only one verse instead of the medieval two. The Communion is one of those rare cases where the melody was transferred here from a different liturgical place, instead of producing a contrafactum. The item figured in the medieval Hungarian ritual use on the 9^h Sunday after Pentecost. MNStr, GrBa.

1/42r–43r: Dom XV post Pent. – Intr. Inclina Domine, All. Quoniam Deus magnus, Comm. Panem quem ego dedero: The first two pieces follow very accurately the medieval Hungarian tradition, except, of course, the omission of the jubilus of the Alleluia. The Communion is a transferred piece: the medieval Hungarian variant has been brought here from the first week of Lent (Thursday), and from the 14th Sunday after Pentecost. (The Communion in the medieval use was: *Qui manducat.*) In the melody one short melisma has been simplified. GrBa.

1/43r–v: Dom XVI post Pent. – Intr. Miserere mihi Domine, All. Cantate Domino, Comm. Domine memorabor: The Introit and the Communion follow the medieval Hungarian usage in all respects. The Alleluia is a contrafactum on the melody of the *Domine exaudi*, which was sung on this Sunday in the Middle Ages.

1/43v–44r: Dom XVII post Pent. – Intr. Justus es Domine, All. Domine exaudi, Comm. Vovete et reddite: The Introit and the Communion follow very accurately the medieval arrangement and melodic variants. The Alleluia was transferred here from its previous position (16th Sunday after Pentecost). Its jubili are slightly shortened, leaving the mode unchanged. MNStr, GrBa.

1/ 44r–v: Dom XVIII post Pent. – Intr. Da pacem, All. Timebunt gentes, Comm. Tollite hostias: The Codex does not mention the liturgy of the Ember Days from the previous week. The Sunday Introit and Communion correspond to the medieval composition. The Alleluia *Timebunt gentes*, however, is once again a contrafactum, its text is taken from the Tridentine source, its melody is the tune sung in the medieval Hungarian rite on the 18th Sunday originally with two verses (*In exitu Israel, Facta est*). The application of the melody was done rather freely, omitting a few details. The coordination of the musical cadences with the articulation of the text is somewhat problematic. MNStr, GrBa.

1/44v–44bisv: Dom XIX post Pent. – Intr. Salus populi, All. Confitemini Domino et invocate, Comm. Tu mandasti. The Introit is the medieval pentatonic variant. The Alleluia is once again a contrafactum, a new composition with text from the Tridentine Missal and the melody of the *Dilexi quoniam*, used on the same day according to the medieval Hungarian tradition. The Communion is basically an independent composition, mostly in line with with the special musical feature of the Gradual of Bakócz.⁵⁸

1/44bisv–45r: Dom XX post Pent. – Intr. Omnia quae fecisti, All. Paratum cor, Comm. Memento verbi tui: The Introit follows the Hungarian medieval tradition. The Alleluia is transferred here from its position in Esztergom (the 17th Sunday after Pentecost). The transfer resulted only in a liturgical change and not in musical alterations. The Communion *Memento verbi tui* is an unusual

⁵⁸ Cf. GrBa 67.

melodic variant, basically a contrafactum. Its model was the *In salutari tuo*, known from medieval Hungarian sources as the Communion of the following Sunday. MNStr, GrBa.

I/45r–v: Dom XXI post Pent. – Intr. In voluntate tua Domine, All. In exitu Israel, Comm. In salutari tuo: The Introit and Communion are taken from the medieval Hungarian usage. There the Alleluia was sung with two verses on the 18th Sunday. In this Gradual, in keeping with the Tridentine custom, it was transferred with a single verse to the 21st Sunday. In the process it underwent a few simplifications. MNStr, GrBa.

I/45v–46r: Dom XXII post Pent – Intr. Si iniquitates, All. Qui timet Dominum, Comm. Ego clamavi: The Introit is the medieval Hungarian variant left in its original liturgical position. The melody of the Alleluia was sung in the Hungarian medieval use on the 24th Sunday with the text *Qui sanat*. It was applied to the new text *Qui timet* and a number of musical changes were introduced. The Communion is a contrafactum; the text is the Roman *Ego clamavi*, but the melody is adopted from the medieval Hungarian *Dico vobis gaudium est*, sung earlier on the same day. MNStr, GrBa.

I/46v–47r: Dom XXIV (!) post Pent – Intr. Dicit Dominus, All. De profundis, Comm. Amen amen dico vobis. In all three pieces the medieval Hungarian musical form survives (Introit is in 6th mode, written on C), but the original liturgical functions were partly different (the Alleluia is taken from the 22th Sunday after Pentecost). MNStr, GrBa.

c) The Sanctorale

I/48: De sancto Andrea ap – All. Dilexit Andream, Comm. Venite post me: The choice, composition, and melodic variant of the Introit and Communion correspond to the medieval Hungarian tradition. The Alleluia belongs to the group of the *Justus ut palma* melody type in the first mode; its musical character is greatly influenced by the abbreviation and omission of melismas, the remaining melodic parts have been, however, worked together. MNStr, GrBa.

I/48v: In festo sancti Pauli primi er. – All. O pater pie Paule: A medieval Paulite poem, most likely composed within the Order itself. It attests to the fact that even after Romanisation the Paulite hermits kept the peculiarities of their religious liturgical tradition. The text is found in Paulite Missals since the 14th century,⁵⁹ but the first instance of tune is in the Codex of Újhely. The style follows the late medieval taste (more closely, it is influenced by the *O consolatrix* type melodies).⁶⁰

I/49r–v: In Conversione sancti Pauli ap. – Intr. Scio cui credidi, All. Tu es vas electionis: The choice, melodic variant, and pentatonicism of the Introit correspond to the medieval Hungarian tradition, and within it, to the “old style” followed by the Paulites. This more conservative approach within the tradition did not adopt the feast’s new Introit *Laetemur omnes*, conceived in the more modern style.⁶¹ At the same time, the manuscript’s Introit *Scio cui* in comparison to the medieval Hungarian sources is a textual variant; at the end, after the words “in illum diem”, they added “justus iudex” (musically, it is a mere repetition of the last motif), while the psalm given is *Domine probasti me*. This textual variant is clearly adopted from the Tridentine Missal. The Alleluia is a contrafactum; the melody in the manuscript occurs mostly in conjunction with the text of the All. *Qui confidunt*,⁶² but in Central Europe it was often sung with the verse *Sancte Paule*.⁶³ Most probably the Paulite editor followed the example of the All. *Sancte Paule*. The text *Tu es vas*, chosen in the Paulite Gradual, is was, however, usually not associated with this tune but with the *Justus* type-melody.⁶⁴ According to the post-Tridentine Mass liturgy we find the text All. *Magnus sanctus Paulus vas electionis* in this function. The question is why did the Paulites choose

⁵⁹ Göttsweig 234, fol 135v.

⁶⁰ Published in Szendrei, J. 2002/2003.

⁶¹ Cf. MNStr fol 212, fol 251, the newer melody: GrBa 227, cf. the appropriate note attached.

⁶² ThK Nr. 159.

⁶³ MNStr fol 251v, GrBa 269.

⁶⁴ ThK 38.

the given text (*Tu es vas*) and melody (*Sancte Paule*) in connection with the *Conversio Pauli*? Based on observations so far we would expect the adoption of this text to the actual melody customarily used by the Paulites. At this point this much is certain that the text *Magnus sanctus Paulus* was not known in the medieval Hungarian liturgy, whereas the All. *Tu es vas* is the Alleluia of the *Conversio Pauli* already in the 14th century Codex of Göttweig (no. 234; fol 138v), hence it had a centuries-old tradition among the Paulites. This may have been the reason for disregarding the Roman reform text altogether.

1/49v–50r: In festo Purificationis BMV – Intr. Suscepimus Deus, Ps. Magnus Dominus, All. Senex puerum, Comm. Responsum accepit Simeon. The Introit and the Communion are derivatives of the medieval pentatonic versions. The Alleluia is a contrafactum proper to the Paulites; it applies to the text *Senex puerum* the melody of the classical *Adorabo*, used on Candlemas in medieval Hungary. Of the original melody only the intonation is recognisable with any certainty, the setting of the new text to the old music did not really work out.⁶⁵ The Roman tune of *Senex puerum* is not the application of the *Adorabo*, but a hardly discernible variant of *Justus*-melody.⁶⁶

1/50v: /De sancto Matthiae ap./ – Tractus. Desiderium animae. On feasts falling within Lent the Alleluia was replaced with a Tract. The common *Desiderium animae* is given here on the feast of the Apostle St Matthew and is perfectly consonant with the medieval examples. GrBa 239, 233.

1/51r–v: In festo sanctorum Apostolorum Philippi et Jacobi – Intr. Clamaverunt, All. Stabant justi, Comm. Tanto tempore: All three pieces are based on the medieval Hungarian examples with only a few alterations, and the liturgical order is identical as well. At the beginning of the Introit we find in medieval sources the text variant *Exclamaverunt*.⁶⁷ (The Paulite scriptor probably added the notation from memory because in comparison to the written text “*Clamaverunt*” he provided notes for an extra syllable.) The Alleluia, if we disregard the omission of the jubilus, is identical to the Esztergom version.⁶⁸ The Communion, with its classical closing cadence (reminiscent of a responsory formula), also coincides with the Esztergom use.⁶⁹

1/51v–52r: Nativitas sancti Johannis Baptistae. – Intr. De ventre matris, All. Inter natos mulierum, Comm. Tu puer. The entire material corresponds to the medieval Hungarian heritage. The memory of the old Esztergom use influenced even the choice of items, when they included the All. *Inter natos*-t (ThK 397) in the principal Mass, instead of the Roman All. *Tu puer*,⁷⁰ with which the editors actually deflected from their original purpose. MNStr, GrBa.

1/52v: In festo apostolorum Petri et Pauli – Intr. Nunc scio vere, All. Tu es Petrus, Comm. Tu es Petrus: All three items coincide with the medieval Hungarian pentatonic tradition. The only significant difference is that while the Roman books give only one verse for the Alleluia – which is identical to the one in the Gradual of Újhely – according to the medieval Esztergom sources (as well as numerous other European sources) it had two. MNStr, GrBa.

1/53r: In festo sancti Petri ad vincula – All. Solve jubente Deo: The text composed in metric verse was sung to different tunes in Europe. From among these melodies only the Roman melody in mode 1 has survived until now.⁷¹ The same text was prescribed also in medieval Hungarian sources, but for centuries it was sung in Esztergom with a melody in mode 5 whose direct exemplar or parallel has not yet been identified in any other source. It is possible that it should be included among items composed in Hungary. In any case, the Paulites of Újhely preserved this melody also in the framework of a Roman Gradual. (The fact that at the beginning of the verse

⁶⁵ Cf. MNStr 216v, GrBa 231.

⁶⁶ Baroffio, G. – Kim, E. J. 2001, 89.

⁶⁷ MNStr fol 230, GrBa 252.

⁶⁸ MNStr fol 230v.

⁶⁹ MNStr fol 231.

⁷⁰ Baroffio, G. – Kim, E. J. 2001, 196.

⁷¹ GradRom 498; cf. Baroffio, G. – Kim, E. J. 2001, 265.

the scriptor began to write out the jubilus inclines us to think that he had a proper knowledge of the melismas, and that the community preserved them in the oral tradition.) MNStr, GrBa.

1/53r–v: In festo Transfigurationis Domini – Intr. Illuxerunt coruscationes Ps. Quam dilecta, All. Candor est lucis, Comm. Visionem quam vidistis: These are late texts also in the new Roman liturgical books.⁷² The melodies imposed on them or their new fashionable tunes are, however, different. According to the Roman patterns, the melody of the *Intr. Illuxerunt coruscationes* should be in mode 3. The exemplar for the composition of the Paulite Gradual in mode 1 has not been identified yet. It is not altogether unlikely that the piece is a composition of typical fragments adapted in an individual manner. (It closes with a responsory formula, as, for instance, the *Intr. Statuit*, cf. GrBa 201.) The *All. Candor est lucis* could be the paradigmatic item of new style F melodies, but its direct musical source is still unknown. Perhaps there is a late medieval Paulite composition behind it. It is instructive to compare it with the analogue material of the Gradual of Bakócz: the tunes seem as if they were different attempts to set music to the same text (*Candor est*), yet – in spite of identical formulas – the complete compositions are significantly different (see also Gradual ‘Futaki’ fol 176v: an individual piece in the same style as the examples of GrBa).⁷³ Therefore, the exact pattern followed in the notation of the Paulites will have to be found elsewhere. The *Comm. Visionem quam vidistis* is a poorly done contrafactum to the Communion of the principal Mass of Christmas (*Viderunt omnes fines*, GrBa 16). The imposition of the melody was made very difficult because the tune used as a pattern was shorter than the new text.

1/53v–54r: In festo s. Laurentii martyris – Intr. Confessio et pulchritudo, All. Levita Laurentius: Both pieces preserve the medieval Hungarian tradition. In a good musical record of the Alleluia (ThK 351) the careful handling of the custos, keys and frequent change of clefs are remarkable. At the same time the problems concerning the intonation and the verse dwelling on the fifth remain unsolved. MNStr, GrBa.

1/54r–v: In Assumptione Beatae Mariae Virginis – Intr. Gaudeamus omnes, Ps. Eructavit, All. Assumpta est Maria: Both pieces preserve the medieval Hungarian tradition, only the text of the verse in the Introit is changed (*Eructavit* instead of the earlier non-biblical text *Exaltata est sancta Dei Genitrix*). MNStr, GrBa.

1/54v–55r: In festo sancti Augustini – All. O sanctitatis speculum: The text, melody, and liturgical assignation of the item are derived from the medieval Hungarian tradition. The Paulites considered the feast of St Augustine to be one of their proper feasts which had been sung for a long time already with this Alleluia. Accordingly, at this point they decided against Romanisation in favour of preserving the proper festal character of the day. The piece was still sung in the 18th century. To the same function the Tridentine rite assigned a Commune item (*Inveni David*). Though the new style *All. O sanctitatis speculum* which belonged to the sphere of the *O consolatrix pauper* occurs at times with the insertion of a different saint’s name, and was not known to the oldest Hungarian sources, yet most of the Hungarian sources applied it most frequently and primarily to St Augustine.⁷⁴

1/55r: In Nativitate Beatae Mariae – All. Nativitas gloriosae Virginis: Most likely both when choosing the Alleluia and when assigning the other items, the authority of the medieval Hungarian customs prevailed, and so the usual Romanisation was omitted. The Roman rite appoints the *All. Felix es sacra Virgo* for this place but the manuscript’s contrafactum⁷⁵ was a popular item of every single medieval Hungarian Mass-source. (In the application of the text there are certain differences in comparison with the medieval variants.) MNStr, GrBa.

⁷² See, for example, Baroffio, G. – Kim, E. J. 2001, 275–278.

⁷³ FuGr: Futaki Graduale, 1463; Istanbul, Topkapi Sarayi Müzesi 2429 (Deissmann 68). Cf. Szendrei, J. 1981, C 45.

⁷⁴ Cf. GrBa 301; Paulite Gradual fragment, Budapest, MTA Manuscript Archives T 292 (new call number: K 484, cf. Szendrei, J. 1981, F 21); Göttweig 234.

⁷⁵ ThK 274. See in the Paulite Missal: Göttweig 234. fol 72.

I/55v: In festo Exaltationis s. Crucis – All. Dulce lignum, Comm. Per signum crucis: The Alleluia-melody prescribed in the Tridentine Missal was preserved in its medieval pentatonic variant within the Paulite community. The proper tune for the Communion was not part of this tradition, so a contrafactum was made: the melody of the old *Nos autem gloriari* Communion was imposed on the new text *Per signum cruces*. Owing to the differences between the two items the contrafactum had to be composed very liberally; the result was basically a new composition. GrBa.

I/55v–56r: In festo sancti Michaelis Archangeli – Intr. Benedicite Domino omnes angeli Ps. Benedic anima mea, All. Concussum est mare (ThK 274), Comm. Benedicite omnes angeli: All three pieces form part of the common European heritage but their Paulite notation follows the medieval pentatonic dialect, and so its direct source was this tradition. (There is a mistake in placing the clef in recording the Communion.) MNStr, GrBa.

I/56v: In festo Omnium Sanctorum – Intr. Gaudeamus omnes, Ps. Benedic anima mea, All. O quam gloriosum est regnum, Comm. Beati mundo corde. The three pieces demonstrate three different kinds of musical devices. The text of the Introit is common and found all over Europe, but its tune is taken here from the medieval pentatonic tradition. In Esztergom the psalm verse was *Exultate justi in Domino* (GrBa 192), which was exchanged for the new Roman text. – The Alleluia in the form in the manuscript was a rarity. In all likelihood the Paulite editors adopted both the text and the melody from the medieval Hungarian tradition, that is, they decided against following the Roman form. (The Roman sources assigned the All. *Venite ad me omnes* to this function, which is a text that hardly ever features in medieval Hungarian institutions, and is only found in a few books representing separate particular traditions.) The text of the All. *O quam gloriosum* was known in certain Mediterranean centres but with a different melody (in mode 1). According to recent research the All. *O quam gloriosum* in the key of F, left intact by the Paulite editors, was composed at the end of the Middle Ages, and its musical origins are to be found within the *O consolatrix pauperum* melodies.⁷⁶ – The festal Communion is basically a contrafactum. The prescribed text of *Beati mundo corde* was set to the melody of *Iustorum animae*, the medieval Communion in the same liturgical function.⁷⁷ The text *Beati mundo* because of its particular articulation and length could not be perfectly adapted to the tune of *Iustorum animae*. GrBa.

I/57r: In festo sancti Martini episcopi – All. Beatus vir sanctus Martinus. The Paulite editors kept the medieval Hungarian melodic variant.⁷⁸ Where in the Romanised text there was an extra word (*episcopus*), they supplemented the missing notes and cleverly managed to integrate it into the existing melody. MNStr, GrBa.

d) The Commune Sanctorum

II/1r–2r: Commune apostolorum – Intr. Mihi autem, All. Non vos me elegistis, All. Per manus autem, All. Jam non estis hospites, Comm. Vos qui secuti estis me, Amen dico vobis, Ego vos elegi: Identical, only the Alleluia-jubili has suffered some musical simplification.

II/2r–3v: Commune unius martyris et pontificis – Intr. Statuit ei Dominus, Sacerdotes tui Domine, Sacerdotes Dei benedicite Dominum, All. Tu es sacerdos, All. Juravit Dominus, All. Hic est scerdos (only text), Comm. Fidelis servus et prudens, Beatus servus: The first Introit is identical to the medieval Hungarian forms in the pentatonic dialect. The same could be said of the second Introit, except that the psalm verse is changed: (*Misericordias Domini*, instead of the *Memento Domine David* of the Esztergom rite. Perhaps the change in text caused trouble also in the assignment of the mode. The Paulite Gradual gives the psalm verse erraneously in mode 1 instead of mode 3.) The text of the third Introit also features in the Hungarian medieval Introit-reperory (on the feast of Pope St Gregory the Great, with a tune in mode 6). The melody in mode 2 that the

⁷⁶ Cf. Szendrei, J. 2004–2005.

⁷⁷ GrBa 109.

⁷⁸ Cf. ThK 396.

Paulite Codex associates with this particular text is not known from anywhere else, therefore, the possibility cannot be ruled out that it was specifically composed for this reformed gradual. – The All. *Tu es sacerdos* was very rare in this region of medieval Europe, and was combined with different tunes. The Paulite Gradual selected the melody of the Gradual of Bakócz with some simplifications.⁷⁹ The essentially unchanged melodic variant of the All. *Juravit Dominus* is also taken from the medieval Hungarian tradition. The text of the All. *Hic est sacerdos quem coronavit* remained unnotated in the Paulite manuscript. It seems that the reason for this was simply that this item was not used in the Esztergom rite, and the editors could not follow the usual procedure of imposing onto the new text the medieval melody used for the same liturgical function. (Its tune in the *Graduale Romanum* is a weak adaptation to the *Dies sanctificatus* type-melody.⁸⁰ – The origin of the Communions *Fidelis servus* and *Beatus servus* is to be found in the medieval Hungarian practice. Since the Roman rite does not assign these two Communions, they are clearly adopted from the earlier local tradition. Not only their pentatonic tunes, but also the manner of notation is worth studying.

II/3v–5v: Commune unius martyris non Pontificis – Intr. In virtute tua Domine, Laetabitur justus in Domino, Protexisti me, All. Posuisti Domine, All. Qui sequitur me, All. Confitebuntur caeli, Comm. Qui vult venire, Qui mihi ministrat, Laetabitur justus in Domino: This particular melodic variant of the Introit *In virtute tua* corresponds exactly to the medieval Hungarian tradition; in the process of Romanisation only the psalm verse was changed (in the Middle Ages it was *Magna est gloria eius* all throughout the region). The melodies of the other two Introits are even more traditional; there are very slight modifications in *Protexisti*. – The melisma in the verse of the All. *Posuisti*⁸¹ was somewhat simplified, otherwise the popular tune is identical to the medieval Hungarian form. The texts of the Alleluias *Qui sequitur me* and *Confitebuntur caeli* were introduced as part of the Romanisation of the Gradual; the melody was most likely assigned by the Paulite editor. Certain parts and musical elements of the *Dies sanctificatus*-type were imposed upon the text *Confitebuntur*. It seems that the direct example for this adaptation was not the *Dies sanctificatus* but rather the All. *Sancti tui Domine benedicent te* from the medieval repertory: a prolonged tune taken from a similar function.⁸² The All. *Qui sequitur* was given a good melody in mode 7, composed from the lines of the All. *Haec est vera fraternitas*.⁸³ Thus the editors tried to select familiar pieces from the medieval Common of martyrs for the new Commune. – The three Communions included here all had their pentatonic counterparts in the medieval tradition, and so these were simply included in the Paulite Gradual. To meet the expectations based on contemporary usage, some of the internal melismas were abbreviated.

II/5v–6r: De pluribus martyribus tempore paschali – Intr. Sancti tui Domine Ps. Exaltabo te Deus meus Rex, All. Sancti tui Domine florebunt, Comm. Gaudete justi in Domino: All three of the pieces were part of the medieval Esztergom use. Consequently, the melody remained the same, except for the Communion, which was slightly simplified. The old psalm verse of the Introit (*Exultate justi in Domino*) was changed in accordance with the new Roman norms.

II/6r–7v: De pluribus martyribus extra tempus paschale – Intr. Intret in conspectu tuo, Domine, Intr. Sapientiam sanctorum, Intr. Salus autem justorum, All. Corpora sanctorum, All. Justi epulentur, Comm. Etsi coram hominibus, Comm. Dico autem vobis amicis meis, Comm. Quod dico vobis in tenebris: With one exception, all these items were also part of the medieval Hungarian use with the very same texts. Hence the Paulite Codex could simply incorporate the traditional melodies. Some of the melismas were expunged, especially in case of the Alleluias. In this group,

⁷⁹ Cf. GrBa 207, ThK 239.

⁸⁰ GradRom [p. 7].

⁸¹ MNStr fol 320r, ThK 46.

⁸² MNStr fol 320v.

⁸³ MNStr fol 320r.

the only new text that was not found in the medieval Hungarian tradition was the All. *Corpora sanctorum* – for which a contrafactum was composed based on the medieval melody of the All. *Justus germinabit*.⁸⁴ Due to the omission of the melismas, identifying the melody is not without its problems. MNStr, GrBa.

II/7v–8v: *Commune confessoris non pontificis* – *Intr. Os justi, Intr. Justus ut palma* (MNStr fol 245v), *All. Beatus vir, qui suffert, All. Beatus vir, qui timet* (MNStr fol 319v). It was only the All. *Beatus vir qui suffert* for which the editors had to find a suitable melody (it is not the same as the one in ThK!); the exemplar followed in the process of adaptation is not known.

II/8v–9r: *Commune doctorum* – *Intr. In medio ecclesiae, All. Inveni David*. Both are identical. MNStr.

II/9r: *Commune abbatum* – *All. Justus ut palma*. The originally beautiful type-melody suffered some radical abbreviations in the Paulite Gradual. MNStr.

II/9r–10v: *Commune virginum et martyrum* – *Intr. Loquebar de testimoniis, Intr. Me expectaverunt peccatores, All. Adducentur regi virgines, All. Haec est virgo sapiens, Comm. Confundantur superbi, Comm. Feci iudicium*. With one exception, all of the pieces preserve the repertory and musical tradition of medieval Hungary, but not without some modifications: the Paulite editors were wont to leave out especially the internal melismas of the Alleluias. – The All. *Haec est virgo sapiens* was not part of the proper material of the medieval Esztergom use, and so the melody of All. *Iusti epulentur* was chosen for the new Roman text.⁸⁵ Unfortunately the contrafactum is rather poorly done, a few traces of the original melody remain (the melismatic sections were cut out). Only a few characteristic motifs help us in identifying the exemplar melody.

II/10v–11r: *Commune virginis tantum* – *Intr. Dilexisti iustitiam, Comm. Quinque prudentes virgines, Comm. Simile est regnum caelorum*. All are identical.

II/11r–v: *Commune martyrum non virginum* – *All. Specie tua, Comm. Principes persecuti*. The Alleluia is an old type-melody, adopted by the Paulite Gradual from the medieval tradition.

The Communion is a good example of the musical difficulties caused by the introduction of the sung Roman liturgy. The Roman text ends with the words *spolia multa*, but according to the widespread medieval practice two other phrases followed (*concupivit.... vehementer*).⁸⁶ Hence Romanisation in this case meant the omission of two entire phrases. If it was done mechanically, even the tonality of the “adapted” piece was altered (end on E instead of D; Medicaea: on G). The scribe of the Paulite Codex, however, found a solution to this problem: on the last two syllables – with slight melodic modifications – the tune was led back to mode D, thus preserving the original tonality even after the abbreviation of the text.

II/11v–12r: *Commune nec virginum nec martyrum* – *Intr. Cognovi Domine, Comm. Dilexisti iustitiam*: In terms of the melody, the Introit corresponds to the medieval Hungarian tradition, but in the process of Romanisation, a slight change was introduced at the end of the text (*a mandatis tuis non me repellas – a mandatis enim tuis timui*). This, however, had no real musical consequences. At the end of the Communion the editors had to create a tune for yet another textual variation. Here the ending line became noticeable longer (*oleo laetitiae prae consortibus tuis*). The obvious solution to this problem was the slightly changed repetition of the concluding motif – this is one of the neatest accomplishments of the Paulite master. MNStr, GrBa.

II/12r–v: *In dedicatione templi* – *Intr. Terribilis est, All. Adorabo ad templum, Comm. Domus mea*: As usual, the Introit and the Communion keep the medieval melodic variants. The tune of the Alleluia will have to be studied further: it is not reminiscent of the melody of the *Adorabo*; rather – based on the regular procedures followed by the editors of the manuscript – the musi-

⁸⁴ ThK 119.

⁸⁵ ThK 77, type melody, cf. MNStr 320v.

⁸⁶ Cf. MNStr fol 271v, GrBa 284, sources with neums: GrTr 530, etc.

cal material of another item was used, which the Paulites had probably sung in the context of the liturgy of the Dedication. The melodic prototype has not been identified with any certainty. It is possible that as a result of modifications it has suffered extensive damage. MNStr, GrBa.

II/13r–14v: *Pro defunctis – Intr. requiem aeternam Ps. Te decet; Tractus. Absolve Domine; Off. Domine Jesu Christe, V. Hostias et preces, V. Requiem aeternam, V. Redemptor animarum. Comm. Lux aeterna V. Requiem aeternam*: The musical dialect used is that of the medieval pentatonic version, but the choice of the items was more fixed (for instance, in terms of the Offertory verses). MNSr, GrBa (variants).

II/15r–15v: *Missa votiva de sancta Maria a Nativitate Domini usque ad Purificationem – Intr. Vultum tuum deprecabuntur; All. Post partum; Comm. Beata viscera*: All are identical.

II/15v–16r: *A Purificatione usque ad Pascha – Intr. Salve Sancta Parens; All. Virga Jesse floruit*: The melody of the Introit is in keeping with the pentatonic Hungarian version but the verse, instead of *Post partum virgo* used all over Central Europe, is actually the psalm *Eruclavit cor*. The Alleluia is an especially variable late medieval composition; a representative of the *O consolatrix* model⁸⁷ (there were variants even in the text).

II/16r–16v: *De BMV post Septuagesimam – Tractus. Gaude Maria virgo*. A survival of the medieval pentatonic version, but in the Hungarian liturgy its use is somewhat less spread.⁸⁸ The Paulites always gave pride of place to this item.⁸⁹

II/16v: *De BMV in Adventu: – All. Ave Maria*: The melody belongs to the medieval pentatonic dialect (ThK 26). In Hungary it was usually sung with the text *All. Eripe me*, and only rarely with the verse *Ave Maria*. Nevertheless, it must have been known also with the text *Ave Maria*, and it was this contrafactum that was wide-spread in South German territories.⁹⁰ That being the case, the *All. Ave Maria* is once again likely to demonstrate the continuation of the local practice.

II/17r: *A Pentecostes usque ad Adventum – All. Post partum virgo*. Over the old text a completely new melody was imposed in mode 2, composed perhaps in Hungary according to the “new” style. Cf. MNStr fol 322.

e) The Kyriale⁹¹

II/17r–18r: *In festivitatibus BMV – Kyrie IX, Gloria IX*: a medieval Hungarian melodic variant with the trope *Spiritus et alme orphanorum*, cf. MNStr fol 326v.

II/18r–20r: *Totum duplex – Kyrie V [Magne Deus], Gloria V*: The text of *Jesu Christe* is extended with *Et sancte Spiritus*. MNStr fol 324v, GrBa 318.

II/20r–21r: *– Kyrie II Fons bonitatis, Gloria IV*: Melismatic medieval melodic variants. In the text of the Gloria: *Jesu Christe Altissime*. MNStr fol 323, GrBa 317.

II/21r–21v: *In duplicibus et semiduplicibus festis – Kyrie Cunctipotens, IV, Gloria XIV*: a medieval Hungarian melodic variant, the two pieces are connected in all the main sources and in the Paulite usage. MNStr 323, GrBa 320.

II/21v–22v: *Tempore Paschali – Kyrie I. [Lux et Origo], Gloria I*: a medieval Hungarian melodic variant; the two pieces are connected in all the main sources. The Gloria-melody is a bit mixed up with that of Gloria XIV. MNStr 323, GrBa 333

II/22v–23v: *Dominicale – Kyrie ad libitum VIII [Firmator sancte]*, and a *Gloria* (missing in GradRom), in Hungary always used together: from medieval Hungary, MNStr 323, Ba 337, Göttweig 234, fol 99v.

⁸⁷ GrBa 281.

⁸⁸ Cf. Gradual from Szepes (Szendrei J. 1981 C 84), fol 186.

⁸⁹ Cf. Göttweig 234, fol 141v.

⁹⁰ Cf. ThK pp. 77–78. German sources.

⁹¹ In his unpublished dissertation Gábor Kiss included the table of contents for the Kyriale section of the manuscript. The same author also identified the items for registry in the international catalogue. Cf. Kiss, G. 1997, Part II, p. 20.

II/23v–24r: De apostolis – Kyrie XI [Orbis factor], and the *Gloria* musically related to it, connected in the Hungarian usage: medieval variants. MNStr 323, GrBa 322, Göttweig 234.

II/24v–25r: In minoribus festivitibus et infra Octavam – Kyrie [“baxa” in other Hungarian sources],⁹² and *Gloria XI*: medieval Hungarian pieces. GrBa 323.

II/25r: In Adventu, Vigiliis necnon diebus Rogationum: Kyrie, similar to Kyrie XVI, but more melismatic. Göttweig 234: “In estate quando agitur ferialiter” (the same tune), GrBa 339.

II/25r: In Quadragesima et dominicis: – missing in GradRom, the notation is problematic.

II/25v: Pro defunctis – Kyrie: its identification with GrBa 339 is unsure.

II/25v: Pro defunctis – Sanctus: a medieval Hungarian melodic variant, cf. GrBa 347, G. Kiss 1997, Nr. S 13. – Variant: GradRom XVIII; cf. G. Kiss 1997, Nr. S 41., this latter is related to the Paulite versions.

II/25v: Pro defunctis – Agnus: a medieval Hungarian melodic variant, cf. GrBa 347.

II/26r: In festivitibus BMV – Sanctus IX: a medieval Hungarian melodic variant with the trope *Benedictus Mariae Filius*. G. Kiss 1997, Nr. S 29.

II/26r: In festivitibus BMV – Agnus: to the previous melody of Sanctus IX; most likely a medieval Hungarian melodic variant.

II/26r: “aliud” – Sanctus IV: with the trope *Benedictus Mariae Filius*, MNStr, cf. G. Kiss 1997, Nr. 49.

II/26v: In festivitibus BMV – Agnus.

II/26v: In festis totum duplicibus – Sanctus: The first two invocations were written in the margins later; the item mistakenly starts with the third invocation (as shown by their numbering) Cf. G. Kiss 1997, S Nr. 185.

II/27r: In festis totum duplicibus – Agnus: to the melody of the previous Sanctus.

II/27: In duplicibus et semiduplicibus – Sanctus: G. Kiss 1997, S Nr. 147.

II/27v: In duplicibus et semiduplicibus – Agnus: to the melody of the previous Sanctus.

II/27v: Aliud in minoribus – Sanctus XII: G. Kiss 1997, Nr. S 177.

II/28: [Aliud in minoribus] – Agnus: to the melody of the previous Sanctus.

II/28: Dominicis diebus per aestatem – Sanctus XVII: G. Kiss 1997, Nr. S 32.

II/28: Dominicis diebus per aestatem – Agnus XVII: the text is applied to the tune of the previous item.

II/28v: Diebus dominicis in Adventu, Quadragesima, necnon Rogationum – Sanctus: cf. XV, GrBa 345, G. Kiss 1997, Nr. S 223.

II/28v: Diebus dominicis... necnon Rogationum – Agnus: cf. XV, GrBa 345

f) The Sequences

II/29: Sequentia de BMV in Adventu – Mittit ad virginem: Its melody fits into the medieval Hungarian tradition, and is perfectly in line with the main sources. GrBa 455, RajM 242.

II/30: In nativitate Domini Sequentia – Grates nunc omnes: An almost completely unaltered transmission of the medieval Hungarian tradition. GrBa 349, RajM 110.

II/30v: In die Resurrectionis Domini Sequentia – Victimae paschali laudes and *Virgini Mariae laudes* (!): The latter is presented written line by line below the words of *Victimae*. Hungarian melodic variants, medieval tradition. GrBa 367 (only the basic text), RajM 204.

I/31: In die sancto Pentecostes – Veni Sancte Spiritus “De sancto Spiritu”: The medieval Hungarian melodic variant. GrBa 384, RajM 199.

II/32: In sollemnitate Sacratissimi Corporis Christi Sequentia – Lauda Sion Salvatorem. The medieval Hungarian melodic variant. GrBa 387, RajM 263.

⁹² MZt I, 372, footnote 301 (from Benjamin Rajeczky, who – besides the Esztergom Ordinal – cites the name “baxa” mostly from Paulite sources. See, for instance, Göttweig 234, fol 99v).

II/34: *Sequentia pro defunctis – Dies irae dies illa*. The medieval Hungarian melodic variant (see the tune of the closing section!). Gradual ‘Futaki’, Gradual from Brassó/Brasov (Szendrei J. 1981 C 38), Prosar from Medgyes (Szendrei J. 2008), cf. RajM 163.

g) The Credo- (“Patrem-”) melodies

II/38: *Patrem “De Beata Virgine Maria”*⁹³

II/38v: *Patrem “Polonicum”*⁹⁴

II/39v: *Patrem “Cunctipotens”*⁹⁵

II/40: *Patrem “solemne maius”*⁹⁶

II/41: *Patrem “minus solemne”*⁹⁷

II/42: *Patrem “dominicale”*⁹⁸

h) The Cantios

The texts and melodies of some Latin and Hungarian cantios were written into the Gradual somewhat later. Many of these belong to a group of 17th-century popular folk hymns of the country – some also inherited from an earlier period – but there are also pieces that have never actually been documented in other Hungarian sources. They were supposedly, adopted from Czech/Slovakian folk hymn collections to form part of the practice of the geographically adjacent and ethnically mixed Paulite monastery.

1. On the torn folio I/2a (2 in pencil) we find the text and notation of *Aurora lucidissima*. This “dawn hymn” – documented also from the region now belonging to Slovakia – has been repeatedly notated with only a few differences in Hungarian hymn books; (cf. RMDT I. Nr. 118.). The text, on the other hand, is not the same as the one normally found in Catholic hymn books of the era;⁹⁹ it is an independent version not known from anywhere else. The melody was actually sung with different texts, identical only in their initial lines.¹⁰⁰

Ex. 4

Below this cantio there is a notated *probatio calami*.

⁹³ Miazga, T. 1976, Nr. 113. Here many sources from between the 15th and 18th centuries.

⁹⁴ Miazga, T. 1976, Nr. 358. Great number of 17th- and 18th-century sources.

⁹⁵ Miazga, T. 1976, Nr. 531. Sources from the later 15th century.

⁹⁶ Miazga, T. 1976, Nr. 279. Sources from the later 15th century.

⁹⁷ Miazga, T. 1976, Nr. 103. In Miazga’s list there is only one source for this Credo (Prague, University Library; from Sedlec, OCist, late 15th century).

⁹⁸ GradRom Nr. I. Cf. Miazga, T. 1976, Nr. I/46–52. This is the earliest, originally the only melody (Mocquereau: ‘authentique’) for the Credo.

⁹⁹ Cf. RMDT I. 508, 656. Dobszay L. 1995, 61.

¹⁰⁰ RMKT XVII/7: Nr. 1122. and its notes.

2. On the verso of I/3a we find the text of a Latin cantio. Although the staves have been drawn, there are no notes written on them. Several versions of the beginning lines (*Virga Aaron floruit, Virga Jesse floruit*)¹⁰¹ are known, but these are different from our manuscript's hymn of 14 stanzas (due to torn parts of the folio of stanzas 12–14 only fragments are legible). We have found a reference to this text in a database of Czech folk hymns,¹⁰² but we had no access to the source. The text of the first stanza and the beginning lines of the other stanzas:

Aaron virga floruit / dum virgo orbe claruit / gignens natum Dei. 2. De hac vates cecinerunt, 3. Qui saecula cuncta regit, 4. Ad hanc Gabrielem misit, 5. Hic ingressu Ave dixit, 6. Ad Angelum virgo dixit, 7. At Angelus: ne timeas, 8. Virtus ait altissimi, 9. En ait Dei ancilla, 10. Eva Mater quod perdidit, 11. Aman superbus iam cadit, 12. Salus Virgo decus... 13. ?. 14. ?... stella maris.

3. On folio I/47 we find a Hungarian translation of the well-known late medieval “Song of the Hours” *Patris sapientia veritas divina*, arranged in accordance with the canonical Hours of the Divine Office: The Hungarian starts: *Atianak bolczeseghe* (The Wisdom of the Father).¹⁰³ The first three stanzas continue on the verso of folio 47 with stanzas 4–8. On numerous points the text shows independent variants, e.g. at times the texts of entire half lines are exchanged.

4. Following the conclusion of the sequence *Dies irae* on the next empty recto (III/36r) an unusual text¹⁰⁴ and simple melody of *Ave maris stella novum gaudium* was written. (It quotes from the liturgical hymn but is not identical with it!)

5. On pages II/36v–37 we find the notation for two four-part Latin cantios. The first one (*Nitida stella*) is a set of supplementary Marian strophes to the popular hymn *Jesu Salvator Mundi amator*¹⁰⁵ of German origin. The melody found in the tenor part is in all respects identical to the one in the *Cantus Catholici* of 1651. With the text *Nitida stella* the organ tabulature of the so-called Hymnarium of Kájoni also contains it.¹⁰⁶ Here is the four-part piece (originally notated in four separate staves):

The image shows a musical score for a four-part setting of the hymn 'Nitida stella'. It consists of two staves, a treble clef staff on top and a bass clef staff on the bottom. The melody is written in a simple, homophonic style. The lyrics are: 'Ni - ti - da stel - la, al - ma pu - el - la, tu es flo - rum flos, ...'. The notation includes various note values (minims, crotchets, quavers) and rests, with some notes beamed together. There are also some decorative flourishes and a final cadence.

¹⁰¹ The Hungarian version “Áron vesszeje virágzék” is in a different verse form, and not simple a translation of the cited Latin texts. Cf. RMDT II, pp. 583–584.

¹⁰² <http://www.clavmon.cz/htb/vyhledIncip.asp>: Vyhledávání textového incipitu písní v Hymnorum Thesauru Bohemicu.

¹⁰³ Its first Hungarian appearance is in the Codex Winkler of 1506. For the melody and textual occurrences, see RMDT I: Nr. 61. As to its 16th century German, Czech, and Polish occurrences and melodies, see there p. 468; for textual variants, see p. 633.

¹⁰⁴ Its second strophe: “Novus, nova, novum, novum gaudium, novus, nova, novum virgo virginum.”

¹⁰⁵ RMDT II. Nr. 174. It is usually associated with the choral “Wir Christenleut” but in fact – despite the similarity in structure – the two melodies stand far apart from each other. See RMDT II: p. 567. The melody of *Jesu Salvator* became rather popular in the 17th century, it still survives in the folk traditions of Transylvania. See: Szendrei, J. – Dobszay, L. – Rajeczky, B. 1979, I. 180. and II. 82. Cf. Dobszay L. 1995, 82.

¹⁰⁶ Stoll, B. 1963, 79–80.

Ex. 5

6. On the same two pages (II/36v–37) underneath the previous cantio we find the text and notation of the four-part Benedicamen *Surrexit Christus*. The text is continued on page 37v. The earliest occurrence of the text in Hungary is from the 15th century, a two-part composition from the so-called polyphonic fragment from the era of King Sigismund.¹⁰⁷ Later on it is found in every important 16th and 17th century folk hymnal,¹⁰⁸ and as witnessed by the 20th century collection of folk songs,¹⁰⁹ it was still popular in the last century. The text of the Paulite Gradual is identical to what we find in the *Cantus Catholici* of 1651 (and a number of other collections), but after the third stanza (*Mulieres ad tumulum*) and before the last one (*Laudetur Sancta Trinitas*) the manuscript includes two additional strophes; on the other hand, the stanza *Apparuit primo Matri* is omitted. The Hymnals assign two different melodies to the text but the one in the Paulite Gradual is different from both. Most likely it is the proper tune of the four-part version.

Ex. 6

¹⁰⁷ Rajeczky, B. 1972, 158–159.

¹⁰⁸ RMDT I. Nr. 146.; pp. 529. and 668.

¹⁰⁹ Szendrei, J. – Dobszay, L. – Rajeczky, B. 1979, I. 66. and II. 31.

7. Right underneath the last stanzas of the Surrexit Christus (II/37v) the scriptor recorded the text of the Easter *Christus feltámadá mi bűnünket elmosá* [“Christ has risen and washed our sins away”]. The text of this very popular piece (after the beginning lines there exist various textual variations)¹¹⁰ is the same as the one in the Cantus Catholici of 1651 except for some insignificant changes in word order; its melody was in all probability also the same as that one.¹¹¹

8. At the bottom of the same folio (II/37v) we find the intonations of two other Easter cantios with similar opening lines. The first one is *Christus surrexit* (= Christ ist erstanden), a basic melody since the late Middle Ages,¹¹² with few notes and the first words. The other one is probably the beginning of a piece known as from RMDT II (Nr. 181).

9. The next cantio is found on page II/43, and it continues on the next two pages (II/43v–44r). This is the text of the Marian hymn, *O gloriosa o speciosa*, falsely attributed to Cardinal Peter Pázmány. Above the Latin strophes one can read an ad notam “Mocz Bozy” in Slavic language. The Latin text is referred to as *ad notam* by a Protestant hymn collection already in 1574, although its earliest occurrence (together with its Hungarian translation!) is found not earlier than the so-called Gyöngyös Appendix from between 1628 and 1635.¹¹³ What we find in the Gradual is identical to the earliest Latin text; the melody was obviously RMDT I. 130 which later became very popular with other texts as well.

10. Written on the staves originally left empty on pages II/43v–44 we see the text of the “Creed of Advent” (*A kereszténységben igaz vallás a hitben*), often found in 17th century folk hymnals. Perhaps the scriptor wanted to write here the four-part piece to be found on the next page (*Ave hierarchia*, the two cantios are sung on the very same tune). He wrote down once again stanzas 1–3 of the “*A kereszténységben*” underneath the notation of the *Ave hierarchia*. Csomasz Tóth comments on the text recorded in the 16th century: “Beginning with the earliest known Protestant hymnal, it can be found in all of our hymnals – first Protestant, then both Protestant and Catholic.” Despite the earlier occurrence in Protestant sources, the determination of the authorship – Protestant or Catholic – of the cantio “is neither possible, nor necessary.”¹¹⁴ The text of the Gradual is almost completely identical to the well-known favoured text, except that it contains an additional stanza (the fifth in sequence): “Jászolban fekvék a pásztorok meglelék” (Laid in the manger, found by the shepherds).¹¹⁵

11. Continuously on pages II/44v and 45 we find the four-part notation of the *Ave hierarchia*. The cantio is also often found in German, Czech, and Polish collections.¹¹⁶ Its 15th century Hungarian translation is already found in the Codex Nádor of 1508,¹¹⁷ but it did not gain real popularity later: according to Csomasz Tóth: “we do not encounter this cantio in the manuscript or printed Catholic hymn-collections of the 17th and 18th centuries either”.¹¹⁸ The melody, however, imposed onto different texts, continued to be used. With the use of the Cantional of János Kájoni it survived in Transylvania until the 20th century. The melody itself is found in the soprano part of the four-part piece. (See seventh example.)

As we have already mentioned, after the end of the Latin text we find again the text of the Hungarian cantio (*Az keresztényiségben*) sung to the same melody.

¹¹⁰ RMDT II. Nr. 150, 152, 181.

¹¹¹ Its surviving Folk version: Szendrei, J. – Dobszay, L. – Rajeczky, B. 1979: I. 66. and II. 31; as well as I. 48 and II. 21.

¹¹² According to many Hungarian sources it can be inserted as tropes into the *Victimae paschali*.

¹¹³ RMKT XVII, 551.

¹¹⁴ RMDT I. 605.

¹¹⁵ According to Csomasz Tóth (RMDT I. 605), it is a particular feature of the “Protestant Hungarian version”, which is also to be found in the Cantionale of the Franciscan János Kájoni (Pál Péter Domokos 1979, 185).

¹¹⁶ RMDT I. 417. Cf. Dobszay L. 1995, 57. Polish occurrences are listed also in record catalogues.

¹¹⁷ RMDT I. Nr. 2.

¹¹⁸ RMDT I. 605.

A - ve hie - rar - chi - a, cae - le - stis et pi - a,
 Ma - ri - a be - a - ta, do - ce nos man - da - ta

A - ve hie - rar - chi - a, cae - le - stis et pi - a, cae - le - stis et pi - a,
 Ma - ri - a be - a - ta, do - ce nos man - da - ta do - ce nos man - da - ta

A - ve hie - rar - chi - a, cae - le - stis et pi - a, cae - le - stis et pi - a,
 Ma - ri - a be - a - ta, do - ce nos man - da - ta do - ce nos man - da - ta

A - ve hie - rar - chi - a, cae - le - stis et pi - a, et pi - a
 Ma - ri - a be - a - ta, do - ce nos man - da - ta man - da - ta

De - i mo - nar - chi - a re - spi - ce nos Di - a,
 no - vae le - gis gra - ta fac ser - va - re ra - ta,

De - i mo - nar - chi - a re - spi - ce nos re - spi - ce nos Di - a,
 no - vae le - gis gra - ta fac ser - va - re fac ser - va - re ra - ta,

De - i mo - nar - chi - a re - spi - ce nos Di - a nos Di - a,
 no - vae le - gis gra - ta fac ser - va - re ra - ta, ra - ta,

De - i mo - nar - chi - a re - spi - ce nos Di - a, nos Di - a
 no - vae le - gis gra - ta fac ser - va - re ra - ta, ra - ta,

ut e - ru - a - mur er - ran - tes in vi - a,
 vir - go no - bi - lis et in - te - me - ra - ta.

ut e - ru - a - mur er - ran - tes in vi - a,
 vir - go no - bi - lis et in - te - me - ra - ta.

ut e - ru - a - mur er - ran - tes in vi - a,
 vir - go no - bi - lis et in - te - me - ra - ta.

ut e - ru - a - mur er - ran - tes in vi - a,
 vir - go no - bi - lis et in - te - me - ra - ta.

Ex. 7

12. There is a Hungarian text on page II/45v, the words of the Hungarian cantio: *Herodes dühös ellenség*. This text written under the title of the Epiphany hymn *Hostis Herodias impie* was first published in the collection of Gál Huszár (*A keresztyéni gyülekezetben való Isteni Dicséreték és Imádságok*, Komjáti 1574), but in fact it is different from that liturgical hymn even in terms of the form, and it includes two additional stanzas. The text also appears in later Protestant Gradual books.¹¹⁹ The text of the Paulite Gradual is in all aspects identical to the one in Gál Huszár's collection. It cannot be determined if it was sung to the melody of the Latin Gregorian hymn as found in other Graduals, or to another *ad notam* tune, more in line with simpler folk hymns.

In conclusion, what we see is that about half of the cantios in the Paulite Gradual are the same textually or both textually and musically as the typical, popular items of the early collections of Hungarian folk hymns. The other cantios were widely used also in the Central European region, but a few of them were probably adoptions of pieces much less known (most likely originating from Slovak or Czech territories).

¹¹⁹ RMDT I. 672. In Gál Huszár's book, this paraphrase is followed right away by a more accurate translation of verses 1–2 and of the very last verse under the note: "more shortly".

Irodalomjegyzék Bibliography

- Baroffio, G. – Kim, E. J. 2001 Graduale de sanctis juxta ritum sacrosanctae Romanae ecclesiae, Editio Princeps (1614–1615). Edizione anastatica, Introduzione e Appendice a cura di Giacomo Baroffio – Eun Ju Kim, con la collaborazione di Manlio Sodi. Citta del Vaticano, Libreria Editrice Vaticana.
- Baroffio, G. – Sodi, M. 2001 Graduale de tempore juxta ritum sacrosanctae Romanae ecclesiae, Editio Princeps (1614). Edizione anastatica, Introduzione e Appendice a cura di Giacomo Baroffio – Manlio Sodi. Presentazione di Giulio Cattin. Citta del Vaticano, Libreria Editrice Vaticana.
- Boyce, J. 2003 Boyce, James O. Carm.: The Carmelite Office in the Tridentine Era. In: *The Past in the Present. Papers Read at the IMS Intercongressional Symposium and the 10th Meeting of the CANTUS PLANUS Budapest & Visegrád, 2000. Vol. 2., Budapest, 353–387.*
- Cattin, G. – Curti, D. Il canto piano nell'era della stampa. Atti del Convegno Gozzi, M. 1999 internazionale di studi sul canto liturgico nei secoli XV–XVIII, a cura di Giulio Cattin, Danilo Curti e Marco Gozzi, Trento.
- Deissmann, A. 1933 Deissmann, Adolf: *Forschungen und Funde im Serai. Mit einem Verzeichnis der nichtislamischen Handschriften im Topkapi Serai zu Istanbul.* Berlin–Leipzig.
- Dobszay L. 1984 Dobszay László: *Árpád-kori kottás misekönyvünk provenienciája [The Provenance of the Notated Missal from the Age of Árpadians].* In: *Zenetudományi Dolgozatok.* Budapest, MTA Zenetudományi Intézete, 71–84.
- Dobszay L. 1995 Dobszay László: *A magyar népének I [The Congregational Hymn in Hungary].* Veszprém, Veszprémi Egyetem.
- Dobszay L. 2004 Dobszay László: *Corpus Antiphonarium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae. V/A. Esztergom/Strigonium (Temporale).* Budapest, MTA Zenetudományi Intézete.
- Domokos Pál P. 1979 Domokos Pál Péter: „... édes Hazámnak akartam szolgálni...”. Kájoni János: *Cantionale Catholicum [“...I wanted to serve my sweet homeland...” János Kájoni: Cationale Catholicum].* Budapest, Szent István Társulat.
- Elm, K. 1993 Elm, Kaspar: Pauliner. In: *Lexikon des Mittelalters* Bd. 6, Sp. 1813.
- Elm, K. 2000 Elm, Kaspar: *Eremiten und Eremitenorden des 13. Jahrhunderts.* In: *Beiträge zur Geschichte des Paulinerordens,* hrsg. von Kaspar Elm in Verbindung mit Dieter R. Bauer, Elmar L. Kuhn, Gábor Sarbak und Lorenz Weinrich. *Berliner Historische Studien* Bd. 32, *Ordensstudien* XIV, Berlin, 11–22.
- Füzes Á. 2006 Füzes Ádám: *Rítusváltás vagy liturgikus reform? Pázmány Péter liturgikus rendteremtése a XVII. században [A Change of Rites or Liturgical Reform? The Restoration of Liturgical Order in the 17th Century].* In: *Praeconia, Pécs,* 22–33.

- Galla F. 1941 Galla Ferenc: A pálosrend reformálása a 17. században [*The Reform of the Paulite Order in the 17th Century*]. In: Regnum Egyháztörténeti Évkönyv 1940–1941 [*Regnum: Annual of Ecclesiastical History 1940–1941*], Budapest, 123–223.
- GradRom Graduale sacrosanctae Romanae Ecclesiae de tempore et de sanctis ss. d. n. Pii X. pontificis maximi jussu restitutum et editum, Romae 1908.
- GrTr Graduale Triplex. Solesmis 1979.
- Gyéressy Á. B. 1938 Gyéressy (Ágoston) Béla: A pálos mise [*The Paulite Mass*]. In: Theologia 5, 201–205.
- Hervay F. 1984 Hervay Ferenc: A magyarországi kolostorok pusztulása a 16. század közepén és a reformáció [*The Destruction of Hungarian Monasteries in the Middle of the 16th Century and the Reformation*]. In: Tanulmányok a lutheri reformáció történetéből Luther Márton születésének 500. évfordulójára [*Studies on the History of the Lutheran Reformation. For the 500th Anniversary of the Birth of Martin Luther*], ed. Tibor Fabinyi, Budapest, 183–194.
- Hervay F. 1988 Hervay Ferenc (ed.): Gyöngyösi, Gregorius: Vitae fratrum Eremitarum Ordinis Sancti Pauli Primi Eremitae, edited by Franciscus L. Hervay, Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum, series nova XI, Budapest.
- Karp, Th. 2003 Karp, Theodore: On the Transmission of the Mass Proper after 1590. In: The Past in the Present. Papers Read at the IMS Intercongressional Symposium and the 10th Meeting of the CANTUS PLANUS Budapest & Visegrád, 2000. Vol 2., Budapest, 309–328.
- Kisbán E. 1938, 1940 Kisbán Emil: A magyar pálosrend története I–II [*The History of the Hungarian Paulite Order I–II*]. Budapest.
- Kiss G. 1997 Kiss Gábor: A középkori magyarországi ordinárium-dallamok történeti, liturgiai és zenei vizsgálata a közép-európai repertoár kontextusában. Publikálatlan kandidátusi értekezés [*The Historical, Liturgical, and Musical Analysis of the Medieval Hungarian ordinary-melodies in the Context of the Central European Repertory. Unpublished dissertation*]. Budapest, MTA Zenetudományi Intézete.
- Knauz N. 1865 Knauz Nándor: A magyar egyház régi szokásai [*The Old Customs of the Hungarian Church*]. Magyar Sion III/VI, 401–413.
- Kovács, A. 2006 Corpus Antiphonarium Officii – Ecclesiarum Centralis Europae. V/A. Esztergom/Strigonium (Sanctorale). Budapest, MTA Zenetudományi Intézete.
- Mályusz E. 1945 Mályusz Elemér: A Pálosrend a középkor végén [*The Paulite Order in the End of the Middle Ages*]. In: Egyháztörténet [*Church History*]. 3, 1–53.
- Mályusz E. 1971 Mályusz Elemér: Egyházi társadalom a középkori Magyarországon [*Ecclesiastical Society in Medieval Hungary*]. Budapest.
- Miazga, T. 1976 Miazga, Tadeusz: Die Melodien des einstimmigen Credo der römisch-katholischen lateinischen Kirche. Graz–Austria.

- Mikó Á. – Verő M. 2008 Mikó Árpád, Verő Mária (eds.): Mátyás király öröksége: Késő reneszánsz Művészet Magyarországon (16–17. század) [*The Heritage of King Matthias: Late Renaissance Art in Hungary (16th–17th Centuries)*]. Budapest (A Magyar Nemzeti Galéria Kiadványai [*Publications of the Hungarian National Gallery*]), 2008/3), I, 76.
- MStrig 1484 Missale Strigoniense. Nürnberg.
- Molitor, R. 1901, 1902 Molitor, Raphael: Die Nach-Tridentinische Choral-Reform zu Rom, Bd. I–II. Leipzig.
- Musicalia Danubiana 1 (= MNStr) Missale notatum Strigoniense ante 1341 in Posenio, edited by Janka Szendrei and Richard Rybarič, Musicalia Danubiana 1, Budapest 1982.
- Musicalia Danubiana 12 (= GrBa) Graduale Strigoniense (s. XV/XVI, edited and introduced by Janka Szendrei, 2 vols, Musicalia Danubiana 12*–**, Budapest 1990–1993.
- MZt 1 Magyarország Zenetörténete. I. Középkor [*The Music History of Hungary. I. Middle Ages*]. Szerk./Ed. by Rajeczky, Benjamin. Budapest, Akadémiai Kiadó 1988.
- Radó, P. 1973 Radó, Polycarpus: Libri Liturgici Manuscripti Bibliothecarum Hungariae et Limitropharum Regionum. Budapest.
- RajM Rajeczky, Benjamin: Melodiarum Hungariae Medii Aevi I. Hymni et Sequentiae. 2nd edition with Supplementband: Budapest, Editio Musica, 1982.
- Rajeczky, B. 1972 Rajeczky, Benjamin: Ein neuer Fund zur mehrstimmigen Praxis Ungarns im 15. Jahrhundert. *Studia Musicologica* 14, 147–168.
- RMDT I Csomasz Tóth Kálmán: A XVI. század magyar dallamai. Régi Magyar Dallamok Tára I. [*Hungarian Melodies of the 16th Century. A Thesaurus of Old Hungarian Melodies I*]. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1958.
- RMDT II Papp Géza: A XVII. század énekelt dallamai. Régi Magyar Dallamok Tára II. [*Sung Melodies of the 17th Century. A Thesaurus of Old Hungarian Melodies II*]. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1970.
- RMKT XVII/7 Holl Béla: Régi Magyar Költők Tára XVII. század. 7. Katolikus egyházi énekek (1608–1651) [*A Thesaurus of Hungarian Poets. 17th Century. 7. Catholic Church Songs (1608–1651)*]. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1974.
- Sarbak, G. 1988. Sarbak, Gábor: Entstehung und Frühgeschichte des Ordens der Pauliner. In: *Zeitschrift für Kirchengeschichte* 99, 93–103.
- Stoll B. 1963 Stoll Béla: A magyar kéziratos énekeskönyvek és versgyűjtemények bibliográfiája (1565–1840) [*The Bibliography of Hungarian Manuscript Chant Books and Collections of Poems*]. Budapest.
- Szabó T. A. 1934 Szabó T. Attila: Kéziratos énekeskönyveink és verses kéziratunk a XVI–XIX. században [*Our Manuscript Chant Books and Books of Poetry in the 16th–19th Centuries*]. Zilah.
- Szendrei J. 1981 Szendrei Janka: A magyar középkor hangjegyes forrásai. Műhelytanulmányok a magyar zenetörténethez I [*Notated*

- Szendrei J. 1983 *Sources of the Hungarian Middle Ages. Studies of Hungarian Music History 1*. Szerk./ed. Gábor Albert. Budapest.
Szendrei Janka: A magyar notáció története [*The History of Hungarian Notation*]. In: Középkori hangjegyírások Magyarországon. Műhelytanulmányok a magyar zenetörténethez 4 [*Medieval Systems of Notation in Hungary. Studies of Hungarian Music History 4*]. Szerk./ed. Gábor Albert. Budapest, 13–90, 123–151, 163–308.
- Szendrei J. 1990 Szendrei Janka: Latin nyelvű gregorián ének [*Gregorian Chant in Latin*]. In: Magyarország Zenetörténete II., 1541–1686 [*The Music History of Hungary II, 1541–1686*]. Szerk./ed. Kornél Bárdos. Budapest, 155–160.
- Szendrei J. 2002/2003 Szendrei Janka: O pater pie Paule! Alleluja Remete Szent Pálhoz [*O pater pie Paule! An Alleluia to St Paul the First Hermit*]. In: Magyar Egyházzene [*Hungarian Church Music*]. X, 439–444.
- Szendrei, J. 2003 Szendrei, Janka: Der Ritus Tridentinus und die paulinische Tradition im Ungarn des 17. Jahrhunderts: Kompromiß, Kontrafaktur, Modifikation. Zum Pauliner Graduale der Budapester Universitätsbibliothek A 115 (1623). In: The Past in the Present. Papers Read at the IMS Intercongressional Symposium and the 10th Meeting of the CANTUS PLANUS, Budapest & Visegrád, 2000. Vol.2., Budapest, 329–352.
- Szendrei J. 2004–2005 Szendrei Janka: Egy középkor-végi dallamstílus jelentkezése az alleluia-műfajban [*The Appearance of a Melodic Style from the End of the Middle Ages in the Alleluia Genre*]. In: Zenetudományi dolgozatok. Budapest, MTA Zenetudományi Intézete, 107–146.
- Szendrei J. 2005 Szendrei Janka: A ‘Mos Patriae’ kialakulása 1341 előtti hangjegyes forrásaink tükrében [*The Formation of the ‘Mos Patriae’ as reflected in the notated sources before 1341*]. Budapest, Balassi Kiadó, 2005.
- Szendrei J. 2008 A Medgyesi Prosarium [*The Medgyes Prosarium*]. Zenetudományi dolgozatok. Budapest, MTA Zenetudományi Intézete, 13–37.
- Szendrei J. – Dobszay L. – Rajeczky B. 1979 Szendrei Janka – Dobszay László – Rajeczky Benjamin: XVI–XVII. századi dallamaink a népi emlékezetben [*Our 16th–17th Century Melodies in Folk Memory*]. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Szendrei J. – Dobszay L. – Rajeczky B. 1981 Szendrei Janka – Dobszay László – Rajeczky Benjamin: Magyar Gregoriánium – Cantus Gregorianus ex Hungaria [*Hungarian Gregorian – Cantus Gregorianus ex Hungaria*]. Budapest.
- Symphonia Hungarorum 2001 „Symphonia Hungarorum”. Magyarország zenekultúrájának ezer éve. Kiállítási katalógus [*“Symphonia Hungarorum”. Thousand Years of Hungarian Musical Culture. Exhibition Catalogue*]. Szerk./ed. János Kárpáti, Budapest.
- ThK Schlager, Karlheinz: *Thematischer Katalog der ältesten Alleluia-Melodien aus Handschriften des 10. und 11. Jahrhunderts, ausgenommen das ambrosianische, alt-römische*

und alt-spanische Repertoire. Erlanger Arbeiten zur Musikwissenschaft, Band 2. München, 1965.

Tóth L. 1930

Tóth László: Pázmány Péter ismeretlen levele a magyar pálosok reformja ügyében [*An Unknown Letter of Peter Pázmány on the Subject of Reforming the Hungarian Paulites*]. Magyar Könyvszemle 54, 106–112.

Török J. 1977

Török József: A magyar pálosrend liturgiájának forrásai, kialakulása és főbb sajátosságai, 1225–1600 [*The Sources, Formation and Main Characteristics of the Hungarian Paulite Order, 1225–1600*], Budapest.

Török J. 1999/2000

Török József: Remete Szent Pál remeterendjének liturgiája [*The Liturgy of the Heremical Order of St Paul the First Hermit*]. In: Magyar Egyházzene [*Hungarian Church Music*]. VII, Nr. 2., 151–158.

Török, J. 2000

Török, József: Die Paulinerliturgie in Ungarn. In: Beiträge zur Geschichte des Paulinerordens, hrsg. von Kaspar Elm in Verbindung mit Dieter R. Bauer, Elmar L. Kuhn, Gábor Sarbak und Lorenz Weinrich. Berlin, 125–134.

Az énekek jegyzéke – Index of chants

a) A kézirat sorrendjében – In the order they appear in the manuscript

Genre	Mode	Incipit	Fol	Genre	Mode	Incipit	Fol
Cant.		Aurora lucidissima	0	Co	4	Vidimus stellam	8
Cant.		Aaron virga floruit	0	Intr	8	In excelso throno	
Intr	8	Ad te levavi	1	All	3	Jubilate Deo omnis terra	8v
All	8	Ostende nobis	1v	Co	1	Fili quid fecisti	8v
Co	1	Dominus dabit	1v	Intr	4	Omnis terra adoret	8v
Intr	7	Populus Sion	1v	All	4	Laudate Deum	9
Ant	8	Vidi aquam	(+)	Co	6	Dicit Dominus implete	
Ant	7	Asperges me	(+v)	Intr	7	Adorate Deum	9v
Ant	4	Asperges me	(+v)	All	8	Dominus regnavit exsultet	9v
All	2!	Laetatus sum in his	2	Co	1	Mirabantur omnes	9v
Co	2	Jerusalem surge	2	Intr	5	Circumdederunt me	9v
Intr	1	Gaudete	2v	Tr	8	De profundis clamavi	10
All	4	Excita Domine	2v	Co	1	Illumina faciem tuam	10v
Co	7	Dicite Pusillamines	3	Intr	1	Exsurge quare obdormis	11
Intr	1	Rorate caeli	3	Tr	8	Commovisti Domine	11
All	5!	Veni Domine	3	Co	8	Introibo ad altare	11v
Co	1	Ecce virgo concipiet	3v	Intr	6	Esto mihi in Deum	11v
Intr	6	Hodie scietis	3v	Tr	8	Jubilate Domino	12
All	8?	Crastina die	3v	Co	1	Manducaverunt	12v
Co	1	Revelabitur gloria	3v	Intr	1	Misereris omnium	12v
Intr	2	Dominus dixit ad me	4	Tr	2	Domine non secundum	13
All	8	Dominus dixit ad me	4	Co	3	Qui meditabitur	13v
Co	6	In splendoribus sanctorum	4	Intr	8	Invocabit me et ego	
Intr	8	Lux fulgebit	4v	Tr	2	Qui habitat in adjutorio	13v
All	4	Dominus regnavit decorem	4v	Co	3	Scapulis suis obumbrabit	14
Co	4	Exsulta filia Syon	5	Intr	4	Reminiscere miserationum	14v
Intr	7	Puer natus est nobis	5	Tr	2	Dixit Dominus mulieri	14v
All	2	Dies sanctificatus	5v	Co	5	Intellige clamorem	15
Co	1	Viderunt omnes	5v	Intr	7	Oculi mei semper	15
Intr	1	Sederunt principes	5v	Tr	8	Ad te levavi oculos meos	15v
All	6	Video caelos apertos	6	Co	1	Passer invenit sibi	16
Co	8	Video caelos apertos	6	Intr	5	Laetare Jerusalem	16v
Intr		In medio ecclesiae*	6v	Tr	8	Qui confidunt in Domino	16v
All	2	Hic est discipulus	6v	Co	4	Jerusalem quae aedificatur	17
Co	2	Exiit sermo	6v	Intr	4	Judica me Deus	17
Intr	2	Ex ore infantium	6v	Tr	8	Sepe expugnaverunt me	17v
All	5	Te martyrurum	7	Co	8c	Hoc corpus quod pro vobis	18
Co	7	Vox in Rama	7	Intr	8	Domine ne longe facias	18v
Intr		Gaudeamus omnes*	7	Tr	2	Deus Deus meus respice	18v
All		Ego sum pastor bonus*	7	Co	8	Pater si non potest	19
Co		Ego sum pastor bonus*		Intr	4	Nos autem	19
Intr	8	Dum medium silentium	7	Gr	5	Christus factus est	19v
All		Dominus regnavit decorem*	7v	Co	2	Dominus Jesus postquam	19v
Co	7	Tolle puerum	7v	Lit		Kyrie	20
Intr	2	Ecce advenit dominator	7v	All	8	Confitemini Domino quoniam	23
All	6	Vidimus stellam	8	Tr	8	Laudate Dominum	23

Genre	Mode	Incipit	Fol	Genre	Mode	Incipit	Fol
ant	6	Alleluja	23v	Co	2	Cantabo Domino qui bona	35
ant	8	Vespere autem	23v	Intr	6	Respice in me et miserere	35
Intr	4	Resurrexi et adhuc tecum	24	All	8c	Deus iudex justus	35v
All	5-6	Pascha nostrum immolatus	24	Co	5	Dico vobis gaudium est	35v
Co	6	Pascha nostrum immolatus	24v	Intr	2	Dominus illuminatio mea	35v
Intr	8	Introduxit vos Domine	24v	All	5?	Deus qui sedes	36
All	8	Angelus Domini descendit	25	Co	2	Dominus firmamentum meum	36
Co	6	Surrexit Dominus et apparuit	25	Intr	4	Exaudi Domine...adjutor	36v
Intr	7	Aqua sapientiae	25	All	6	Domine in virtute tua	36v
All	2	Surgens Jesus Dominus noster	25v	Co	7	Unam petii a Domino	36v
Co		Surrexit Dominus et apparuit*	25v	Intr	2	Dominus fortitudo plebis	37
Intr	6	Quasi modo geniti	25v	All	3	In te Domine speravi	37v
All	7	Post dies octo	26	Co	6?	Circuibo et immolabo	37v
Co	6	Mitte manum tuam	26	Intr	6	Omnes gentes plaudite	37v
Intr	4	Misericordia Domini plena	26	All	1!	Omnes gentes plaudite	38
All	3	Cogoverunt discipuli	26v	Co	4	Inclina aurem tuam	38
Co	2	Ego sum pastor bonus	26v	Intr		Suscepimus Deus*	38
Intr	8	Jubilare Deo omnis terra	26v	All	2!	Magnus Dominus et laudabilis	38
All	1!	Oportebat pati Christum	27	Co	3	Gustate et videte	38
Co	8	Modicum et non videbitis	27	Intr	5	Ecce Deus adjuvat me	38v
Intr	6	Cantate Domino canticum	27	All	7	Te decet hymnus	38v
All	1!	Christus resurgens	27v	Co	8!	Qui manducat carnem meam	39
Co	8	Dum venerit paraclitus	27v	Intr	3	Dum clamarem ad Dominum	39
Intr	3	Vocem jocunditatis	28	All	6!	Eripe me de inimicis meis	39v
All	1!(2)	Surrexit Christus et illuxit	28	Co	4	Acceptabis sacrificium	39v
Co	2	Cantate Domino alleluja	28v	Intr	5	Deus in loco sancto suo	39v
Intr	4	Exaudivit de templo	28v	All	7	Exsultate Deo adjutori nostro	40
All	8	Confitemini Domino quoniam	29	Co	6	Honora Dominum	40
Co	2	Petite et accipietis	29	Intr	7	Deus in adjutorium meum	40v
Intr	7	Viri Galilei	29v	All	3	Domine Deus salutis	40v
All	4	Ascendit Deus in jubilatione	30	Co	6	De fructu operum tuorum	40v
Co	1	Psallite Domino qui ascendit	30	Intr	7	Respice Domine in testamentum	41
Intr	1	Exaudi Domine...alleluja	30	All	7	Domine refugium factus	41v
All	1!	Regnavit Dominus	30v	Co	5	Panem de caelo dedisti	41v
Co	4	Pater cum essem cum eis	30v	Intr	4	Protector noster aspice	41v
Intr	8	Spiritus Domini replevit	31	All	7	Venite exsultemus Domino	42
All	2	Veni Sancte Spiritus	31	Co	8	Primum querite	42
Co	7	Factus est repente	31v	Intr	1	Inclina Domine aurem tuam	42
Intr		Cibavit eos ex adipe*	31v	All	7	Quoniam Deus magnus	42v
All	8?	Loquebantur variis linguis	31v	Co	1	Panis quem ego dedero	43
Co	8	Spiritus sanctus docebit vos	31v	Intr	8(7)	Miserere mihi...ad te	43
Intr	4	Accipite jocunditatem	32	All	7!	Cantate Domino	43
All		Veni Sancte Spiritus*	32	Co	8	Domine memorabor justitiae	43v
Co	8	Spiritus qui a Patre	32	Intr	1	Justus es Domine	43v
Intr	8	Benedicta sit Sancta Trinitas	33	All	7c	Domine exaudi orationem	44
All	5!	Benedictus es Domine	33	Co	2	Vovete et reddite	44
Co	7	Quotiescumque manducabitis	34	Intr	1	Da pacem Domine	44
Intr	5	Domine in tua misericordia	34	All	4!	Timebunt gentes nomen tuum	44v
All	2	Verba mea auribus	34	Co	4?	Tollite hostias et introite	44v
Co	2	Narrabo omnia mirabilia	34v	Intr	3!	Salus populi ego sum	44v
Intr	1	Factus est Dominus protector	34v	All	?	Confitemini Domino quoniam	44bis
All	1	Domine Deus meus	34v	Co	6	Tu mandasti mandata tua	44bis

Genre	Mode	Incipit	Fol	Genre	Mode	Incipit	Fol
Intr	3	Omnia quae fecisti	44vbis	Intr		Me expectaverunt*	50
All	3	Paratum cor meum	45	All		Haec est virgo*	50
Co	1	Memento verbi tui	45	Co		Feci iudicium*	50
Intr	4	In voluntate tua Domine	45	Intr		Mihi autem nimis*	50
All	8!	In exitu Israel	45v	Tr	8	Desiderium animae	50v
Co	1	In salutari anima mea	45v	Co		Vos qui secuti*	50v
Intr	3	Si iniquitates observaveris	46	Intr		Vultum tuum deprecabuntur*	50v
All	3?	Qui timent Dominum	46	All		Ave Maria*	50v
Co	5	Ego clamavi	46	Co		Beata viscera*	50v
Intr	6	Dicit Dominus ego cogito	46v	Co		Ecce virgo concipiet*	50v
All	7	De profundis clamavi	46v	Intr		Statuit ei*	51
Co	1	Amen dico vobis quicquid	46v	All		Hic est sacerdos*	51
Cantio		Attianak bōlcheséghe	47	Co		Beatus servus*	51
Intr		Mihi autem nimis*	48	Intr		Protexisti me Deus*	51
All	1	Dilexit Andream Dominus	48	All		Posuisti Domine*	51
Co	8	Venite post me	48	Co		Laetabitur justus*	51
Intr		Statuit ei Dominus*	48v	Intr		Protexisti me Deus*	51
All		Justus ut palma*	48v	All		Posuisti Domine*	51
Co		Semel juravi*	48v	Co		Laetabitur justus*	51
Intr		In medio ecclesiae*	48v	Intr	1	Clamaverunt ad te	51
All		Juravit Dominus*	48v	All	2	Stabunt justi in magna	51
Co		Semel juravi*	48v	Co	4	Tanto tempore vobiscum	51v
Intr		M̄ihi autem nimis honorati*	48v	Intr		Nos autem gloriari*	51v
All		Gaudete justi*	48v	All		Dulce lignum*	51v
Co		Mitte manum*	48v	Co		Per signum crucis*	51v
Intr		Os justi meditabitur*	48v	Intr		Mihi autem nimis*	51v
All	5/6	O Pater pie Paule	48v	All		Ego vos elegi*	51v
Co		Beatus servus*	49	Co		Vos qui secuti*	51v
Intr		Statuit ei Dominus*	49	Intr		Statuit ei Dominus*	51v
All		Tu es Petrus et super*	49	All		Tu es sacerdos*	51v
Co		Tu es Petrus*	49	Co		Fidelis servus*	51v
Intr		Me exspectaverunt peccatores*	49	Intr	1	De ventre matris mee	51v
All		Simile est regnum*	49	All	5	Inter natos mulierum	52
Co		Quinque prudentes virgines*	49	Co	2	Tu puer propheta	52
Intr		Statuit ei Dominus*	49	Intr	3	Nunc scio vere	52v
All		Tu es sacerdos*	49	All	2	Tu es Petrus	52v
Co		Semel juravi*	49	Co	6	Tu es Petrus	52v
Intr	1	Scio cui credidi	49	Intr		Salve sancta parens*	53
All	1	Tu es vas electionis	49v	All		Virga jesse*	53
Co		Amen dico vobis quod vos*	49v	Co		Beata viscera*	53
Intr		Sacerdotes Dei*	49v	Intr		Me exspectaverunt peccatores*	53
All		Hic est sacerdos*	49v	All		Diffusa est gratia*	53
Co		Posuisti Domine*	49v	All		Dilexisti justitiam*	53
Intr		In medio ecclesiae*	49v	Co		Feci iudicium*	53
All		Beatus vir*	49v	Intr		Mihi autem nimis*	53
Co		Fidelis servus*	49v	All		Non vos me elegistis*	53
Intr	1	Suscepimus Deus misericordiam	49v	Co		Vos qui secuti*	53
All	8	Senex puerum	50	Intr		Nunc scio vere*	53
Co	8	Responsum accepit Simeon	50	All	5	Solve jubente Deo	53
Intr		Gaudeamus omnes in Domino*	50	Co		Tu es Petrus*	53
All		Loquebar de testimoniis*	50	Intr	1	Illuxerunt coruscationes	53
Co		Qui me dignatus est*	50	All	5/6	Candor est lucis	53v

Genre	Mode	Incipit	Fol	Genre	Mode	Incipit	Fol
Co	1	Visionem quam vidistis	53v	Intr		Sacerdotes Dei	2v
Intr	3	Confessio et pulchritudo	53v	All		Tu es sacerdos	3
All	7	Levita Laurentius	54	All		Juravit Dominus	3
Co		Qui mihi ministrat*	54	All		Hic est sacerdos	3v
Intr	1	Gaudeamus omnes	54	Co		Fidelis servus	3v
All	5	Assumpta est Maria	54v	Co		Beatus servus	3v
Co		Dilexisti justitiam*	54v	Intr		In virtute tua	4
Intr		In medio ecclesiae*	54v	Intr		Laetabitur justus	4
All	6	O sanctitatis speculum	54v	Intr		Protexisti me	4v
Co		Fidelis servus et prudens*	55	All		Posuisti Domine	4v
Intr		Loquebar de testimoniis*	55	All		Qui sequitur me	5
All		Beatus vir qui suffert*	55	All		Confitebuntur caeli	5
Co		Laetabitur justus*	55	Co		Qui vult venire	5
Intr		Gaudeamus omnes*	55	Co		Qui mihi ministrat	5
All	7	Nativitas gloriose	55	Co		Laetabitur justus	5v
Co		Beata viscera*	55	Intr		Sancti tui Domine	5v
Intr		Nos autem gloriari*	55	All		Sancti tui Domine benedicent	6
All		Dulce lignum*	55	Co		Gaudete justi in Domino	6
Co		Per signum crucis*	55	Intr		Intret in conspectu	6
All	8	Dulce lignum	55v	Intr		Sapientiam sanctorum	6v
Co	8	Per signum crucis	55v	Intr		Salus autem justorum	6v
Intr		Mihi autem nimis*	55v	All		Corpora sanctorum	7
All		Non vos me elegistis*	55v	All		Justi epulentur	7
Co		Vos qui secuti*	55v	All		Te martyrum candidatus*	7
Intr	3	Benedicite Domino omnes	55v	Co		Et si coram	7v
All	7	Concussum est mare	56	Co		Dico autem	7v
Co	3	Benedicite omnes angeli	56	Co		Quod dico vobis	7v
Intr		Mihi autem nimis*	56	Intr		Os justi meditabitur	7v
All		Non vos me elegistis*	56	Intr		Justus ut palma	8
Co		Vos qui secuti*	56	All		Beatus vir qui suffert	8
Intr		Mihi autem nimis*	56	All		Beatus vir qui timet	8v
All		Jam non estis*	56	Co		Beatus servus quem*	8v
Co		Vos qui secuti*	56	Co		Amen dico vobis veniet*	8v
Intr		Gaudeamus omnes*	56v	Intr		In medio ecclesiae	8v
All	5/6	O quam gloriosum	56v	All		Inveni David	9
Co	3	Beati mundo corde	56v	Co		Fidelis servus*	9
Intr		Statuit ei Dominus*	56v	Intr		Os justi meditabitur*	9
All		Beatus vir sanctus Martinus*	56v	All		Justus ut palma	9
Co		Beatus servus*	56v	Co		Fidelis servus*	9
All	5	Beatus vir sanctus Martinus	57	Intr		Loquebar de testimoniis	9
Intr		Loquebar de testimoniis*	57	Intr		Me exspectaverunt peccatores	9v
All		Adducentur*	57	All		Adducentur regi virgines	9v
Co		Confundantur*	57	All		Haec est virgo	10
Intr	2	Mihi autem nimis	1	Co		Confundantur super	10
All	(1)	Non vos me elegistis	1v	Co		Feci iudicium	10
All	2	Per manus autem	1v	Intr		Dilexisti justitiam	10v
All	(3)	Jam non estis	1v	Intr		Vultum tuum*	10v
Co	2	Vos qui secuti	2	All		Adducentur regi virgines*	10v
Co		Amen dico vobis quod vos	2	All		Haec est virgo*	10v
Co		Ego vos elegi	2	Co		Simile est regnum*	10v
Intr		Statuit ei Dominus	2	Co		Quinque prudentes virgines	10v
Intr		Sacerdotes tui	2v	Co		Simile est regnum	11

Genre	Mode	Incipit	Fol	Genre	Mode	Incipit	Fol
Intr		Me expectaverunt*	11	Gloria			23v
All		Specie tua	11	Kyrie			24v
Co		Principes persecuti	11v	Gloria			24v
Intr		Cognovi Domine	11v	Kyrie			25
All		Specie tua*	12	Kyrie			25
Co		Dilexisti justitiam	12	Kyrie			25v
Intr		Terribilis est locus iste	12	Sanctus			25v
All		Adorabo ad templum	12v	Agnus			25v
Co		Domus mea	12v	Sanctus			26
Intr		Requiem aeternam	13	Agnus			26
Tr		Absolve Domine	13	Sanctus			26
Off		Domine Jesu	13v	Agnus			26v
Co		Lux eterna	14	Sanctus			26v
Intr		Rorate caeli*	14v	Agnus			27
All		Ave Maria*	14v	Sanctus			27
Co		Ecce virgo*	14v	Agnus			27v
Intr		Vultum tuum	15	Sanctus			27v
All		Post partum virgo	15	Agnus			28
Co		Beata viscera	15v	Sanctus			28
Intr		Salve sancta parens	15v	Agnus			28
All		Virga Jesse	15v	Sanctus			28v
Tr		Gaude Maria	16	Agnus			28v
Co		Beata viscera*	16v	Sequ	Mittit ad virginem		29
Intr		Salve sancta parens*	16v	Sequ	Grates nunc omnes		30
All		Virga Jesse*	16v	Sequ	Victimae paschali		30v
All		Ave Maria	16v	Sequ	Veni sancte		31
Co		Beata viscera*	16v	Sequ	Lauda Sion		32
Intr		Salve sancta parens*	17	Sequ	Dies ire dies illa		34
All		Post partum virgo	17	Cantio	Ave maris stella		36
Co		Beata viscera*	17	Cantio	Nitida stella		36v
Kyrie			17	Cantio	Surrexit Christus hodie		36v
Gloria			17	Cantio	Christus feltamada mi		37
Kyrie			18		bününket		
Gloria			18	Credo	Patrem omnipotentem		38
Kyrie			20	Credo	Patrem omnipotentem		38v
Gloria			20	Credo	Patrem omnipotentem		39v
Kyrie			21	Credo	Patrem omnipotentem		40
Gloria			21	Credo	Patrem omnipotentem		41
Kyrie			21v	Credo	Patrem omnipotentem		42
Gloria			22	Cantio	O gloriosa o speciosa		43
Kyrie			22v	Cantio	A kereszténységben		43v
Gloria			22v	Cantio	Ave hierarchia		44v
Kyrie			23v	Cantio	Herodes dühös ellenség		45v

**b) Ábécérendben (műfajok szerint) –
Alphabetical (by genre)**

Intr	4	Accipite jocunditatem	32	Intr	1	Inclina Domine aurem tuam	42
Intr	8	Ad te levavi	1	Intr	4	Intret in conspectu	6*
Intr	7	Adorate Deum	9v	Intr	8	Introduxit vos Domine	24v
Intr	7	Aqua sapientiae	25	Intr	8	Invocabit me et ego	13v
Intr	3	Benedicite Domino omnes	55v	Intr	8	Jubilate Deo omnis terra	26v
Intr	8	Benedicta sit Sancta Trinitas	33	Intr	4	Judica me Deus	17
Intr	6	Cantate Domino canticum	27	Intr	1	Justus es Domine	43v
Intr		Cibavit eos ex adipe*	31v	Intr	1	Justus ut palma	8*
Intr	5	Circumdede runt me	9v	Intr	8	Laetabitur justus	4*
Intr	1	Clamaverunt ad te	51	Intr	5	Laetare Jerusalem	16v
Intr	3	Cognovi Domine	11v*	Intr	5	Loquebar de testimoniis	9*
Intr	3	Confessio et pulchritudo	53v	Intr		Loquebar de testimoniis*	55
Intr	1	Dā pacem Domine	44	Intr		Loquebar de testimoniis*	57
Intr	1	De ventre matris mee	51v	Intr	8	Lux fulgebit	4v
Intr	7	Deus in adjutorium meum	40v	Intr	2	Me exspectaverunt peccatores	9v*
Intr	5	Deus in loco sancto suo	39v	Intr		Me expectaverunt*	50
Intr		Dicit Dominus ego cogito	46v	Intr		Me expectaverunt*	11*
Intr	8	Dilexisti justitiam	10v*	Intr		Me exspectaverunt peccatores*	49
Intr	5	Domine in tua misericordia	34	Intr		Me exspectaverunt peccatores*	53
Intr	8	Domine ne longe facias	18v	Intr	2	Mihi autem nimis	1*
Intr	2	Dominus dixit ad me	4	Intr		Mihi autem nimis honorati*	48v
Intr	2	Dominus fortitudo plebis	37	Intr		Mihi autem nimis*	48
Intr	2	Dominus illuminatio mea	35v	Intr		Mihi autem nimis*	50
Intr	3	Dum clamarem ad Dominum	39	Intr		Mihi autem nimis*	51v
Intr	8	Dum medium silentium	7	Intr		Mihi autem nimis*	53
Intr	2	Ecce advenit dominator	7v	Intr		Mihi autem nimis*	55v
Intr	5	Ecce Deus adjuvat me	38v	Intr		Mihi autem nimis*	56
Intr	6	Esto mihi in Deum	11v	Intr		Mihi autem nimis*	56
Intr	2	Ex ore infantium	6v	Intr	7	Miserere mihi...ad te	43
Intr	4	Exaudi Domine...adjutor	36v	Intr	1	Misereris omnium	12v
Intr	1	Exaudi Domine...alleluja	30	Intr	4	Misericordia Domini plena	26
Intr	4	Exaudivit de templo	28v	Intr	4	Nos autem	19
Intr	1	Exsurge quare obdormis	11	Intr		Nos autem gloriari*	51v
Intr	1	Factus est Dominus protector	34v	Intr		Nos autem gloriari*	55
Intr	1	Gaudeamus omnes	54	Intr	3	Nunc scio vere	52v
Intr		Gaudeamus omnes in Domino*	50	Intr		Nunc scio vere*	53
Intr		Gaudeamus omnes*	7	Intr	7	Oculi mei semper	15
Intr		Gaudeamus omnes*	55	Intr	6	Omnes gentes plaudite	37v
Intr		Gaudeamus omnes*	56v	Intr	3	Omnia quae fecisti	44vbis
Intr	1	Gaudete	2v	Intr	4	Omnis terra adoret	8v
Intr	6	Hodie scietis	3v	Intr	6	Os justi meditabitur	*7v
Intr	1	Illuxerunt coruscationes	53	Intr		Os justi meditabitur*	48v
Intr	8	In excelso throno	8	Intr		Os justi meditabitur*	9*
Intr	6	In medio ecclesiae	8v*	Intr	7	Populus Sion	1v
Intr		In medio ecclesiae*	6v	Intr	4	Protector noster aspice	41v
Intr		In medio ecclesiae*	48v	Intr	7	Protexisti me	4v*
Intr		In medio ecclesiae*	49v	Intr		Protexisti me Deus*	51
Intr		In medio ecclesiae*	54v	Intr		Protexisti me Deus*	51
Intr	7	In virtute tua	4*	Intr	7	Puer natus est nobis	5
Intr	4	In voluntate tua Domine	45	Intr	6	Quasi modo geniti	25v

Intr	4	Reminiscere miserationum	14v	All		Beatus vir*	49v
Intr	6	Requiem aeternam	13*	All	5!	Benedictus es Domine	33
Intr	7	Respice Domine in testamentum	41	All	5/6	Candor est lucis	53v
Intr	6	Respice in me et miserere	35	All	7!	Cantate Domino	43
Intr	4	Resurrexi et adhuc tecum	24	All	1!	Christus resurgens	27v
Intr	1	Rorate caeli	3	All	3	Cognoverunt discipuli	26v
Intr		Rorate caeli*	14v*	All	7	Concussum est mare	56
Intr	2	Sacerdotes Dei	2v	All		Confitebuntur caeli	5*
Intr		Sacerdotes Dei*	49v	All	8	Confitemini Domino quoniam	23
Intr	1	Sacerdotes tui	2v*	All	8	Confitemini Domino quoniam	29
Intr		Salus autem justorum	6v*	All	?	Confitemini Domino quoniam	44bis
Intr	3!	Salus populi ego sum	44v	All		Corpora sanctorum	7*
Intr		Salve sancta parens	15v*	All	8?	Crastina die	3v
Intr		Salve sancta parens*	53	All		De profundis clamavi	46v
Intr		Salve sancta parens*	16v*	All	8c	Deus iudex justus	35v
Intr		Salve sancta parens*	17*	All	5?	Deus qui sedes	36
Intr		Sancti tui Domine	5v*	All	2	Dies sanctificatus	5v
Intr		Sapientiam sanctorum	6v*	All		Diffusa est gratia*	53
Intr	1	Scio cui credidi	49	All		Dilexisti iustitiam*	53
Intr	1	Sederunt principes	5v	All	1	Dilexit Andream Dominus	48
Intr	3	Si iniquitates observaveris	46	All	1	Domine Deus meus	34v
Intr	8	Spiritus Domini replevit	31	All	3	Domine Deus salutis	40v
Intr		Statuit ei Dominus	2*	All	7c	Domine exaudi orationem	44
Intr		Statuit ei Dominus*	48v	All	6	Domine in virtute tua	36v
Intr		Statuit ei Dominus*	49	All	7	Domine refugium factus	41v
Intr		Statuit ei Dominus*	49	All	8	Dominus dixit ad me	4
Intr		Statuit ei Dominus*	51v	All	4	Dominus regnavit decorem	4v
Intr		Statuit ei Dominus*	56v	All		Dominus regnavit decorem*	7v
Intr		Statuit ei*	51	All	8	Dominus regnavit exsultet	9v
Intr	1	Suscepimus Deus misericordiam	49v	All	8	Dulce lignum	55v
Intr		Suscepimus Deus*	38	All		Dulce lignum*	51v
Intr		Terribilis est locus iste	12*	All		Dulce lignum*	55
Intr	7	Viri Galilei	29v	All		Ego sum pastor bonus*	7
Intr	3	Vocem jocunditatis	28	All		Ego vos elegi*	51v
Intr		Vultum tuum	15*	All	6!	Eripe me de inimicis meis	39v
Intr		Vultum tuum deprecabuntur*	50v	All	4	Excita Domine	2v
Intr		Vultum tuum*	10v*	All	7	Exsultate Deo adiutori nostro	40
Gr	5	Christus factus est	19v	All		Gaudete iusti*	48v
All		Adducentur regi virgines	9v*	All		Haec est virgo	10*
All		Adducentur regi virgines*	10v*	All		Haec est virgo*	50
All		Adducentur*	57	All		Haec est virgo*	10v*
All		Adorabo ad templum	12v*	All	2	Hic est discipulus	6v
All	8	Angelus Domini descendit	25	All		Hic est sacerdos	3v*
All	4	Ascendit Deus in jubilatione	30	All		Hic est sacerdos*	49v
All	5	Assumpta est Maria	54v	All		Hic est sacerdos*	51
All		Ave Maria	16v*	All	8!	In exitu Israel	45v
All		Ave Maria*	50v	All	3	In te Domine speravi	37v
All		Ave Maria*	14v*	All	5	Inter natos mulierum	52
All		Beatus vir qui suffert	8*	All		Inveni David	9*
All		Beatus vir qui suffert*	55	All		Jam non estis	1v*
All		Beatus vir qui timet	8v*	All		Jam non estis*	56
All	5	Beatus vir sanctus Martinus	57	All	3	Jubilare Deo omnis terra	8v
All		Beatus vir sanctus Martinus*	56v	All		Juravit Dominus	3*

All		Juravit Dominus*	48v	All	5!	Veni Domine	3
All		Justi epulentur	7*	All	2	Veni Sancte Spiritus	31
All		Justus ut palma	9*	All		Veni Sancte Spiritus*	32
All		Justus ut palma*	48v	All	7	Venite exsultemus Domino	42
All	2!	Laetatus sum in his	2	All	2	Verba mea auribus	34
All	4	Laudate Deum	9	All	6	Video caelos apertos	6
All	7	Levita Laurentius	54	All	6	Vidimus stellam	8
All	8?	Loquebantur variis linguis	31v	All		Virga Jesse	15*v
All		Loquebar de testimoniis*	50	All		Virga jesse*	53
All	2!	Magnus Dominus et laudabilis	38	All		Virga Jesse*	16v*
All	7	Nativitas gloriose	55	Tr		Absolve Domine	13*
All		Non vos me elegistis	1v*	Tr	8	Ad te levavi oculos meos	15v
All		Non vos me elegistis*	53	Tr	8	Commovisti Domine	11
All		Non vos me elegistis*	55v	Tr	8	De profundis clamavi	10
All		Non vos me elegistis*	56	Tr	8	Desiderium animae	50v
All	5/6	O Pater pie Paule	48v	Tr	2	Deus Deus meus respice	18v
All	5/6	O quam gloriosum	56v	Tr	2	Dixit Dominus mulieri	14v
All	6	O sanctitatis speculum	54v	Tr	2	Domine non secundum	13
All	1!	Omnes gentes plaudite	38	Tr		Gaude Maria	16*
All	1!	Oportebat pati Christum	27	Tr	8	Jubilare Domino	12
All	8	Ostende nobis	1v	Tr	8	Laudate Dominum	23
All	3	Paratum cor meum	45	Tr	8	Qui confidunt in Domino	16v
All	5-6	Pascha nostrum immolatus	24	Tr	2	Qui habitat in adjutorio	13v
All		Per manus autem	1v*	Tr	8	Sepe expugnaverunt me	17v
All	7	Post dies octo	26	Sequ		Dies ire dies illa	34*
All		Post partum virgo	15*	Sequ		Grates nunc omnes	30*
All		Post partum virgo	17*	Sequ		Lauda Sion	32*
All		Posuisti Domine	4v*	Sequ		Mittit ad virginem	29*
All		Posuisti Domine*	51	Sequ		Veni sancte	31*
All		Posuisti Domine*	51	Sequ		Victimae paschali	30v*
All		Qui sequitur me	5*	Off		Domine Jesu	13v*
All	3?	Qui timent Dominum	46	Co	4	Acceptabis sacrificium	39v
All	7	Quoniam Deus magnus	42v	Co		Amen dico vobis quicquid	46v
All	1!	Regnavit Dominus	30v	Co		Amen dico vobis quod vos	2*
All		Sancti tui Domine benedicent	6*	Co		Amen dico vobis quod vos*	49v
All	8	Senex puerum	50	Co		Amen dico vobis veniet*	8v*
All		Simile est regnum*	49	Co		Beata viscera	15v*
All	5	Solve jubente Deo	53	Co		Beata viscera*	50v
All		Specie tua	11*	Co		Beata viscera*	53
All		Specie tua*	12*	Co		Beata viscera*	55
All	2	Stabunt justi in magna	51	Co		Beata viscera*	16v*
All	2	Surgens Jesus Dominus noster	25v	Co		Beata viscera*	16v*
All	1!(2)	Surrexit Christus et illuxit	28	Co		Beata viscera*	17*
All	7	Te decet hymnus	38v	Co	3	Beati mundo corde	56v
All	5	Te martyrum	7*	Co		Beatus servus	3v*
All		Te martyrum candidatus*	7	Co		Beatus servus quem*	8v*
All	4!	Timebunt gentes nomen tuum	44v	Co		Beatus servus*	49
All	2	Tu es Petrus	52v	Co		Beatus servus*	51
All		Tu es Petrus et super*	49	Co		Beatus servus*	56v
All		Tu es sacerdos	3*	Co	3	Benedicite omnes angeli	56
All		Tu es sacerdos*	49	Co	2	Cantabo Domino qui bona	35
All		Tu es sacerdos*	51v	Co	2	Cantate Domino alleluja	28v
All	1	Tu es vas electionis	49v	Co	6?	Circuibo et immolabo	37v

Co	Confundantur super	10*	Co	1	Manducaverunt	12v	
Co	Confundantur*	57	Co	1	Memento verbi tui	45	
Co	6	De fructu operum tuorum	40v	Co	1	Mirabantur omnes	9v
Co	6	Dicit Dominus implete	9	Co	6	Mitte manum tuam	26
Co	7	Dicite Pusillamines	3	Co		Mitte manum*	48v
Co		Dico autem	7v*	Co	8	Modicum et non videbitis	27
Co	5	Dico vobis gaudium est	35v	Co	2	Narrabo omnia mirabilia	34v
Co		Dilexisti justitiam	12*	Co	5	Panem de caelo dedisti	41v
Co		Dilexisti justitiam*	54v	Co	1	Panis quem ego dederō	43
Co	8	Domine memorabor justitiae	43v	Co	6	Pascha nostrum immolatus	24v
Co	1	Dominus dabit	1v	Co	1	Passer invenit sibi	16
Co	2	Dominus firmamentum meum	36	Co	4	Pater cum essem cum eis	30v
Co	2	Dominus Jesus postquam	19v	Co	8	Pater si non potest	19
Co		Domus mea	12v*	Co		Per signum crucis	55v
Co	8	Dum venerit paraclitus	27v	Co		Per signum crucis*	51v
Co	1	Ecce virgo concipiet	3v	Co		Per signum crucis*	55
Co		Ecce virgo concipiet*	50v	Co	2	Petite et accipietis	29
Co		Ecce virgo*	14v*	Co		Posuisti Domine*	49v
Co	5	Ego clamavi	46	Co	8	Primum querite	42
Co	2	Ego sum pastor bonus	26v	Co		Principes persecuti	11v*
Co		Ego sum pastor bonus*	7	Co	1	Psallite Domino qui ascendit	30
Co		Ego vos elegi	2*	Co	8!	Qui manducat carnem meam	39
Co		Et si coram	7v*	Co		Qui me dignatus est*	50
Co	2	Exiit sermo	6v	Co	3	Qui meditabitur	13v
Co	4	Exsulta filia Syon	5	Co		Qui mihi ministrat	5*
Co	7	Factus est repente	31v	Co		Qui mihi ministrat*	54
Co		Feci judicium	10*	Co		Qui vult venire	5*
Co		Feci judicium*	50	Co		Quinque prudentes virgines	10v*
Co		Feci judicium*	53	Co		Quinque prudentes virgines*	49
Co		Fidelis servus	3v*	Co		Quod dico vobis	7v*
Co		Fidelis servus et prudens*	55	Co	7	Quotiescumque manducabitis	34
Co		Fidelis servus*	49v	Co	8	Responsum accepit Simeon	50
Co		Fidelis servus*	51v	Co	1	Revelabitur gloria	3v
Co		Fidelis servus*	9*	Co	3	Scapulis suis obumbrabit	14
Co		Fidelis servus*	9*	Co		Semel juravi*	48v
Co	1	Fili quid fecisti	8v	Co		Semel juravi*	48v
Co		Gaudete justi in Domino	6*	Co		Semel juravi*	49
Co	3	Gustate et videte	38	Co		Simile est regnum	11*
Co	8c	Hoc corpus quod pro vobis	18	Co		Simile est regnum*	10v*
Co	6	Honora Dominum	40	Co	8	Spiritus qui a Patre	32
Co	1	Illumina faciem tuam	10v	Co	8	Spiritus sanctus docebit vos	31v
Co	1	In salutari anima mea	45v	Co	6	Surrexit Dominus et apparuit	25
Co	6	In splendoribus sanctorum	4	Co		Surrexit Dominus et apparuit*	25v
Co	4	Inclina aurem tuam	38	Co	4	Tanto tempore vobiscum	51v
Co	5	Intellige clamorem	15	Co	7	Tolle puerum	7v
Co	8	Introibo ad altare	11v	Co	4?	Tollite hostias et introite	44v
Co	4	Jerusalem quae aedificatur	17	Co	6	Tu es Petrus	52v
Co	2	Jerusalem surge	2	Co		Tu es Petrus*	49
Co		Laetabitur justus	5v*	Co		Tu es Petrus*	53
Co		Laetabitur justus*	51	Co	6?	Tu mandasti mandata tua	44bis
Co		Laetabitur justus*	51	Co	2	Tu puer propheta	52
Co		Laetabitur justus*	55	Co	7	Unam petii a Domino	36v
Co		Lux eterna	14*	Co	8	Venite post me	48

Co	8	Video caelos apertos	6	Credo	Patrem omnipotentem	41*
Co	1	Viderunt omnes	5v	Credo	Patrem omnipotentem	42*
Co	4	Vidimus stellam	8	Sanctus		25v*
Co	1	Visionem quam vidistis	53v	Sanctus		26*
Co		Vos qui secuti	2*	Sanctus		26*
Co		Vos qui secuti*	50v	Sanctus		26v*
Co		Vos qui secuti*	51v	Sanctus		27*
Co		Vos qui secuti*	53	Sanctus		27v*
Co		Vos qui secuti*	55v	Sanctus		28*
Co		Vos qui secuti*	56	Sanctus		28v*
Co		Vos qui secuti*	56	Agnus		25v*
Co	2	Vovete et reddite	44	Agnus		26*
Co	7	Vox in Rama	7	Agnus		26v*
Kyrie			17*	Agnus		27*
Kyrie			18*	Agnus		27v*
Kyrie			20*	Agnus		28*
Kyrie			21*	Agnus		28*
Kyrie			21v*	Agnus		28v*
Kyrie			22v*	Ant	6 Alleluja	23v
Kyrie			23v*	Ant	7 Asperges me	(+v)
Kyrie			24v*	Ant	4 Asperges me	(+v)
Kyrie			25*	Ant	8 Vespere autem	23v
Kyrie			25*	Ant	8 Vidi aquam	(+)
Kyrie			25v*	Lit	Kyrie	20
Gloria			17*	Cantio	Aaron virga floruit	0
Gloria			18*	Cantio	Aurora lucidissima	0
Gloria			20*	Cantio	Az keresztyénségben	43v*
Gloria			21*	Cantio	Attianak bölcheséghe	47
Gloria			22*	Cantio	Ave hierarhcia	44v*
Gloria			22v*	Cantio	Ave maris stella	36*
Gloria			23v*	Cantio	Christus feltamada mi	37*
Gloria			24v*		bününket	
Credo		Patrem omnipotentem	38*	Cantio	Herodes dühös ellenség	45v
Credo		Patrem omnipotentem	38v*	Cantio	Nitida stella	36v*
Credo		Patrem omnipotentem	39v*	Cantio	O gloriosa o speciosa	43*
Credo		Patrem omnipotentem	40*	Cantio	Surrexit Christus hodie	36v*

Kyrie–Gloria

Kyrie	17*	Kyrie	22v*
Gloria	17*	Gloria	22v*
Kyrie	18*	Kyrie	23v*
Gloria	18*	Gloria	23v*
Kyrie	20*	Kyrie	24v*
Gloria	20*	Gloria	24v*
Kyrie	21*	Kyrie	25*
Gloria	21*	Kyrie	25*
Kyrie	21v*	Kyrie	25v*
Gloria	22*		

Credo

Credo	Patrem omnipotentem	38*	Credo	Patrem omnipotentem	40*
Credo	Patrem omnipotentem	38v*	Credo	Patrem omnipotentem	41*
Credo	Patrem omnipotentem	39v*	Credo	Patrem omnipotentem	42*

Sanctus–Agnus

Sanctus		25v*	Agnus		27*
Agnus		25v*	Sanctus		27v*
Sanctus		26*	Agnus		27v*
Agnus		26*	Sanctus		28*
Sanctus		26*	Agnus		28*
Sanctus		26v*	Agnus		28*
Agnus		26v*	Sanctus		28v*
Sanctus		27*	Agnus		28v*

SZÍNES OLDALAK
COLOURED TABLES

GRADVALE

4
111

Ordinis s. Pauli primi Eremitae
Carthago intercepta
Romanum

Et te leuaui aiam me

am Deus meus in te si

do non erubescam neque irideant me inimici me

i et enim uniuersi qui te expectant non confundentur.

Uias tuas domine demonstra mihi

Evocae

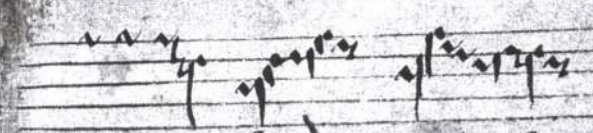
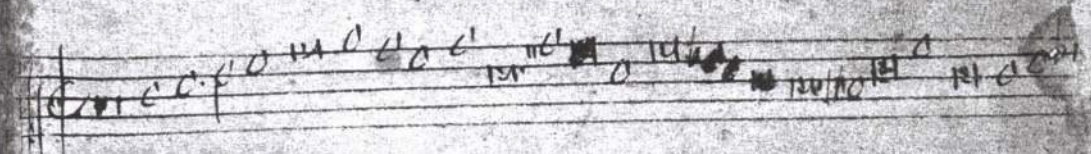
Mlleluia **B**est partum **S**ento: ^{parens totius}
 usque ad duram **A**ntiphona: Salve sancta
 Virgo **M**aria **V**irginis **C**oro
 de pronobis **C**oro **M**aria **V**irginis
Rij a rie eleison **R**yrie eleison
Agpe eleison **A**gpe eleison
Ryrie eleison **R**yrie eleison
Ryrie eleison **A**tin

FACSIMILE

I

2

Ave Maria lucidissima Mater sancta Virgo pia in caelis Hieronymus
 Intro mundum tua carita, parvum tu es porta Virgo Mater mea
 Sola DEXA genuisti mundo lumen tu dediti Inferni et caritatem
 Tu ergo nostrum inuame, esto tu nostrum salame, in felicitate
 ...

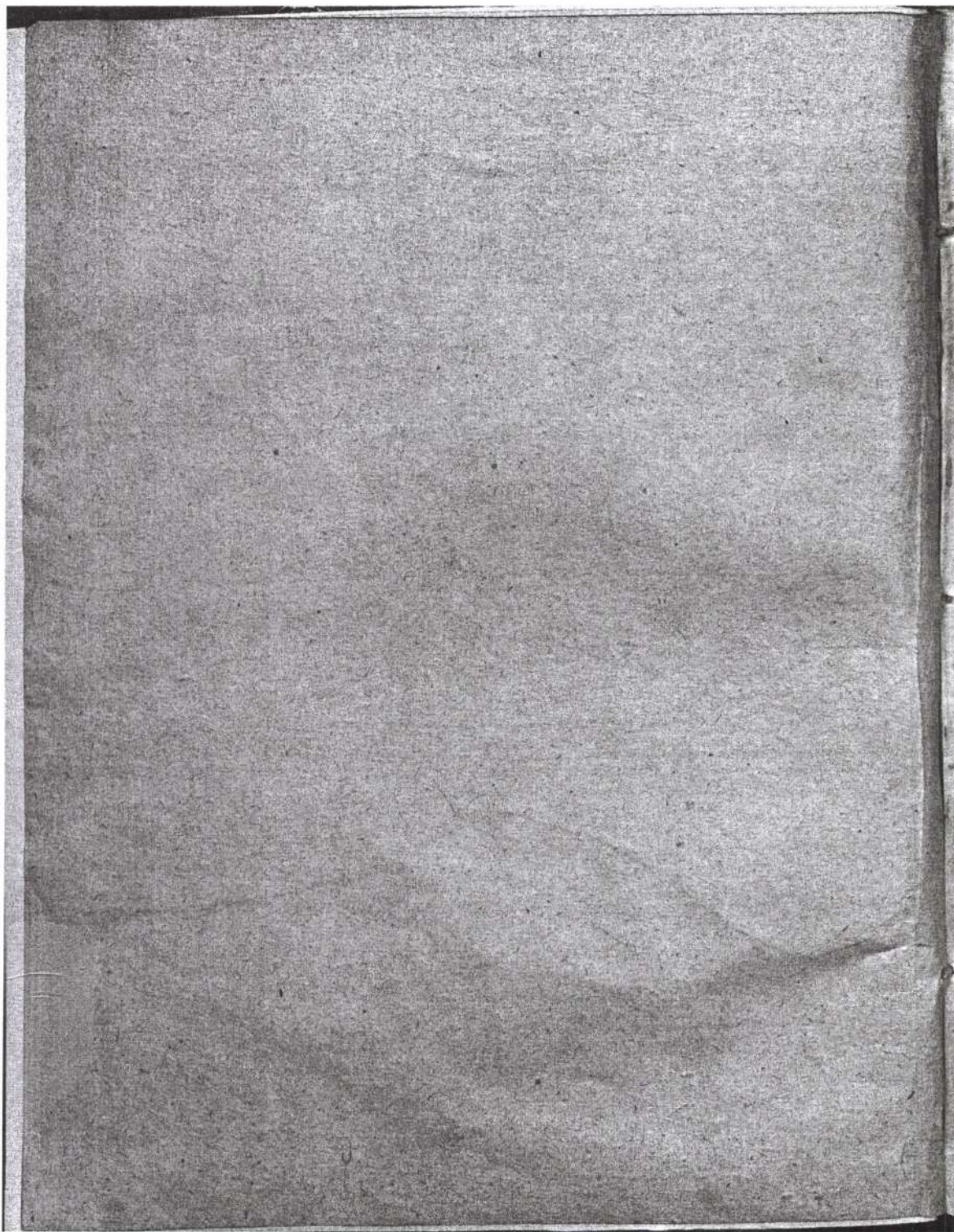

~~Inscriptio Catalogo MSC 1-6
 Liber Glozalis MSC. Sac. XVII
 Paulinus. Michal. sup.~~

VIII f.

Sine fol.

Sine fol.

Provincia super
Voyant p[er] p[er] p[er]
ad p[er] p[er] p[er]

Sine fol.

Aron Virga floruit, dum Virgo orbe claruit, gignens natum Deum
 De hac vates cecinerunt, Hanc Patres desiderarunt Matrem nati Deum
 Qui secula cuncta regit Summus Deus hanc elegit, ut sit mater Dei

Ad hanc Gabrielem misit, & Saluere eam iussit Matrem sui nati.
 Illic ingressu Atque dixit, Misteriumque detegit Matri nati Deum.
Ad Angelum Virgo dixit, timens quid nam hoc nouisset Virgini indigne
At Angelus ne timeas casto lacte ut nutrias natum Summi Dei
Virtus ait altissimi obumbrabit illa tibi ut sis mater Dei
En ait Dei Ancilla Fiant in me Verba illa Ait Virgo Pia
Eva Mater quod perdidit hoc nobis de nouo dedit Virgo Mater Dei
Aman Superbus iam cadit et ~~languens~~ plangit, quia Virgo pa
Salue Virgo decem ~~languens~~ plangit, quia Virgo pa
 di Zelo tui nati
 ra stella

GRADVALE

Ordinis S. Pauli primi Eremitae
Carolus inscribitur

Romanum

12
III

ate leuau aiam me
am De meus in te si
do nō erubescam neq irrideant me inimici me
i et enim uniuersli q̄ te expectat n̄ confundentur.
Uastuas dñe demostra mihi **Evocae**

Alleluia. Ascende nobis do-
mine misericordiam tuam et salutare tu-
um da nobis. **D**ominus dabit
benignitatem et terra nostra dabit fructum.

Populus aduentus tuum
Lyon ecce dominus ueniet ad
saluandas gentes et auditam faciet dominus

*Epistola Dominica
Secundae*

Ad aspersionem aqua bene

Benedicte avascha usque
Benedicite Sana

ici aqua egrechente de templo a latere

dextro Alleluia Et cœs ad q̄s peruenit aqua ista c̄ lab̄

ui facti s̄ et dicent Alleluia Alleluia Confitemini

dño quoniã bonus quoniã in sc̄lum misericordia eius v̄

Gloria Patri et filio et sp̄i sancto. Sicut erat in prin

cipio nunc et sepr̄ in sc̄la sc̄lor Amen Et omnes q̄ ut sup

Monasterij s̄ Agidij de Tybel Ord. s. Pauli primi Eremitice
ps̄cipuo f̄ Den̄ P̄ca Ancenim̄ Silij
C̄ncl̄ ḡn̄ d̄o q̄ ut

Asparges me domine Hyssopo **plu**ciibus
 et mundabor Lauabis me et super niuem dealbabor **Di**
 lerere mei Deus **in** magis misericordia tua **Gloria** **Patris**
 et Filio et Spiritu Sancto sicut erat in principio et nunc et sem
 per et in secula seculorum Amen Lauabis me **Diebus**
Asparges me domine Hyssopo et mundabor Lauabis
 me et super niuem dealbabor **D**ilerere mei deus **in** magis
 misericordia tua **Gloria** **Patris** et Filio et Spiritu Sancto **Evoac**

Fol 1+v

gloriam uocis sue in letitia cordis
ueltri Qui regis Israel intende **E**uouac
Sicut **L**ata tus lum
mi his qua dicta sunt mihi in domum do
Goio
mini ibimus **G**erusalem surge et sta
mi excello et uide iucunditate qua ueniet
Dni ca
tibi a Deo tuo **tert**ia:

Gaudete in domino semper iter dico
gaudete modestia uestra nota sit oibus hñibus dn̄s
prope est nihil solliciti sitis sed in omni oratio
ne petitiones uestrae motescant apud Deum
Benedixisti dn̄e terram tuam. **Quoniam**
Alleluia **Excita** domine po
tentiam tuam et ueni ut saluos facias nos

Dicite pulillanimes confortamini et noli

te timere ecce deus noster ueniet et saluabit nos.

Rorate caeli de super et **D**nica
Quarta

nubes pluat uultum aperiatu terra et germinet

saluatorem. Caeli enarrat gloriā dei tuā

Mille et tuas **U**eni domine et no

li tardare: relaxa facinora plebis tua Israel

Ecco virgo concipiet & pariet filium &
 uocabitur nomen eius Emanuel Christi
Hodie letetis quia ueniet dominus & salua-
 bit nos & mane uidebitis glameius Domini eterna
 illa uia raltina uovae
 uidi & delebitur iniquitas et regnabit
 su & per nos saluator mundi Reuelabi

4
tur gloria domini & uidebit ois caro salutare
Ad Britanniam Odissam
in docte dattis dñi
Dei nostri

D

ominus dixit ad me filius me, es tu

ego hodie genui te Quare

fremuertoentes **D**uo ad alle uolua

D

ominus dixit ad me filius meus es tu

ego hodie genui te in splendorib

sanctus ex utero ante luciferum genui te
Lux fulgebit hodie super nos quia natus est
 nobis dominus et uocabitur admirabilis deus princeps pacis
 pater futuri seculi cuius regni non erit finis
 regnauit decorem induit est
Dominus regnauit decorem induit
 induit dominus fortitudinem et circumdedit se

Coito
uirtute. **H**ec exulta filia Sion lauda filia Hierusalem ecce Rex tuus uenit scetus et saluator mundi

In Die Natiuitatis dñi Introitus

Deuernatus est nobis et filius datus est nobis cuius Imperium super humer eius et uocabitur nomen eius magni consilij. Angelus cantate dño canticum

Cum in novum novum. **E**vorac. **S**ic voluit

Dies sanctificat, illuxit novis

ue ni te gentes adorare dñi in quia hodi e de

cedit lux magna super terram

derit oes fines terra salutem

Dederunt principes et ad **Introitus**

uersi me loquuntur et iniqui persecuti sunt me adiuua

Fol 5v

me domine Deus meus quia seculi tui exercitatur in
 tuis iustificationibus **B**eati maculati in via **Et** hoc
Aperies **U**ide
 aperies et Jesum et stan et ad
 a dextis uirtutis **D**e
Uideo caelos aptos et Jesu et tatem a dextis uirtutis de
 i Domine Jesu accipe spum meum et ne statuas illis hoc peccatum

Willelma **H**ic De S. Joan
Ante med: f 8

et discipul ille q̄ testimoniu per

hibet de hijs z scimus quia uerum est

Hic **H**ic **H**ic **H**ic **H**ic **H**ic
testimoniu eius dicit scim mter res qd dila

pul ille n̄ moritur z non dicit deus non moritur sed

De **J**no
centibz
siceum uole manere donec ueniam **I**ntroitis

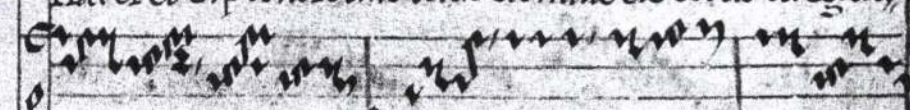
Lex ore infantium z lactentium p̄fecit lau

dem ppter mimicos tuos **D**ne dñs nŕ **E**vouae
Alleluia **D**e martirio in Oct temp dte
 v candidatus laudat v exercitus Domine v v
Ulex in Rama audita est ploratus & ululatus Rachel plo
 rans filios suos noluit consolari quia non sunt **D**ni Gader
Dnica **D**atta **E**go
Octa **D**um medium silen, **C**io Ibidem
 tium tenerent omnia et nox in suo cursu mediū iter

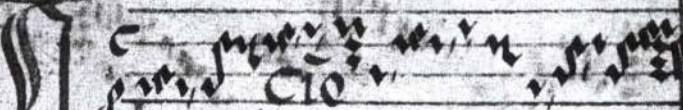

 haberet oīptenslemotius domine de cælis aregalib

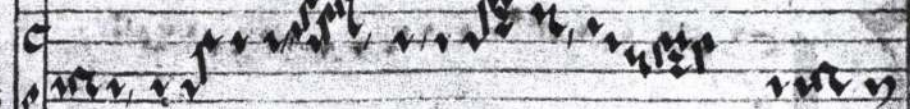

 sedabus & ue nit. Dñus reguit decorē **Evoae**

Alleluia
 Dominus regnauit
 folio 4

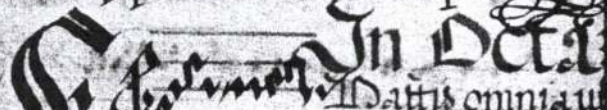

L alle puer & matie ei & uade interra

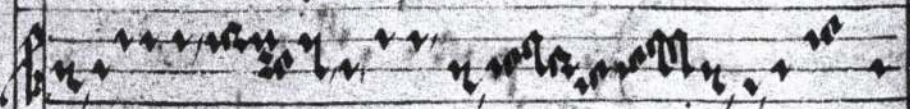

C iuda aduincti s̄ enim q̄ quarebant animam pueri

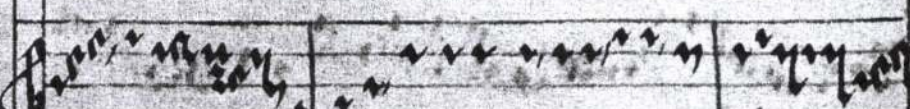
In Epi
phan: di

L ecce adue, **In Octa**
 dattis omnia ut
 in die folio 5

 nit dñator domini & regni in manu eius & potestas

 et imperium Deus iudiciū tuū regi da. **Evoae**

Vidimus stellacius
me tua

in oriente & uenimus & cum muneribus

adorare Dominum. **V**idimus stellacius

in oriente & uenimus, cum muneribus adorare dominum

Dnica m
fra Octam
n excelso throno uidi sede & Epiphania.

re uirum qua adorant multitudinem Angelorum psallentes

in unum ecce cuius imperii nomen est in aeternum

Subilate deo ois terra seruite dno: **E**uovac
Ulle uia Subilate deo ois terra seruite
 domino in letitia **H**uiquid fecisti nobis
 lic ego et pater tuus dolentes quarebam, te et qd est qd
 me quarebatis nesciebatis quam in his qua ptus mei sut
Dnicia **O**mnistera
 post Oct. Epiphani: oportet me esse
 adoret te Deus et psallat tibi psalmu dicat nomi

ni tu o altissime Subilate Deo ois terra psalmum
Alle lina **L**audate **E**vouic
 Deum omnes Angeli eius laudate e v v um
Dicit dominus implete hida
 as aqua z ferte architriclino dū gultalset architrichj
 nus aqua unū factū dicit sponle serualti vinū bon
 nū ulqz ad huc h signū fecit primū corā discipulis suis

Dominica post Epiphania Introitus
 gloriate deum oēs Angeli
 eius audiuit et letata est Sion et exultauerunt filie Iude
Dominus regnauit exultet terra **Gloria** **Alleluia**
 Dominus regnauit exultet terra
 tur mulle multe
 irahant oēs de his que procedebat de ore Dei
Dominica in septuagesima Introitus
 iruiderunt me gemitus

 mortis dolores inferni arcu dederunt me et tribulatio

 mea in uocavi dominum et exaudiuit de templo laus sua

 uocem meam. Diligite domine uirtutes meas dominus firmatus

 est refugium meum et liberator meus. **Evocac**

Tractatus

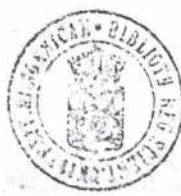
 In profundis clamaui ad te domine

 Domine exaudi uocem meam

Hiant aures tuae et attendent uoces

in oratio v v v anem seruatu v v v i **S** i mi
quittes obleruauers domine v v v v domine quis
lultinebit v v v **A** uia apud te propitiatio
elta v v v v et ppter legem tuam v v v v lultinu
v v v i te do v v v v mine **S** lumina facie
tua sup seruituu et saluus me fac in tua milericordia
domine non confundar quoniam iocau te

Quare quare obdormis dñe exur
Dñica
in lra
Sicut

gerne repellis in tinem quare facie tua auertis obliuiscis

tribulationis nra ad hanc in terra uenter nra exurgit dñe

actiuu nos z libera z nos **Q**uare uis audium

Quare mouisti **T**raictus domi **E**uorac
ne z terram z oturbasti eam

Sana contritiones eam z us

quia meta est **L** et fugiant
 a facie arcus ut liberentur electi
 Introibo ad altare Dei ad
 eum qui latificat iuventutem meam **Antiph.**
Alto mihi in Deum protectorem et in locum refugium
 ut saluum me facias quoniam animam meam et refugium meum
 es tu et propter nomen tuum dux mihi eris et eritries me **In**

te dñe speravi n̄ stundar in aeternum: **Evovae**

In insig
na liber
mi

Vulnate **Tr**adno ois terra **ctus** & leu

te dominom latitia **V** ntratem & spectu

e v v v v us in exultatione **V** citote quod

av dominus jple v eld **V** v v v v us **V** ple te

cit nos & non ipli nos v v v v nos autem popu

lus eius v v v v rous pascue eius v v v v v

Misericordia
inducaverunt et laturati sunt in malis et desiderium eo-

rum attulit eis. Dominus non est fraudatus a desiderio

Miserere omnium
In die
lucis

domine et nihil odisti eorum quia fecisti dissimulatio-

pectata hominum propter penitentiam et parcens illis

iniquitatem tuam es dominus Deus noster

Miserere mei deus miserere mei quoniam in te

Domine **h**actenus nolēcidi peccata nostra

facias nobis neq̄ scdm̄ iniquitates nostras retribuās

no ~ ~ ~ bis **D**omine ~ ~ ~ ~ ~ nememine

ris iniquitū nr̄um antiquarum cito anticipēs mi

sericordie tuę ~ quia pauperes facti sumus nimis

Miserere nos deo salutaris nolter ~ p̄pter oīa nō istius

dn̄e liberānos ~ egypti; elto p̄ctis nostris ~ ~ propter

nomē tuū **Q**ui meditabitur
 in lege domini die ac nocte dabit fructū suū,
 in tempore suo **D**ni cae **I**ntrouitū **S**nuocabit
 me et ego exaudiam eum eripiam eum et glori
 ficabo eum longitudine dierum adimpleb eum
Qui habitat in adiutorio altissimi **Q**ui habitat in adiutorio altissimi
 ctione DEI coeli commotabit

in protectione dei caeli comorabitur

Dicet dominus susceptor me, es et refu-

gium meum deus meus sperabo in eum

Dominus imple liberavit me deo

laqueo uenantium et a uerbo aspero

Scapulis suis obumbrabit tibi et sub penis eius spe-

rabis et scuto circumdabit te ueritas eius

Remittite misericordiam
Dnica
in plura

ptiarum domine et misericordie tue quae a saeculo sunt

ne unquam dicentur nobis inimici nostri libera nos de Isra

el ex omnibus angustijs nostris **V**eni dñe leua
DEI mens in te

Dixit domi
ni animam meam
Confido nō erubescā. *4ta.*

Inus **I**nclusus mulieri cananeae et dicit

bonū lumere panē filiorum et mittere camb ad

manducandum **M**illa dixit a etia domi
 ne a a onaz catelli edut de micis a qua cadut de me
 la dno r suorum **M**it illi Telus o mulier magi
 est fides tua a a fiat tibi a a sicut peti a a vlt
T **P** **C** **I** **O**
 ntellige clamore meum intende uoci orationis
 mea Rex me et deus meus quia ad te orabo domine
Depulsi **D**inca d
 in pima
 culi mei semper ad do **I**ntroitus

minum quia ipse euellet de laqueo pedes meos respice
me et miserere mei quonia unicus et pauper
sum ego Ad te dñe leuaui aiam meam **Voce**
D dte leuaui **Tractus** oculos a meos
qui habitas in caelis **S** ecce sicut
oculi seruatorum in manibus dominorum suorum
S ticut oculi ancille in manibus domine

Beatate Ierusalem et uentum facite omnes qui
 diligitis eam gaudete cunctis et iusticia et iu-
 stis et ut exultetis et satiemini ab uberibus sola-
 tionis eius *Lata qum his que dicta snt in Croc
 in domo Dni ibimus.*
Qui fidunt in domino sicut mons Sion
 non commouebitur in eternum
 qui habitat in Ierusalem

licta ab homine iniquo et doloso eripe me quia tu es
 deus meus et fortitudo mea **L** mitte lucem tuam
 et uertentem tuam ipsa me deduxerunt et adduxerunt
Sine gloria usque ad parietem
Sepe **L**actis expugnauerunt me a iuuentute
 me **D**icit nunc Israel
 et sepe expugnauerunt me a iuuentute
 me **L**enim

in potuerunt mihi v v supradorsum meum fabricauerunt peccato v v v v res **R**olengauerunt iniquitatem sibi v v v dñs iustus concidet v v v ceruices peccatorum v v v v v v rum

Hoc corpus qd pro vobis tradetur. hic calix novi testamenti est in meo sanguine dicit dñs hoc facite quotiescunque sumitis in meam commemorationem

Domine ne loqueris aures tuas
 Dominica in Ka
 mis Palma

auxilium tuum a me et ad defensionem meam aspice li
 bera me de ore leonis et a cornibus unicornium
 humilitatem meam Deus deus me respice in me quare
 me derelinquisti longe a salute mea uerba delictorum meorum

Deus Tractus deus me respice in me
 et quare me derelinquisti **L**eon et a ge

19
pro salute mea et uerba delictorum meorum

et uinum **D**ater si non potest hic calix tran-

si uero uinum **In Cena Domini**
sine uino bibam illi fiat uoluntas tua

Non oportet gloriari in cruce domini

nostri Iesu Christi in qua est salus uita et resurrectio nostra

pro qua saluati et liberati sumus **D**eus miserere

nostri et benedicat nobis: illi uisus in nos et misericordiam

Christus factus pro nobis obediens
 usque ad mortem mortem autem Crucis
Depropter quod deus exaltauit illum
 et dedit illi nomen quod est super omne nomen
Dominus Iesus postquam cenauit cum discipu-
 lis suis lauit pedes eorum et ait illis laetis quod fecerim uobis ut
 In Sancto Sabbatho
 redeunte Processione ad
 uos faciatis Ecclesiam cantatis letania ad uos
 frater

Rijrie eleison **L**hrilte eleison **L**hrilte

audi nos **S**aluator mundi **A**diuuia nos **S**ancta

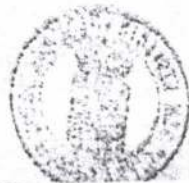
Maria **O**ra pro nobis **S**ancta dei genitrix **O**ra pro nobis

Sancta uirgo uirginu **O**ra pro nobis **S**ancte Michael **O**ra

pro nobis **S**ancte Gabriel **O**ra pro nobis **S**ancte Raphael **O**ra

pro nobis **O**mnes lecti Angeli et Archangeli **O**rate pro nobis **S**ancte

Joannes Baptista **O**ra pro nobis **O**mnes lecti Patriarche et Prophete

te Orate p nobis Sancte Petre Ora p nobis Sancte Paule
Ora p nobis Sancte Andrea Ora p nobis Sancte Iannes Ora
p nobis Sancte Iacobe Ora p nobis Des lcti Aplj z Euangelista
Orate p nobis Sancte Stephane Ora p nobis Sancte Laurentij
Ora p nobis Sancte Adalberte Ora p nobis Sancte Geomij Ora p
nobis Sancte Vencellae Ora p nobis Des lcti Martyres Orate p
nobis Sancte Siluester Ora p nobis Sancte Gregori Ora p nobis

Sancte Martine Ora pro nobis Sancte Nicolae Ora pro nobis Scte
Rex Stephane ora pro nobis Scte Dux Emerice Ora pro nobis Scte Rex
Ladislac Ora pro nobis Sancte Pater Augtine Ora pro nobis Scte Paule
Eremita Ora pro nobis Scte Antonu Ora pro nobis Scte Icti Confesso
res Orate pro nobis Scta Maria Magdalena Ora pro nobis Scta Feli
citas Ora pro nobis Scta Perpetua Ora pro nobis Scta Margareta Ora
pro nobis Sancta Catharina Ora pro nobis Scta Agatha Ora pro nobis

C
Omnis sancte uirgines et uidue Orate pro nobis **C** Omnes sancti Omnes pro nobis

C
Propitius esto Facce nobis domine **A** Ab omni malo Libera nos domine

C
A Ab inimicis diaboli: Libera nos domine **A** A morte perpetua Libera

C
nos domine **V** Per Aduentum tuum: Libera nos domine **V** Per Natiuitatem tuam

C
Libera nos domine **V** Per Baptismum tuum: Libera nos domine **V** Per sanctum Ieiunium

C
tuum: Libera nos domine **V** Per Passionem et Crucem tuam: Libera nos domine

C
V Per gloriosam Resurrectionem tuam: Libera nos domine **V** Per adma

rabile Ascensione tuam: Lib. n. dne. Unde iudicij. Lib. n. dne

Peccatores Te rogamus audi nos. Ut pacem nobis dones

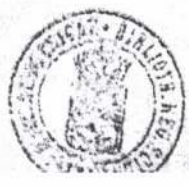
Te rog. audi n. Ut sanitate nobis dones. Te rog. audi nos

Ut Ecclesiam tuam sanctam regere et sublimare digneris. Te roga n.

Ut domini Apostolici et cuncti Ecclesie Ordine in sancta Regione

conservare digneris: Te rog. a. n. Ut antistitem nostrum et omnem

seu misericordia tua custodiat. Te rogamus audi nos

Ut Regem atq; Regina p̄plumq; sibi subiectū sub tua
 protectione seruare digneris. Te rog; audi nos. Ut cunctū po-
 pulū sanū p̄ciolūq; tuore dēptū seruare digneris.
 Te rog; audi nos. Ut nos exaudire digneris. Te rog; audi nos.
 Ut nos custodire digneris. Te rog; audi nos. **Vlt. Des. le**
 rogamus audi nos. **Agnus Dei** qui tollis peccata mundi
 parce nobis dñe
 exaudi nos domne
 miserere nobis. **Vlt. Des. le**
 rilate audi nos. **Vt supra**

Mlle coros lura on Kyrie Eleison
Et inter: fol. 21

fitemini domino quoniam bonus quo
niam in

saeculum misericordia eius
ius

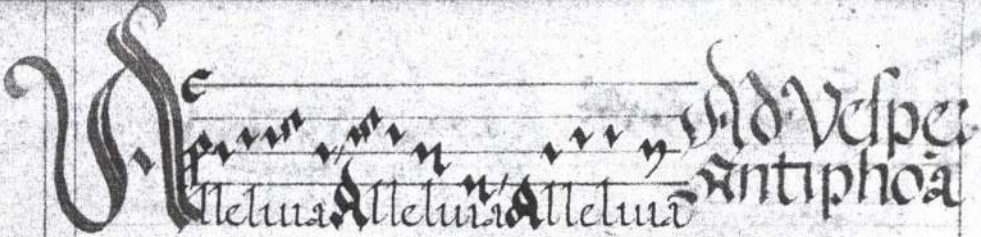
Laudate do
minum oes gen
tes et collaudate e
um

omnes po
puli

Quoniam confirmata est
super nos
misericordia eius

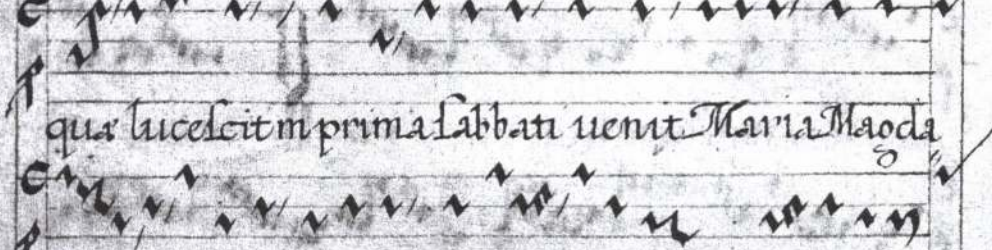
ius
veritas
domini manet in
aeter
num

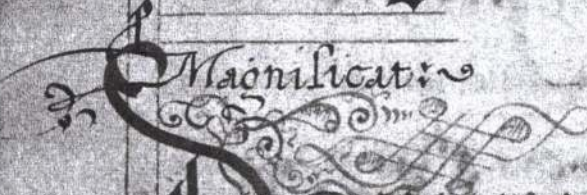

Vespere
 Alleluia Alleluia Alleluia Antiphona

Laudate dñi oēs gētes **V**espere autē Sabbati

qua luceſcit in prima Sabbati uenit Maria Magda

Tene & altera Maria uidere ſepulchrū Alleluia

Magnificat:

Dominica Reſurrex-
 tionis Domini
 Introitus

Surrexi et adhuc
 tecum Alleluia poli
 tisti super me manu tu

am Alle luia mirabilis fac ta est sciencia tua

Alleluia Alleluia Domine phasty

me & cognouisti me. tu cognouisti lectionem mea

& resurrectionem ^{meam} **L** vocae Alleluia

Dalcha nrum imolatus est Chri a
 v v v ltu s alcha nrum imolatus est Chri
 Alleluia ita v v q epulemur in azimis linceri
 tatis z veritatis Allelu ia Allelu ia Alle luia
Feria z da **Introtus**
 ntroduxit nos
 dñis m terra illuente lac z mel Alle
 luia z ut lex dñi semper sit in ore vestro Allelu ia

Alleluia Alleluia Confitemini dno quia
 bong: quia Evocavit Alleluia
 gens Iesus dñus noster stans in medio discipulo
 Surrexit solus Dominica post Pascha
 rum dixit pax vobis Codm Introitus
 Quasi modo genitricantes Alleluia ratio
 nables sine dolo lac concupiscite Alleluia Exultate
 Deo adiutori nro: iubilate Deo Jacob. Evocavit

Alleluia **P**ost dies octiduo Ianuis ~
20

clausis stetit Iesus in medio discipulorum suorum ~
et dixit pax uobis ~

Mitte manum tuam et cognosce
loca clauorum ~

Alleluia et noluisse incredulum sed fidelis ~

Dominica
pt. Reliquie
Intr. Atta Alleluia

dia domini plena est terra Alleluia ~
Dei in califirma

t. Alleluia Alleluia Exultate in domino

rectos decet collaudatio **L**ocus alleluia
Locus alleluia
 cognouerunt discipuli dominum Iesum
 vram fractione panis **I**go sum pa
 stor bonus Alleluia cognosco oues meas cognoscut
 me mea Alleluia Alleluia **I**ubila
 te deo vis terra Alleluia psalmi dicite nomini eius
 Alleluia date gloria laud eius Alleluia Alleluia

*D*icit deo qm tribula s epa tu adne: in multitudine exitis

tua metiet tibi oes inimici tui **E**voac **A**llelu

Dportebat pavi Christum redire

gere a mortu is z ita intrare in gloria suam

Modicu z n uidebitis me Alleluia iteru modi

cum z uidebitis me quia uado ad patrem Alleluia

Quanti **Domini** **ca** **Quati**
antate Domine **Intravit** Alleluia

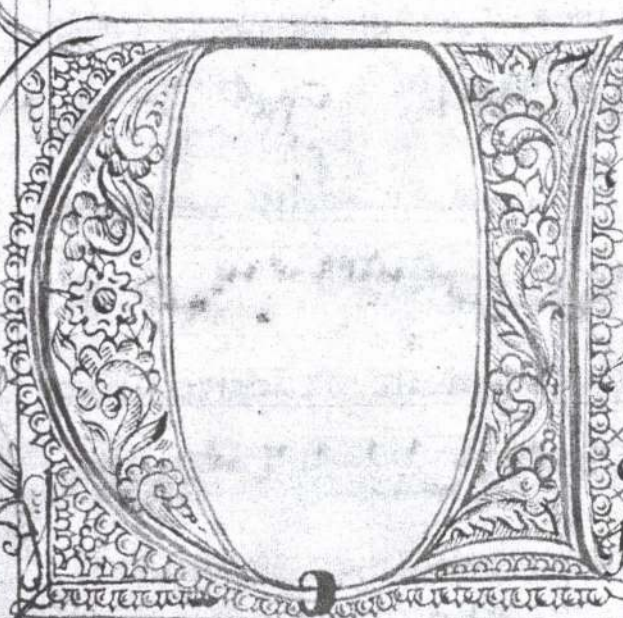

canticū nouum Allelūia quia mirabilia fecit doming
Allelūia ante spectū genitū reuelauit iusticiam suam
Allelūia Allelūia Saluauit tibi dextera eius brachiū
scilicet eius **Et** uac **Alle** uia **lūia** **Spūs**
resurget ex mortuis iā n̄ moritur mors illi ultra n̄ domina
Benignus **Et** uenerit Paracletus Spūs uentis ille
arguet mundū de peccatōe de iustitiā de iudicio

antate domino Alleluia cantate domino et be
nedicite nomen eius bene nunciate de die in
diem salutare eius Alleluia Alleluia
Rogatio
exaudiuit de templo scilicet uocem
uocem meam Alleluia et clamor meus in conspectu eius
introiit in aures eius Alleluia Alleluia
Diligite dñe p̄t̄ mea: dñs firma: meū et refugium meū

Gloria Alleluia
 ni domino quoniam bonus quoniam in laudibus
Deus in excelsis
 misericordia eius **D**etite et accipietis
 quare et inuenietis et pullate et aperietur uobis
 his enim qui petit accipit et qui quat inuenit et
 pullanti aperietur Alleluia
Et in uoluntate
 Ascendit in caelum
 et sedet ad dexteram
 patris
 et
 iterum
 uenturus est
 iudicare
 uiuos et
 mortuos
 et
 regnabit
 in saecula
 amen
 fol 28 p 1

In Ascensione Dñi Introitus

C *p* *u* *s* *r* *v* *v*

p *r* *i* *g* *a* *l* *i* *l* *e* *i* *n*

q *u* *i* *d* *a* *d* *m* *i* *r* *a* *m* *i* *n*

a *s* *p* *i* *c* *i* *e* *t* *e* *s* *i* *n* *c* *a* *e* *l* *u* *m*

A *l* *l* *e* *l* *u* *i* *a* *q* *u* *i* *e* *s* *a* *d* *m* *o* *h* *u* *m*

d *e* *i* *u* *d* *i* *s* *t* *i* *s* *e* *n* *d* *e* *m* *i* *n* *c* *a* *e* *l* *i* *i* *t* *a* *v* *e* *n* *i* *e* *t* *A* *l* *l* *e* *v* *u* *s*

l *u* *i* *a* *A* *l* *l* *e* *v* *u* *s* *A* *l* *l* *e* *v* *u* *s* *D* *e* *s* *g* *e* *n* *t* *e* *s* *p* *l* *a* *r* *u* *m*

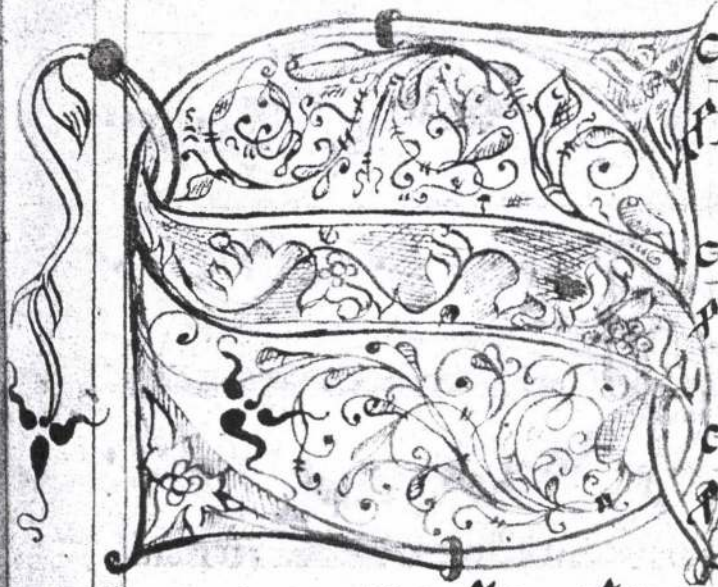
D *e* *s* *g* *e* *n* *t* *e* *s* *p* *l* *a* *r* *u* *m*

dexte manib: iubilat Deo in uoce exultationis **Wae**
Alleluia **A**scendit Deus in iubilatione
 et dominus in uoce tube **D**allite domino qal
 cedit super caelos caeloru ad Orientem Alleluia
Audi domine uocem me **D**nica infra
 Oct: Ascen: **I**ntroitus
 amqua clamaui ad te Alleluia: tibi dixit cor meum que
 luit vultu tuum, vultu tuu dñe requiram ne auertas

faciem tua a me Alleluia Alleluia
Alleluia **R**egna ut dominus super
 omnes gentes: Deus sedet super sedem sanctam suam
Later cum essem cum eis ego servabam eos quos dedi
 sti mihi Alleluia nunc autem ad te venio si rogo ut tollas
 eos de mundo sed ut serves eos amalo Alleluia Alle
Indie Pentecostes
Introitus
 lu ia

piritus domini

repleuit orbem terrarum

Alleluia et hoc

quod continet omnia scientiarum habet uocis Alleluia

Alleluia Alleluia Exurgat deus et dissipet inimicum

scilicet: et fugiat qui oderunt eum a facie eius. Evovae

Alleluia **E**vovae in lacte spiritus

reple tuor corda fidelium & tu amo

ineis igne accende **G** ad q̄ ē repete de celo long adue

maetis Spus uehemētis ubi erat sedentes Alleluia & repletis

oēs spū scto loquētes magnalia Dei Alta Alle luia

M Alle luia **H** oqua folio 33

bantur Apoltoli uarijs linguis magnalia

Dei **S** pus sct̄ docebit uos Alleluia quacūq̄ di

32

xero uobis Alta Alleluia **S**uscipite **Antroi**
 iucunditē glorie uestrae Alleluia grās agentes deo
 Alleluia q̄ nos ad caelestia regna uocauit Alleluia Alle
 lu uia Alleluia **A**tendite pop̄le me, legē meam
 inclinate aurē uam̄ in uerba oris mei **Evocae**
veuiscite **S**up̄ra cō **S**piritus q̄ a Patre procedit Alleluia
 ille me clarificabit Alta Alta **In Ihesu ss:**
Trinitatis
Antroitus

enedicta sit sancta
 trinitas atq; indiui
 la unitas confitebi
 mur e i qua fecit nobiscum misericordiam su am
 Domine dñs noster: quia admirabile est noen tuu muni
 uerla terra **B**enedictus es domine Deus patrum nrum

donec ueniat itaq; q; cunq; m; aducauerit panem uel biberit

Autē in digne reuserit corporis & sanguinis domini Allelu

Dominica
omine m Introitus Alleluia

tua misericordia le & ra cui exultauit cor meum

Salutari tuo catabo domino qui bona tribuit mi

hy lqueq; dñe obliuisceris me m tunc: vlqueq; auertis

facie tua z̄ me **A**lleluia

Quoniam uerba mea auribus percipis et cipe domine
 intelligam et clamorem meum nuntiabo omnia
 mirabilia tua latabor et exultabo in te psallam in tuo
Hactenus dominus introitus altissimi mei
 protector meus et eduxit me in latitudine saluum me fecit
 quoniam uoluit me **D**iligate dominus fortitudo mea
 Anus firmae mentium meum et refugium meum **Evae Alle**

Domine & deus meus in te spera

ui saluum me fac ex omnibus persequentibus me &

libera me **C**antabo domino qui bona

tribuit mihi & plalla nomini domini altissimi

Respice me & miserere mei **D**nica

Sicutis
dñe q̄iam unicus & pauper sū ego uide humilitatem

meam & laborem meum & dimitte omnia peccata mea De

rusa meus **D**ilectio dñe leuavi animam mea De, meus mte
 otido n erubelca **G**loria **D**ilectio dñe
Deus iudex in a a a stus fortis z patiens a
 niqd irate a a tur perlingulos dies **D**ico uobis
 gaudii est. Anoclis Dei super uno peccatore panitentia
Dñica **D**ominus illuminatio
 Introitus **D**ominus illuminatio
 agente
 mea z salus me a qua timebo dominus defensor uite

me a quo trepidabo q̄ tribulat me inimici mei i

infirmitati s̄ et ceciderunt **S**ustinet adūlū me caltra

ni timebit cor meum **E**voa **M**eleluia **rao**

De q̄ sedes lū per thronū et iudicas a equita

tem esto refugū pauperū in tribulatio **C**o ne

Dominus firmamentū meū refugū meū et liberator

meus **D**ynica **V**pt **D**entz **I**ntroitus

Exaudi domine uocem meam quia clamauit ad te a
 diutor meus esto ne dereliquas me nequa despicias me
 Deus salutaris meus **D**ominus illuminatio meae
 salus mea quam timebo **L**audate **A**lleluia uia
Dominus in uirtute tua a leta
 bitur Rex et super salutare tuum exul
 tabit uerba huius **U**erba huius
 na peti a domino

Handwritten musical notation on a five-line staff.

hanc requiram ut habitem in domo domini

Handwritten musical notation on a five-line staff.
cibus dieb vite v. a. me. **troit** **D** nus

Handwritten musical notation on a five-line staff.
fortitudo plebis lura & pector salutarium Christi

Handwritten musical notation on a five-line staff.
lu v i el laluu fac pplm tui domine & benedic

Handwritten musical notation on a five-line staff.
hereditati tua & rege eos usq in saecula d d t d n e

Handwritten musical notation on a five-line staff.
clamabo Deus me, ne silcas a me; ne quando taceas a me

Handwritten musical notation on a five-line staff.
allim labor descendenti b m lacum **Evovae**

Speravi in **D**omine
 Alleluia in **D**omine speravi non
 confundar in aeternum in tua iusticia libera me et eri
 pe a me inclina ad me auri tuam accelera
 ut eripias me **Q**uia in
 in tabernaculo eius holiarum iubilationis cantabo psalmum
 dicam domine **B**enedicite **D**omine
 plaudite manibus iubilate Deo in voce exultatio

58
nis Quonia dñg excellius terribilis: Rex magnu

per omne terra **E**voae **A**lleluia **D**mnus

gen tes plauchite uililate Deo in uoce exultationis

Celina aure tuam accelera v ut eruas nos

Alleluia **M**agnus dñs **D**ominica VIII

Suscipit **S**uscipit **S**uscipit **S**uscipit

dominus 2 laudabilis ualude in ciuitate dei

nri in monte sancto **e**ruas **O**ultate

Et tibi reddetur uo a v tum in Ierusalem

Qui manducat mea carne, et bibit meum sanguinem: in me manet et ego in eo dicit dominus

Deuus clamare ad dominum exaudiuit uocem meam ab his qui appropinquant mihi et humiliavit eos que ante laudat manet in eternum a acta cogitasti tui in domino et ipse te uerba nutrit Exaudi Deo Oratio

nem me id ne despecteris deprecatione mea **E**voce
Solle lu ia **A**ripe me de inimicis meis
Deus meus. et ab insurgentibus in me libera me
Aceptabis lacrimarum iustitiae oblationes
 et holocausta sua per altare tuum domine
Dominica xi **Et. Venti**
Deus in loco lecto suo de **Antiphona**
 qui habitare facit unanimes in domo ipse dabit

virtute et fortitudinem plebis alia luxur

des et dissipent inimici eius et fugit quod erunt eum facie

Deus **Evoca** **Delicia** **L** exultate deo

adventoy non a tiro iubilate deo Jacob sumite

psalmum iucundum cum cithara **H** onora

dominum de tu a lub stantia et de primitiis frugum

tuarum ut impleatur area tu a latitudine et

Et man
et uino torcularia redundabunt
Dñica
Fi: Antz

Deus in adiutorium meum intende Domine ad
adiuuandum me festina

adiuuandum me festina audiant et reuerantur inimici
mei qui querunt animam meam. Auertatur retrorsum et

rubescat qui cogitant mihi mala. **Evouie**

Domine Deus salutis meae in
die clamaui et nocte coram te

Defectu

Handwritten musical notation on a four-line staff.

opm tuor dñe faciabit terra ut aducas panē de terā

Handwritten musical notation on a four-line staff.

z uinū latificet cor hominis ut exhilarēt faciē

Handwritten musical notation on a four-line staff.

me leo z panis cor hñis confirmet. **Itus:**

Respice domine in testamentum tuū z aiās

Handwritten musical notation on a four-line staff.

pauper tuor ne derelinquas in finē exurge dñe z iu-

Handwritten musical notation on a four-line staff.

dica causam meam z ne obliuiscaris uoces queren-

Handwritten musical notation on a four-line staff.

tium te **U**t qđ deus repulisti in finē irat, et furor

Handwritten musical notation in black ink on a four-line staff.

melior est dies u na matrijs tu is super mi

Handwritten musical notation in black ink on a four-line staff.

lia Quia dilecta tabernacula tua domine virtut

Handwritten musical notation in black ink on a four-line staff.

co cupiscit et deficit anima mea in atria domini

M Alleluia **U**eni te exultemus domino

Handwritten musical notation in black ink on a four-line staff.

iubilemus Deo salutari nos

Handwritten musical notation in black ink on a four-line staff.

iniquerite regni dei et omnia adicientur uobis

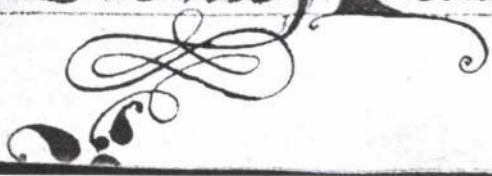
Introitus **I**nclinao dicitur doming

Emine aure tuam ad me et exaudi me saluū fac
Eseruū tuum deus meꝰ sperantē in te miserere mi
Ehi domine quonia ad te clamaui tota die
Eratifica aīam serui tui quonia ad te dñe anima
Emeam leuaui **Alleluia**
Quonia deus magnus dominus
Quonia deus magnus dominus super omnia

Domine qui ego dederō
 neminem terrarū **D**omine
 carnis caro mea est pro seculi uita et troctus.

Dilexerere mei domine quia ad te clamaui tota
 die quia tu domine suavis et mitis es et copiosus in
 misericordia omnibus inuocantibus et te in clia

domine aure tuas exaudi me: quia inops et pauper
 sum ego **Evonia** **A**lleluia

Cantate domino canticum nouum quia

mirabilia fecit dominus omne memo

rabor iusticie tue solus deus docuisti me a iuue

tute me a et usque in senectute et senium deus ne de

relinquas me iudicium tuum **D**ominica **P** VII **D**
relinquas me iudicium tuum **I**ust, es dicit et rec

cordiam tuam **B**eati immaculati in uia q̄ ambulat

in lege dñi **EVONIA** Alleluia

Domine exaudi orationem meam

Et clamor meus ad te perueniat **Q**uiete et red

дите dño deo ure oēs qm circuitu ei⁹ assertis ma

nera terribily rei qui autert spūm principum ter

ribily a v pud omēs reges terra **D**ñica
p vult⁹

Depa pacem domine sustinentibus te ut

Spheta tu vi fideles inueniantz exaudi p̄ces seruitoru
 et uiet plebis tuæ et Israel. Et aglumibis q̄ di
 ctas mihi in domū domini ibimz. **E**uorac. **A**le
 le. **T**imebunt gentes nomen tuū domi
 ne et omnes Reges terræ gloriā et am tuā. **D**io
Tollite hostias et introite in atria eius adora
 te dñm in aula sancta eius. **D**ñica. **S**alutis.

Handwritten musical notation in Gothic script.

populi ego lū dicit dominus de quacunq; tribula

Handwritten musical notation in Gothic script.

lacione clamauerit ad me exaudia e uos et ero illor

Handwritten musical notation in Gothic script.

dominus in perpetu u u um attendite pple me,

Handwritten musical notation in Gothic script.

lege mea inclinate aure vram in vba oris mei **Evad**

A *Handwritten musical notation in Gothic script.*

lle lu ia **O** *Handwritten musical notation in Gothic script.*

Handwritten musical notation in Gothic script.

cate nomen eius annunciate inter gentes opera eius

U *Handwritten musical notation in Gothic script.*

u ma dasti mandata tua cultodiri nimis

ut in a dirigat uic mea ad custodiendas iustificaci
Omnia que fecisti **Domine** in
nobis domine in uero iudicio feci **Et** quia peccauimus
tibi **Et** mandata tua non obediuimus sed da **Et** gloria
nomini tuo **Et** fac nobiscum secundum multitudinem mi
sericordiarum tuarum **Et** magnus **Et** laudabilis nimis
in ciuitate dei nostri in monte sancto eius **Et** uocac

Alleluia **P**aratum cor meum deus
paratum cor meum cantabo et psallam in glo-
ria tua **A**d te venio **A**d te venio
domine in qua mihi spes dedisti hac me consolata est in hu-
militate tua **D**ne cum iactantibus militate mea
posita non est qui pollit resistere voluntati tue tu enim
fecisti omnia caeli et terrae universa quae coeli ambitu

continentur & dominus uniuersorū tuas **B**eaty
 imaculati in uia q̄ ambulat in lege dñi **E** uo uac
Gloria **B**en exitu Israel de uerigi
 pto & domus Jacob de populo barbaro
 n salutarituo aiā mea & in p̄bituum speraui
 quide facies de plequetib me iudici um in q̄ p̄secut
 s̄ me ad iuuā domine De us meus **D**ominica
Per Introi
Tus

Sicut iniquitates obseruaueris domine dñe q̄s luti
 nebit q̄a apud te propiciatio est Deus ⁊ Israel ⁊
 de profundis clamaui ad te domine domine exaudi uocē
 meam **U**ocac̄ **N**lelu ia **Q**ui timet do
 minū sperauerit in eo adiutor eo rum ⁊ p̄tec
 tor eo rum est **G**o clamaui q̄mā exaudi
 litime deꝝ inclina aure tuā ⁊ exaudi uerba mea

Dicit dominus ego cogito cogi
Donica
 taciones paucis et in afflictio- nis muocabitis
 me et ego exaudiam uos et reduca captiuitate uestram
 de cunctis locis **B**enedixitque dominus terram tuam auer-
 tili captiuitate Jacob **G**loria **A**lleluia
De profundis clamaui ad te o domine domine
 exaudi orationem meam **S**emen dico uobis

47
quit quid orantes petieritis credite quia accipietis et fiet

uobis.

HRIS Iesus Urunk Mindfen vedés erül.

Attanak bölcseséget, bizom Istenseghe, Christus em-
ber fogatek verzer niének ideien, tamituan y s ba-
raet ötöt oran el hagyak, Sidoknak arultatek igen
megh kötöztetek.

Első oran vr Iesus Pilatus hoz uctetek, hamis tamusa-
gokkal igen be vadoltatek, arczul, nyakon ueretek,
kötözve uiseltetek, Rent orczaiat pökdosek, meniek
Mlaghosagat.

Harmad oran vr Iesus se ferditeni kialtak, czufoluan
ölecsdtetek veres barsom ruhában, Rent fejet mely liug-
gacok tövis koronával, kereste fariat uiseli Rent kn-
nia nak helyere.

Hatod oran ur Iesust kereszti fara fedetek, kinyvaban
homihozek mireggel itattatek, fuguen az toluarok
köt hozzarok hasonlitatek, bün el moso baramunk
akleppen czupoltatek

Kilencz oran ur Iesus euilagobud sei mulek, Szentotritat
fön kiálta lelket neki arantia, szent odalat. gy mte. s
Aardauat által ueri jiti, föld ottan megf midula az nap
megf homalyoso dik.

Kereszt farol te uieuek uierermienek ideien, az erö
el uieuek Iseuek melysegeben, illyen halat Szennedi
eletnek oruosagha, iai menyek koronaria fel fordul
uan fekuuek

Completanak ideien koporsóban helykedetek Christusnak
nemes teste, eletnek remnysige, kenneel megf kenetek
irasak te telenek legyen emlekeretiek, te szentelmisz en
uedised.

Es szent sigez ihiket nagy aratatosogal, neked christus
mi monyguik keserues ohaitasab, mmit kertuk
szennedel nagy buszko saggal, legy nekunk ingdashta
bunk halatunknak oraian.

¹⁹
Incipiunt officia de
Festiuitatibus san
ctorum pmo
de S: An
drea A
pto.

Introitus **W**iduautez folioz

Widua dilexit Andream domi
nus in oculo

rem sua uuitatis

Venite post me faciam uos piscatoris homi

num at illi relictis retibus et nauim secuti sunt dñuz

Festa Decbris

S. Nicolai. Intro. Statutei: fol 2. Alla. Iustus ut fol 8. Coio
 semel iurui: fol. S. Ambrosij. Intra. In medio Eccles. Alla. Tu
 raut dñis fol 3. Com. semel iurui fol. Conceptio B. M. V.
 oia ut in Nati: euulde fol. Thoma Apli: Intra. Mihj
 autem fol 1. Alla. Gaudeat iusti fol 6. Coio. Mitte manu fol 20

In festo S. Pauli primi Pie

mite Patris nostri. Intra. Os Iusti fol 7

Missa
 lle u u l u a **D** pa u u a ter pie
 Paule dux Ere mitarum lux anachoritaru
 xempli sanctitas moltrator uie ueritatis relatiulges
 indelerto tunc rege gregem Christi humilimu e usto
 pno bis apud altissimi cui tuiscateruis duc u u a

Psalmus
nos ad conuentū supernorum **Beatus ser**

Festa Januarij

Cathedra S. Petri Roma Introitus. Statuitei dñs
fol 2 *Alla Tu es Petrus* fol 2 *Comnio Tu es Petrus* fol 2
S. Agnetis. Introitus. *Me expectauerunt* fol 9 *Alla*
Simile est regni fol 15 *Comnio Quing prudentes* fol 10
S. Ithimothi Introitus. Statuitei fol 2 *Alla Tu es sacer* fol 3
Com: Semel iuravi fol

In Conuersione S. Pauli Apostoli Intro:

S*eruum*
cio cui credidi & certus iniqua potens

Psalmus
eli de politu meum seruare in illum diem iustus u

Psalmus
dex Domine palti me & cognouisti me: tu cognouisti

Malle lina **D**u es uas electionis San de

[Musical notation]

Paule Apo a stole o a ra pro no a v v v v v v v v
S. Policarpi. In tr. Sacerdotes *[musical notation]* reli: fol 2
Dei fol 2 Alla Hic est sacerdos fol 3 *[musical notation]* qd uos q
Coio fol iusti dñe fol 4 S. Joani *[musical notation]* dico uob
Chriso: In tr: In medio Ecclã fol 8 a v v v bis **COLO**
Alla Beatus vir q fol 8 Comunitio Fidelis seruus fol 3

Festa Februarij
In festo Purificationis B:
MS. Introit

S*[Musical notation]*
ulcepim, Deus misericordia tuam
[Musical notation]
in medio templi tui *[Musical notation]* Secdm nome tuu

Deus ita et la, tu a infi nes terra iusticia plena est

dextera tua **D**agnus dñus e lauclab: nis mciuitate

dei nri in monte sc̄to eius **E**uocauit alleluia

Senex puerorum portabat puer senem

rege **R**esponsum accepit Simeon a sp̄sucto

non uisur̄ se mortem nisi uideret Chr̄um domini
S. Agathe Intro Gaudeamus folo Alta Loquebar folo
Cio Qui me dignatus es folo S. Dorothea Intro: Me,
expectauerunt folo Alta Hec est uirgo folo Cio Feci iu
diciu iusticia folo S. Mathie. Intro Mihi atmtolj

Deliderium anime eius tribulatio eius
et uoluntate labiorum eius non fraudasti eum

Quod puenisti eum in benedictione
dulce uocandis

Doluit super caput eius
iussu uocato coro uocant de la pide pra

**In festo in
nuntiationis
B. V. M. In**

Vultu tuum folio Alla Aue Maria folio Com Beata
uiscera uel Ecce uirgo concipiet folio 3

Festa Aprilis

S. Leonis Introitus Statuitei fol 2. Alle Hic est Sacerdos
fol 3 Com. Beatus seruus fol 3. S. Georgij Introitus. Prote
xulti me fol 4. Alle Posuisti dñe super caput. fol 4. Communio
Letabitur iustus fol 5. S. Marci Intro. Prote xisti me fol 4.
Alle Posuisti dñe fol 4. Communio Letabitur iustus fol 5.

Alta Maui
In festo sctor Aplos Philippi
et Jacobi Introitus.

Lamauerunt ad te domine in tempore afflictio
nis sue et de celo exaudisti eos Alleluia Alle

luia Exultate iusti in domino rectos decet collaudatio

Alleluia **S**tabunt iusti in ma
gna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt

Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt

Tanto tempore uobiscum et non cognouistis me Philippe qui

scidit uidet et Patrem meum. *Alta* non credis quia ego in Patre et Pater

in uero deus et deus. *In uero deus et deus. Introitus S. Crucis Introitus*
Nos autem gloriamur in hoc *Alta*
in me est *Alta* Alleluia Dulce lignum est et cetero Per lignum
Crucis *Alta* Sicut

Festa Junii

S. Barnabe Introitus: Mihi autem folio 1. Alleluia Ego uos elegero folio 2
Com: Vos qui secuti estis folio 2. S. Paulini Introitus: Statuit ei folio 2
Alta Tu es sacerdos folio 3. Communio Fidelis seruus folio 3

Natiuitas S. Iohannis Baptiste

Introitus

De uentre matris meae et uocauit me datus nomen

meum et posuit os meum ut gladius acutum sub tegmine

manus e protecit me poluit me dilagittae ole

clam **B**onue dnteridomio e plallere noi tuo altissime

Mlle lu... la nter natos mu... **Evocae**

lia eruzn lurrexit v maior Joanne Ba... ptia sta

Vu puer Trophata altissimi uo... caberis pi...

bis enim ante faciem domini para re uia as eius

**In festo Aplor Petrie Pauli
Sintrotus**

Nunc scio uere quia milit domini Angeli iuuu e eri

puita me de manu Hea rodise et de omi expectacione u

ple his Tu deo rum Domine phasti me et cognouisti

me tu coguisti sessione me et resurrectione mea **E**uoac

Gloria **Q**ues Petrus eluper hac pe a

u a tra adifica a a bo Eccliz me a am

ues Petrus eluper hac petri adificabo Ecclesiam meam

Festa Julij

73

In Adoratione B.M.V. Introitus Salve scia parens fol 15
 Alla Virga Jesse fol 16 Coio Beata viscera fol 18 S. Mariæ
 Magdalena Intro: Me expectaverit fol 9 Alla Diffusa est
 uel dilexisti iustitia fol 11 Coio Feci iudicium fol 10.
 S. Jacobi Intro: Mihi am fol 1. Alla Ego ues ^{non} elegit ^{me} fol 2
 Coio Vesq; secuti fol 2

Festa Augustij

S. Petri ad
 Vincula In
 troit. Nunc
 scio fol 1

Alleluia **S**olue iubente Deoter

narum Per a a tre cathenas qui fa cis ut pateant

Su **In Transi**
Guratione
 caru **l**estia regna beu a tis **CO** Introitus

Illuxerit coruscationes tua orbi terra comota est et contre

muta a terra **Q**uadilecta tabernacula tua

Handwritten musical notation on a four-line staff.

tudo in conspectu eius sc̄titas et magnificētia in

Handwritten musical notation on a four-line staff.

sanctificatione eius. *Antiphona* dñe cāticū noui cātate

Handwritten musical notation on a four-line staff.

dñe ois terra. **Evangelium** Alleluia **Leuita**

Handwritten musical notation on a four-line staff.

Laurentii boni opus operatus est q̄ per signū crucis cecis il-

Handwritten musical notation on a four-line staff.

luminauit et thesauros Eccl̄e dedit pauperibus **Qui**

Quasi **Assumptio**
Benedictio
audeam, oēs in do-

Handwritten musical notation on a four-line staff.

mino et die festū celebrātes in honorem Marię v̄ginis

de cuius assumptione gaudent Angei et collaudat
 filium & dei **L**uctavit cor meum vobum bonum dico ego
 opa mea regi **E**ritis alleluia **A**llum
 pta est Maria in coelum gaudet exercitus An
 gelo **A**lleluia **O** sanctitatis speculatrix
 Diuine legis amulgauglicae per saeculum huc rege

*folio 12
 et capitulum
 iusticiae
 Dilexisti*

In festo S. Augustini
In medio

Gregē xpi ut te lequā a tur ledulis praecibus

fol 3

ad gaudia pava ter qiam praavvisti

et prudē
seruus
Fidelis

Decollatio S. Joannis Introit, Loquebar de testimo: fol 9

Alla Beatus vir q̄suffert fol 8 Coio Latabit̄ uultus fol 8

Festa Septembris

Natta F. M. V. Intro: Gaudeamus omnes in dño fol 7

Mariae uita gloria se vir

gi v v v mis MARIAE ex semine v v v v v

Abraham ortacle tribu Tu v v da cla v v v ra exturpe

*Exaltatio S. Crucis Intro: Nos autē
gloriam oportet fol 10 Alla Dulce lig
Communio Per signū Crucis ut se
quitur pagella secunda*

Alle luya **O**ulca lignū dulces clauos dulcia

fecit a rens pondera quae sola fuisti digna sustine

re Regē celo **D**io rum et hominum **D**er sig

num cru' cis de inimicis nostris libera nos Deus

S. Mathaei Introiti Mihi atm nūs fol 1
Alti Non uos me eleg fol 1 Commio
Vos q̄secuti estis me fol 2 In felto S.
Michaelis Archangeli Introitus nolter Alle luya

Benedicite dño oēs Angeli eius potētes
uirtute qui facitis v̄bū eius ad audiēdā

Benedicite aia mea dñum et oia

uocē sermonum eius

Benedicite aia mea dñum et oia

uocē sermonum eius **Evangelium** Alleluia

Loncussit et mare et contremuit terra

Benedicite

ubi Archangel Michael descendit de caelo

te oēs Angli dñi domino Hymni dicite et super exaltate

Festa Octobris

S. Lucae Intro: Mihi atq; soli

Alia eam in saecula Non uos me soli et Vos q; secuti soli et

Sanctorum Apostolorum Simonis et Iudae Intro Mihi atq; soli

Alia Tam non estis hospiti soli et Communio Vos q; secuti soli et

Festa Nouembris

Actus orationis
 factus dicitur **S**icut non in
 Gaudeamus fol 4 **L**le v v v lura **L**a v

Equa glorio v sum et regnum in q cu xpo gaudet

oes san v cti amicti solis albis et sequitur **A** v v gni

quocumq i celo erit **B**eatu mudo conde qm ipli de

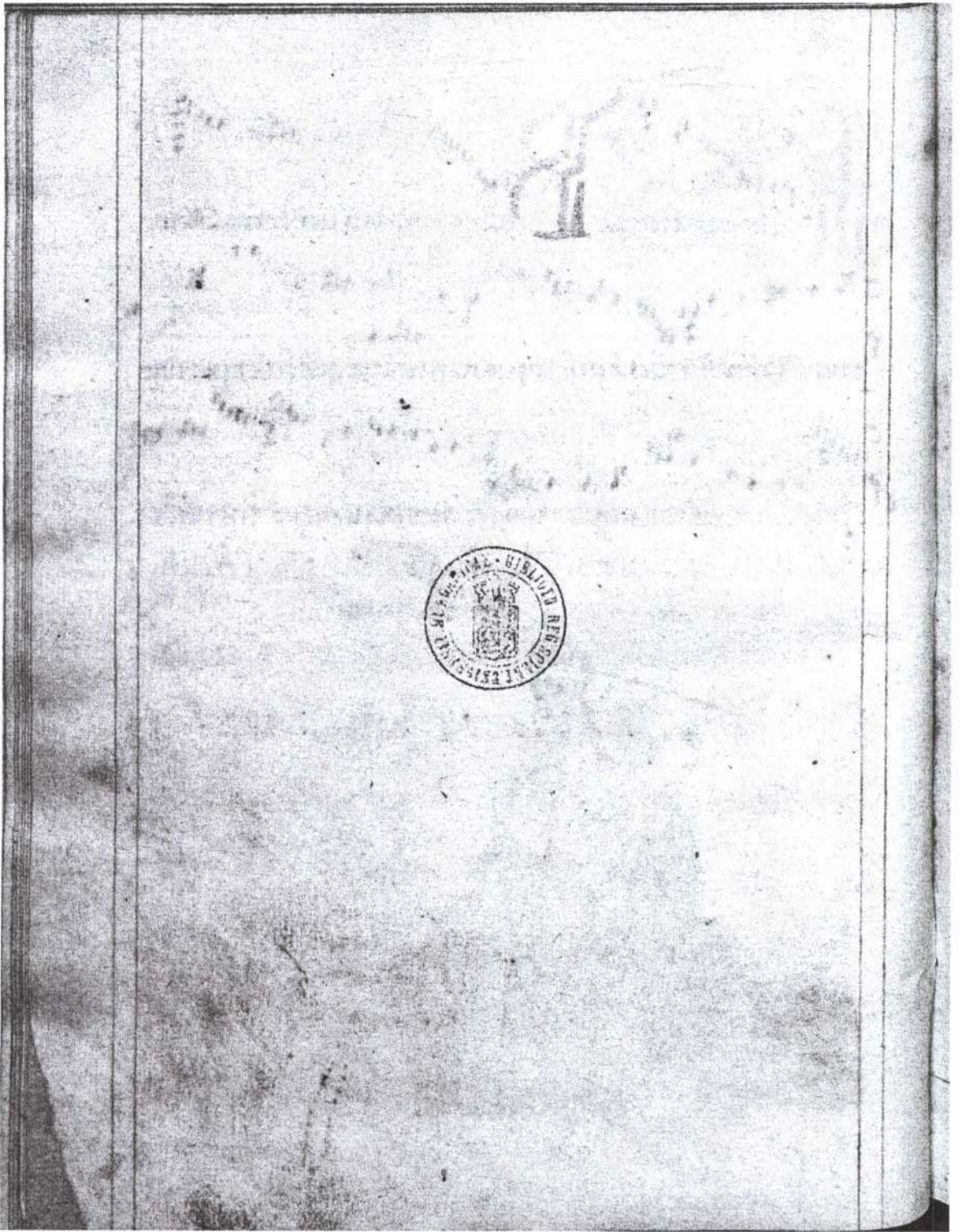
u videbunt. beati pacifici qm i filij Dei uocabuntur. bea

tiq persecutione paciuntur ppter iusticiam quonia iplo

S. Martini Intro: Statuit
 a fol 2 Alla Beatus virlet
 Colo Beatus Martinus ut
 rum est regnum celo rum seruis tel s sequitur pag 2

Magnus **B**ea-tus uir Ictus Mar-
 tinus Urbis Tironis Epilchopus requieuit qui suscepit
 Angeli atq; Archangeli, throni, & dominationes & uirtutes
 S. Katharine Introitus Loquebar fol 9 Alla Adieu
 centur fol 9 Comio Confundantur fol 10

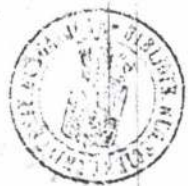

Fol 57v

COMMUNE

Apostolorum Introitus

M

ihiaute nimis honorati s

amici tui deus nimis conforta

tus est principatus eorum Domine phalti mer

conouisti me: tu conouisti sessionem meam et resurrectionem

Alleluia

Alleluia

Alleluia

Alleluia **N**on uos uos me u e
 legi u lris led e u go uos e le ogi e poliu uos ut e a
 u u u a t i s r f r u c t u a f f e r a t i s u u r f r u c t u s
 u e u l t e r m a n e u a t **A**lleluia **P**er
 manus autē Apostolorum fiebant signa magna et pōi
 gia a u u m u l t a i n p l e b **A**lleluia **S**ānctis
 h o l p i t e s e a d u e n e s e c e l e s t i s c i u e s l c t o r e d o c t i g i d e .

Necō
os q̄ secuti estis me lecebitis sup̄ lectes iudicātes

duodeci t̄bus Israel dicit d̄nus **A**men dico uobis

quod uos q̄ reliquistis omnia & secuti estis me

centupli accipietis & uitā aeternā nam possidebitis v

Ago uos elegi de mūdo ut ea t̄s & fructu affe

ratis & fructu uel̄ter maneat **Omne Uni**

Statuitei dominus **tas: In**
tritus

testamentum pacis & p̄cipem fecite uillicacer
 dotij dignitas in aeternum **De** m̄eto dñe dauid &
 omnis mansuetudinis eius **E** uoae **S** acerdo
 tes tui domine induant iusticiam & electi tui
 exultent p̄pter dauid seruituum non auertas
 faciem Christi tui **De** i misericordias dñi
 in aeternum cantate **E** uoae **S** acerdotes

Dei benedicite dominum. Sancti & humiles corde

laudate Deum Benedicite oia opera domij

domino, laudate & superexaltate eum leta EVOAE

Alleluia **A**u es sacerdos in aeternum se

cundum ordinem Melchisedech **A**lleluia

Juravit & dominus et non penitebit eum tu es

sacerdos in aeternum secundum ordinem a

Nilchile. v. v. dech. **N**ille lu. **I**ic

est sacerdos quam coronauit dominus

delis seruus et prudens quem constituit dominus super famili-

am sua ut det illis in tempore tristici mensuras,

Beatus seruus quem cum uenerit dominus inuenit

uigilantem. Amen dico uobis super oia bona uia con-

stituet eum

**De vno martire
non sunt: Introitus**

4

In uirtute tua dñe letabitur iultus et super la-
lutare tui exultabit uehementer desiderii aī eius
tribuisti ei. Impuēnit ei in benedictio et dul-
cedinis: poluisti in capite ei, cornū de lapide precioso
Letabitur iultus in domino et
operabit me et laudabunt omnes recti corde.
Exaudi de oratione mea et deprecor a timore inimici

eripe anima meam
 De us aconuentu malignantiu a multitudine opera
 cium iniquitatem Alleluia Alleluia
 oratione mea cude pcor: a timore inimici eripe animam
 alleluia
 lti de a a mi ne lipere apite va us
 cor a nam de laa picle ppracia a a a olo

Halleluia **Q**ui sequitur me non ambu-

lat in tenebris sed habebit lumen uitae aeternae

Alleluia **C**onfitebuntur caeli mirabilia

tua domine etenim ueritatem tuam in Ecclesia

sanctorum **Q**ui uult uenire post me abne-

get semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me

Qui mihi ministrat me sequatur et ubi ego

Hum illic v. v. et a minister meus v. v. erit

Ratabitur iultus in domino & sperabit meo

elaudabuntur omnes recti corde Alleluia Alta.

De plurib' Martyr
tempo: Paschali

Sancti tui domine benedicent
Introitus

te gloriam regni tui dicent Alleluia Lxxal.

tabo te Deus me Rex & benedicam noini tuo in Sacluz

em sacluz sacly **E**voa **A**lleluvia

Scti tui vi domine flore bunt sicut liliu sicut

cor vva dor ballami ex runt ante te

Audete iusti in domno Alleluia rectos de

De pluribus
cet collaudatio Alleluia **Ex**tra

Intret in conspectu tuo domine gemitus copeditor

redde vicinis nris septu plu in sinu eorum iudi

ca laquiem lctor tuoru qui effulus est **D**e uenerit

oetes in hereditet tua poluer tpi lcti tui poluerit

Thrlm in pemoi cultodiaz. **E**uad **S**apietia

lanctorum narrat popli t laude eorum nitiat Ecclē

lianoia atm eorum uiuent in lacluz laculi.

Exultate uultim dno: rectos decet colladatio **E**uad

Saly atm iultorum a domino t ptecor eoruz

Et in tempore tribulationis
Et in tempore tribulationis. Noli amulari in

malionatib: neq: Zelaueris faciētes iniquitate
malionatib: neq: Zelaueris faciētes iniquitate. **E**voe

Alle lu ia
Alle lu ia **C**orpora sanctorū in pace se

pulta sunt & nomina eorū uiuent in generatione &
pulta sunt & nomina eorū uiuent in generatione &

generationem
generationem. **I**lla uolunt uultie

pulen & tur & exultent in conspectu De i e
pulen & tur & exultent in conspectu De i e

delecten & tur in laetitia
delecten & tur in laetitia. **A**lla Te
fol 7 infra

Cō
 tlicorum hominū tormenta passi s̄ Deo tenta,
 aut e os tanqm̄ aurū in fornace probavit e os r
 licut holocausta accepit e os **D**ico at̄m uo bis
 amicis meis ne timeamini ab his quos p̄sequuntur.
Quod dico uobis in teneb̄s dicite in lumine dicit do
 miny & q̄a in aure auditis p̄dicat̄e super tecta
Omn̄i s̄ iuli medita,
Com̄ne
Confess̄
Conf̄
Com̄ne in cōl
Con: n̄ **Lot** **M**
Introitus: fol 2

guy tur sapientiam et lingua eius loquetur iudici et unum lex

guy Dei eius in corde et ipsius Noli malignitatem emulari in

guy neque delaueris facientes iniquitatem **E**uo **T**u

guy stus ut palma florebit sicut cedrus libani multiplicabi

guy tur plantatus in domo domini in atrijs domus Dei nostri

guy Bonum est otium dono et plene no in tuo altissime **E**uo

Beat, uir qui suffert

tenta cionem quonia cum phatus fuerit accipi,
 et coronam uite **A**lleluia **B**ea virtus
 uir q̄ timet v̄ dñum in mandatis eius cupit ni
 CO Beat. seruy **Comune doc**
 quoniam cum fol 3 **tori i Introitus**
 CO B. seruy
 mis Amen dico uo. fol 2
In medio Eccle aperuit os eius et impleuit eum
 dñus spū sapentie et intellectus stola glorie induit
 eum **B**onū est iteri dñi et plallē noi tuo altissime **E**x

Quoniam dilexisti iustitiam
Dilexisti iustitiam
nuevani Davuid

Serva uum meum oleu uo lecto meua
serua uum meum oleu uo lecto meua

Fidelis seruus
prudentis
Comune
Abba: In
uoxi euam Comio 3 Os Iusti fol. 7.

Iustus ut palma florebit
Iustus ut palma florebit

Licut cedarus multiplicabitur
Fide
Fidelis
seruus
et prudens
fol. 3

Comune Targ: 3
Martiri
Introitus

Loquebar de testimonijs tuis in conspectu Re

gum et nō studebar et meditabar in mādatiſ tuiſ
 q̄ dilexi nimis **B**eati maculati in uia q̄ abulit in le
 gedn̄j **E**ro uac **N**e expectauerit peccatores
 ut perderent me testimoniū tuū domine intellexi ois cō
 lūmationis uic̄i finem latū mādati tui nimis **B**e
Alleluia **A**ad ducenā tur Regio
 Virgines posita in campo eius offerenā tur

et dicitur in scripturis **N**olle avaritia
tibi in latere a

Matthaeus est virgo sapiens et una de nume
ro prudentum

Non confundat superbia
iniquitatem fecerit in me et ego autem in misericordiam

tuam domine exercereabor in tuis iustificationibus ut
non confundar

Non confundar et iustitiam
domine non calumnientur mihi superbi ad omnia mandata

domine non confundar et iustitiam
domine non calumnientur mihi superbi ad omnia mandata

domine non confundar et iustitiam
domine non calumnientur mihi superbi ad omnia mandata

puerum, uirum, puerum, uirum, uirum, uirum, uirum, uirum
tu a dirgebar oem uia iniquitatis odio habuero

Somine Uirg: tantu dntit?

D*puerum, uirum, uirum, uirum, uirum, uirum, uirum, uirum*
ilexisti uulticiam et odisti iniquitatem p,

puerum, uirum, uirum, uirum, uirum, uirum, uirum, uirum
pterea unxit te deus deus tuus oleo lxtitie p

puerum, uirum, uirum, uirum, uirum, uirum, uirum, uirum
confortibus tuis **L**ructauit cor meū sibi bonū di

puerum, uirum, uirum, uirum, uirum, uirum, uirum, uirum
Introitus
Vultum tuū
co ego opera mea rei **E**uocae um fol 1

Q*puerum, uirum, uirum, uirum, uirum, uirum, uirum, uirum*
uing prudētes uirgines acce
ut sequitur ordne

Alia Ad duc: fol 9
Alia Hec est fol 10
Co Simile est regnū
Co Quinq: prudētes
ut sequitur ordne

Eperut oleum in uasis suis cum lampadibus media autem noc

Ste clamor factus est ecce sponsus uenit exite obuia Chri

Simile est regnum calorum homini

negociatori querenti bonas margaritas in ueta una pec

ola margarita et dedit oia sua et comparauit eam

Comune V. Martii ii

Intr. De ex

Spectauerunt fol
Nle ualu a ia **S**pecietu a et pulchri

Handwritten musical notation on a five-line staff.

tuis timui **B**eati immaculati muia q̄a bulat̄ m lege do

Handwritten musical notation on a five-line staff.
folio 11
pulchro
tua et
Specie.
mini **E**voae Alta **D**ilexisti iusti

Handwritten musical notation on a five-line staff.

Aciam eodi lti iniquitatem p̄pterea unxcite Deus

Handwritten musical notation on a five-line staff.

Destius oleo letit̄e p̄re confortibus tuis

In dedicatione Templi Introitus

T

Handwritten musical notation on a five-line staff.

erribilis est loc; iste hic domus De i est

Handwritten musical notation on a five-line staff.

eporacali evocabitur aula De i **Quate**

dilectata tabernaculo tuo ad hunc virtutum occupavit et deficit ad
 mea in matris domini **E**voe **S**ile a tu a via
Adorabo ad templum sanctum tuum et confitebor
 nomini tuo a domine **C**ome a domo ora
 tionis uocabitur dicit dominus mea a omnis a petis
 accipit et querit inuenit et pullanti aperitur

R

13
Requiem aeternam dona eis

et dona eis

ne et lux perpetua luceat eis

Hymn, De, in Sion et tibi reddet uotum in Ierusalem exaudi

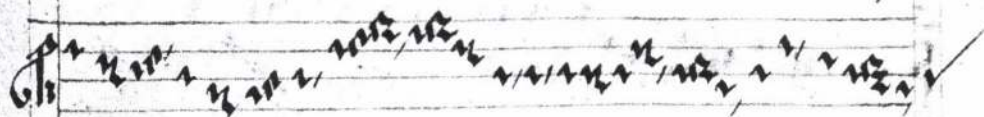
orationem meam ad te ois caro ueniet Requiem aeterna

Requiem aeterna
Miserebere domine animas eorum et ab omni

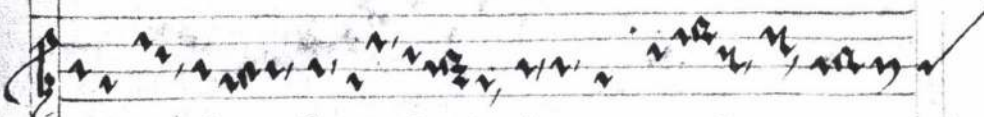
uinculo delictorum Et gratia tua illis succurren

te et mereantur euadere iudicii ultio

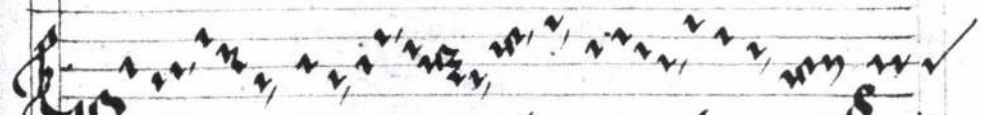
De lucis eterne & beatitudine per fructu
Offer: **R**omine Iesu Xp̄e Rex glo ria libe
 ra aīse or̄ & oīūm fidelīū de functor̄ de manu inferni
 & de pfundo lacu libera eas de ore leonis ne absorbeas
 tartary ne cadat̄ in obliu sed lignifer sc̄t̄ Michael repr̄e
 sentet eas in lucē sanctaz **C**uāoh̄ Abrahā p̄misisti
 le
 mini eius **H**ostias & p̄ces tibi d̄ne

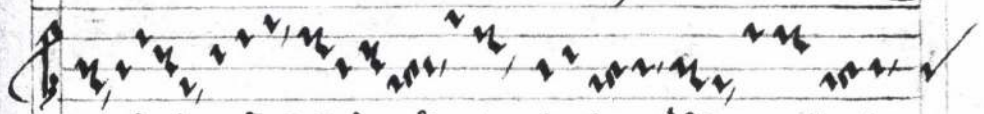
laudis offerimus tu suscipe p̄ aiabus illis quar hodie

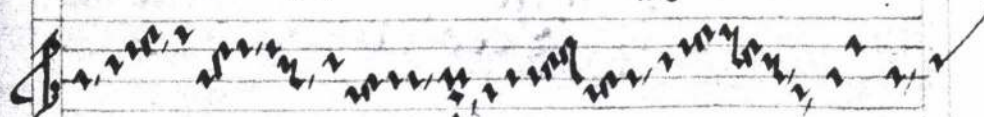
memoria facim, fac eas domine de morte transire ad uitam

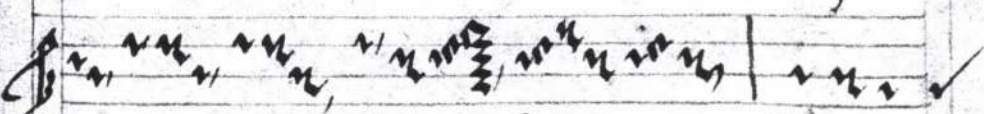
Regē eterna doī eis domine ⁊ lux ppetua luceat eis. **S**ede

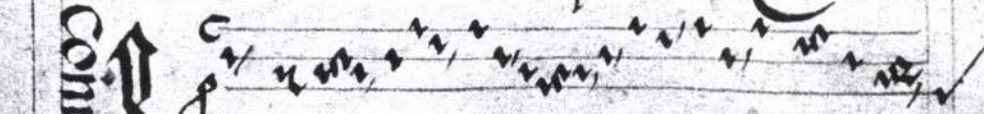
tor aīa rōuū Xpiānc̄ mitte Archangl̄ sctū Michaelē

ut ille dignet̄ eas eripere de regionibus tenebrar̄ ⁊ pducat

eas in sinū Abrahā in lucem sempiternam. **Q**uā olim

Conit̄ lux eterna luceat eis dñe cū sctis tuis in eternis

 qui pius es Requie aternaz dona eis dne r lux ppe,,

 tua luceat eis Cunctis tuis matenu quia pius es.

Ad illa votiva de S:
 Maria ab Adventu usq
 ad Nativitatem domini
 Antrois. Ronate fol 3. Alla Aue Ma
 ria fol 6. Coio. Ecce virgo fol 3

Fol II/14v

15
Missale votiva de S. Maria
Hätte diu usq; ad Purificatione;
Introit. exclusiue sequitur.

Uultu tuum deprecabuntur oēs diuites

plebis adducēt; Regi uirgines postea proxime e ius

adducēt; tibi in leticia et exultatione Fructa

uit cor meū vbi bonū dico ego opera mea regi EVOVAE

Malle lu. ia. **P**olt partum Virgo muidla

Præcibus vestris in sancta perman-
sisti dei genitricis intercede pro nobis

Santa uiscera MARIE virginis que porta ue-

run-
runt eterni Patris filia un-

Sal ue sancta parens enixa puerpale,

ge q̄ celū terramq̄ regit in secula se-
culorum

Tructauit cor meū vbi bonū: dico ego op̄ ame-

regi **E**RO VAD **R**elua

Deus in excelsis deus in excelsis
in excelsis deus in excelsis
in excelsis deus in excelsis

in excelsis deus in excelsis
in excelsis deus in excelsis
in excelsis deus in excelsis

in excelsis deus in excelsis
in excelsis deus in excelsis
in excelsis deus in excelsis

in excelsis deus in excelsis
in excelsis deus in excelsis
in excelsis deus in excelsis

in excelsis deus in excelsis
in excelsis deus in excelsis
in excelsis deus in excelsis

in excelsis deus in excelsis
in excelsis deus in excelsis
in excelsis deus in excelsis

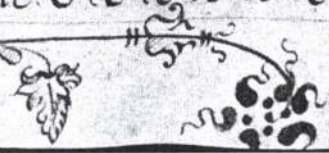
Fol II/16r

M Alleluia **B**est partum **V**ento: ⁷ parens solis
 usque ad occiduum **A**nt. Salve sancta

Virgo inviolata permanisti Deigenitrice intercede
 pro nobis **M**aria **C**onfitebor tibi. **B.**
 Beata **M**ariae virginis
 de pronobis **C**oro

Rex caelestium **R**ex caelestium
Agnus dei **A**gnus dei
Rex caelestium **R**ex caelestium
Rex caelestium **R**ex caelestium
Rex caelestium **R**ex caelestium

et in

terrapax hominib' bone uoluntatis. Laudam, te. Benedicim,
 te. Adoramuste. Glorificam, te. Gratias agim, tibi ppter mag,
 niam gloriam tuam. Domine deus Rex celestis deus pater om,
 nipotens. Domine fili unigenite Iesu Christe. Spirit, et alme
 orphanor pacite. Domine de, Agn, dei filius patris. Prie
 genit, Marie Virginis matris. Qui tollis pctā mundi milerē no
 bis, Qui tollis pctā mundi suscipe deprecationē nrām. Ad MARIAM

te. Benedicimus te. Adoramus te. Glorificamus te
Gratias agimus tibi ppter magnā tuam glām. Domine
Deus Rex caelestis Deus pater omnipotens. Dne fili
unigenite Iesu Xpe et scilicet Spūs. Dne De, Agns Dei
fili, ptris Qui tollis peccata mundi miserere nobis
Qui tollis peccata mundi suscipe deprecationē nostrā
Qui sedes ad dexterā ptris miserere nobis Quonia

C
Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam. Domine Deus,
C
Deus creatus Deus, pater omnipotens. Domine fili unigenite
C
Iesu Christe altissime. Domine Deus Agnus Dei filius patris.
C
Qui tollis peccata mundi miserere nobis. Qui tollis pec-
C
cata mundi suscipe deprecationem nostram. Qui sedes ad
C
dexteram patris miserere nobis. Quoniam tu solus Sanctus
C
solus dominus. Tu solus altissimus. Iesu Christe cum sancto

Credo

Spiritum gloria Dei patris Amen Cuncti potes
Byrice v v v v eleilon **V**hryste
Ryrice v v v v eleilon **R**yrice v v v v eleilon
Syrice v v v v v v v v eleilon **A**t
 in terra pax hinc bone voluntatis laudam, te. Bene,
 dicim, te. Adoram, te. Glorificam, te. Grās agim, tibi
 ppter glām tuā. Dñe de, rex celestis de, pater omnis

Domine fili unigenite Iesu Xpe. Dne Deo Agno Deo
 fili, patris. Qui tollis peccata mundi miserere nobis.
 Qui tollis peccata mundi suscipe deprecationem nostram. Qui
 sedes ad dexteram patris miserere nobis. Quoniam tu solus
 sanctus tu solus dominus. Tu solus altissimus Iesu Xpe. Cum sancto
 spiritu in gloria dei patris. Amen. **T**empore
Estivali
Digniora eleison. **C**hriste eleison.

Beneleison **B**eneleison **B**eneleison
Sicut erat **S**icut erat **S**icut erat
Agnus Dei **A**gnus Dei **A**gnus Dei
in terra pac
hina bone uoluntatis Laudam, te. Benedicim, te
Adoram, te. Glorificam, te. Grās agimus tibi ppter
magni glori tui. Dne Deus rex celestis Deus pter
oipotens. Domine fili unigenite Iesu Xpe. Domine De
Agnus Dei filij ptris. Qui tollis peccata mundi mi

littatis. Laudamus te. Benedicimus te. Adoramus te
Glorificamus te. Grās agimus tibi ppter magnā gloriā
tui. Dne De, Rex celestis. Deus pter oipotens. Dōine
fili unigenite. Jesu Xpe altissime. Dne De, agnus Dei
fili, pater. Qui tollis pccatā mundi miserere nob. Qui
tollis pccatā mundi hūc pccationē nrām. Qui sedes ad
dexterā pātis miserere nobis. Om̄ tu loq̄ let. Tu solus

Inuisibilis altissimus Iesus Christus Cuncto spū in glā
Benedicimus te Deo pater A w w men
Agnus dei eleison **M**aria uirgo eleison
 eleison. **M** in terra pax hominibus
 bone uoluntatis Laudamus te. Benedicimus te Ado
 rumus te Glorificamus te Gratias agimus tibi
 ppter magnā gloriā tuā Domine De, Rex caele

Itis Deus pater omnipotens. Domine fili unigenitus
Iesu Xpe Domine Deus agnus Dei filius patris
qui tollis peccata mundi misereere nobis Qui tollis
peccata mundi suscipe deprecationem nostram Qui se-
des ad dexteram patris misereere nobis Quoniam tu solus
sanctus Dominus. Dominus altissimus Iesu Xpe
cum patre in gloria Dei patris Amen

Be In minoribus
Festivitatibus
Kyrie eleison Kyrie eleison
K Kyrie eleison
A t in terra pax hominibus bone voluntatis Laudamus te
Benedicimus te Adoramus te Glorificamus te Grās agimus
tibi propter magnā gloriā tuā. Domine Deus Rex celestis
Deus pater omnipotens Domine filii unigenite Iesu xpi
Domine Deus agnus Dei filii patris Qui tollis peccata mundi

Handwritten musical notation

miserere nobis Qui tollis pctamundi suscipe de pctate

Handwritten musical notation

nrām Qui sedes ad dextram patris miserere nobis Quoniam

Handwritten musical notation

tu solus sanctus Tu solus dominus Tu solus altissimus Iesus Xpe

Handwritten musical notation

Cum sancto spiritu in gloria dei patris Amen

R Kyrie eleison **X** pe eleison **A** gios

R Kyrie eleison **Ch** **R** yrie

X pe eleison **R** yrie eleison

Rex caelestis
Kyrie eleison

Benedictus
Kyrie eleison

Sanctus
Sanctus

Sanctus dñs deus sabbaoth plena s̄ calix terra gl̄a
tua. **M**anna in excelsis

Agnus dei q̄ tollis pec
cata mundi

Agnus dei q̄ tollis
peccata mundi dona eis requiem sempiternam

Sanctus Sanctus Sanctus
Circumcisus
Agnus Dei
Qui tollis peccata mundi
Miserere nobis
Sanctus

Sanctus Sanctus dñs Deus laus et gloria tibi
 et terra gloria tua. De Lanna in excelsis
 Benedictus MRE filius qui venit in nomine do-
 mini De Lanna in excelsis. Dominus Deus qui tollis pec-
 cata mundi miserere nobis. Dominus Deus qui tollis specta-
 ta mundi dona nobis pacem. *In altis*
 Sanctus Sanctus Sanctus Dominus Deus Sabaoth
 Qui sedes super cherubim. Qui plenis
 sanctus dñs Deus Sabaoth Qui sedes super
 Sanctus Sanctus Sanctus

riantua **D**iv. v. lanna me & xellis **D**enechi

etus q'uenit in nomine domini **D**iv. v. lanna m

e & xellis **D**iv. gnus **D**ej q' tollis peccata mudi

miserere no' & bis **D**iv. gnus **D**ej qui tollis peccata

Div. Dupli-
mundi clo'na nobis pa' & cem duplicibus

San ctus Sanctus Sanctus d'nis Deus

labaoth **E**lenit' caeli et terra gla' tu a' d'iana

In excelsis Benedictus qui venit in nomine domini **Gl**
na in excelsis **A**gnus Dei qui tollis peccata mu
di miserere nobis **A**gnus Dei qui tollis peccata
mundi dona nobis pacem **S**anctus
sanctus sanctus dominus Deus sabaoth
Pleni sunt caeli et terra gloria tua **G**loria in excelsis
sis Benedictus qui venit in nomine domini **G**loria in

Handwritten musical notation

excellis Agnus Dei qui tollis peccata mundi

Handwritten musical notation

dy miserere nobis Agnus Dei qui tollis peccata mundi

Handwritten musical notation
di dona nobis pacem **Sanctus** Sanctus

Handwritten musical notation

Sanctus Sanctus dominus Deus Sabaoth pleni

Handwritten musical notation

sunt caeli et terra gloria tua Glanna in excelsis

Handwritten musical notation

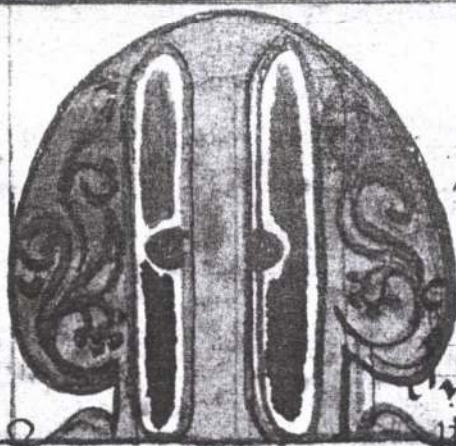
Sanctus Benedictus qui venit in nomine domini

Handwritten musical notation

Glanna in excelsis Agnus Dei qui tollis

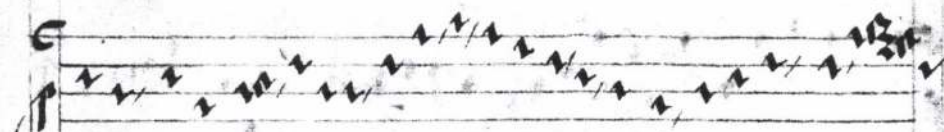
Expectata mundi miserere nobis **A**gnus Dei
qui tollis peccata mundi dona nobis pacem
Diebus duobus in adventu
nec si rationi **S**anctus Sanctus Sanctus
dn̄g Deus Sabaoth pleni sc̄ali et terra gloria tu
a **D**o **M**aria **M**axcellis **B**enedictus q̄
uenit in nocte domini **D**o **M**aria **M**axcellis
Agnus Dei qui tollis peccata mundi miserere nobis
dona nobis pacem

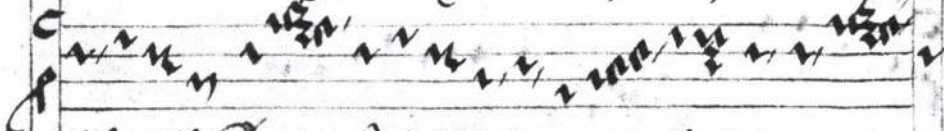
29
Sequencia de B.
virgine in adu[er]tu

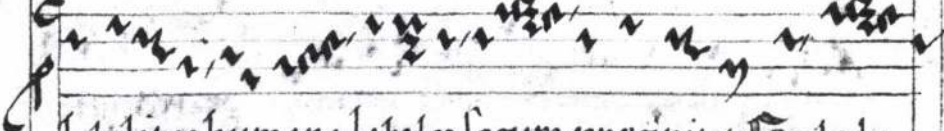

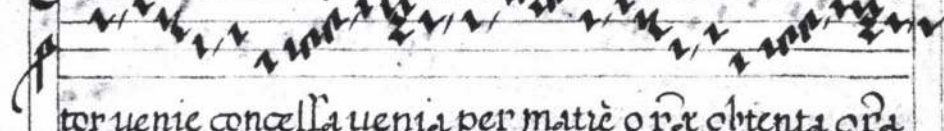
Attit ad uirginē n̄ q̄ ius Ange
lu sed fortitudiez luā archaēlm amator h̄nis ff̄ ortē
expediat p̄ nob̄ m̄iciū nature faciat ut p̄iudiciū m̄ ptu
uiginis ill̄ daturū l̄uperet nat̄ Rex gl̄ia regēt r̄ imperet
r̄ Zimalcorie tollat de medio D̄ upbiētū terrat l̄uti
gi colla sublimiū calcais uip̄riu potes m̄ prelio

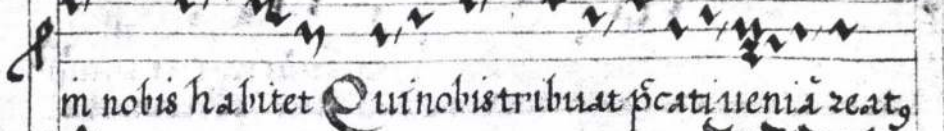
C
 P rasi eiat muidanū p̄cip̄ez leciūplaciat matrē p̄cipem
 C
 P r̄is imperij C̄xi q̄ mitteris hac dōa dicere reuēla uete
 C
 P ris uelamē littere v̄tute nūtij C̄cedē nūtia dic auē co
 C
 P ming dic pleā gratia dic tecū dñus ⁊ dic ne timeas V̄r
 C
 P goluſcipis dei de politū m̄ q̄ p̄ficiis cultum p̄politum
 C
 P et uotum teneas C̄ u dit ⁊ luſcipit puella nūciū cre
 C
 P dit ⁊ ocipit ⁊ parit filiū sed admirabilem C̄ onſilia

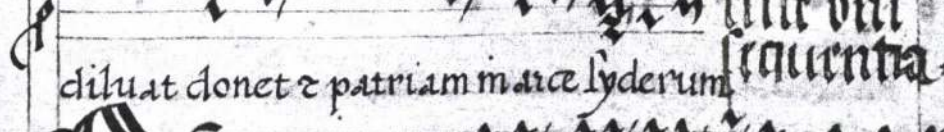

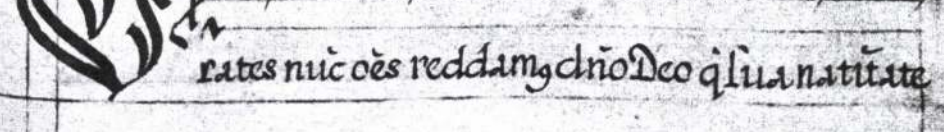
 rium humani generis Deus et hunc et partem posteris et pa-

 ce stabile Cuius stabilitas nos reddat stabiles ne nos

 labilitas humana labiles seculum precipitet Sed da-

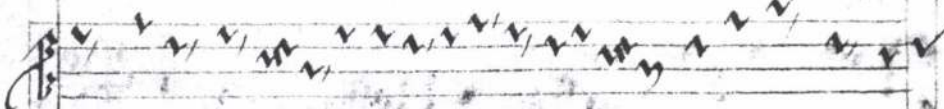
 tor uenie concessa uenia per matrem gratia obtenta gra-

 in nobis habitet Qui nobis tribuat peccati ueniam reat-

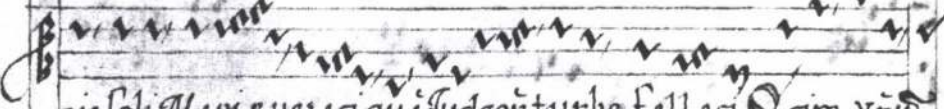
 diluat donet et patriam in arce lyderum

 rates nunc omnes reddam domino Deo quia in nativitate

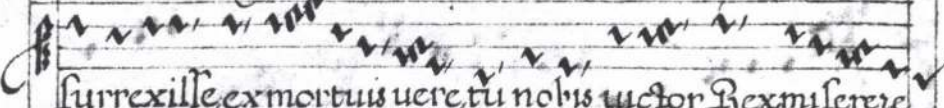
nos liberauit de diabolica potestate **Q**ue oportet
 ut canam, cū angelis semp gloria excellis **Resurrectionis dñi**
Tu hinc paschali laudes intonet xpiani **Q**ui redemit
 Virgini Maria laudes intonet xpiani **B**eata do-
 mines xpius nocens pri reconciliauit peccatores **M**ors z uita
 mina tua per suffragia reconcilietur peccatores **F**iat per te
 duello, of hixere mirando, dux uita z mortuus, regnat uiuus
 liberi, a fermento ueteri, uictime paschalis pceptores
Dixit nobis Maria qd uidisti muni sepulchri Xpi uiuentis z glo
 a nobis Maria uirgo clemens z pia aspectu Xpi uiuentis z glo
 riā uidi resurgētis **A**ngelicis testes iudicia z uestes surre-
 riā frui resurgētis **D**u pce nos pia Xpo reconcilia a que lo

xit Xpus spes mea, pcedet suos in Galileam **S** redēdi est ma
lamater intacta, es genitrix ubi dei facta **S** redēdi est ex

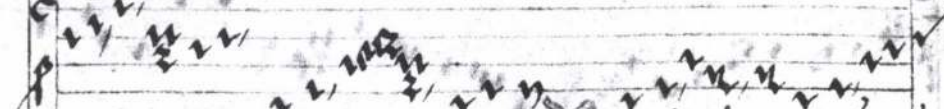

gis soli Mariae ueraci, qui Iudeorū turba fallaci **S** am, Xpū
te Deū e hñez natum, resurrexille gloriaticatum **S** am, Xpus

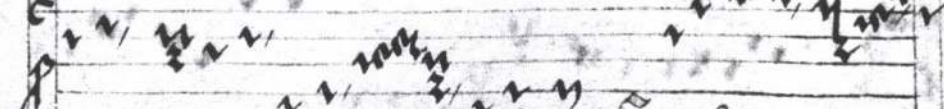

surrexille, ex mortuis uere, tu nobis uictor Rex miserere
procellisse ex Maria uere, cōserua mater nos e tuere

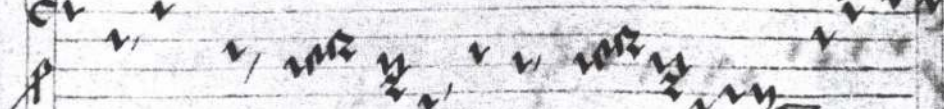
Quē in die scto
 Cōtecolis
 Sequentia **ATA**
 eni sctē spūs e

mitte calit, lucis tue radius **V** eni p̄r paupu uei

dator munerū ueni lumē cordium **S** onsolator optiē

dulcis hospes ani mā dulce refrigeriū **S** n labo

Fol II/31r

requies in altu temperies in fletu solatiu **D**lux bea
 tullima reple cordis intimatuoru fidelu **S**ine tuo
 numine nihil est in hoine nihil est in xoxu **L**au qd
 est lordidu uig qd e aridu **L**ina qd e **L**uau **f**lecte qd e
 rigidu foue qd e frigidu rege qd e deuium **D**a tuis fide
 lib mte ofidētibus Licru septenarium **D**a iuguis meritu
In solenitate
Sacratissimi
 dulutis exitu daphene - gaudiu **C**orpus **X**pi

Lauda Syon l'aluatorē lauda ducē & p'altorē in
 Hymis & canticis Quātuz potes t'm aude quia maior omi
 laude n' laudare lufficit Laudis theā specialis panis
 uiuuz & uitalis hodie p'ponitur Quā in lacte canetur,
 b'at'ruuz duodena datū n' ambigitz Sit la, pleā, lit loo,
 ra, lit iucūda, lit decorū mētis iubilatio Dies enī sole,
 nis agitur, in melē prima recolitz huius institutio In hac

melā noui regis noui pascha, noue legis, phale uet, term
 nat et uultate nouitis ubra fugat ueritis nocte lux celmi
 nat Quod in cena xp̄i uis gellit, facie dū h̄ expressit in sui
 memeri d̄ octi lacis institutus pane noui in salutis ole
 ciam, hostiam Dogma d̄ xp̄i d̄ qd̄ in carne tranlit pa
 nis, & uini in sanguinem Quod n̄ capis qd̄ n̄ uides animosa
 firmat fides p̄ter rer̄ ordine Sub diuersis specie b̄ ligis

30

tñ & non rebus latet res eximia Caro cib. liquor potus
 manet tñ xp̄us totus sub utraq; specie Ad sumēte n̄ olcibus
 n̄ fractis, n̄ diuisis, integer accipitur Dum ut unū, sumūt mil-
 le q̄ntū isti tñ ille nec lumpt, olūt Dum ut boni, sumūt
 mali forte tñ ineq̄ali, uita uel interit, fors est mali, uita
 bonis uide paris sūptionis q̄m lit disp̄ exit, Fracto tñ
 Lacerāto, ne uacilles, sed memēto tñ esse sub fragmento

Quantū totū tegit, ulla regit scallura, signi tū fit fractu
ri quinec stat, nec statura signati minutz. Ecce p̄is Age
lorū f̄ich, c̄h, uitorū uere panis filiorū n̄ est mittēdus
canibus. In figuris p̄signatz, cū Isaac imōlatur. Anus
p̄schadeputatz datur manā pat̄bus. Bone pastor p̄is
uere IESV n̄ri miserere, tu nos p̄sce, nos tuere, tu nos b̄a
fac uidere in terra uiuentiū. Tu q̄cūctalcis z uales

quos pascis hic mortales tuos ibi omnes sales coheredes etc

dales sic sanctor omnium **Sequitur**
De Defunctis

Dies ire dies illa soluet sacrum in favilla teste David cum

Sibilla Quia tremor est futurus quando iudex est venturus cuncta

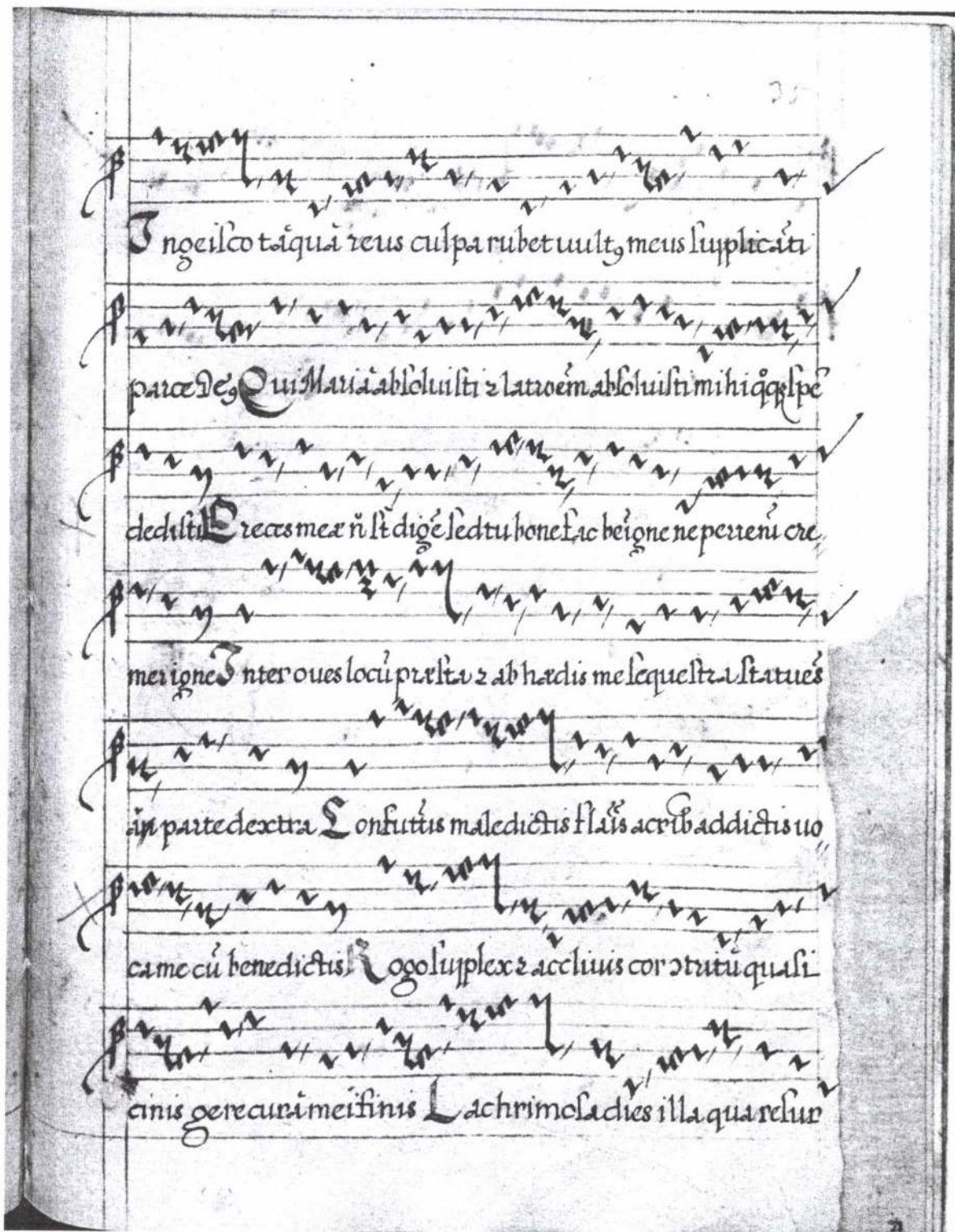
stricte dilcussur, Tu ha miri spargis uoniu per sepulchra regio

nu coget oes ante thronu Dors stupebit z natura cu resur

get creatura iudicati respolura Liber scriptus pteretur

Fol II/34r

in q̄ totū stinetz uide mūd; iudicctur Iudex ergo cū sedebit
q̄quid latet apparebit nūl in ultū remanebit Quid sū miler tūc
dicitur; q̄ p̄tioni rogatur; dū uisc iust; sit secur; i extremēde
manestatis q̄ salu idos saluas gr̄is salua me fons pietatis h̄e
condare Ies v̄ pie q̄d sū causa tua uix neme pdas illa die Qua
rens me sedisti lass; redēisti euicem passus tant; labor n̄ sit call;g
Iulte iudex ultiois deū ter remissiois ante diem rationis.

35

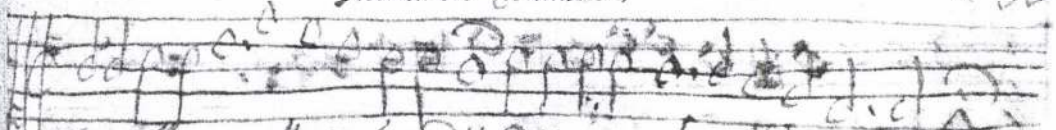
Ingeilco taqua reus culpa rubet uult, meus supplicati
parce deo Qui Maria absoluisti & latroem absoluisti mihi quod spe
dedisti. Rectas meae n̄ sit dige lectu bone. Fac beigne ne perueni cre
mer igne. Inter oues loci preta & ab haedis me sequestra. Statues
in parte dextra. Confutis maledictis flais ac rib addictis uo
came cu benedictis. Cogoluplex & accliuus cor otutu quasi
cinis gere curi meifinis. Lachrimosa dies illa qua relur

get in illa d iudicand, homo reus huic ergo parte
Deus P re IESU dñe dona eis requie Amen

In die iudicii: Te rogamus
audi nos

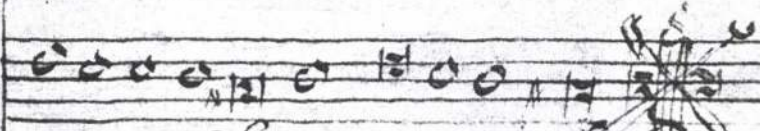

*Aue Maria stella, non gaudii Dei mater alma Virgo virginum
non gaudii Dei mater alma Virgo virginum.*

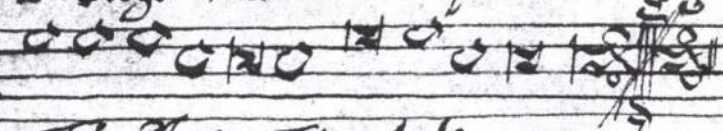

Nata Stella Alma Puella, tu es flor' flos, Mater Pi
Iesu Saluator Mundi Amator, tu es flor' flos Iesu Pi
Mater benigna hanc digna, tu es flor' flos Mater Pi
Alme Rex Regum Conditor reru, tu es flor' flos Iesu Pi
O gratiosa o coeli rosa tu es flor' flos Mater pi
Sit tibi Christe modulus iste tu es flor' flos Iesu pi
Coeli Regina Virgo diuina tu es florum flos Mater pi
In Sacratissima R. surp

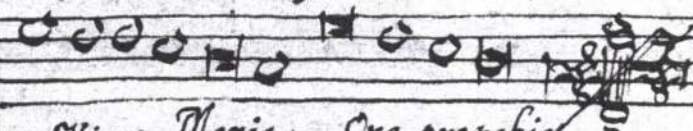
Surrexite quiescitis, Atta Atta, Atta Humanae
Mortem et passus proinde Atta Atta Atta Miseri
Mulier ad munda Atta Atta Atta Dona feru
Quiesce prope amem Atta Atta Atta qui se hab

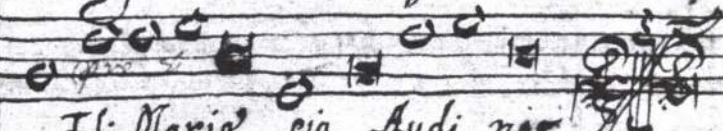
a Virgo Maria Ora pro nobis

e Fili Maria Eja Audi nos.

a Virgo Maria Ora pro nobis

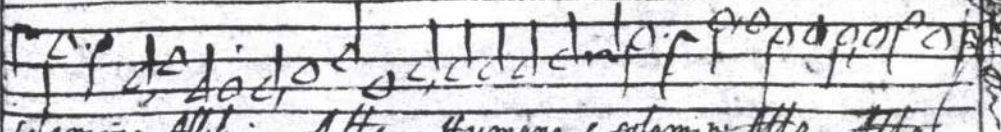
e Fili Maria eja Audi nos

a Virgo Maria ora pro nobis

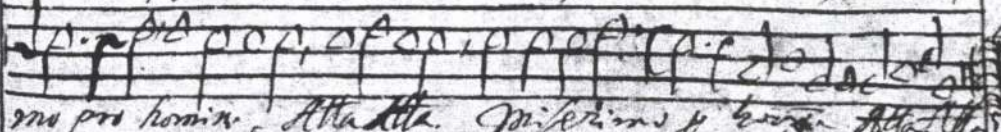
e Fili Maria Eja Audi nos

a Virgo Maria ora pro nobis.

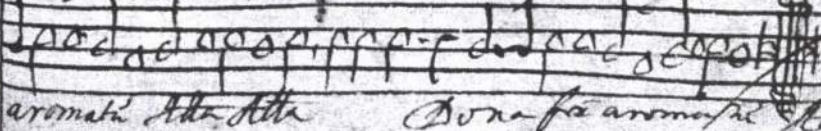
Adion. Fi.

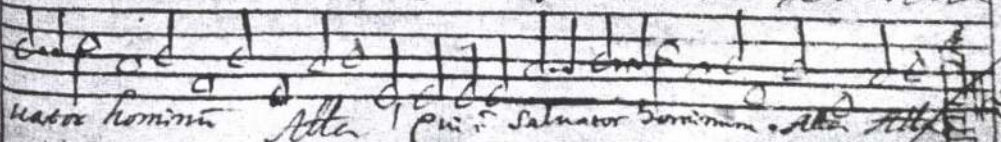
Solamini Alluia Alta, Humano, solamini, alta, alta,

no pro homin, alta alta. miserans p. terra. alta alta

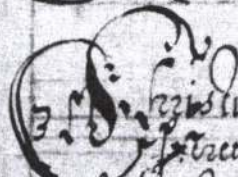
aromati alta alta. Dona fa aromati alta alta

uare homin alta Qui Saluator terrarum alta alta

7.

Aluum cernentes Angelum *Atta* Annuntiate gaudium. *Atta*
 Mulieris o tremula *Atta* *Atta* In Galilea pergit. *Atta*
 Discipulis hoc dicit. *Atta* Cuius surrexit Rex gloria *Atta*
 Petrus de hinc, et ceteris *Atta*. Apparuit Apostolis. *Atta*
 In hoc paschali gaudis *Atta*. Benedicamus dno *Atta*
 Gloria tibi dno *Atta* Cui surrexisti hodie *Atta*
 Laudate sancta Trinitas *Atta* Benedicamus gratias. *Atta*

 D. rzisius fel tamada, mi hūnket el meges hēket ev
 ez utlagot, pōnt salattanal. *Atta* In megs ualta mind
 Minden-dat. *Atta* In balattanal fel tamada, mais cotett
 diebirintis uigra, agos enelēkel. *Atta* In megs ualta omnides *Atta*
 Salla alas froklotras, iokat *Atta* Abaditani gonofokiat ott
 Sadj, nagy, smok kat ualanj. *Atta* In megs ualta *Atta*
 Kōtors oban felkūnk haeminis hatt orāiglan ad utan fel
 tamada, hūnt *Atta* Fel kōlēt *Atta* In megs ualta *Atta*
 heistis fel tamada nekūnk, fel dat ugy Saggya Sogy,
 mijs fel tamalkūnk uelē o jone uigra gūnk *Atta* In megs ualta *Atta*
 Oh kegyes, Srus Maria, te menyēi srek rosa, kōi edē
 te Sont *Atta* uduosiedē lenkūn ket. *Atta* In megs ualta
 mind ad utlagot, pōnt salattanal. Amen.

In fuis fel tamada. *Atta* In fuis fel tamada. *Atta*

W *Deus*
 atre omnipotentem factorem caeli & terrae uisibilium omnium *MARIA*
 et inuisibilium et in unum deum *IESUM* Christum filium Dei unigenitum et ex pa-
 tre natum ante omnia saecula Deum de Deo lumine de lumine Deum uerum de Deo uero
 genitum non factum substantialiter patri per quem omnia facta sunt Qui propter nos homines et
 propter nostram salutem descendit de caelis Et incarnatus est de spiritu sancto ex Maria uir-
 gine et homo factus est Crucifixus etiam pro nobis sub pontio Pilato passus et sepul-
 tus est Et resurrexit tertia die secundum scripturas et ascendit in caelum sedet ad dex-
 teram patris Et iterum venturus est cum gloria iudicare uiuos et mortuos cuius regni

non exitis semper de tu domum et uisitante q ex patre filioq, procedit qui
cu patre et filio simul adoratur et uis gloriatur q locutus est per Prophetas et una
sectam Catholica et Apha cam Eccliam Confiteor una Baptizma in remissione pecca
tor et exspecto resurrectione mortuor. Et uitam uenturi saeculi Amen

Satrem omnipotentem factorem caeli et terrae uisibilem et inuisibilem
omnium et unum deum uerum Jesu Christum filium et unigenitum et ex patre
natum ante oia secula Deum de Deo lumen de lumine

Dei uerū de Deo uero genitū n̄ factum, substantialē patris per quē oīa
 facta sunt. Qui propter n̄rā salutē descendit de caelis
 Et incarnatus est de sp̄u S̄c̄to. Ex Maria pura uirginē, et homo factus, est
 crucifixus, et in pro nobis, sub Pontio Pilato passus et sepultus, est. Et resurre
 xit tertia die secūdu scripturas et ascendit in calu sedet ad dextera pa
 tris. Et iterū uenturus, et cū gloria iudicare uiuos et mortuos cuius regni n̄ erit
 finis. Et in sp̄um S̄c̄tum d̄um et uisitatē q̄ ex patre filioq̄ procedit q̄ cum
 patre et filio, simul adoratur et glorificatur, q̄ locū est per Prophetas, et unan

Fol II/39r

stam Catholica et Apostolica Ecclesia Confiteor unum Baptisma in remissione
 peccatorum et expecto resurrectionem mortuorum et vitam venturi seculi
Deus in Spiritu Sancto
 atrem omnipotentem A & v men A & v men
 factorum caeli et terrae visibilium omnium et invisibilium et unum dominum Iesum
 Christum filium Dei unigenitum et ex patre natum ante omnia saecula Deum de Deo lumen
 de lumine Deum verum de Deo unigenitum factum substantialem patri
 per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines et propter nostram salutem
 descendit de caelis et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine et homo

fa ~ Etus est. Crucifixus etm pro nobis sub Pontio Pilato passus & sepulto
 est. Et resurrexit tertia die secundu scripturas & ascendit in caelum & sedet ad
 dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria iudicare vivos & mortuos cuius
 regni non erit finis. Et in spum scilicet dnum & vivifi ~ cantem q ex ptre
 filioq procedit, q cu ptre & filio simul adoratz & glorificatz, q locutus est
 per Propheas. Et una sciam Catholica & Aplica Ecciam. Confiteor
 unu Baptisma in remissione peccator et expecto resurrectione mortuorum
 Et vitam venturi scilicet Amen ~ **Solenne**
manus

Fol II/40r

omnipotentē factore celi et terre visibilium omnium et invisibilium et in unum
dñum nostrum Jesum Christum filium Dei unigenitum et ex patre natum ante omnia
secula Deum de Deo lumine de lumine Deum verum de Deo vero. Genitum non factum
consubstantiale patri per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines et propter nostram
salutem descendit de caelis. Et incarnatus est de spiritu Sancto ex
Maria Virgine et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato
passus et sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum scripturas
et ascendit in caelum sedet ad dexteram patris et iterum venturus est cum gloria

iudicare uiuos & mortuos cui, regni nō erit finis. Et in spūm scdū domi
 nū & uiuificantē q̄ ex patre filioq̄ procedit, q̄ cū patre & filio simul
 adorats et ḡlorificats, q̄ locut⁹ ē per Prop̄etas. Et unā sc̄lām Catholī
 cam et Ap̄licam Eccliam. Confiteor unū Baptisma in remissionē pec
 cator, et expecto resurrectionē mortuorū & uitā uenturij saculij.

Patris omnipotentis factoris celi & terre. *Minusc*
 solem. *men*
 re uisibiliū orūm & inuisibiliū & in unū dñūm nrūm Iesū Xpūm
 filius Dei unigenitū & ex patre natū ante oīa sc̄la. Dauid de Deo hūmē

de lumine Dei uer de Deo uero. Gemitu factu & substantiali patri
per que omnia facta sunt. Qui propter nos homines & propter nostram salutem des-
cendit de caelis. Et incarnatus est de spiritu sancto ex Maria pura uirgine et
homo factus est. Crucifixus pro nobis sub Pontio Pilato passus & sepul-
tus est. Et resurrexit tertia die secundum scripturas, & ascendit in caelum sedet
ad dexteram patris, & iterum uenturus est cum gloria iudicare uiuos & mortuos,
cuius regni non erit finis. Et in spiritu sancto & cum uirgine q̄ ex patre
filioq̄ procedit q̄ cum patre & filio simul adoratur & glorificatur q̄ locutus

et per Prophetas. Et una sciam Catholica & Aplica Eccliam. Confiteor unu
 Baptisma in remissione peccatorum & expecto resurrectione mortuorum et vitam
 venturi saeculi. Amen Amen Amen **Doni**
niale
Domi niale factore caeli & terrae visibilium & invisibilium
 et unigenitum Iesu Xpium filium deo unigenitum et ex patre natum ante
 omnia saecula. Deum de deo lumine de lumine Deum verum de deo vero genitum non
 factum substantialem patri per quem omnia facta sunt Qui propter nos ho
 mines & propter nostram salutem descendit de caelis. Et incarnatus est de Spiritu

Fol II/42r

scto ex Maria Virgine et homo factus est crucifixus, et in pro nobis sub pontia
Pilato passus et sepultus est. Et resurrexit tertiadie secundum scripturas
et ascendit in caelum sedet ad dexteram patris et iterum venturus est cum gloria iudi-
care vivos et mortuos cuius regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum dominum
et vivificantem qui ex patre filioque procedit, qui cum patre et filio simul adoratur et glorifi-
catur, qui locutus est per Prophetas. Et unam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam. Confiteor
unum Baptisma in remissionem peccatorum et expecto resurrectionem mortuorum
et vitam venturi saeculi. Amen

Fol II/42v

az kereszténységben: igaz valas az hitben hogy hitünk egy, Istenben, Aza
 Hisszünk az Krisztusban, Istennek egy, Fiában, mi legys szszolunkban,

Gabriel archangyal narancsba küldetik, az sziz megfi gpmioloserek sz. lelke
 Bételben születek Dnygalok megp jelentek pasztoroknak hirdetik hogy Ur

szszolban feküink az pasztorok megp telik, az Dnygalok dicsérik dicsőséget
 Ez Krisztus kintuata, az keresztén megp hálá ö sz. uccé ki'mla mi halalunk

Allemegbe fel mine, az örök dicsőségbe ott nekünk heliet szerez, el inuendo az
 Hisszünk a Sz. Lelekben magasztalo Istenben, hiedem az sz. egyházat szenteknek
 Hisszem az holt testnek testek feltamadasat hiszem az dicsőségbe hiszem

Dux malitiae, fons lacticiae, fons pudicitiae, in te con
 siliun caritatis, rosa rubescens. Virgo caeli uirgine
 Virgo Maria, mundi gloria, duc ad cael
 Sacrum lumen, sanctum solamin,

Fin es Sz. Lelekben, monck földnek tegetnek: o teremtyöiben
meritö Jesus Christusban, kit Adammak igye' as paradizomban.

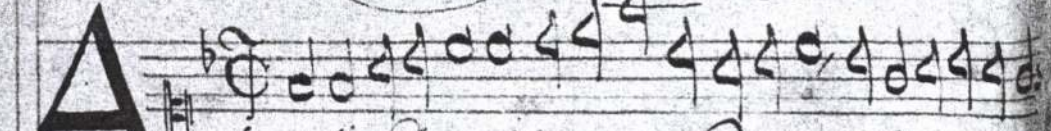
öl terehbe' esek, is ^{hisz} nekünk mondati k; hogy, megd ualtunk születek.
Christus nekünk születik, nagy öröm hirdettetik üdvösség megd adatik

ett megd jelentek, bizesek az akarat földre' hirdettetik
ostan meg romla harmad nap fel tamada minket megigazita

születre, on megd fizet mindennek, ki mint érdemlett
gyulekerent hiszem Christus kedueirt bönyöm boosanattat
on az örök életet, es huzet bátorokom minden életemetb. *Am.*

*Fluunt caeli divitia:
Sydus aurea gremio recundens
Stia, hic exultantes, ut sint in patria
spiritus iocundum tuum fumantem vita confer*

Fol II/44r

Aue hierarchia caelestis, spira, Dei monarchia
Maria Beata, docet nos mandata, noue legis grata,

Gratia diuina, de superna emia, Virginitatis regina,
Plena dulcorosa, dona fer amosa, noue legis glossa,

Dominus plasmatit Adam qui peccauit, quod malum prauit,
Tecum nos redemit, mundum qui exemit, Tabulorum confregit,

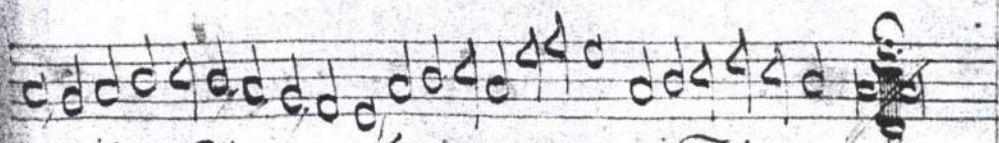
Benedicta sola, de superna schola, Deitatis etola,
Iupia uocaris, lux plena solaris, et in fluctu maris

Inter mulieres, tu sola ad haeres, Deo uelut haeres,
Benedicta digne, inuemat in igne, Verbum per insigne,

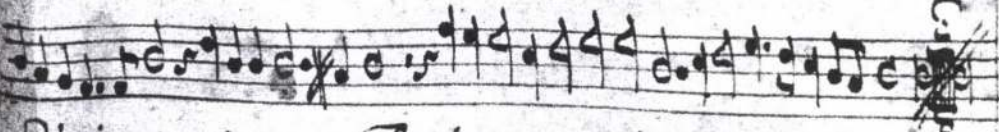
Veneris tui fructus, caelitus educus, per patrem instructus,
Inim per inuamen, Patris nati flamen, dei nobis solamen,

Az keresztényekben igaz vallás az hiedem, hogy híd
Az istenek az keresztények. Jánok egy. Fiának, mi legyünk
Gabriel Archangyal Nazaretbe küldeték, az Isten magy

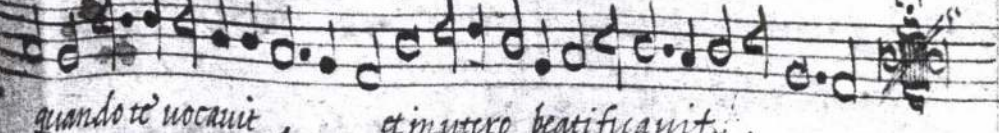
Cantus in Credo

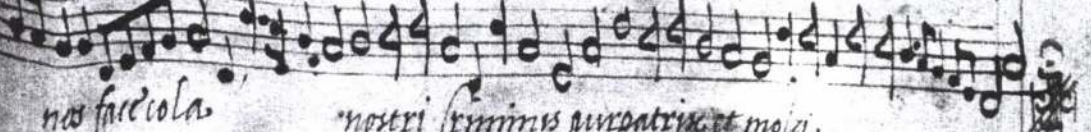
resque nos Dia, ut fruamur errantes in Via.
sue servare rata. Virgo nobilis et intemerata.

Veniam propina, Tu celerius aurem hinc inclina.
ne sis odiosa. Te precantibus, mater gratiosa.

quando te uocavit, et in utero beatificavit.
et in mundum venit, ut nos aleret postea regerent.

nos facicola, nostri Crimenis purgatrix et molli.
tu compatiaris, et a vitijs tu nos tuearis.

quod manuteneres, primogenita quibus nos implexes.
quod tibi benigne, missus Gabriel nunciauit dignis.
et in mundum ductus, Carnem sumere postea reuictus.

Audis examen, ne nos terreat, sed ut saluet Amen.

Handwritten text in a different script, possibly a translation or commentary, located at the bottom of the page.

A hanglemezen a kódex következő tételei hallhatók. – *The CD record contains the following items of the manuscript:*

1	Introitus: Populus Sion	1v	20*	Cantio: Resurgente Domino	
2	Kyrie	II/25v	21	Introitus: Vocem jucunditatis	28r
3	Alleluja: Laetatus sum	2r	22	Alleluja: Surrexit Christus et illuxit	28r
4*	Cantio: In natali Domini		23	Communio: Cantate Domino alleluja	28v
5	Sanctus – Agnus	II/28v	24*	Cantio: Ascendit Christus hodie	
6	Communio: Jerusalem surge	2r	25	Introitus: Da pacem Domine	44r
7	*Puer natus in Bethlehem		26	Alleluja: Timebunt gentes	44v
8	Introitus: Lux fulgebit	4v	27	Communio: Tollite hostias	44v
9	Alleluja: Dominus regnavit	4v	28	Cantio: Ave hierarchia	II/44v
10	Communio. Exsulta filia	5r	29	Introitus: Si iniquitates	46r
11*	Cantio: Nobis est natus		30	Alleluja: Qui timent Dominum	46r
12	Introitus: Ecce advenit	7v	31	Communio: Ego clamavi	46r
13	Alleluja: Vidimus stellam	8r	32*	Cantio: Spiritus Sancti gratia	
14	Communio: Vidimus stellam	8r	33	Introitus: Os justi	II/7v
15*	Cantio: Omnis mundus		34	Kyrie – Gloria	II/22v
16	Introitus: Jubilate omnis terra	26v	35	Alleluja: O pater pie Paule	48v
17	Alleluja: Oportebat pati	27r	36	Sanctus – Agnus	II/26v
18	Communio: Modicum	27r	37	Communio: Beatus servus	II/3v
19	Cantio: Surrexit Christus		38	Cantio: Nitida stella	II/36v

A csillaggal megjelölt többszólamú tételeket a kódexszel egykorú Eperjesi (protestáns) graduálból vettük. E darabok ott magyar fordításban olvashatók, melyeket azonban a felvételen az eredeti latin nyelvű szövegre cseréltünk. – *The polyphonic pieces marked with asterisks are taken from the Protestant Eperjes Gradual written in the same period. The Hungarian translations has been changed here back to the original Latin.*

Sung by: Schola Hungarica; conducted by: Judit Fehér, László Dobszay.

BMC record, produced by László Gőz. Recording producer: András Wilhelm. Recorded by Péter Erdélyi.

A MUSICALIA DANUBIANA a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetének gondozásában megjelenő forráskiadvány-sorozat. Mint a sorozatcím is jelzi, nem szorítkozik a mai Magyarországon őrzött vagy készült forrásokra, hanem annak a szélesebb körzetnek örökségéből merít, melyet az elmúlt századokban szoros kulturális kapcsolatok fűztek össze. A sorozat a középkortól a 19. század elejéig jelentet meg írásos forrásokat. Célja a kutatások ösztönzése, s nem összefoglalása. Így bevezető tanulmányai részletes elemzésre nem vállalkoznak, megadják azonban a forrás értékeléséhez szükséges legfontosabb adatokat, az eddigi irodalom információit, s elsősorban arra a kérdésre akarnak válaszolni, hogy mit (milyen hagyományt, alkotó- és befogadó közösséget, zenei életet és stílusirányt) képvisel az adott forrás.

MUSICALIA DANUBIANA is a series of source-material publications issued under the auspices of the Institute for Musicology of the Hungarian Academy of Sciences. As the title indicates, the series is not confined to sources preserved or originating in today's Hungary. It draws on the inheritance of a wider region which shared close cultural ties down the centuries. The sources published range from the Middle Ages to the early 19th century and the series aims to stimulate rather than summarize research. The introductory studies are not intended to provide detailed analyses, only to present the main information required to evaluate the source, making use of what has been written and recorded before.

MUSICALIA DANUBIANA

- 1 Missale Notatum Strigoniense ante 1341 in Posonio
- 2 Andreas Rauch: Musicalisches Stammbüchlein (1627)
- 3 Benedek Istvánffy (1733–1778): Church Music Works
- 4 Georg Druschetzky (1745–1819): Partitas for Winds
- 5 Tabulatura Vietoris saeculi XVII
- 6 Joseph Bengraf (1745–1791): Six Quartets
- 7 Hungarian Dances 1784–1810
- 8 Zacharias Zarewutius (1605?–1667): Magnificats and Motets
- 9 Graduale Ecclesiae Hungaricae Epperiensis (1635)
- 10 Pál Esterházy: Harmonia caelestis (1711)
- 11 Valentin Deppisch (1746?–1782): Te Deum, Magnificat, Vesperae de Confessore
- 12 Graduale Strigoniense (s. XV/XVI)
- 13 Benedek Istvánffy: Missa “Sanctificabis Annum Quinquagesimum” (1774)
- 14 Codex Caioni saeculi XVII
- 15 Anton Zimmermann (1741–1781): XII Quintetti
- 16 Graduale Ráday saeculi XVII
- 17 Breviarium Notatum Strigoniense saeculi XIII
- 18 The Istanbul Antiphonal
- 19 Benedek Istvánffy: Offertories, Saint Benedict Mass
- 20 Anton Zimmermann: Four Symphonies
- 21 Johann Evangelist Fuss (1777-1819): Lieder und Gesänge
- 22 Starck Virginal Book (1689) Compiled by J. Wohlmuth; J. Wohlmuth: Miserere (1696)
- 23 Antiphonarium Ecclesiae Parochialis Urbis Kranj
- 24 GRADUALE ROMANUM ad usum monasterii Paulinorum de Újhely (1623)

MUSICALIA DANUBIANA SUBSIDIA

- 1 Liber Ordinarius Agriensis (1509)